

СТІВЕН КІНГ

Коли впаде
темрява

Annotation

Найпотаємніші страхи, що іноді приходять до кожного! На вас чекають кіт-убивця, телефонні дзвінки з того світу, маніяки, дірки у часі і просторі та інші жахи, створені фантазією геніального автора. «Я написав ці оповідання, щоб передати те, що лякає мене», — каже Стівен Кінг.

- [Стівен Кінг](#)
 -
 - [Передмова](#)
 - [Вілла](#)
 - [Дівчина-колобок](#)
 - [Сон Гарві](#)
 - [Зупинка по дорозі](#)
 - [Велотренажер](#)
 - [Речі, які вони залишили по собі](#)
 - [Випускний день](#)
 - [N](#)
 - [Пекельний кіт](#)
 - [«Нью-Йорк Таймз» за пільговими знижками](#)
 - [Німий](#)
 - [Аяна](#)
 - [Дуже тісний кут](#)
 - [Нотатки до заходу сонця](#)
- [notes](#)
 - [1](#)
 - [2](#)
 - [3](#)
 - [4](#)
 - [5](#)
 - [6](#)
 - [7](#)
 - [8](#)
 - [9](#)

- [10](#)
 - [11](#)
 - [12](#)
 - [13](#)
 - [14](#)
 - [15](#)
 - [16](#)
 - [17](#)
 - [18](#)
 - [19](#)
 - [20](#)
 - [21](#)
 - [22](#)
 - [23](#)
 - [24](#)
 - [25](#)
-

Стівен Кінг

«Коли впаде темрява»

Я можу лише здогадуватись, що ви бачили.

Так, це доволі жахливо, але, врешті, це давня історія, старезна містерія... Такі сили неможливо назвати, неможливо висловити, не можна уявити, хіба що за допомогою символів, символів, котрі більшості з нас видаються поетичною фантазією, а декому навіть безглуздою казкою. Проте ми з вами, в кожному разі, бодай маємо якесь уявлення про той жах, що може мешкати в потаємних закопелках життя, ховаючись в людській подобизні, в тій, що, не маючи власної, приймає будь-яку форму.

Ох, Остине, як це може бути? Чому навіть сонячне світло не перемінюється в темряву перед таким явищем, зашкарубла земля не плавиться, не кипить під таким тягарем?

Артур Мейкен. «Великий Бог Пан»

Передмова

Одного дня, це було 1972 року, повернувшись додому з роботи, я побачив, що моя дружина сидить за кухонним столом, а перед нею лежить садовий секатор. Оскільки вона посміхалася, то я вирішив, що великі неприємності мені не загрожують; але тут дружина попросила в мене гаманець, що сподобалось мені менше.

Проте гаманця я дав. Вона видобула звідти мою кредитну картку на бензин «Тексако» — їх тоді дарували, та й тепер вручають молодим подружжям — і, не вагаючись, розкраяла її на три великі шматки. Коли я запротестував, мовляв, картка — це дуже зручно і ми наприкінці місяця завжди сплачуємо мінімальні відсотки (іноді трохи більші), вона лише похитала головою й сказала, що ці борги перевищують той рівень, який може витримати наш родинний бюджет.

— Краще уникнути спокуси, — мовила вона. — Свою я вже порізала.

Тут тобі й край. Упродовж двох наступних років ми вже не мали кредитних карток.

Вона добре тоді вчинила, вона вчинила *мудро*, бо тоді нам було ледь за двадцять, а ми мали вже двійко дітей; отож, у фінансовому сенсі ми через силу вигрібали.

Я викладав англійську в старших класах, а влітку працював у великій промисловій пральні, прав простирадла, що постачали з мотелів, а іноді й сам їх розвозив пікапом по тих самих мотелях. Таббі вдень займалася дітьми і писала вірші, коли ті засинали, а після мого повернення зі школи йшла працювати повну зміну в «Пухких пончиках». Спільних заробітків вистачало на те, щоб оплатити оренду житла, харчі та пелюшки для нашого маленького сина, але телефона ми вже собі дозволити не могли. Як і від карток «Тексако», ми відмовилися від нього. Надто велика спокуса взяти й зателефонувати комусь далекому. На гроші, що залишалися, ми могли купувати книги (обоє не могли без них жити) та витрачатися на мої погані звички (пиво й сигарети), але не більше. Ясна річ, що на фінансування такого привілею, як дуже зручний, але вельми небезпечний пластиковий чотирикутник, їх не вистачало.

Заощадження, якщо вдавалося щось зекономити, звичайно йшли на такі речі, як ремонт машини, лікарські рахунки, і ще на те, що ми з Таббі називали «дітлахрінню»: всілякі іграшки, дитячий манеж з секонд-генду, ну, й ще навіжені книжки Річарда Скері. Невеличким внеском до нашого бюджету часто були саме оповідання, які я продавав чоловічим часописам, на кшталт *Cavalier*, *Dude* чи *Adam*. У ті часи мені не йшлося про написання літератури, і будь-які спекуляції на тему «безсмертя» моєї прози були в моїх очах такою ж розкішшю, як картка «Тексако». Коли оповідання купували (а це траплялося не завжди), я вважав, що мені пощастило. Я ставився до них, мов до *pinatas*, котрі доводиться розбивати не ломакою, а власною уявою. Іноді, бувало, лусне таке коробка, й звідти вивалиться кілька сотень баксів. А часом — нічого.

На моє щастя — повірте мені, коли кажу, що тоді я мав дуже щасливе життя, у багатьох сенсах витрушував із себе всі оті історії. Вони наздоганяли одна одну, мов хітові пісні на середньохвильовій рок-станції, котра завжди була ввімкнута у кабінетику при пральні, де я їх писав.

Я писав їх швидко й невтомно, лише зрідка перечитуючи після другої правки, і мені ніколи не спадало на думку, звідки вони беруться, чим композиція гарного оповідання відрізняється від композиції роману або яким чином формуються розвиток персонажів, передісторія та часові рамки. Мене несло навмання, пальним для мене слугували тільки моя власна інтуїція й хлоп'яча самовпевненість. Якщо мене щось і хвилювало, так тільки те, аби вони надходили без перебоїв. Бо мені залежало на цьому. І вже ж я не здогадувався, що писання коротких оповідань — це нетривка навичка, котру можна забути, якщо нею не користуватися постійно. Тоді вона мені не здавалася тендітною. Більшість тих оповідань перли, наче бульдозери.

Чимало авторів романів-бестселерів в Америці не пишуть коротких оповідань. Не думаю, що це через гроші; у фінансово успішних письменників немає потреби розглядати їх в такому аспекті. Можливо, так відбувається тому, що коли світ професійного романіста стискається до розміру, скажімо, сімдесяти тисяч слів, його вражає щось на кшталт творчої клаустрофобії. Чи може, це тому, що втрачається здатність до мініатюризації. В житті є багато речей, що

нагадують катання на велосипеді, але вміння писати короткі оповідання до них не належить. Можна забути, як це робиться.

Із кінця вісімдесятих і впродовж дев'яностих я дедалі рідше звертався до оповідань, а ті, які ще писав, поступово довшали (і в цій книжці є такі, довгенькі). Ну, це нормально. Проте були в мене також оповідання, яких я так і не записав, бо мусив закінчувати той чи інший роман, і це не назвеш нормальним — я відчував, як у потилицю мені, голосячи, б'ються з рюмсанням невисловлені історії. Деякі з них написалися врешті, а інші, що дуже сумно, померли й стали прахом.

Але, що найгірше, були оповідання, які я не знав, як написати, і це мене лякало. Я розумів, що у тій кімнатці, в пральні, міг би надрукувати їх на маленькій портативній машинці «Оліветті», яка була власністю Таббі, а от від мене, вже набагато старшого, навіть з моєю, значно досконалішою майстерністю і значно дорожчим знаряддям — як отой «Макінтош», що на ньому друкую зараз, — вони вислизали. Пригадую, як мордувався з одним таким, уявляючи себе стареньким зброярем, що безпорадно розглядає толедський клинок, дивуючись: колись же я вмів робити такі речі.

Аж потім, це було три або чотири роки тому, я отримав листа від Катрини Кенісон, котра редагувала щорічну серію «Кращі американські короткі оповідання» (відтоді її заступила Гейді Пітлор, якій, власне, й присвячена книжка, що ви зараз тримаєте в руках). Міс Кенісон питалася в мене, чи не погодився б я редагувати збірку за 2006 рік. Мені не треба було переспати з цим питанням чи бодай обдумати цю пропозицію під час післяобідньої прогулянки. Я відповів миттю — так. Підстав було чимало, деякі з них навіть альтруїстичні, але я, безперечно, виставлю себе ницим брехуном, якщо не визнаю того факту, що свою роль зіграв також приватний інтерес. Я гадав, що, начитавшись по вуха короткої прози, поринувши в те, що можуть запропонувати найкращі американські літературні журнали, зумію якось повернути собі ту легкість письма, яка було покинула мене. Не тому що мені потрібні були гонорари — маленькі, але дуже помічні для початківця, — щоб купити новий глушник для потриманої автівки чи подарунок дружині на день народження, а тому, що я не вважаю напхане кредитними картками портмоне рівноцінною заміною втраченому вмінню писати короткі оповідання.

За рік праці позаштатним редактором я прочитав сотні оповідань, але нічого тут про них не казатиму; якщо вам цікаво, купіть книжку і прочитайте передмову (ви також отримаєте задоволення від двадцяти шикарних історій, утім, це не означає, ніби я налигачем вас туди веду). Найважливіше те, що ті історії зачепили мене, і я отримав велику наснагу, і, зрештою, сам почав писати оповідання, як колись. Саме на це я й сподівався, хоча майже не вірив, що поталанить. Першою з моїх «нових» новел народилася «Вілла», яка також стоїть першою в цій книзі.

Чи гарні ці оповідання? Сподіваюся, так. Чи розрадять вони вас під час нудного авіарейсу (якщо ви читаєте) чи довгої поїздки машиною (якщо ви слухаєте CD)? Я дійсно маю на це надію, бо якщо таке трапляється, воно нагадує чари.

Я писав ці речі з насолодою, це справді так. І, сподіваюся, читаючи їх, ви теж її відчуєте. Навіть захват. Маю таку надію. А я цим займатимуся стільки, доки пам'ятатиму, як воно робиться.

Ага, ще одне. Я знаю, деяких читачів вельми цікавить, як або чому пишуться ті чи інші оповідання. Якщо ви належите до таких людей, то наприкінці книжки знайдете мої «нотатки». Але якщо ви зазирнете туди раніше, ніж прочитаєте самі оповідання, нехай вам стане соромно.

А тепер дозвольте мені відійти вбік, геть з вашої дороги. І перш ніж піти, хочу подякувати вам за те, що завітали. Чи перестав би я робити те, що роблю, аби не було вас? Ні, не перестав би. Тому що почуваюся щасливим, коли слова складаються до купи і вимальовується конкретна картина, а вигадані мною персонажі роблять те, що дає мені втіху. Та з вами все ж таки краще.

Із вами завжди краще, мій Постійний Читачу.

Сарасота, Флорида.

25 лютого 2008

Вілла

Ти не бачиш того, що лежить просто перед тобою, — саме так сказала б вона, — але ж іноді він бачив усе. Погоджувався з тим, що її зневага щодо нього не цілком несправедлива, але й геть незрячим він не був. Тож, коли відблиски вечірньої зорі на гірському хребті Вінд Рівер вже зблякли до останнього, помаранчевого відтінку, Девід пошукав по станції і побачив, що Вілли немає. Він переконував себе, що повної гарантії тут бути не може, але так думала лише його голова — враз похололо нутро знало напевне.

Він пішов шукати Лендера, бо тому вона принаймні подобалася. Лендера, який назвав Віллу зухвалою, коли та сказала, що в «Амтраку» сидять гівноїди, позаяк покинули їх тут напризволяще. Більшість місцевих взагалі її не слухали, були вони забуті «Амтраком», чи ні.

— Тут тхне відсирілими сухарями! — заводала до нього Гелен Палмер, коли він проходив повз неї. Врешті-решт, вона, як звичайно, дійшла до свого місця на лаві в кутку. Нею завше опікувалася, даючи перепочинок своєму чоловіку, дружина Райнгарта, яка зараз всміхнулась до Девіда.

— Ви не бачили Вілли? — спитав Девід.

Дружина Райнгарта, не перестаючи посміхатися, похитала головою.

— У нас риба на вечерю! — дико заводала місіс Палмер. Вузуваті сині жили сіпалися в западині її скроні. Дехто озирнувся. — Спершу перве, а потім второе!

— Тихіше, Гелен, — промовила жінка Райнгарта. Можливо, її звали Саллі, втім, Девід гадав, що таке ім'я він би запам'ятав, не так вже й часто нині зустрінеш Саллі. Тепер у світі панують Ембер, Ешлі та Тіффані. Вілла теж належала до зникаючого виду, вже сама ця думка викликала новий спазм у нього в шлунку.

— Атож, сухарями! — пирхнула Гелен. — Чортовими мокрими сухарями, точнісінько як у таборі!

Генрі Лендер сидів на лаві під годинником, обіймаючи дружину однією рукою. Він звів очі вгору й похитав головою раніше, ніж Девід встиг щось спитати.

— Її тут нема. Вибач. Пішла до міста, в ліпшому випадку. А якщо ні, то вшилася назавжди. — Він махнув рукою, наче автостопник.

Девідові не вірилося, щоб його наречена могла раптом поїхати сама автостопом на захід, ця думка здалася йому безглуздою, але він переконався, що тут її справді немає. Йому це стало ясно, навіть без того, щоб почати рахувати всіх по головах. Він пригадав уривок з якоїсь старої книжки чи вірша про зиму: «плач втрати, втрата у серці».

Станція, наче вузька дерев'яна горлянка. Люди або блукають без мети вздовж неї туди-сюди, або просто сидять на лавах під флуоресцентними світильниками. Плечі сидячих опущені на той особливий манер, що притаманний тільки таким місцям, де люди чекають, поки влаштується те, що пішло напереверт, і можна буде продовжити перервану подорож. Мало хто спеціально приїздить до таких закутнів, як Кравхарт Спрингс у штаті Вайомінг.

— Не смій бігти вслід за нею, — сказала Рут Лендер. — Вже сутеніє, а там, надворі, повно звірюк. І не лише койотів. Книгар, той, який накульгує, розповідав, що бачив кілька вовків по той бік рейок, там, де депо.

— Біггерз, — сказав Девід. — Його звати Біггерзом.

— Мене не обходить прізвище, хоч би його звали й Джек фон Потрошитель, — відповіла Рут. — Річ у тому, що ти, Девіде, зараз не в Канзасі.

— Але, якщо вона пішла...

— Вона пішла ще тоді, коли надворі був день, — додав Генрі Лендер, так, ніби денне світло могло завадити вовку (чи ведмедеві) напасти на самотню жінку. Хоча, наскільки розумів Девід, могло. Утім, він не спеціаліст з диких тварин, а інвестбанкір. Молодий інвестбанкір, точніше кажучи.

— Якщо по нас приїде спеціальний потяг, а її на той час не буде, вона тут залишиться сама. — Цей простий факт неможливо було втовкмачити у їхні голови. Вони абсолютно не в'їжджали в тему, мовлячи актуальним сленгом його офісу в Чикаго.

Генрі звів на нього очі.

— Хочеш сказати, якщо потяг пропустите ви обоє, так буде краще?

Якщо вони пропустять потяг, то зможуть сісти на автобус або чекатимуть іншого потяга разом. Звісно, Генрі та Рут Лендер це

розуміли. А може, й ні. Що найбільше кидалося в очі Девідові, коли він дивився на них — воно лежало просто перед його очима, — то це якась особлива втома, притаманна людям, які надто важко працювали. І кого тут могла цікавити Вілла? Якщо вона загубиться десь посеред Високих рівнин, хто, окрім Девіда Сендерсона, про неї згадає? Тут щодо неї навіть панувала якась активна недоброзичливість. Та курва Урсула Девіс якось навіть сказала йому, що якби матір Вілли викинула з імені своєї дочки пару останніх літер, «їй би це пасувало в сам раз».

— Я піду до міста, пошукаю її, — промовив він.

Генрі зітхнув.

— Синку, це нерозумно.

— Ми не зможемо одружитися у Сан-Франциско, якщо вона залишиться тут, у Кравхарт Спрингс, — сказав він начебто жартома.

Повз них проходив Дадлі. Девід не знав, Дадлі — це ім'я чи прізвище цього чоловіка, знав лише, що той займає якусь високу посаду у постачальному відділі компанії «Стейплз» і їхав до Міссули на регіональну нараду. Зазвичай він тримався дуже спокійно, тому його схожий на віслуче іржання регіт у загусаючому присмерку прозвучав навіть не дивно, а шокує.

— Якщо прибуде потяг, а ти на нього не потрапиш, — сказав він, — тоді зможеш уполювати собі мирового суддю й оженитися просто тут. Потім, повернувшись до себе на східне узбережжя, розповідатимеш приятелям, що справив справжнє весілля з револьверами у стилі вестерну. Їїх, колего!

— Не йди нікуди, — попросив його Генрі. — Ми довго тут не засидимося.

— То мені її покинути? Що за дурниці?

Він пішов від них раніше, ніж Лендер або його дружина встигли щось відповісти на це.

Джорджія Андрісон сиділа на сусідній лаві й дивилася, як по плитках, котрими тут була викладена долівка, туди-сюди стрибає її дочка в червоному дорожньому платтячку. Здавалося, Паммі Андрісон ніколи не втомлюється. Девід намагався пригадати, чи він хоч коли-небудь бачив, щоб вона спала після того моменту, як їхній поїзд зійшов з рейок на стрілці Вінд Рівер і вони застрягли отут, як чийсь забутий листи у покинутому поштовому відділку. Здається, був лише раз, коли вона поклала голову на мамині коліна. Хоча це, можливо, фальшивий

спогад, народжений з його переконання, ніби п'ятирічні діти мусять багато спати.

Непосидюча стрибунка Паммі перескакувала з плитки на плитку, схоже було, що це місце їй подобалося, позаяк підходило для гри в класи. Червона сукенка звивалася над її круглими колінцями.

— Я знаю хлопця на ім'я Денні, — монотонно, на одній ноті, скандувала вона свою лічилку. Девіду щось ніби стиснулося в грудях. — Він біг, гепнувся і загубив свій пенні. Я знаю хлопця на ім'я Девід. Він біг, гепнувся і загубив свій невід. — Вона захихотіла, показуючи пальцем на Девіда.

— Паммі, вгамуйся, — мовила Джорджія Андрісон. Вона посміхнулася Девіду, змахнувши в себе зі щок пасмо волосся. У цьому русі він помітив неймовірну втому і подумав, що попереду в них з невсипущою Паммі ще довга дорога, тим більше за відсутності містера Андрісона.

— Ви не бачили Вілли? — спитав він.

— Пішла, — відповіла вона, вказавши на двері, над якими було написано:

АВТОБУСИ. ТАКСІ. ЗАМОВЛЯЙТЕ ГОТЕЛЬ ЗАЗДАЛЕГІДЬ З БЕЗКОШТОВНОГО ТЕЛЕФОНУ.

Тут і Біггерз прикульгав.

— Я б остерігався відходити далеко звідсіля, хіба що з крупнокаліберною рушницею в руках. Там вовки. Я їх бачив.

— Я знаю дівчину на ім'я Вілла, — римувала Паммі. — Вона наїлася пігулок, бо в неї голова боліла.

І мала, голосно регочучи, впала на долівку.

Книгар Біггерз не потребував відповіді. Не зупиняючись, він попрямував у дальній кінець станції. Його тінь виросла, потім покоротшала під висячим флуоресцентним світильником, а далі знову стала довгою.

Під написом, що закликав до автобусів та таксі, спершись на одвірок, стовбичив Філ Палмер, страховий агент на пенсії. Вони з дружиною їхали до Портленда. Планували якийсь час погостювати в родині старшого сина та його дружини, але Палмер шепнув Девідові й Віллі, що Гелен навряд чи коли-небудь знову повернеться на схід. У неї рак, не кажучи вже про хворобу Альцгеймера. Вілла назвала це подвійним зальотом. А коли Девід зауважив, що це звучить дещо

жорстоко, Вілла подивилася на нього, почала щось пояснювати, а потім лише струснула головою.

Палмер і зараз звернувся до нього, як завжди.

— Гей, молодець, є тютюнець?

На що Девід відповів так само, як завжди.

— Я не палю, містере Палмер.

І Палмер доказав свою фірмову фразу:

— Я просто перевіряю тебе, хлопчику.

Помітивши, що Девід зробив крок на бетонну платформу, звідки від'їжджали автобуси до Кравхарт Спрингс, Палмер насупив брови.

— Це кепська ідея, мій юний друже.

Щось — це міг бути й великий собака, але навряд — завило з іншого боку залізничної станції, звідти, де полин і шавлія росли ледь не поміж рейками. До першого голосу гармонійно приєднався другий. Тепер вони співали дуєтом.

— От, я скажу, як зав'яжу!

І Палмер посміхнувся так, ніби сам вичаклював ці голоси на доказ власних слів.

Девід відвернувся, легкий піджак на ньому стріпнувся під легким вітерцем, і рушив вниз по сходах.

Він квапився, щоб не передумати, і тільки перший крок дався йому нелегко. Далі він думав тільки про Віллу.

— Девіде! — вже без підначок та жартів гукнув йому Палмер. — Не варто цього робити.

— Чому не варто? Вона ж пішла. Крім того, вовки аж ген де. — Він ткнув пальцем собі за плече. — Якщо це й справді вовки.

— Звісно, що вовки. Та ні, вони навряд чи нападуть на тебе — не думаю, щоб вони були дуже голодними о цій порі року. Але нема сенсу застрягнути казна-де, казна-як надовго вам удвох, тільки тому, що вона прогавила прожектор локомотива.

— Ви, напевне, не розумієте — вона моя дівчина.

— Я скажу тобі неприємну правду, друже мій: якщо б вона себе дійсно вважала твоєю дівчиною, вона б не зробила того, що зробила. Як ти вважаєш?

Спершу Девід не відповів нічого, бо не знав, що саме він вважає.

Можливо тому, що часто не міг побачити того, що було просто перед його очима. Так говорила Вілла. Зрештою він обернувся і

подивився на Філа Палмера, що так і стояв, прихилившись до одвірка.

— Гадаю, самі ви нізачо не покинули б свою наречену, котра заблукала бозна-де. Ось що я думаю.

Палмер зітхнув.

— Сподіваюсь, що котрийсь із тих придорожніх вовцюр усе ж наважиться куснути твою офісну дупу. Це привело б тебе до тям. Гарнїюні Стюарт байдуже до всього, окрім неї самої, і всім це зрозуміло, окрім тебе.

— Якщо я натраплю на магазин «Нічна Сова» чи там «7-11», купити вам пачку цигарок?

— А чом би, з біса, й ні? — погодився Палмер. А потім, коли юнак вже ступив на напис **СТОЯНКА ТАКСІ ЗАБОРОНЕНА**, що був намальований просто на голій, без бордюрів, дорозі, знову погукав: — Девіде!

Девід озирнувся.

— Автобус не приїде сюди аж до ранку, а до міста цілих три милі. Так там написано, просто на задній стіні довідкової кабінки. Туди й назад — це шість. Пішки. Тобі це стане у дві години, це ще не враховуючи часу, який ти можеш витратити на її пошуки.

Девід підняв руку, показуючи, що почув, однак не зупинився. З гір тягнуло голодним вітром, але йому подобалося, як той смикає його за одєжу і здуває назад волосся. Спершу він остерігався вовків, позираючи то на одне узбіччя дороги, то на інше, і, не помітивши там жодного вовка, знову повернувся думками до Вілли. Хоча, правду кажучи, вже після другої чи третьої зустрічі з нею він взагалі не думав ні про що інше.

Прогавити потяг вона може, Палмер щодо цього майже напевне мав рацію, проте Девід не вірив, щоб їй було байдуже до всього, окрім неї самої. Насправді вона просто втомилася від очікування разом зі зграєю безрадісних стариганів, які скиглять, бо запізнюються туди чи сюди, на ту чи іншу подію. В містечку, що лежить неподалік звідси, скоріш за все, немає нічого видатного, хоча в її уяві воно могло запропонувати можливість бодай якоїсь розваги, і це переважило ймовірність того, що «Амтрак» надішле по них спеціальний потяг саме в той час, коли її тут не буде.

Але куди саме вона могла піти шукати розваги?

Він був певен, що нічого схожого на те, що могло б називатися нічним клубом, у Кравхарт Спрингс нема, тут навіть пасажирська станція — це лише довга зелена халабуда з намальованими на стіні червоною, білою й синьою фарбами написами: ВАЙОМІНГ та ШТАТ РІВНОПРАВ'Я. Ні нічних клубів, ані дискотек там бути не може, але безперечно є бари, і він подумав, що в одному з них відшукає її. Якщо їй ніде «клубитись», вона потанцює й під музичний автомат у якійсь наливайці.

Запала ніч, і зірки викотилися від сходу до заходу на небо, схоже на поцяцькований лелітками килим. Місяць зійшов ріжком між двома гірськими піками й завис там, відкидаючи хворобливо-тоскне світло на порожню дорогу і простір обабіч неї. Під карнизами станції вітер посвистував, а тут він видавав якесь відкрите дзижчання, що навіть не нагадувало вібрацію. Йому згадалися лічилки стрибунки Паммі Андрісон.

Він собі йшов, дослухаючись, чи не з'явиться позаду звук потяга. Нічого такого не було, натомість, коли вітер раптом ущух, він почув неголосне, але виразне клац-клац-клац. Обернувшись, побачив вовка, що стояв кроків за двадцять позаду нього на побляклій розділювальній смузі дороги №26. Великий, завбільшки з теля, кудлатий, як російська шапка. У зоряному світлі його хутро виглядало чорним, а очі відливали жовтим, кольору темної сечі. Вовк помітив, що Девід дивиться на нього, й зупинився. Його паща розтулилася в усмішці, він почав пихкати, це було схоже на шум невеличкого двигуна.

Лякатися не було часу. Він зробив крок в бік вовка, сплеснув долонями і крикнув:

— Геть звідси! Давай, ну!

Вовк війнув хвостом і втік, на дорозі № 26 залишилася тільки купка паруючого лайна. Девід посміхнувся, замість того, щоб голосно зареготати, бо все-таки ліпше не спокушати богів. Він і злякався, й водночас почувався абсолютно спокійним. Подумав, чи не перемінити собі ім'я — був Девід Сендерсон, стане Вольф Лякайло. Саме те, що потрібно інвестбанкіру.

Отож, він дозволив собі трохи посміятись — де ж тут було втриматись — і знову рушив у напрямку Кравхарт Спрингс.

Тепер він йшов, роззираючись не тільки навсідч, а й оглядаючись через плече, але вовка більше не помітив. Що в нього з'явилося, так це

впевненість, що він ось-ось почує гудок спецпотяга, який приїде забрати пасажирів; ту частину їхнього потяга, котра залишилась на рейках, приберуть, і незабаром люди, що чекають там, на станції, знову вирушать в дорогу — Палмери, Лендери, кульгавий Бігтерз, стрибунка Паммі й усі решта.

Ну то й що? «Амтрак» безперечно доставить їхній багаж до Сан-Франциско, на цю компанію можна цілком покластися. Вони з Віллою знайдуть місцеву автобусну станцію. Компанія «Грейхаунд» теж мала би вже відкрити для себе штат Вайомінг.

Йому трапилася бляшанка від «Бадвайзеру», і він її трохи покопав носакон. Але, вдаривши раз навскіс, відбив у кущі й, міркуючи, чи варто піти її звідти дістати, раптом почув тиху музику: лінію баса і плач педальної стіл-гітари, звуки якої завжди уявлялися йому струмками п'яних сліз. Навіть у веселих піснях.

Вона там, вона слухає цю музику. Не тому, що це найближчий бар з музикою, а тому, що це правильний бар. Отож рушив у напрямку сталевих гітар, здіймаючи підшвами пілюку, яку відносив геть вітер. Невдовзі вирізнівся звук барабанів, а там і червона неонові стрілка під невігладливою позначкою — «26». А чом би й ні? Кінець кінцем, це траса №26. Цілком логічна назва для придорожньої корчми.

При ній два паркінги, той, що перед фасадом, — асфальтований, заставлений пікапами й легковиками, здебільшого американського виробництва і переважно не старшими п'яти років. А зліва лежав гравійний майданчик. Тут, у біло-синьому світлі дугових натрієвих ліхтарів, рядами вишикувалися хури далекобійників. Звідсіля Девід вже розчув соло й ритм-гітару і прочитав оголошення над дверима: ТІЛЬКИ ОДИН ВЕЧІР — ГУРТ «ДІРЕЙЛЕРЗ». ДАРУЙТЕ, ВХІД \$5.

Грають «Дірейлерз». Авжеж, вона натрапила на правильну групу.

У гаманці знайшлася п'ятірка, але у фойє «26» було порожньо. Звідси Девід вже бачив просторий, з дощатою підлогою танцмайданчик, уцент забитий парами, здебільшого у джинсах і ковбойських чоботях, люди, вчепившись пальцями одне одному в сидниці, совалися у повільному танку під потужну блюзову баладу «Пропаді дні, пропаді ночі». Гурт грав голосно, плаксиво і — наскільки міг судити Девід Сендерсон — не надто чисто. Запахи пива, поту, «Бруту» і парфумів з «Вол-Марту» вдарили йому в ніс, неначе зацідив хтось кулаком. Сміх і балачки — навіть нестямний вигук

«їїіхо» з дальшого кутка танцювального майданчика — все нагадувало йому звуки, які чуєш у тих сновидіннях, котрі знову й знову повторюються в критичні моменти життя: у тих, де ти непідготовленим виходиш здавати серйозний іспит, у тих, де опиняєшся голяка між людей, у тих, де падаєш згори, в тих, в яких біжиш стрімголов вулицею якогось незнайомого міста, упевнений, що твоя доля чекає тебе осьдечки, зразу за цим рогом.

Девід було завагався, чи не покласти назад до гаманця свої п'ять баксів, але все ж таки нахилився до віконця каси й кинув їх на столик, на якому не було нічого, окрім пачки цигарок «Лакі страйк», що лежала поверх книжки Данієли Стіл в паперовій обкладинці. Відтак увійшов до напханої людьми зали.

«Дірейлерз» розпочали грати щось швидке, і танцюючи — ті, що молодші, — заскакали в пого, мов дітлашня на панк-концерті. Ліворуч від Девіда зо три десятки старших пар двома вервечками розпочали лінійні танці. Він поглянув уважніше і зрозумів, що насправді там лише одна вервечка. Дальня стіна була дзеркальною, завдяки чому танцювальний майданчик здавався на вигляд удвічі більшим, ніж насправді.

Друзками бризнула склянка. «Партнере, платиш ти!» — вигукнув соліст, і «Дірейлерз» тут же підтримали його інструментальним рифом, на що публіка відповіла схвальними оплесками, очевидно вважаючи цей вигук шикарним жартом, та й чого дивуватися людям, добряче розігрітим текілою, подумав Девід.

Над барною стійкою у формі підкови світилося неонове зображення хребта Вінд Рівер. Червоно-біло-синє. У Вайомінгу, схоже, вельми люблять свій прапор. Неоновий напис у тій же кольоровій гамі оголошував: ТИ В БОЖІЙ КРАЇНІ, ПАРТНЕРЕ. Зліва його підтримував логотип «Бадвайзера», а справа — емблема пива «Курс». Перед стійкою в чотири ряди скупчилися клієнти, що очікували своєї черги. Трійко барменів в білих сорочках і червоних жилетках зблискували шейкерами, немов шестизарядними револьверами.

У цій колишній stodolі гуцало, либонь, зо п'ять соток люду, проте він не мав сумнівів, що знайде Віллу. «Моє магічне модж-чуття мене веде», — подумав він і, злегка пританцьовуючи, ухиляючись від розпашілих ковбоїв та їхніх пастушок, перетнув навскоси танцмайданчик.

Поза танцюристами, позаду стійки містилася притемнена невеличка лаундж-зона з високими перегородками між кабінками. В більшості з них тулилося по четверо гостей, що запаслися принаймні парою глечиків, віддзеркалений у стіні, кожен такий квартет перетворювався на октет. Тільки одна кабінка залишалася неповною. Вілла сиділа там сама, її квітчаста сукня з закритим коміром виглядала чужинкою поміж тутешніх лівайсів, джинсових жилеток і сорочок з перламутровими гудзиками. До того ж вона не замовила собі нічого попити чи з'їсти — стіл був порожнім.

Спершу вона його не помітила. Роздивлялася танцюючих. Вся розпашіла, з ямочками в кутиках губ. Вона геть не пасувала до цього бару, але ніколи ще він не кохав її дужче. Такою була Вілла за хвилику до усмішки.

— Привіт, Девіде, — промовила вона, коли він гулькнув до кабінки й сів біля неї. — Я сподівалася, що ти прийдеш. Хоча й боялася, що не наважишся. Правда ж, чудовий тут грає бенд? Вони такі гучні.

Віллі доводилося ледь не кричати, щоб він її почув, але він бачив, що їй це подобається. Поглянувши на нього раз, вона знову уп'ялася очима в танцюристів.

— Так, музиканти гарні, — сказав він. І вони дійсно були гарні. Він відчував, як сам заводиться, незважаючи на неспокій, що знову повернувся. Тепер, коли врешті її знайшов, він знову почав непокоїтися, чи не прогавлять вони той чортів додатковий потяг. — Соліст співає майже як Бак Овенс.

— Правда? — усміхнено поглянула вона на нього. — А хто це, Бак Овенс?

— Не має значення. Нам треба повертатися на станцію. Якщо ти, звісно, не хочеш стирчати тут ще зайвий день.

— А що, було б непогано. Мені досить подобається це місце... ой, поглянь-но!

Коротко зблиснувши золотим і зеленим у сценічних прожекторах, над танцмайданчиком дугою пролетіла склянка й розсипалася на друзки десь поза їхньою видимістю. Почулося кілька схвальних вигуків, дехто заплескав у долоні — Вілла також аплодувала, — але Девід помітив пару качків з написами БЕЗПЕКА і ЧИСТОТА на майках, що рухалися в приблизному напрямку точки запуску снаряда.

— Це таке місце, де ще до одинадцятої на паркованні можуть трапитися мінімум чотири бійки, — сказав Девід. — А перед останньою піснею й масова бійня просто отут, посеред зали.

Вона засміялася, наставивши на нього пальці, мов револьвери.

— Чудово! Я хочу це побачити!

— А я хочу, щоб ми пішли звідси назад, — сказав він. — Якщо ти захочеш потинятися по таких шинках у Сан-Франциско, я тебе водитиму. Обіцяю.

Вона відкопилила нижню губу й струснула своєю золотаво-пісочного кольору гривкою.

— Там зовсім не так. Ні, не так, і ти це розумієш. У Сан-Франциско, мабуть, вони там п'ють... ну, я не знаю... якесь макробіотичне пиво.

Він розреготався. Сама ідея дієтичного пива видалась йому не менш розкішною, ніж недавня думка про інвестбанкіра на ім'я Вольф Лякайло. Але в його сміху відчувалась тривога; фактично, чи не вона й спонукала його до сміху?

— Ми зробимо коротку перерву й скоро повернемося, — оголосив вокаліст, витираючи спітнілий лоб. — А ви наразі пийте і пам'ятайте: мене звать Тоні Віллануева, а нас разом — «Дірейлерз».

— Це нам сигнал взувати наші діамантові черевички й ретируватися звідси, — промовив Девід, беручи її за руку.

Він вислизнув з кабінки, але вона за ним не пішла. Втім, не відпустила його руки, тож довелося Девіду, хоч відчуття паніки в ньому наростало, сісти знову. Тепер, подумав, він знає, як почувається риба, котра зрозуміла, що їй не зіскочити з гачка, надійний гачок вп'явся назавжди, і містера Лоха тягнуть до берега, де йому доведеться востаннє ляснути хвостом. Вона дивилася на нього отими своїми пронизливими синіми очима, і ті її ямочки на щоках: Вілла за хвилику до усміху, його майбутня дружина, яка читає романи вранці і вірші ввечері, а телевізійні новини називає... як же вона їх називає? Ефемерними.

— Поглянь на нас, — промовила вона, відвернувшись від нього.

Він подивився на дзеркальну стіну ліворуч. Там побачив вродливу молоду пару зі східного узбережжя, яка затрималася у Вайомінгу. У своїй квітчастій сукні вона виглядала краще за нього, та він гадав, так і

мусить бути завжди. Він запитально перевів очі з відображення Вілли у дзеркалі на ту, що була поряд.

— Ні, подивися ще, — сказала вона. Ямочки на щоках в неї нікуди не зникли, але цього разу вона була серйозною — принаймні настільки серйозною, наскільки це було можливо в тутешній гультяйській атмосфері. — І згадай, що я тобі казала.

На губах у нього вертілося: ти говорила мені так багато всього, і я про все це постійно згадую, але то була б відповідь закоханого, приємна й абсолютно позбавлена сенсу. Утім він знав, що саме вона має на увазі, тож мовчки подивився знову. Цього разу насправді подивився, і тепер у дзеркалі не було нікого. Він побачив лише порожню кабінку в барі «26». Обернувся до Вілли ошелешений... і чомусь не надто здивований.

— Хіба тебе не здивувало навіть те, що показна жінка сидить сама в кабінці, коли довкола шаленіють п'яні? — спитала вона.

Він похитав головою. Не замислювався над цим. Було кілька речей, над якими він не замислювався, принаймні досі. Наприклад, коли він востаннє щось їв або пив. Або котра зараз година і коли востаннє був цілком світлий день. Він навіть не пам'ятав достеменно, що саме з ними трапилося. Тільки те, що їхній потяг «Північний Птах» зійшов із рейок, а тепер вони якось випадково опинилися тут і слухають гурт в стилі кантрі-енд-вестерн, і як там він називається...

— Я буцав бляшанку, — сказав він. — Коли йшов сюди, я буцав ногою бляшанку.

— Так, — сказала вона. — І в дзеркалі ти спершу бачив нас, хіба ні? Сприйняття — це ще не все, а от коли сприйняття і сподівання разом?

Вона підморгнула, відтак нахилилася до нього. Поцілувала в щоку, притиснувшись грудьми до його плеча, це було так чудово — він достоту відчував живу плоть.

— Бідний Девід. Мені так шкода. Але ти відчайдух, раз прийшов сюди. Направду, я не вірила, що ти наважишся.

— Ми мусимо піти туди і розказати іншим.

— Навіщо? — стиснула вона губи.

— Тому що...

Дві пари — чоловіки у ковбойських капелюхах і жінки у джинсах та вестерн-сорочках, з волоссям, зав'язаним у хвостики, — прямували

до їхньої кабінки. Коли вони наблизилися, на їхніх обличчях відбився ідентичний вираз — не те щоб жаху, скоріше ніяковості, — вони разом розвернулися й натомість рушили в бік шинквасу.

«Вони відчули нашу присутність, — подумав Девід. — Їх відштовхнуло, немов холодним подихом, ось які ми стали тепер».

— Тому що так варто було б зробити.

Вілла засміялася. Яюсь дратівливо.

— Ти нагадуєш мені того дідуса, що рекламує вівсянку по телевізору.

— Сонечко, вони ж там чекають, що приїде потяг і забере їх звідти!

— Авжеж, може, й приїде! — Він аж трохи злякався її раптової люті. — Можливо, той, про який вони завжди співали в госпелах, потяг до слави, той потяг, що не повезе ані картярів, ані опівнічних волоцюг...

— Я не думаю, щоб «Амтрак» встиг прокласти рейки аж до неба, — промовив Девід.

Він сподівався, що вона посміхнеться, але вона дивилася собі на руки ледь не насуплено, і в ньому раптом зблиснула інтуїція.

— Є щось таке, що ти знаєш? Щось, що ми мусимо їм сказати? Скажи, є чи ні?

— Не розумію, навіщо ми мусимо кудись йти, якщо можемо просто залишатися тут, — відповіла вона, і чи не роздратування прозвучало в її голосі? Він гадав, що саме воно. Перед ним була така Вілла, якої він ніколи не очікував побачити. — Ти можеш бути трохи короткозорим, Девіде, проте ти все ж таки прийшов. Я тебе за це люблю. — І вона знову його поцілувала.

— Там іще був вовк, — сказав він. — Я сплеснув долонями й відігнав його. Тепер думаю змінити собі прізвище на Вольфа Лякайла.

Якусь мить вона дивилася на нього, роззявивши рота, і Девідові вистачило цієї миті, щоб подумати: мені довелося чекати, поки я помру, щоб зуміти здивувати жінку, яку кохаю. Відтак вона відкинулася на м'яку спинку крісла й зайшлася гучним реготом. Офіціантка, якій якраз трапилося проходити повз їх кабінку, з гуркотом впустила долі повну тацю пива і хитромудро вилаялася.

— Вовколякайло! — схлипувала Вілла. — Я хочу називати так тебе в ліжку! О, ох, Вовколякайле, ти такий великий! Такий волохатий!

Офіціантка втупилася очима в піняве місиво на підлозі, не перестаючи лаятися, як той моряк на березі під час короткої відпустки. І не перестаючи триматися подалі від цієї єдиної порожньої кабінки.

Девід спитав:

— Гадаєш, ми ще зможемо? Займатися коханням, маю на увазі?

Вілла витерла сльози з очей і відповіла:

— Сприйняття й сподівання, пам'ятаєш? Разом вони гори можуть зрушити з місця. — Вона знову взяла його за руку. — Я не перестала тебе кохати, і ти так само кохаєш мене. Правда ж?

— А хіба я не Вольф Лякайло? — спитав він. Він міг жартувати, бо його нерви не вірили в те, що він мертвий. Він подивився повз неї, у дзеркало, і побачив їх обох. Відтак себе одного, свою руку, що простягнулася в нікуди. І він же... дихає, як завжди, чує запах пива, віскі і парфумів.

Звідкись з'явився басбой допомогти офіціантці прибрати місиво з підлоги. «Я ніби об щось перечепилася», — почув Девід її слова. Хіба такі речі доводиться чути в загробному житті?

— Гадаю, я піду туди разом з тобою, — промовила вона. — Але я не залишуся на тій нудній станції з тими нудними людьми, коли тут є таке місце.

— О'кей, — погодився він.

— Хто такий Бак Овенс?

— Я розповім тобі про нього все, — сказав Девід. — І про Г'оя Кларка теж. Але спершу розкажи мені, що ти ще знаєш.

— Більшість з них мене не обходять, — сказала вона. — Але Генрі Лендер приємний чоловік. І його дружина також.

— Та й Філ Палмер непоганий.

— Філ-пілюля, — наморщила вона носа.

— Що ти знаєш, Вілло?

— Сам побачиш, якщо уважно дивитимешся.

— А чи не простіше було б, аби ти просто...

Очевидно, ні. Вона підвелася, впершись стегнами об край столу, й вказала пальцем.

— Поглянь-но! Бенд повертається на сцену!

Місяць стояв вже високо, коли вони з Віллою, тримаючись за руки, йшли по дорозі. Девід не міг второпати, як таке може бути: вони послушали тільки перші дві пісні другого відділення — а ось місяць

уже пливе високо вгорі, поцяцькованим зорями небом. Це його непокоїло, але дещо інше непокоїло його навіть дужче.

— Вілло, — промовив він, — який зараз рік?

Вона замислилась. Вітер тріпав її сукню, як тріпав би сукню будь-якої живої жінки.

— Я не пам'ятаю точно, — нарешті відповіла вона. — Та й яка різниця?

— Зважаючи на те, що я не пам'ятаю, коли востаннє щось їв чи випив склянку води? Є різниця. Ну все ж таки, як ти вважаєш? Скажи навздогад, не думаючи.

— Тисяча дев'ятсот... вісімдесят восьмий?

Він кивнув. Сам би він назвав 1987.

— Там була дівчина у маєтці з написом СЕРЕДНЯ ШКОЛА КРАВХАРТ СПРИНГС, ВИПУСК 03. Тож, якщо її вік вже дозволяє їй гуляти у придорожньому барі...

— Значить, 03 — це мусило б бути як мінімум роки три тому.

— Я теж про це подумав. — Він зупинився. — Та невже зараз 2006-й, хіба так може бути, Вілло? Я хочу сказати, невже зараз двадцять перше століття?

Перш ніж вона встигла відповісти, вони почули клац-клац-клац пазурами по асфальту. Цього разу вовк з'явився на дорозі не сам; тепер їх наздоганяли аж чотири вовки. Найбільший, той, що йшов попереду, був тим самим, котрий переслідував Девіда на його шляху до Кравхарт Спрингс. Він упізнав би це волохате хутро будь-де. Очі в нього тепер горіли яскравіше. У кожному, ніби потонула лампада, плавав ріжок місяця.

— Вони нас бачать! — скрикнула Вілла у якомусь захваті. — Девіде, вони нас бачать! — Вона опустила на одно коліно прямо на розбитій роздільній смузі і простягнула праву руку. Почала цоркати, звати.

— Мій гарний хлопчику! Іди-но сюди!

— Вілло, мені це не здається розумним.

Вілла не звернула уваги, що було цілком схоже на неї. Вілла завжди керувалася власним розумом. Це вона побажала їхати з Чикаго до Сан-Франциско залізницею — тому що, як вона заявила, їй хочеться взнати, що відчуваєш, коли трахаєшся у потязі. Особливо в такому, що їде швидко та ще й трохи похитується.

— Іди сюди, хлопчику, йди до своєї мамуні!

Великий вовцюра наблизився, за ним його жіночка, а слідом їхні двоє... чи можна назвати їх дітками? Вовк випнув морду (сяйнули його зубиська) до тонкої простягнутої руки, місяць на мить залив його очі по вінця, зробивши їх срібними. А тоді, ледь не торкнувшись носом її шкіри, він заскавчав, відсахнувшись назад так різко, що якусь мить навіть стояв на задніх лапах, передніми молотячи повітря, виставивши напоказ білий плюш свого черева. Решта кинулися врозтіч. Великий вовцюра і робив пірует в повітрі і, підібгавши хвоста й не перестаючи скавуліти, дременував у кущі правобіч дороги. І зграя за ним.

Вілла підвелася і подивилася на Девіда з виразом нестерпного смутку. Він натомість втупився очима собі у носки черевиків.

— Отже, ти відірвав мене від музики і привів сюди, у темряву, заради цього? — спитала вона. — Щоб показати мені, хто и тепер? Так, ніби я сама цього не знала.

— Вілло, мені так шкода.

— Поки що ні, але незабаром стане. — Вона знову взяла його за руку. — Ходімо, Девіде.

Тепер він наважився кинути на неї погляд.

— Ти не сердишся на мене?

— Так, трішечки... Але ти — все, що тепер маю, і я тебе не відпущу.

Невдовзі після зустрічі з вовками Девід побачив і бляшанку, що лежала на узбіччі.

Він був майже певен, що це та сама, яку він гнав носакми поперед себе, поки не вдарив по ній скоса, відбивши у зарості. І ось вона опинилась знову на тому ж, попередньому, місці... бо насправді, звісно, він її ніколи не чіпав. Сприйняття далеко не все, казала Вілла, але сприйняття й сподівання разом? Склади їх до купи, і сотвориш собі з нічого «Шоколадні пастилки Різа з арахісом».

Девід копнув бляшанку, відбивши її далеко у кущі, а коли вони відійшли подалі, озирнувся й побачив, що вона лежить там, де й була, — там, де колись давно якийсь ковбой — ймовірно, прямуючи до бару «26» — викинув її з вікна свого пікапа. Він запам'ятав цей жест з «Ї-Го-Го» — давнього телешоу, яке вели Бак Овенс і Рой Кларк, вони ще називали там пікапи ковбойськими кадилаками.

— Чому ти посміхаєшся? — спитала Вілла.

— Потім розповім. Здається мені, в нас попереду сила-силенна часу.

Вони стояли перед станцією Кравхарт Спрингс, тримаючись за руки в місячному світлі, наче Ганзель і Гретель перед цукерковим будиночком. Довга, пофарбована в зелене будівля здавалася Девідові в місячному сяйві попелясто-сірою, і, хоча він знав, що слова ВАЙОМІНГ та ШТАТ РІВНОПРАВ'Я написані червоною, білою й синьою фарбами, вони могли бути будь-якого кольору. Він помітив захищений від непогоди пластиком аркуш паперу, пришпилений до одного зі стовпів, між якими починалися широкі сходи до входних дверей. Біля одвірка яких так само незворушно стовбичив Філ Палмер.

— Гей, молодець, — гукнув до нього Палмер. — Є тютюнець?

— Вибачте, містере Палмер, — відгукнувся Девід.

— Пригадую, ти збирався принести мені цілу пачку.

— Мені не траплялася крамниця, — сказав Девід.

— А там, де була ти, лялечко, не продають цигарок? — спитав Палмер.

Він належав до тих чоловіків, що всіх жінок певного віку кличуть лялечками. Це було зрозуміло з одного погляду на нього, як було зрозуміло й те, що, аби вам довелося провести день з ним разом десь посеред паркового серпневого полудня, він обов'язково зсунув би на потилицю капелюха, щоб втерти собі лоба, і промовив, що не так важить спека, як вологість.

— Я певна, що там продають, — сказала Вілла. — Але навряд чи я змогла би їх купити.

— Хочеш пояснити чому, кралечко?

— А ви як гадаєте, чому?

Однак Палмер склав руки на своїх вутлих грудях і промовчав. Звідкілясь зсередини заголосила його дружина:

— У нас риба на вечерю! Спершу перве, а потім вторе! Ненавиджу, як тут тхне! Сухарі!

— Ми мертві, Філе, — промовив Девід. — Ось чому. Привиди не можуть купувати цигарок.

Палмер дивився на нього кілька секунд, але перш ніж встиг засміятись, Девід помітив, що він йому більш ніж повірив. І Палмер і сам про це знав.

— Я чув багацько пояснень, коли хтось комусь чогось не приносив обіцяного, — сказав він. — Але твоє заслуговує на гран-прі.

— Філе...

А зсередини:

— Риба на вечерю! Ох, чорти б її взяли!

— Вибачте, дітки, — сказав Палмер. — Мене кличуть обов'язки.

І він пішов. Девід обернувся до Вілли, гадаючи, що вона спитає його — а ти сподівався на щось інше? Але вона читала оголошення на стовпі біля сходів.

— Поглянь-но сюди, — позвала вона. — Скажи, що ти бачиш?

Спершу він нічого не побачив, бо місячне світло відбивалося від пластикового покриття. Він зробив крок ближче до стовпа, а тоді лівіше, відсторонивши Віллу.

Угорі було написано **ЖЕБРАКУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ЗАБОРОНЕНО НАКАЗОМ ШЕРИФА ОКРУГУ САБЛІТ**, а нижче дрібним шрифтом бла-бла-бла, а внизу...

Вона штовхнула його ліктем. І штовхнула добряче.

— Перестань клеїти дурня і подивися уважно, Девіде. Я не хочу манячити тут всю ніч.

Ти не бачиш того, що просто перед твоїми очима.

Він одвернувся від станції і подивився на залізничні рейки, що сяяли у місячному світлі. Поза ними неясно виднілася біла скеля з пласкою верхівкою — ондечки отака-то столова гора, кулегю, точнісінько, як у тамтих старих кінах Джона Форда.

Він знову обернувся до оголошення на стовпі і здивувався, як це йому — такому солідному інвестбанкіру Вольфу Лякайлу — могло привертися **ЖЕБРАКУВАННЯ** замість **ПЕРЕБУВАННЯ**.

— Тут написано **ПЕРЕБУВАННЯ НА ТЕРИТОРІЇ ЗАБОРОНЕНО НАКАЗОМ ШЕРИФА ОКРУГУ САБЛІТ**, — сказав він.

— Дуже добре. А під отим бла-бла-бла, що там, нижче?

Спершу два нижні рядки він зовсім не зміг прочитати; спершу ті два нижні рядки здалися йому просто безглуздими символами, либонь тому, що його розум, який це бажав йняти цьому всьому віри, не міг знайти незагрозливого тлумачення. Тож він знову обернувся до залізничних рейок і не вельми здивувався, побачивши, що вони більше не блищать у місячному сяйві; тепер сталеві рейки були іржавими й між шпалами росли бур'яни. Коли він обернувся знову, станція

перетворилася на покинуту руїну з забитими дошками вікнами і дахом майже без гонту. Напис **СТОЯНКА ТАКСІ ЗАБОРОНЕНА** зник з потрісканого, подовбаного ямами асфальту. Він ще міг бачити слова **ВАЙОМІНГ** та **ШТАТ РІВНОПРАВ'Я** на довгій стіні будівлі, але літери тепер були примарними. «Точно як ми», — подумав він.

— Далі, — промовила Вілла, Вілла, яка мала власні уявлення про речі, Вілла, яка вміла бачити те, що просто перед її очима, і хотіла цього ж від нього, навіть якщо бачити це було боляче. — Це твій останній іспит. Прочитай два нижні рядки, і тоді ми зможемо повернутися до того шоу в придорожному барі.

Він зітхнув.

— Тут написано **ЗОНА ВІДЧУЖЕННЯ** — а тоді: **ЛІКВІДАЦІЮ БУДІВЛІ ЗАПЛАНОВАНО НА ЧЕРВЕНЬ 2007.**

— Ти здав іспит на відмінно. Давай тепер підемо, подивимося, чи схоче хтось піти з нами до міста послухати «Дірейлерз». Я поясню Палмеру наші вигоди — сигарет ми купити не можемо, натомість такі, як ми, люди можуть не платити за вхід.

От тільки ніхто йти до міста не захотів.

— Що це вона верзе, нібито ми мертві? Навіщо вона говорить нам такі жахливі речі? — спитала Рут Палмер у Девіда, і що найбільше його вбило (якщо доречно так висловитися) — це не докір у її голосі, а вираз її очей перед тим, як вона сховала лице на плечі одягнутого у вельветовий піджак Генрі. Бо вона теж усе розуміла.

— Рут, — промовив він. — Я кажу це не для того, щоб вас бентежити...

— Тоді перестань! — схлипнула вона здушеним голосом.

Девід бачив, що всі тут, окрім Гелен Палмер, дивляться на нього вороже й сердито. Гелен кивала й бурмотіла, стоячи між своїм чоловіком та дружиною Райнгарта, можливо, її ім'я було Саллі. Вони тупцями під флуоресцентними світильниками... але він кліпнув очима й ліхтарі пропали. І занехаяні пасажери виявилися лише примарними фігурами в пасмах місячного світла, що якимось прослизало крізь забиті дошками вікна. Дендери не сиділи на лаві; вони сиділи на запилуженій долівці біля невеличкої купки слоїчків, у які фасують крек, — отже, виходило, що кокаїн теж якимось зумів прослизнути сюди, і країну Джона Форда, — а на стіні, неподалік від того кута, де бурмотіла зіщулена Гелен Палмер, виднілася темна пляма. Годі Девід

моргнув знову, і флуоресцентні світильники повернулися. Повернувся й великий годинник, затуливши собою пляму на стіні.

— Гадаю, тобі краще піти звідси, Девіде, — промовив Генрі Лсндер.

— Послухайте хвилику, Генрі, — звернулася до нього Вілла.

Генрі перевів погляд на неї, і Девіду не важко було прочитати всю ту зневагу, яку демонстрував той погляд. Вся та симпатія, що її Генрі мав колись до Вілли Стюарт, тепер зникла.

— Я не бажаю слухати, — сказав Генрі. — Ти дратуєш мою дружину.

— Еге ж, — додав свій голос молодий товстун у кашкеті бейсбольної команди «Сіетл Марінерз».

Девід пригадав, що того звуть, здається, О'Кейсі. У кожному разі якось по-ірландськи, з апострофом.

— Прикуси свого язичка, бейбі!

Вілла нахилилася до Генрі, але той трохи відсторонився так, ніби в неї тхнуло з рота.

— Єдине, чому я дозволила Девіду притягнути мене сюди знову, це те, що цю місцину невдовзі почнуть розчищати! Генрі, ви знаєте, що таке бульдозер? Не маю сумнівів, що у вас вистачає розуму, щоб осягнути цю перспективу

— Примусь її замовчати! — схлипнула Рут придушеним голосом.

Вілла нахилилася ще ближче, очі палали на її гарненькому обличчі.

— А коли бульдозер зробить свою роботу і вантажівки відвезуть геть сміття, що було цією залізничною станцією — цим старим вокзалом, — де ви подінетеся?

— Дай нам спокій, прошу, — промовив Генрі.

— Генрі, як казала одна хористка: «Хоч маєте кредит, та він не високо стоїть».

Урсула Девіс, яка від самого початку недолюблювала Віллу, ступила вперед, виставивши щелепу.

— Пензлюй звідси, ти, паскудна курво.

Вілла різко обернулася.

— Так що, ніхто з вас цього не второпав? Ви мертві, ми всі тут мертві, і чим довше ви залишатиметеся на одному місці, тим важче буде піти десь інде!

— Вона має рацію, — підтакнув Девід.

— Атож, якби вона сказала, що місяць зроблений з сиру, ти додав би, що саме з сиру проволоне, — сказала Урсула, висока, напрочуд гарна жінка років сорока. — Вибач мені мою французьку, але вона так засцяла тобі очі, що це вже навіть не смішно.

Дадлі знову видав свою віслуче іржання, а дружина Райнгарта засопіла.

— Ви дратуєте пасажирів, ви, обоє, — це вступив Ратнер, невеличкий на зріст залізничник з винуватим обличчям. Він дуже рідко щось промовляв. Девід кліпнув, станція знову на мить запала в темряву, помережану місячними променями, і він побачив, що в Ратнера нема половини голови. Решта його обличчя вигоріла на чорне.

— Вони зруйнують цю станцію, і тоді вам нікуди буде подітися! — схлипнула Вілла. — Просто нікуди... до дідька! — вона витерла люті сльози собі зі щік обома кулаками. — Чому ви не підете з нами до міста? Ми вас проведемо. Там принаймні і люди... і світло... і музика.

— Мамуню, я хочу послухати музику, — промовила Паммі Андрісон.

— Цить, — вгамувала її мати.

— Якби ми були мертвими, ми б про це знали, — сказав Біггерз.

— От він і підловив тебе, синку, — підморгнув Дадлі Девідові. — Що з нами трапилося? Як це ми стали мертві?

— Я... я не знаю, — промимрив Девід. Він глянув на Віллу. Вілла знизала плечима і похитала головою.

— Бачите? — сказав Ратнер. — Просто наш поїзд зійшов і рейок. Таке трапляється... я хотів сказати часто, але це зовсім не так, навіть тут, де залізничні колії потребують значного ремонту, однак таке буває іноді, на деяких роз'їздах.

— Ми упали, — промовила Паммі Андрісон. Девід подивився на неї, по-справжньому подивився, і на мить побачив труп, обгорілу лисину і зогниле лахміття платтячка. — Котивися, котивися, котивися. А тоді...

Вона видала горлом grimливе гуркотіння, склала докупі мої замурзані рученята, а відтак різко їх розвела: на дитячій мові жестів так показують вибух.

Схоже, вона хотіла сказати ще щось, та перш ніж встигла це робити, мати раптом ляснула її по щоці з такою силою, що дівчинка аж зуби вишкірила і слина бризнула їй з рота. Шокована Паммі якусь мить з непевністю дивилася на маму, а потім зайшлася голосним плачем на одній ноті, ще більш нестерпним, ніж її обридлива лічилка.

— Хто тебе навчив брехати, Памело? — заверещала, вхопивши дитину за плече, Джорджія Андрісон. Її пальці майже вгрузли у дитячу плоть, зникнувши з виду.

— Вона не бреше! — заявила Вілла. — Нас скинуло з рейок, і ми покотилися в ущелину! Тепер і я пригадала, і всі ви теж! Хіба ні? Хіба ні? Все написано на ваших обличчях! Все видно по ваших довбаних лицах!

Не дивлячись у бік Вілли, Джорджія Андрісон показала їй середнього пальця.

Іншою рукою вона трясла Паммі туди-сюди, туди-сюди. В очах Девіда в один бік смикалася дитина, в інший — обвуглений труп. Чому сталася пожежа? Тепер він згадав, як їх перекинуло, але від чого сталася пожежа? Він не пам'ятав, можливо тому, що не хотів пам'ятати.

— Хто тебе навчив брехати? — не вгавала Джорджія Андрісон.

— Не треба, мамо! — промурмотіла дівчинка.

Мати потягла виючу — так само монотонно, на одній ноті — дитину кудись у темряву.

На мить запала могильна тиша — всі дослухалися виття відправленої на заслання Паммі, — а тоді Вілла обернулася до Девіда.

— З тебе досить?

— Так, — відповів він. — Ходімо.

— Котіться до чортів на виступці й попутного вітру вам в гузна, — закандзюбисто попрощався з ними Біггерз, на що Дадлі відгукнувся веселим іржанням.

Девід потягнувся за Віллою до двостулкових дверей, де біля одвірка так само, схрестивши руки на грудях, тулився Філ. Але раптом Девід звільнив свою руку з Віллиної долоні і підійшов до Гелен Палмер, котра, хитаючись вперед-назад, сиділа в кутку. Вона підвела на нього свої потемнілі, сповнені сумнівів очі.

— У нас риба на вечерю, — промовила вона ледь чутним шепотом.

— Щодо цього нічого не знаю, — сказав він. — А от щодо тутешнього запаху ви мали цілковиту рацію. Тхне тут старими гнилими сухарями.

Він озирнувся і побачив, як несхвально позирають на них і Віллою решта пасажирів у місячному сяйві, що за бажанням могло ставати світлом флуоресцентних ламп.

— Гадаю, цей запах притаманний місцям, які давно замкнено і опечатано, — сказав він.

— Пензлюйте мерщій звідси, — подав голос Філ Палмер. — Ніхто тут не купляється на ваші витрішки.

— Ніби я не бачу, — промовив Девід і вийшов слідом за Віллою в осяяні місяцем потемки. Наостанок він почув сумний, мов шепіт вітру, голос Гелен Палмер: «Спершу перве, а потім второе».

Прогулянка назад до «26» дала в сумі дев'ять миль вечірнього моціону, але Девід анітрішечки не почувався втомленим. Він гадав, що привиди не знають втоми, так само як і спраги чи почуття голоду. Крім того, зараз був інший вечір. Тепер високо и небі сяяв, мов срібний долар, місяць уповні, і паркінг перед фасадом «26» був порожній. На бічній гравійній стоянці застигли в тиші кілька трейлерів і лиш один, безсонний, гарчав і увімкнутими ходовими вогнями. Над входом тепер виднівся напис ЦЬОГО ВІКЕНДУ ГРАТИМУТЬ «НАЙТХОКС». ПРИВОДЬ ДО НАС СВОЇХ ДІВЧАТ ВИТРАЧАТИ ГРОШЕНЯТ.

— Круто, — сказала Вілла. — Ти мене приведеш, Вовколякайло? Хіба я не твоя дівчина?

— Ти моя дівчина, і я тебе приведу, — відповів Девід. — Питання в тім, що нам робити зараз? Корчма ж бо зачинена.

— Звісно, ми все 'дно зайдемо всередину.

— Але ж там замок.

— Він зникне, якщо ми захочемо. Пам'ятаєш, сприйняття? Сприйняття і сподівання.

Він згадав і смикнув двері, вони відчинилися. Дух бару залишався тим самим, тільки тепер до нього домішався приємний сосновий запах якогось миючого засобу. На сцені було порожньо, і стільці стирчали на стійці догори ніжками, але неонове зображення кряжу Вінд Рівер горіло — чи то менеджери залишили його ввімкненим, чи це тому, що їм з Віллою так хотілося. Останній варіант був більш вірогідний. Порожній, та ще й подвоєний дзеркальною стіною, танцювальний

майданчик здавався величезним. Перекинуті догори дригом неонові гори мерехтіли в глибинах до блиску натертої долівки.

Вілла втягнула носом повітря.

— Я чую запах пива і парфумів, — сказала вона, — запах спортивного авта. Це так гарно.

— Це ти гарна, — сказав він.

Вона обернулася до нього:

— Тоді поцілуй мене, ковбою.

Він поцілував її там же, на березі танцмайданчику і, судячи з того, що він відчув, любові не були поза питанням. Зовсім ні.

Вона поцілувала обидва кутики його губ і відступила назад.

— Вкинь четвертачок у джукбокс, гаразд? Я хочу танцювати.

Девід підійшов до музичного автомату в кінці бару, вкинув 25-центову монету і натиснув №Б19 — зазвучали «Пропаші дні, пропаші ночі», версія Фреді Фендера. Надворі, на парковці, Честер Досон, котрий збирався подрімати кілька годин, перш ніж продовжити свій рейс на Сіетл з вантажем електроніки, підняв голову, дивуючись, чи не почулася йому музика, вирішив, що то йому приверзлося, і знову заснув.

Девід з Віллою повільно рухались в порожньому просторі, іноді віддзеркалюючись у стіні, іноді — ні.

— Вілло...

— Помовч трохи, Девіде. Бейбі хоче танцювати.

Девід притих. Він занурився лицем в її волосся і дозволив музиці нести себе. Подумав, що тепер вони залишаться тут і час від часу люди бачитимуть їх. «26» може набути репутації закладу з привидами, але, либонь, навряд; люди не згадують про духів, коли п'ють, якщо п'ють вони не на самоті. Хіба що іноді, вже після кінця роботи бармен і остання офіціантка (та найстарша, що відповідає за розподіл чайових) почуватимуться незатишно, ніби на них хтось дивиться. Іноді вони чути будуть музику навіть після того, як вона припинилася, або помічатимуть відрух у дзеркалі проти танцмайданчику або в тім, що у лаунджі. Звісно, лиш краєчком ока. Девід подумав, що вони могли б досягти й кращих місцин, але загалом у «26» було непогано. Тут до самого закриття закладу є люди. І тут завжди буде музика.

Він замислився, що станеться з іншими, коли бульдозер зруйнує їхню ілюзію — а це трапиться. І скоро. Він уявив, як Філ Палмер

намагатиметься прикрити свою перелякану ридаючу жінку від падаючих уламків, які не можуть їй зашкодити, бо її там, коректно кажучи, просто нема. Він уявив Паммі Андрісон, яку затиснула в обіймах її вересклива матір. Делікатного залізничника Ратнера, котрий казатиме: *зберігаймо спокій, громадяни*, голосом, якого не чутно проти ревища великих жовтих машин. Він уявив книгаря Біггерза, який, накульгуючи, намагається втекти, врешті падає, а маятник чавунної кулі хитається, і бульдозери гарчать, і руйнують, і світ зникає.

Йому приємно було уявити, що за ними встиг приїхати потяг — ніби їхні спільні сподівання змусили його приїхати, — але насправді він у це не вірив. Він навіть загадувався, чи не може шок їх знищити, і вони погаснуть, мов полум'я свічок від подиху сильного вітру, але і в це він також не вірив. Надто виразно уявив їх після того, як від'їдуть геть бульдозери, смітєвози й самоскиди, як вони стоятимуть у місячному світлі вздовж занедбаних іржавих рейок, а вітер задуватиме з кряжу, з повистом обгинаючи столову гору й збурюючи очерет. Він побачив, як вони під мільярдом зірок високогір'я туляться одне до одного в очікуванні свого потяга.

— Ти змерз? — спитала Вілла.

— Ні, чому ти так гадаєш?

— Ти здригнувся.

— Можливо, дрижаки взяли мою мертву спину, — сказав він.

Він заплющив очі, і далі вони просто вдвох танцювали у порожньому барі. Іноді їх можна було побачити в дзеркалі, а коли звідти зникали, в освітленому неоновим гірським хребтом порожньому барі залишалася тільки пісня у стилі кантрі.

Дівчина-колобок

Сон Гарві

Джанет обертається від мийки і, аж гульк, її чоловік, з яким вона прожила майже тридцять років, сидить біля кухонного столу у білій майці й «сімейних» трусах та поглипує на неї.

Дедалі частіше вона надбувала суботніми ранками цього, в будні капітана Вол-стріту, на тому самому місці, завжди однакового: згорблені плечі й порожнеча в очах, сива щетина пробивається на щоках, пипки грудей напинають перед майки, чубок на тімені стирчить, мов у постарілого, змиршавілого Альфальфі з «Маленьких шельм». Цими днями Джанет зі своєю приятелькою Ганною лякали одна одну (наче якісь малі дівчатка, що розповідають про привидів під час пообіднього сну), ділячись історіями про хворих на Альцгаймера: отой-то вже не впізнає власної дружини, ота-то вже не пам'ятає імен власних дітей.

Проте насправді вона не вірить, ніби ці його мовчазні появи суботнього ранку якимось пов'язані з передчасним Альцгаймером; будь-якого робочого дня Гарві Стівенс, шістдесятирічний чоловік, що виглядає на п'ятдесят (ну, хай на п'ятдесят чотири) в котромусь зі своїх кращих костюмів, сповнений енергії й готовий до виходу о шостій сорок п'ять; він і досі може утнути прибуткову угоду, купувати з маржею, грати на пониження нарівні з найкращими.

Та ні, гадає вона, це він просто тренується бути старим, а вона це ненавидить. Боїться, що коли він піде на пенсію, таким буде кожний ранок, принаймні до моменту, поки вона не подасть йому склянку помаранчевого соку, не спитає його (зі зростаючим роздратуванням, яке не може погамувати), хоче він каші чи тостів. Вона боїться, що, пораючись, озиратиметься й бачитиме, як він сидить тут, у смузі надмір яскравих променів ранкового сонця, Гарві вранці, Гарві в майці й «сімейних трусах», ноги розведені, отже, вона бачитиме жалюгідну опуклість в його матні (можна подумати, це її обходить), мозолі на великих пальцях його ніг, від котрих на думку завжди спадає Волес Стівенс та його личина Імператора Морозива. Сидітиме тут мовчазний і дурнувато задумливий, замість того щоби бути сповненим енергії й готовим до виходу, налаштованим на вдалий день. Господи, вона хоче

вірити, що помиляється. Бо життя чомусь здається таким мізерним, таким глупим. Вона не перестає дивуватися, хіба заради цього вони вибилися в люди, хіба заради цього виховали й видали заміж своїх трьох дочок, хіба заради цього пройшли крізь невблаганну кризу середнього віку, хіба заради цього трудилися й часом (подивимося правді в очі) казились. Якщо з темної лісової гущавини виходиш на таке місце, гадає Джанет, сюди... на цей паркінг... тоді навіщо кожен цим переймається?

Але відповідь очевидна. Бо не знаєш наперед. Відкидаєш усяку брехню по дорозі, але тримаєшся однієї, тієї, котра проголошує, що життя має *сенса*. Зберігаєш присвячений дівчаткам фотоальбом, і в ньому вони все ще юні й цікаві своїми майбутніми можливостями: Тріша, старша, з циліндром на голові, змахує скрученою з фольги чарівною паличкою над Тімом, кокер-спанієлем; Джена знята, коли стрибає через поливальницю на галявині, її потяг до наркотиків, кредитних карток і старших чоловіків ще далеко за обрієм; Стефані, наймолодша, на окружному конкурсі з граматики, де слово *канонада* стало її особистим Ватерлоо. На більшості цих фотокарток (зазвичай десь позаду) є Джанет і чоловік, за якого вона вийшла, вони завжди усміхнені, так, ніби поводитись по-іншому забороняє закон.

Тоді одного дня ти робиш помилку, бо озираєшся через плече і робиш відкриття, що дівчатка вирости, а чоловік, за кого вперто боролася, щоб залишатися за ним заміжною, сидить розчепіривши ноги, бліді, мов риб'ячі черева, ноги, і втупився в смугу сонячних променів і, заради Бога, можливо, йому й даси п'ятдесят чотири в одному з його найкращих костюмів, але, сидячи тут, біля кухонного столу, він виглядає на сімдесят. На сімдесят п'ять, чорти забирай. Він має вигляд того, кого відморозки в серіалі «Сопрано» називали лайном в ополонці.

Вона знову обертається до мийки й делікатно чхає, раз, другий, третій.

— Як вони цього ранку? — питається він, маючи на увазі її носові пазухи, тобто алергію. Відповідь — не дуже гарно, проте, як воно буває, погані речі іноді дарують приємні сюрпризи. Вона тепер не мусить спати з ним, тож їй не треба відвойовувати посеред нбчі свою частину ковдри; вона не чує більше приглушеного пердіння, що інколи проривається, коли Гарві глибше поринає в сон. Влітку вона спить по

шість, навіть сім годин, і цього більш ніж вдосталь. Коли настає осінь і він повертається до неї зі спальні для гостей, її сон скорочується до чотирьох годин, та й ті неспокійні.

Якоїсь осені, вона упевнена, він не повернеться. І хоча не скаже цього — аби не вразити його почуття, а вона все ще не бажає вражати його почуття; це те, що тепер заступило між ними кохання, принаймні в її ставленні до нього — вона зрадіє.

Вона зітхає й тицяє руку в повну води каструлю, що стоїть в мийці. Шарудить там.

— Непогано, — відповідає вона йому.

І тоді, якраз коли вона думає (і не вперше) про те, що в житті не залишилося більше несподіванок, нерозпечатаних подружніх глибин, він промовляє незвично легковажним голосом:

— Це добре, Джакс, що ти не спала зі мною цієї ночі. Я бачив поганий сон. Я навіть прокинувся від власного крику.

Вона заціпеніла. Скільки це часу минуло відтоді, як він називав її Джакс, замість Джанет чи Джен? Останнє ім'я вона потайки ненавидить. Воно їй нагадує про ту солодково-сиропну актрису, що грала в «Лессі», коли Джанет була ще малою, там хлопчик (його звали, здається, Тіммі, так, Тіммі) весь час то падав у колодязь, то застрягав під скелею, то його жалила змія, і що в нього за батьки були такі, що довіряли життя своєї дитини якомусь коллі?

Вона знову обертається до нього, забувши про каструлю й останнє яйце, що там залишилося, вода в ній вже давно не окріп, охолола. Він бачив поганий сон? Гарві? Вона намагається згадати, чи Гарві взагалі коли-небудь казав, що бачить сни, але марно. Єдине, це якийсь неясний спогад з часів його залицяння, як Гарві каже щось на кшталт — *ти мені снилася*, — а сама вона, тоді ще така юна, вважає цю його фразу не банальною, а милою.

— Ти — що?

— Прокинувся від власного крику, — повторює він. — Ти мене не чула?

— Ні.

Вона не відводить від нього очей. Дивується, чи він часом з неї не кепкує. Може, це якийсь недолугий вранішній жарт. Але Гарві не з тих, хто жартує. Гумору в нього вистачає тільки на те, щоб розповідати за

обіднім столом щось із часів його служби в армії. Вона чула ці історії щонайменше разів сто.

— Я викрикував слова, але насправді не міг їх вимовити. Це було схоже на... ну, не знаю... я не міг ухопити їх губами. Так, ніби мене спаралізувало. І голос в мене звучав нижче. Зовсім несхоже на мій голос. — Він робить паузу. — Я почув, що кричу, і змусив себе замовкнути. Але я увесь трусився і мусив на якийсь час ввімкнути світло. Намагався помочитися, але не зміг. Зараз я, здається, завжди можу помочитися — принаймні трошки, — але сьогодні о другій сорок сім ранку не зміг.

Він мовчки сидить в своїй сонячній смузі. Вона задивилася на танок порошинок у променях. Від них у нього наче німб.

— Що тобі наснилося? — питає вона, і це знову дивно: вперше, либонь, за останні п'ять років, що минули відтоді, як вони до півночі не лягали спати, сперечаючись, залишити собі чи продати акції «Мотороли» (закінчилось тоді тим, що вирішили продати), її цікавило щось таке, що він має сказати.

— Не знаю, чи варто тобі розповідати, — каже він невластивим йому соромливим тоном. Повертається, бере млинок для перцю й починає перекидати його з руки в руку.

— Кажуть, якщо розповісти свій сон, він тоді не здійсниться, — говорить вона, і ось, на тобі, Дивина № 2: раптом Гарві набуває значення, того значення, якого не мав для неї вже кілька років. Навіть його тінь на стіні над тостером набуває якогось значення. Він виглядає для мене значущим, міркує вона, але чому? Чому, щойно я подумала про те, що життя стало мізерним, як воно мені здалося вагомим? Зараз ранок, літо, кінець червня. Ми в Коннектикуті. У червні ми завжди в Коннектикуті. Невдовзі хтось з нас піде взяти газету, котра буде розділена на три частини, як Галлія.

— Справді так кажуть?

Він розмірковує, звівши брови (вона мусить їх знову йому повищипувати, вони так дико стирчать, а він ніколи цього не помічає), перекидаючи млинок з руки в руку. Вона хотіла було попросити його перестати це робити, бо її це дратує (так само, як нахабна чорнота його тіні на стіні, так само, як її власне серцебиття, що раптом безпричинно прискорилося), але їй не хочеться відволікати його від того, що відбувається зараз в нього у голові цього суботнього ранку. А тоді він і

сам ставить млинок для перцю, що мало б її заспокоїти, але ні, у млинка є своя тінь — вона далеко тягнеться по столу, мов тінь якоїсь завеликої шахової фігури, навіть крихти тостів там відкидають тіні, і вона не має жодного поняття, чому їй мусить бути від цього лячно, але їй лячно. Вона згадує, що сказав Алісі Чеширський Кіт: «Ми тут усі божевільні», і раптом їй вже не хочеться чути, що там за ідіотський сон бачив Гарві, котрий змусив його прокинутися з криком і відчуттям, ніби його паралізувало. Раптом їй вже не хочеться, щоб її життя перестало виглядати мізерним. Мізерне гарне, мізерне добре, вистачить побачити сучасних акторок у сучасних фільмах, якщо маєш щодо цього сумніви.

Ніщо не мусить оприлюднюватися, думає вона гарячково. Авжеж, гарячково; так, ніби її обпекло клімактеричним спазмом, хоч вона може заприсягтися, що вся ця дурня закінчилася в неї ще роки три тому. Ніщо не повинно оприлюднюватися, зараз суботній ранок і ніщо не повинно оприлюднюватися.

Вона розтуляє губи, щоб сказати йому, що переплутала, що насправді кажуть, ніби якщо розповіси свій сон, тоді він і збудеться, але пізно, він уже говорить, і до неї доходить, що так її покарано за те, що вона обізвала своє життя мізерним. А життя, як та пісня «Джетро Талл», воно грубе, мов цеглина, і як тільки вона могла думати інакше?

— Мені снилося, що вже настав ранок і я зайшов до кухні, — говорить він. — Суботній ранок, як оце зараз, тільки ти ще не встала.

— Я завжди встаю раніше за тебе по суботах, — перебиває вона.

— Я знаю, але ж це був сон, — терпляче нагадує він, і вона помічає сиві волосинки на внутрішніх боках його стегон, там, де м'язи ослабли й обвисли. Колись він грав у теніс, але ті дні відгули. Вона міркує з абсолютно невластивою їй безсоромністю. В тебе буде інфаркт, білий чоловіче, ось що прикінчить тебе, і, можливо, в «Таймз» вирішуватимуть, чи друкувати твій некролог, але якщо того ж дня помре якась акторка, що знімалася в 1950-х у фільмах категорії «Б» або напівзнаменита у 1940-х балерина, ти не отримаєш навіть цього.

— Але там усе виглядало точно так, — каже він. — Я маю на увазі, так само світило сонце. — Він здіймає руку, змушуючи пилінки жваво затанцювати навкруг його голови, і їй хочеться крикнути, щоб він цього не робив.

— Я бачив свою тінь на підлозі, вона була незвичайно яскравою й густою. — Він робить павзу, відтак посміхається, й вона помічає, які в нього потріскані губи. — *Яскрава* — оригінальне слово для тіні, правда? Все одно що сказати *вагома*...

— Гарві...

— Я підійшов до вікна, — каже він, — визирнув, і побачив на борту фрідманівського «вольво» слід від удару, й зрозумів, якимсь чином, що Френк десь пиячив, а забоїну собі заробив, повертаючись додому.

Вона раптом відчула, що ось-ось втратить свідомість. Вона сама бачила забоїну на борту «вольво» Френка Фрідмана, коли виходила до хвіртки подивитися, чи не принесли вже газети (тоді ще ні), і точно так само подумала, що Френк десь загуляв у «Кухлі» і когось зачепив на парковці. І як виглядає той, інший? — така ще промайнула в неї тоді думка.

Гарві теж це бачив, думає вона, а тепер морочить їй голову з незрозумілою метою. Авжеж, у це можна повірити, гостьова кімната, де він спить улітку, має вікно на вулицю. Тільки Гарві не такого сорту чоловік. «Клеїти дурня» — це не Гарві Стівенса «фішка».

Піт заливає їй щоки, і лоба, й шию, вона його відчуває, і серце в неї стукотить швидше, ніж будь-коли. Відчуття справжньої маячні, ну й чого це мусило трапитися зараз? Саме зараз, коли світ такий тихий, коли сподіванки такі безтурботні? Якщо я сама це випросила, перепрошую, думає вона... чи, може, насправді молитися. Поверни, як було, прошу, поверни, як було.

— Я підійшов до холодильника, — каже Гарві, — зазирнув усередину і побачив там тарілку яєць зі спеціями, накритих плівкою. Я зрадив — я захотів снідати о сьомій ранку!

Він сміється. Джанет — та, що була колись Джакс, — втупилася в каструлю, котра стоїть у мийці. На те єдине зі зварених круто яєць, що в ній залишилося. Інші вже облуплені й акуратно порізані навпіл, жовтки вийняті. Вони лежать у мисці біля сушарки. Поряд з мискою стоїть банка майонезу. Вона збиралася подати на сніданок яйця зі спеціями, а до них зелену салатку.

— Я не хочу слухати далі, — каже вона, але таким тихим голосом, що ледве чує сама себе. Колись вона була учасницею драматичної студії, а тепер нездатна навіть гукнути на всю кухню. М'язи в її грудях

виявляються німічними, як ноги в Гарві, якби тому раптом заманулося зіграти в теніс.

— Я подумав, з'їм, хіба, одне, — каже Гарві, — але потім подумав, ні, вона буде на мене кричати. А тоді задзвонив телефон. Я сіпнувся до нього, бо не хотів, щоб він тебе розбудив, і ось тут настає страшна частина. Хочеш почути страшну частину?

Ні, думає вона зі свого місця біля мийки. Я не хочу чути страшної частини. Але водночас вона хоче почути страшну частину, кожен хотів би почути страшну частину, ми тут всі божевільні, і її матір насправді казала, що, якщо ти розповіси свій сон, тоді він не здійсниться, це означало, що треба розповідати про свої кошмари, а гарні сни тримати при собі, ховати їх, як той зубчик під подушкою. Вони мають трьох дівчат. Одна з них живе на цій же вулиці, Джена, що була вийшла за гея та розлучилася, так само звуть одну з дочок-близнючок Буша, а вона цього терпіти не може; зараз вона наполягає, щоб усі зверталися до неї — Джен. Трійко дівчат, що означало багато зубчиків під багатьма подушками, багато страхів через незнайомців у машинах, які запропонують покататися й цукерку, що означало багато балачок про обачність, о, як вона хоче вірити, що її мама мала рацію, що розповісти про кошмар — це як забити кілок у серце вампірові.

— Я взяв слухавку, — каже Гарві, — дзвонила Тріша.

Тріша, їхня найстарша дочка, котра була закохана в Гаррі Гудіні й Блекстона, перш ніж відкрила для себе хлопців.

— Вона промовила лиш одне слово спочатку, просто «тату», але я вже зрозумів, що це Тріша. Ти ж знаєш, як воно буває.

Так. Вона знає, як це буває. Як завжди впізнаєш своїх, з одного слова.

Принаймні, поки вони не виростають і стають чиймись.

— Я сказав — привіт, Трішо, чому ти дзвониш так рано, любя? Твоя матуся ще в ліжку... І спершу відповіді не було.

Я подумав, зв'язок перервався, а тоді почув пхінкання, шепотіння. Не слова, а якісь уривки. Ніби вона намагалася говорити, але ледве могла щось вимовити, нездатна зібратися з силами чи віднайти дихання. Й отут-то я злякався вперше.

Та чого ж це він тягне, га? Бо Джанет — яку називали Джакс у коледжі Сари Лоренс, Джакс у драматичній студії, Джакс, котра суперово цілувалася на французький манер, Джакс, котра курила міцні

французькі сигарети «Жетан» й імітувала насолоду, ковтаючи текілу, — Джанет вже давно злякалася, їй було страшно ще до того, як Гарві згадав забоїну на борту «вольво» Френка Фрідмана. І думка про це підштовхує її до думки про телефонну розмову з її подружкою Ганною менш ніж тиждень тому, тоді, коли вони дійшли до обговорення облудних випадків хвороби Альцгеймера. Ганна у себе в місті, Джанет на стільчику біля вікна у вітальні, споглядає на акр їхньої нерухомості, на красу усіх цих рослин, від яких її так тягне чхати і сльозиться в очах, а ще до того, як розмова звернула на Альцгеймера, вони спершу обговорювали Люсі Фрідман, а потім і Френка, і хто ж з них це сказав? Хто з них сказав: «Якщо він не впорається зі своїм п'янством за кермом, то колись когось уб'є»?

— А тоді Тріша промовила щось таке ніби «на мені» чи то «наймні», але уві сні мені стало зрозуміло, що вона... пропустила... еге ж? Пропустила початковий склад слова, а насправді намагалася сказати «поліція». Я спитав її, до чого тут поліція, що саме вона мала на увазі, кажучи поліція, і раптом сів. Просто отам. — Він показує на стілець, котрий у них зветься телефонним куточком. — Потім тиша, потім ще якісь уривки, якийсь шепіт з напівслів. Я ледь з глузду не з'їхав, ще подумав, от же принцеса сцени, аніскільки не міняється, та раптом вона промовила «номер», і чисто так промовила, мов дзвоник дзенькнув. І я зрозумів — так само як зрозумів її, коли вона намагалася сказати «поліція», — що вона хоче мені сказати, що з поліції подзвонили їй, бо нашого номера вони не мають.

Джанет мовчки киває. Два роки тому вони вирішили вилучити свій номер з бази даних, бо їм безперестанку телефонували репортери, розпитуючи Гарві про причини скандалу з «Енрон». І робили це зазвичай у обідній час. Не тому, що він мав безпосередній стосунок до «Енрону», а просто тому, що великі енергетичні компанії були його спеціалізацією. За кілька років перед тим він навіть працював на президентську комісію, коли Клінтон був великим шаманом, а цей світ (принаймні на її скромний розсуд) був трішечки кращим, трішечки безпечнішим місцем. І хоча у Гарві було багато рис, котрі їй тепер не подобалися, вона достеменно знала, що в одному його мізинчику більше чеснот, ніж мають всі оті драпіжники з «Енрону», разом узяті. Її може іноді нудити від його чеснот, але їхню ціну вона знає.

Але хіба поліція не має змоги отримати номери, вилучені з довідкової бази даних? Та мабуть, ні, якщо їм спішно щось треба взнати чи комусь повідомити. До того ж сні не зважають на логіку, хіба ні? Сновидіння — це поезія підсвідомості.

Врешті, вже не в змозі стояти на одному місці, вона підходить до кухонних дверей і прочиняє їх в яскравий червневий день, визирає на Севінг Лейн, вуличку, що вони її сприймають за зменшену версію того, що вона уявляє собі як Американську мрію. Який погідний ранок заліг навкруги, трильйони росяних крапельок іще сяють на траві! А серце так і не перестає гупати молотом у неї в грудях, і піт котиться обличчям, й вона хоче попросити, щоб він перестав, не розповідав свій сон, цей жахливий сон. Вона мусить нагадати йому, що Джена живе на цій же вулиці — тобто Джен, Джен, котра працює у «Відео Стоп» тут таки, в містечку, і надто часто по вікендах вечорами випиває у «Кухлі» з такими, як Френк Фрідман, котрий за віком міг би бути її батьком. У чому, поза всякими сумнівами, частково й полягає його принадливість.

— Оце її шепотіння, оті уривки слів, — продовжує Гарві, — і ніяк вона не могла виговоритися. Тоді я почув «убило», і зрозумів, що хтось з наших дівчат загинув. Просто так зрозумів. Не Тріша, бо Тріша мені про це говорила, значить, або Джена, або Стефані. Я так злякався. Я заціпенів, сидючи, і міркував, кого б з них мені хотілося, курва, немов той вибір Софі. Я почав їй кричати: «Кажі, котра з них! Кажі, котра з них! Заради Бога, Трішо, скажи мені, котра з них!» І тільки тоді почав прозирати реальний світ... а я ж завжди скептично ставився до таких речей...

Гарві коротко гикає, а Джанет в яскравому вранішньому освітленні бачить червону пляму в центрі забоїни на борту «вольво» Френка Фрідмана, а в центрі плями щось темне, що могло бути грязюкою або й волоссям. Вона ніби бачить як Френк криво припарковується до бордюру о другій ранку, такий п'яний, що навіть не намагається заїхати під свій ганок, не кажучи вже про гараж — бо тісні ті ворота, як сказано у Писанні. Вона бачить, як він чалапає до будинку, опустивши голову, важко сопе носом. Віва бикові й місячній крові!

— Тут я вже зрозумів, що перебуваю в ліжку, але чув той низький голос, зовсім не схожий на мій, він звучав, наче чужий, і він не міг

чітко проказати жодного з тих слів, які говорив: «ажи, ора! ажи, ора» — так це звучало — «ажи, ора, Іш!»

Кажі, котра. Кажі, котра, Трішо.

Гарві замовкає, думає. Розмірковує. Порошинки танцюють біля його лица. На сонці його майка така сліпучо-біла, що важко дивитися; це майка з реклами прального засобу.

— Я лежав і чекав, що зараз прибіжиш ти, з'ясувати, що трапилося, — нарешті каже він. — Я там лежав, весь мов морозом усипаний, трусився, запевняючи себе, що, звісно, це був лише сон, ну, як оце ти зараз, але ж який достотний. Який живописний у своїй жахливості.

Він замовкає знову, розмірковуючи, як розповісти, що було далі, він не помічає, що дружина зараз його не слухає. Колишня Джакс зараз докладає своїх усіх сил, усієї потуги свого розуму, щоби примусити себе повірити, ніби те, що вона бачить, не кров, а просто видно ґрунтівку там, де на «вольво» обдерто верхній шар фарби. Ґрунтівка — це слово просто вилізало з підсвідомості.

— Це дивовижно, правда ж, як глибоко сягає уява? — врешті каже він. — Подібне сновидіння схоже на те, як якийсь поет — з тих, насправді великих — напевне бачить свій вірш. Кожна деталь яскрава й чітка.

Западає тиша, кухня віддана сонцю й танцюючим пилінкам; надворі світ завмер в очікуванні. Джанет дивиться на «вольво» по той бік вулиці; машина розпливається в її очах, груба, мов цеглина. Аж ось дзвонить телефон, і вона закричала б, якби змогла вдихнути повітря, вона затулила б собі вуха, якби змогла підняти руки. Вона чує, як підводиться Гарві і йде до кутка, де телефон дзеленчить удруге, а потім і втретє.

Хтось помилився номером, гадає вона. Так мусить бути, бо, якщо розповіси свій сон, той не здійсниться.

Гарві бере слухавку: «Альо?»

Зупинка по дорозі

Він гадав, що буквально утнув старий трюк Кларка Кента десь у телефонній будці між Джексонвілом і Сарасотою, але не був певен, у якому саме місці і як це трапилось. Із чого випливало, що нічого особливо драматичного там не було. То чи має це якесь значення?

Іноді він запевняв себе, що не має, що вся ця схема Рік Гардин — Джон Дикстра — ніщо інше, як штучна конструкція, чистий піар, такий самий як у випадку Арчібальда Блоггерта (чи яке там у нього справжнє ім'я?), який виступав як Кері Грант, або Івена Іантера (якого при народженні назвали Сальваторе якийсь-то-там), що пише під псевдонімом Ед МакБейн. А всі ці хлопці його надихали... разом з Доналдом Вестлейком, що видавав круті «каперські» романи як Річард Старк, і Кей Сі Константан, якого насправді звати... та ніхто насправді не знає, як його звати. Той самий випадок з потаємним містером Б. Трейвеном, котрий написав «Скарби Сьєра Мадре». Ніхто не знав насправді, і саме в цьому полягала суть забави.

Ім'я, ім'я, що в імені?

Ким, скажімо, є він, коли двічі на місяць повертається до Сарасоти? Коли від'їжджав від «Золотого глека» у Джаксі, він був Гардином, безперечно, поза всякими сумнівами. І звісно, він був уже Дикстрою, коли входив до свого дому на Макінтош-роуд поблизу каналу. Але ким він був, коли мчав з одного міста до іншого у світлі дорожніх ліхтарів по трасі №75? Гардином? Дикстрою? Зовсім ніким? Чи дійсно є той магічний момент, де літературний вовкулака, що загібає купи баксів, знову перевтілюється в непримітного професора англійської літератури, який спеціалізується на американських поетах і романістах двадцятого століття? І чи має якесь значення, якщо він перебуває у злагоді з Богом, податковою та випадковими футболістами, що часом записуються на якийсь із його двох загальних курсів літератури?

Ніщо з цього не мало значення, окрім як заїхати південніше Окали. Ким би він не був, а що зараз насправді мало значення, це те, що йому страшенно, як тому біговому коню, хотілося сцяти. У «Золотому глеку» він перевершив свою звичайну норму на два кухлі

пива (а може, й на три) і поставив круїз-контроль «ягуара» на шістдесят п'ять, бо не бажав сьогодні бачити в люстерку заднього виду червоної блимавки. Нехай він заплатив за цей «ягуар» книжками, написаними під ім'ям Гардин, але ж більшу частину свого життя його звали Джон Ендрю Дикстра, і саме це ім'я висвітить ліхтарик, коли його попросять показати водійські права. Тож *Гардин* може досхочу жлуктити пиво в «Золотому глеку», але якщо флоридський дорожній патрульний дістане ту чортову дихалку в синій пластиковій упаковці, тоді вже алкогольні молекули, що їх почнуть вираховувати розумні нутрощі цього приладу, належатимуть Дикстрі. А в четвер, цієї червневої ночі, він являє собою чудову здобич, бо всі зимові пташки вже повернулися до Мічигану і він сам-один на трасі №75.

Але з пивом залишалася та сама фундаментальна, зрозуміла навіть першокурснику проблема: пиво не можна купити, його можна тільки взяти в оренду. На щастя, попереду, миль за шість-сім на південь за Окалою, є стоянка для відпочинку подорожніх, ось там він і віділлє в туалеті.

А все ж таки хто він насправді?

Звісно, шістнадцять років тому він приїхав до Сарасоти як Джон Дикстра, під цим же ім'ям він з 1990 року викладав англійську в Сарасотській філії Університету штату Флорида. Потім, у дев'яносто четвертому, вирішив не викладати на літніх курсах, а замість того поринув у написання крутого роману. Він не сам до цього дійшов. У нього був агент у Нью-Йорку, не з найкрутіших, але доволі чесний парубок з солідним послужним списком, і він спромігся продати чотири оповідання свого нового клієнта (під іменем Дикстра) різним літературним журналам, котрі заплатили йому по кілька сотень. Агента звали Джек Голден, і хоча оповідання він похвалив, проте відмовився від своєї частки гонорару, обізвавши ці гроші «галантерейним дріб'язком». Саме Джек наголосив на тому, що всі опубліковані оповідання Джона Дикстри мають «високого ґатунку наративну лінію» (наскільки зрозумів Джонні, на жаргоні агентів так називають сюжет), і висловив припущення, що його новий клієнт спроможний заробляти по сорок-п'ятдесят тисяч «брудних» доларів, якщо писатиме детективні романи по сотні тисяч слів.

— Ти міг би зайнятися цим влітку, якщо знайдеш місце, де притулитися, і вперто працюватимеш, — писав він Дикстрі в одному з

листів (на той час вони ще не дійшли до стосунків того рівня, який вимагав би спілкування телефоном або факсами). — І так заробиш удвічі проти того, що отримувеш за ті лекції, котрі читаєш з червня по серпень у своєму Болотяному універсі. А якщо ти, мій друже, готовий до цього, то зараз — саме час, поки тебе ще не обсіли дружина та двійко-трійко діточок.

На його обрії тоді не спостерігалось жодної потенційної дружини (та й зараз теж), але Дикстра взяв до уваги Джекову пораду; чим старшає гравець, тим примарнішими стають його переваги. А дружина й діти — не єдине, що опосідає відповідальну людину, поки час собі потихеньку спливає геть. Завжди існує спокуса кредитних карток, наприклад. Кредитні картки — це нарости на корпусі твого судна, що гальмують його рух. Кредитні картки — агенти режиму, вони працюють на користь шаблону.

Коли у січні дев'яносто четвертого йому прислали контракт на літню сесію, він повернув його голові кафедри непідписаним, з коротким поясненням: *Гадаю, цього літа я натомість спробую написати роман.*

Відповідь Едді Вассермана була дружньою, але жорсткою: *Це гарно, Джонні, але я не можу гарантувати, що ти отримаєш таку пропозицію наступного літа. Людина при посаді завжди пам'ятає про першу відмову.*

Дикстра зважив на це, але швидко забув; тоді вже в нього була ідея. Навіть краще, тоді він уже уявив собі *персонажа*: Пес, літературний батько «ягуарів» і будинків на Макінтош-роуд, уже чекав на своє народження, хай Господь благословить його кримінальну душу.

Попереду з'явилися біла стрілка на синьому знаку, що мерехтів у світлі його фар, і відгалуження вбік, а дугові натрієві ліхтарі освітлювали там асфальт так яскраво, що цей з'їзд з магістральної траси здавався якоюсь театральною декорацією. Він ввімкнув поворот, скинув швидкість до сорока і з'їхав з автостради. Далі це відгалуження теж роздвоювалося: вантажні хури й будинки на колесах — направо, «ягуари» — прямо. За п'ятдесят ярдів після роздоріжжя лежав відпочинковий майданчик, низька сіра будівля зі шлакоблоків бежевого кольору, вона також здалася йому декорацією під яскравими ліхтарями. На що вона схожа, якби це було в кіно? Либонь, на командний пункт ракетного комплексу? Авжеж, чом би й ні. Ракетний командний пункт

десь на відлюдді, і там сидить начальник, який страждає на якусь вправно приховувану (але прогресуючу) ментальну хворобу. Йому всюди вбачаються росіяни, росіяни лізуть крізь вікна й двері... чи, радше, хай будуть терористи з «Аль Каїди», це, напевне, виглядатиме актуальнішим. Тепер образи російських потенційних лиходіїв вийшли з ужитку, хіба що окрім наркодилерів чи неповнолітніх повій. Та ні до чого тут лиходії, це дурна фантазія, а от палець у того парубка аж свербить, так хочеться натиснути червону кнопку, а...

А йому ж треба помочитися, тож поки що відставимо уяву на дальню конфорку, дякувати й хвала їй. Окрім того, в такій історії немає місця для Пса. Бо його Пес більший за ординарного міського бійця, так він говорив на початку цього вечора в «Золотому глеку». (Теж гарна фраза.) Проте в ідеї про божевільного командира ракетного центру теж щось є, авжеж? Гарний хлопець... підлеглі його люблять... виглядає зовні цілком нормальним.

У цю пору просторий майданчик був вільний, там стояла тільки єдина машина, з отих крайслерівських «крузерів», що не переставали його дивувати своїм виглядом, — ніби іграшкові гангстерські авта з 1930-х.

Він припаркувався за кілька розграфлених ділянок від «крузера», вимкнув двигун, але, перш ніж вийти з машини, швидко окинув поглядом безлюдний майданчик. Він не вперше зупинився в цьому місці на зворотному шляху з «Глека», і одного разу його тут здивував і водночас налякав алігатор, котрий чвалав майданчиком у бік цукрових сосон, що росли за межами парковки, схожий він був на старого бізнесмена-товстуна, що прямує на ділову зустріч. Сьогодні ніякого алігатора не було видно, тож він вийшов і, змахнувши електронним ключем через плече, замкнув за собою дверцята. Сьогодні тут були тільки він та «містер Крузер». «Ягуар» слухняно цвірінькнув, і у спалаху фар він на мить побачив власну тінь... тільки кому належала ця тінь, Дикстрі чи Гардину?

Він вирішив, що тінь належить Джонні Дикстрі. Гардин уже зник, залишився миль за сорок звідси. Але цього вечора була його черга давати коротку (й доволі гумористичну) лекцію іншим членам угруповання «Флоридські злодії», і він гадав, що Гардин прегарно впорався, закінчивши обіцянкою наслати Пса на кожного, хто щедро не жертвував цього року у благодійний фонд, що наразі був

неприбутковою організацією «Сонячні читачі» і забезпечував аудіокнижками й записами статей незрячих студентів.

Цокаючи підборами своїх ковбойських чобітків, він попрямував через майданчик до будівлі. Джон Дикстра ніколи не надяг би витерті джинси і ковбойські чоботи на публічну зустріч, особливо на таку, де він головний доповідач, та Гардин — то іншої породи зух. Зовсім не схожий на Дикстру (який міг би знервуватися), бо Гардина не обходило, що думають люди про його вигляд.

Будівлю при відпочинковому майданчику було поділено на три частини: зліва жіноча вбиральня, справа чоловіча, а посередині чималий портик, де можна було взяти проспекти усіляких визначних місць Центральної й Південної Флориди. Там же стояли автомати з різними наїдками, два автомати з освіжаючими напоями і один, що за не зовсім зрозумілу кількість чверть доларових монет міг подарувати вам мапу. По стінах шлакоблочної арки були приліплені плакати з оголошеннями про зниклих дітей, від них у Дикстри завше обсіпало морозом шкіру. Скільки дітей з цих фотографій, завжди думалося йому, вже поховані десь у мочарах, у піщаному ґрунті або з'їдені алігаторами по флоридських болотах? Скільки з них виростають у переконанні, що волоцюги, які їх викрали (і часом або самі приневолювали до сексу, або позичали комусь), — це їхні справжні батьки й матері? Дикстра не любив дивитися на ці відкриті невинні обличчя чи затримуватися думкою на відчаї, що ховався за абсурдними сумами обіцяної винагороди — десять, двадцять, п'ятдесят, а одного разу навіть сто тисяч доларів (остання сума за усміхнену біляву дівчинку з Форт-Маєрса, яка зникла у 1980 році й зараз мала би бути ще доволі молодою жінкою, якщо залишилася жива... чого майже напевне не трапилося). Також тут висів плакат, котрий інформував публіку, що порпатися у сміттєвих контейнерах заборонено, а інший про те, що на відпочинковому майданчику заборонено тинятися довше ніж годину, — ПОЛІЦІЯ НАГЛЯДАЄ.

Кому захочеться тут тинятися? — подумав Дикстра й прислухався до вітру, що шелеснув крізь пальмове листя. Якомусь божевільному, ось кому. Тому, кого чимдалі більш притягує червона кнопка, поки повз нього пролітають місяці й роки з гуркотінням шістнадцятиколісних трейлерів, що мчать по трасі серед ночі.

Він уже зробив крок у бік чоловічої вбиральні, але застиг за півкроку, почувши трохи спотворений відлунням, але неприємно близько, ніби одразу за спиною, жіночий голос.

— Ні, Лі, — сказала вона. — Ні, милий, не треба.

Почувся ляск, за ним глухий удар, мов чимось важким об м'ясо. Дикстра усвідомив, що чує банальні звуки побиття. Він ніби в очі побачив червоний слід долоні на щоці в жінки і як її голова стукнулася — трохи удар пом'ящило волосся (біляве? темне?) — об облицьовану бежевими кахлями стіну й відскочила. Вона заплакала. Яскравого світла натрієвих ліхтарів вистачало, щоб Дикстра помітив, як його руки взяли гусячою шкірою. Він закусив нижню губу.

— Хвойда.

Голос Лі звучав ненатурально, ніби зі сцени. Важко зрозуміти, чому вмент стало ясно, що він п'яний, бо всі слова він промовляв чітко. Але помилитися було неможливо, бо такі голоси Дикстра уже чув на бейсбольних стадіонах, на ярмарках, іноді в мотельному номері з-за тонкої стінки (або вони долітали згори крізь стелю), коли місяць уже спускався низенько і бари були закриті. Судячи з розмови — якщо це можна назвати розмовою, — жінка теж була нетвереза, але ще більше вона була налякана.

Дикстра застиг там, у невеличкому закутку перед дверима, лицем до чоловічої вбиральні, спиною до пари в жіночій вбиральні. Він стояв у затінку, оголошення з фотографіями зниклих дітей обабіч нього стиха шаруділи, наче гілки пальм у нічному бризі. Він стояв і чекав, сподіваючись, що більш нічого не трапиться. Але, звісно ж, трапилось. Йому спали на думку слова когось із кантрі-співаків, недоречні й зловісні: «Коли я второпав, було вже пізно, я вже був занадто багатий, щоб усе кинути й піти».

Знову почулося м'ясисте «гуп», і знову схлип жінки. Коротка мить тиші, а далі чоловічий голос завів знову, і стало ясно, що він, окрім того що п'яний, ще й неосвічений; з того як він промовляв «фойда». Про нього все стало зрозуміло: що він сидів на задній парті на уроках англійської у старших класах, пив молоко просто з картонного пакета, коли повертався зі школи додому, що його вигнали з другого або третього курсу, що він працює десь, де треба надягати рукавички, і носить ніж «Х-Асіо» в задній кишені. Некоректно робити такі узагальнення — все одно що казати, ніби всі афроамериканці мають

вроджене почуття ритму, а всі італійці оперні співаки, — проте тут, у темряві, об одинадцятій вечора, в оточенні плакатів зі зниклими дітьми, які завжди чомусь друкують на рожевому папері, так ніби це колір втрати, було зрозуміло, що все так і є.

— Падлюче курвисько.

Він вкритий ластовинням, — подумав Дикстра. — І швидко отримує сонячні опіки. З сонячними опіками він виглядає мов божевільний, і зазвичай чинить мов божевільний. Він п'є мексиканський кавовий лікер «Kahlua», коли, так би мовити, при грошах, але здебільшого він п'є б...

— Лі, не треба, — почувся голос жінки. Вона вже ридала, благаючи, і Дикстра подумав: *Не робіть цього, леді. Хіба ви не знаєте, що від цього тільки гірше? Хіба ви не знаєте, що коли він бачить, як шмарклі течуть вам з носа, він ще більше звіріє?*

— Не бий мене, прошу, я...

Гуп!

Удар об стіну, й новий гострий скрик, ледь не собачий виск, болю. Цей містер Крузер вгатив її так, що вона знову стукнулася потилицею об кахляну стіну туалету, а як там у тому старому анекдоті? Чому в американських подружжях щороку реєструється триста тисяч випадків биття? *Тому що вони... курва... неслухняні.*

— Курва.

Це було казання Лі на сю ніч, прямо з другого послання до Перепиятиків, і чим найбільше лякав цей голос — Дикстрі це здалося вкрай жахливим — так це відсутністю емоцій. Краще б у нім звучав гнів. Гнів для жінки був би безпечнішим. Гнів, він ніби горючі випари — одна іскра, і все згорає вмент вульгарним феєрверком, — але цей хлопець... він якийсь настирливий. Він не збирається знову її вдарити, а потім вибачитися, можливо, й заплакати, як він це вже робив. Можливо, він не раз робив так раніше, але не цього вечора. Цього вечора він налаштований на довге розпалювання. Здрастуй, Мері, Божа мати, дай пораду, як зіграти. *Що ж мені робити? Яка моя роль у цьому? І чи я її маю?*

Йому вже перехотілося заходити до чоловічої вбиральні, щоб сотворити там довгий полегшувальний акт сечовипускання, на який він так сподівався, заздалегідь запланувавши; його яєчка перетворилися на два крихітні камінці, а тиск з нирок розповзвся вгору

по хребту і вниз йому в ноги. Серце у грудях шаленіло, лопочучи швидким галопом, який, певне, стане спринтом, коли прозвучить наступний удар. Мине година чи більше, перш ніж він знову буде здатний мочитися, не важливо, як сильно йому хотітиметься, сеча буде вибризкуватися з нього короткими цівками, не даруючи полегшення. О Господи, як би йому хотілося, щоб ця година проминула, щоб він опинився вже за шістдесят чи сімдесят миль звідси!

Що ти робитимеш, якщо він вдарить її знову?

Ще одне питання виринуло: що він робитиме, якщо жінка чкурне, а містер Крузер за нею поженеться? З жіночого туалету лежав тільки один шлях, і Джон Дикстра стояв посеред нього. Джон Дикстра в ковбойських чобітках, що їх Рік Гардин взуває, їдучи до Джексонвіла, де кожні два тижні збираються автори детективів та інших потаємних історій — серед них чимало пухкеньких жіночок у брючних костюмах пастельних кольорів, — щоб обговорювати письменницьку техніку, агентів і продажі та пліткувати одне про одного.

— Лі-Лі, не роби мені боляче, прошу тебе. Молю, не бий мене. Прошу, не завдай шкоди дитині.

Лі-Лі. Ісус би просльозився.

Не вистачало тільки цього; ставки ростуть. *Дитина. Прошу, не завдай шкоди дитині.* Ласкаво просимо на «Сімейний канал».

Серце, що галопувало в грудях Дикстри, немов обірвалося на дюйм нижче. Відчуття було таке, ніби він стирчить отут, у цьому закуті між чоловічою та жіночою вбиральнями, вже щонайменше хвилин двадцять, але, глянувши на годинник на руці, він не здивувався, що з моменту першого ляску не минуло й сорока секунд. Це все суб'єктивна природа часу і надприродна швидкість думок, коли розум раптом опиняється в стресовій ситуації. Він сам описував таке безліч разів. Він вважав, що більшість авторів творів з саспенсом — хоч бери цей термін у лапки, хоч ні — також описували цей феномен. Це був товар першої потреби в їхній справі. Коли наступного разу прийде його черга виголошувати промову на зібранні «Флоридських злодіїв», можливо, він поговорить на цю тему, почавши з розповіді про цей інцидент. Про те, як йому вистачило часу подумати, *друге послання до Перепиятиків*. Хоча така оповідка може виявитися занадто важкою для їхніх зібрань, принаймні...

Ціла серія ударів перервала низку його думок. Лі-Лі прорвало. Дикстра слухав ці удари з відразою чоловіка, який розуміє, що чує звуки, котрих ніколи не забуде, не звукові ефекти в кіно, а удари кулаків, немов у пухову подушку, на диво легкі, ледь не делікатні. Жінка скрикнула раз від подиву і другий — від болю. Після цього вона видавала тільки приглушені схлипи болю і страху. Стоячи надворі у темряві, Дикстра пригадував усі ті поради публічних інформаційних служб щодо запобігання насильству в родинах, що інколи потрапляли йому на очі. Там не було і натяку на ситуацію, коли в одне вухо влітає шелест вітру між пальмового листа (і шурхотіння оголошень про зниклих дітей, не забуваймо), а в інше — уривчасте схлипування болю й страху.

Він почув човгання підошов по кахлях і зрозумів, що Лі (Лі-Лі, називала його жінка, ніби пестливе ім'я могло вгамувати його оскаженіння) наблизився. Як і Рік Гардин, Лі був у чоботях. Лі-Лі всього світу — це хлопці, що полюбують взутися у черевики «Джорджія Джайнтз». Вони підступні собаки дінго. На жінці були кросівки, низькі, білі. Він це точно знав.

— Хвойдо, ти, курво, я бачив, як ти з ним базікала, терлася цицьками об нього, ти, довбана хвойдо...

— Ні, Лі-Лі, я ніколи...

Знов звук удару, а відтак хрипке харкання, не схоже ні на чоловіче, ні на жіноче. Блювання. Вранці хтось чиститиме ці туалети і побачить у жіночому засохле на долівці й на одній зі стін блювотиння, а Лі і його жінка чи подружка будуть уже далеко, і для прибиральника це буде лише черговий бруд, який треба змити, походження блювотиння неясне й нецікаве, а що тут може зробити Дикстра? Та чи має він звійти туди? Якщо ні, Лі, може, скоро перестане її бити, та й по всьому, а от якщо втрутиться хтось чужий...

Він може вбити нас обох.

Але...

Дитина. Прошу, не завдай шкоди дитині.

Дикстра стиснув кулаки і подумав: *сраний «Сімейний канал»!* Жінка все ще блювала.

— Перестань мені оце, Еллен.

— *Я не можу!*

— Ні? О'кей, добре. Я сам тебе зупиню. Хвойда.

Чергові *гун!* слідом за вигуком *хвойда*. Серце Дикстри обірвалося ще нижче. Він не думав, що це можливо. Скоро воно буде битися у нього в шлунку. Якби ж він тільки міг ввести в дію Пса! В романі це годилося б — саме перед тим, як зробити найбільшу помилку вечора, завернути на цей відпочинковий майданчик, він розмірковував про самоідентифікацію, і якщо не це у підручниках з літературної майстерності називається лиховісним передчуттям, то що ж тоді?

Так, він міг би обернутися на створеного ним кілера, вдертися в жіночу вбиральню, вибити лайно з Лі і поїхати своєю дорогою. Як Шейн у тому старому фільмі з Аленом Леддом.

Жінку знову вирвало, звук як у тієї машини, що перемелює каміння на гравій, і Дикстра зрозумів, що Пес тут не зарадить. Пес — вигаданий персонаж. А тут реальність вивалює йому в очі язика, наче той п'яниця.

— От іще раз так зробиш — і побачиш, що тобі буде, — пригрозив Лі, і цього разу в його голосі було щось вельми небезпечно. Він уже готовий був на все. Дикстра не мав сумнівів.

Я дам свідчення в суді. А коли мене там питають, що я зробив, щоб це припинити, я відповім, що нічого. Я запам'ятовував. І був свідком. А потім поясню їм, що письменники саме цим і займаються, коли не сидять і не пишуть.

Дикстра зважував, чи не побігти до свого «ягуара» — потихеньку! — і не викликати по телефону з панелі поліцію. Набрати *99, і все. На автостраді через кожні десять миль висіли знаки, що повідомляли: У ВИПАДКУ НАДЗВИЧАЙНОЇ СИТУАЦІЇ НАБЕРІТЬ *99 НА СОТОВОМУ ТЕЛЕФОНІ. А втім, копів ніколи не буває поряд, коли вони потрібні. Цього вечора найближчий з них сидить, либонь, у Брейдентоні або аж у Ібор Сіті, і поки він доїде сюди, тутешнє криваве родео вже завершиться.

Із жіночої вбиральні тепер лунала чергами важка гикавка, яку переривали низькі звуки позивів до блювання. Там грюкнули двері кабінки. Жінка розуміла, що Лі не жартує, не гірше, ніж це розумів Дикстра. Якщо вона знову блюватиме, він може зовсім здуріти. Нападе на неї цей скажений і замордує. А якщо його заарештують? Другий ступінь. Ненавмисне вбивство. Він може вийти на волю через якихось п'ятнадцять місяців і гулятиме з її молодшою сестричкою.

Вертайся до своєї машини, Джоне. Вертайся до своєї машини, сідай за кермо і їдь звідси. Починай проробляти думку, що цього ніколи з тобою не траплялося. І пару наступних днів тримайся подалі від газет і новин по телевізору. Це допоможе. Давай. Катай зараз же. Ти літератор, а не боєць. Твій ріст п'ять футів дев'ять дюймів, ти важиш 162 фунти, у тебе біль у плечі, а єдине, що ти можеш зробити, — це погіршити справу. Отож катай мерцій до машини і прокажи молитву якомусь богам з тих, що наглядають за жінками, такими як Еллен.

І він уже було одвернувся йти, аж тут його приголомшила думка.

Пес не справжній, але ж він — Рік Гардин — реальний.

Еллен Вітлав з Нокомису впала до туалетної кабінки і опинилася на унітазі з розкаряченими ногами й задраною спідницею, точнісінько як та хвойда, і Лі поперся слідом, воліючи вхопити її за вуха, щоб зручніше було гатити цією тупою головою об кахельну стіну. Досить уже. Треба втовкти їй такий урок, якого вона ніколи не забуде.

Не те щоб ці думки пропливли в його голові послідовною вервечкою. В його голові зараз варилася якась червона каламуть. Зі споду і ззаду її наскрізь пронизував голос, що верещав, ніби Стівен Тайлер з «Аеросміту»: *Ти не моя, бейбі, все, ти більше не моя, ти не вішайся на мене, ти, курво.*

Він зробив три кроки, й отут-то десь неподалік почав ритмічно мекекати автомобільний сигнал, він збивав його з власного ритму, заважав концентруватися, зводив з розуму, змусив його озирнутися довкола: *бе! бе! бе! бе!*

Автомобільний сигнал тривоги, — подумав він і глянув від дверей жіночої вбиральні на жінку, що сиділа в кабінці. Від дверей просто на цю курву. Кулаки його стискалися й розтискалися від нерішучості. Раптом він ткнув у її бік вказівним пальцем правої руки, ніготь на ньому був довгим і брудним.

— Поворухнись лишень, і тобі смерть, — сказав і зробив крок за двері.

У нужнику світло було яскраве, і відпочинковий майданчик з парковкою яскраво освітлювався, але в закутку між двома туалетами було темно. На мить він немов осліп, і саме в цю мить удар в спину під потилицею штовхнув його бігом уперед, він встиг зробити два кроки,

але об щось перечепився — чи не об чинюсь ногу — і впав крижем, розчепірівшись на бетоні.

Без ніякої затримки чийсь чобіт вгатив його у стегно, і великий м'яз — від запакованої у сині джинси дупи й аж до попереку — немов паралізувало. Він смикнувся повзти...

Голос понад ним промовив:

— Не рухайся, Лі. У мене в руці залізна монтувалка. Лежи на череві, бо інакше я відіб'ю тобі голову.

Лі залишився лежати з простягнутими вперед руками, це виглядало ледь не зворушливо.

— Еллен, виходьте сюди, — промовив голос чоловіка, який його щойно вдарив. — У нас нема часу на дурниці. Виходьте сюди мерщій.

Зависла пауза. Потім почувся тремтячий голос тупої курви:

— Ви його не поранили? Не робіть йому шкоди!

— З ним усе добре, але, якщо ви зараз же не вийдете, я йому такої шкоди нароблю. Просто мушу. — Далі пауза, а тоді: — І винні в цьому будете ви.

А машина так і не припиняє подавати в ніч монотонні сигнали: *бе! бе! бе! бе!*

Лі спробував трохи повернути голову. Боляче. Чим цей мудак його вдарив? Чи він казав щось про залізну монтувалку? Важко пригадати.

Лі знову отримав удар чоботом під зад. Він вискнув і знову ткнувся головою в бетон.

— Виходьте, леді, бо я розвалю йому голову! У мене зараз нема вибору!

Голос її почувся ближче. Ще нетвердий, проте в ньому вже чулося обурення.

— Навіщо ви це *зробили*? Ви не мусили цього робити!

— Я викликав поліцію по мобільному, — промовив чоловік, що стояв над Лі. — Патрульний прийняв дзвінок на сто сороковій милі. Отже, ми маємо десять хвилин, можливо, трохи менше. Містере Лі-Лі, ключі від машини у вас чи в неї?

Лі потребував часу, щоб згадати.

— У неї, — нарешті промовив він. — Вона казала, що я занадто п'яний, щоб вести машину.

— Чудово. Еллен, ідіть туди, сідайте у ваш «крузер» і рушайте геть. Їдьте, поки не дістанетеся Лейк Сіті, і, якщо у вашій голові є хоча

б стільки ж мозку, скільки Господь подарував качці, ви також не будете озиратися.

— Я не залишу його тут з вами! — Вона вже говорила насправді сердито. — Тим більше коли у вас у руках ота штука!

— Робіть, що наказано. Їдьте зараз же, а то я відмантулю його капітально.

— Ви головоріз!

Чоловік зареготав, і цей його сміх налякав Лі більше, ніж слова, які той вимовляв.

— Рахую до тридцяти. Якщо ви до того не від'їдете звідси у південному напрямку, я знесу йому голову з плечей. Відіб'ю її, як кульку в гольфі.

— Ви не можете...

— Роби, що сказано, Еллен, роби, люба.

— Ви чули його, — промовив чоловік. — Ваш великий іграшковий ведмедик бажає вам щасливої дороги. Якщо вам схочеться, щоб він продовжив добивати вас — і вашу дитину — завтра ввечері, не маю нічого проти. Мене не буде поряд завтра ввечері. Але зараз ви мене вже затрахали. *Пішла геть, тупорила, воруши своєю сракою.*

Таку команду вона розуміла, ще й подану добре знайомою їй мовою, тож Лі побачив зі своєї пригніченої лінії погляду, як повз нього промайнули її голі ноги в сандаліях. Чоловік, що його завалив, почав голосно рахувати: *один, два, три, чотири...*

— Поспішай же, *в біса!* — заволав Лі, й знову йому дісталось чоботом по дупі, але вже не вдарило, а хіба гойднуло. Але все 'дно боляче. А тим часом *бе! бе! бе!* лунало далеко в ніч. — Воруши своєю сракою!

Тут вже її сандалії залопотіли. Поряд із нею побігла її тінь. Чоловік дорахував до двадцяти, коли завелася швейна машинка, що правила «крузеру» за двигун, і до тридцяти, коли Лі побачив хвостові вогні машини, яка почала задкувати на паркінгу. Лі очікував, що зараз його почнуть бити, і попустився, коли цього не сталося.

Потім «крузер» повернув на виїзну алею і звук двигуна почав стихати, а тоді чоловік, що стояв над ним, промовив дещо невпевнено.

— Отже, — промовив чоловік, котрий завалив його. — Що мені тепер робити з *тобою?*

— Не бийте мене, — подав голос Лі. — Не бийте мене, містере.

Коли зникли з очей вогні «крузера», Гардин перекинув з однієї руки до іншої монтувалку. Долоні в нього спітніли, і він її ледь не впустив. Недобре вийшло б. Залізний важіль, впавши, голосно б дзвякнув об бетон і Лі підхопився би вмент. Не такий він здоровань, як уявляв собі Дикстра, але небезпечний. Він уже довів це.

Аякже, небезпечний для вагітних жінок.

Проте не варто так гадати. Якщо він дозволить хлопчику Лі-Лі скочити на рівні, розпочнеться абсолютно інша гра. Він відчув, як Дикстра починає задкувати, намагається подискутувати на цю, а далі, либонь, і на інші теми. Гардин відштовхнув його. Не той час і не те місце для розп'ятувань університетського лектора.

— Отже, що мені тепер робити з *тобою*? — поставив він питання, що прозвучало непевно.

— Не бийте мене, — промовив чоловік, що лежав долі. Він носив окуляри. Це був великий сюрприз. Ні Дикстра, ні Гардин не уявляли собі його в окулярах. — Не бийте мене, містере.

— Є ідея. — Дикстра наразі сказав би: *«У мене народилася ідея»*. — Знімай окуляри і клади поряд на землю.

— Навіщо...

— Не патякай, роби, що кажуть.

Лі, одягнений у вицвілі голубі «лівайси» та сорочку в стилі «вестерн» (тепер її край виліз на спині з-за пояса й прикривав йому сидниці), торкнувся своїх окулярів у тонкій металевій оправі правою рукою.

— Ні, давай іншою рукою.

— Чому?

— Не питай мене. Роби, що кажуть. Знімай окуляри лівою рукою.

Лі зняв свої чудернацькі крихкі окуляри і поклав їх на бетон. Гардин моментально на них наступив каблуком чобота. Почулися неголосний тріск і делікатний рип скла.

— Навіщо ви це зробили? — схлипнув Лі.

— А ти як думаєш, навіщо? У тебе є пістолет чи ще якась зброя?

— Ні! На Бога, ні!

І Гардин йому повірив. Якщо б він мав зброю, це міг бути хіба якийсь карабін на алігаторів, і лежав би він у багажнику його «крузера». Але й це не було на нього схоже. Стоячи надворі біля жіночої вбиральні, Дикстра уявляв собі там якогось здорованя

роботягу. Цей же парубок виглядав, як якийсь бухгалтер, який хіба що тричі на тиждень качається у тренажерному залі «Голд'з Джим».

— Я зараз збираюся піти до своєї машини, — сказав Гардин. — Вимкнути тривогу й поїхати геть.

— Авжеж, авжеж, це саме те, що...

Гардин примусив його замовкнути, знову поставивши чобіт йому на задницю, і погойдував ним цього разу більш загрозливо.

— Чому б тобі не стулити пельку? Як, до речі, гадаєш, що це ти тут щойно творив?

— Навчав ту курву, аби...

Гардин вгатив йому по стегну ледь не щосили, лише в останню секунду трохи пом'якшивши удар. Трішечки. Лі заволав від болю й страху. Гардина стривожило те, що він щойно зробив і як він це зробив — абсолютно бездумно. Ще сильніше його стривожило те, що йому хотілося це повторити, але вдарити дужче. Йому сподобався крик болю й страху і хотілося почути його знову.

То чи дуже він відрізняється від оцього Лі-Зі-Сральні, котрий лежить отут і чітка тінь, що спадає від будівлі, перекреслює по діагоналі йому спину? Схоже, що не дуже. Ну то й що? Питання було нудним, на кшталт — ваша улюблена телепередача? На думку спало цікавіше. Постало питання, наскільки різко він зможе вдарити свого друзяку Лі-Лі в ліве вухо, при цьому не жертвуючи точністю на користь сили. Просто у вухо, з *носака*. Який при цім буде звук, йому теж цікаво було б почути. Приємний, напевне. Звісно, таким чином він може вбити цього чоловіка, та чи велика буде втрата для світу? І хто про це визнає? Еллен? До дідька її.

— Краще тобі стулити пельку, мій друже, — сказав Гардин. — Зараз для тебе це найкраща модель поведінки. Просто заткни пельку. А коли сюди добереться патрульний, можеш розповісти йому все, що тобі, виродку, забажається.

— Чому ви вже не поїдете? Їдьте собі і залиште мене у спокої. Ви розтоптали мої окуляри, хіба цього мало?

— Ні, — щиро відповів Гардин. На секунду він замислився. — Знаєш що?

Лі не став питати в нього — що.

— Я повільно піду до своєї машини. Можеш встати й піти вслід за мною, якщо хочеш. Ми завершимо справу віч-на-віч.

— Еге, авжеж! — реготнув Лі у відчаї. — Без окулярів я сліпий, мов той кріт!

Гардин поправив окуляри в себе на носі. Йому вже зовсім не хотілося мочитися.

Що за дивина?!

— Поглянь на себе, — промовив він. — Просто візьми й подивись на себе.

Мабуть, Лі щось таке дочув у його голосі, бо Гардин у сріблястому світлі місяця помітив, як той почав тремтіти. Але він зробив, либонь, найрозумніше в цих обставинах — промовчав. А чоловік, котрий стояв над ним, який ніколи в житті до цього не брав участі в жодній бійці, навіть у старших класах, ба, не бився навіть у початковій школі, зрозумів, що все добігло кінця. Якби Лі мав зброю, він міг би вистрелити йому в спину, коли він ішов від нього. А втім, ні. Лі був... як там це слово?

Пережоханий.

Парубок Лі-Лі був пережоханий.

Гардина вразила ідея.

— Я знаю номер твоєї машини, — сказав він. — І ім'я твоє знаю. Твоє та її. Я продивлятимусь газети, мудаче.

Від Лі ані звуку. Він нерухомо лежав долілиць, тільки розчавлені окуляри зблискували в місячному сяйві.

— Добраніч, — промовив Гардин. Він пройшов через майданчик до машини й поїхав геть. Шейн у «ягуарі».

Хвилин десять, а то й п'ятнадцять він почувався чудово. Мав час пошукати щось путнє по радіо, та врешті вирішив вставити у плеєр диск «Лусінди Вільямс». Аж тут, зненацька, у нього в горлі опинився його шлунок, все ще повний курятини з картоплею, яку він з'їв у «Золотому глеку».

Він з'їхав на аварійну смугу, перемкнув трансмісію на нейтралку і зібрався вийти, та зрозумів, що на це нема в нього часу. Тож, не розстібаючи ременя безпеки, він перехилився у вікно і облюював дорогу просто біля дверцят своєї машини. Його всього трусило. Цокотіли зуби.

Позаду з'явилося й наблизилося світло фар. Хтось пригальмував. Перша думка Дикстри була — це дорожній патруль, нарешті копи. Вони завжди з'являються, коли нікому не потрібні, навіть зайві. Друга

— крижана впевненість — це «крузер», за кермом Еллен, на пасажирському сидінні Лі-Лі, тепер він теж тримає монтувалку в себе на колінах. Але то був усього лише старий «додж», у який напхалося повно дітлашні. Один — схоже, рудий хлопець із зовнішністю ідіота — виставив свою круглу прищаву пику у вікно й закричав:

— *Обригай собі п'я-я-яти!*

Пролунав загальний сміх, і їхня машина піддала газу.

Дикстра замкнув дверцята, відкинув голову назад, заплющив очі, чекаючи, поки минуть спазми. Невдовзі вони минулися, і шлунок у нього став на місце. Він зрозумів, що йому знову хочеться відлити, і сприйняв це як добрий знак.

Він пригадав своє бажання вдарити Лі-Лі у вухо — як сильно? який пролунає звук? — і волів би викинути цю згадку з голови. Від цієї згадки його знову почало нудити.

Його розум (його зазвичай слухняний розум) спрямував думки до начальника ракетного командного пункту, що розташований десь біля містечка Самотній Крук, Північна Дакота (а може, біля урочища Мертвого Вовка в Монтані). До того, хто потихеньку втрачає глузд. Бачить терористів під кожним кущем. Складає під замок до шафи стоси тупих інструкцій, сидить до пізньої ночі перед монітором комп'ютера, поринаючи у параноїдальні закапелки Інтернету.

А може, Пес по дорозі до Каліфорнії, де на нього чекає робота... їде, а не летить, бо має парочку одиниць спеціальної зброї в багажнику свого «Плімута Род Ранера»... і в нього щось трапилося з машиною...

Звісно. Авжеж, так було б гарно. Чи могло бути, якщо поміркувати. Він гадав, ніби для Пса нема місця у великій порожнечі Американського хартленда? Це вузьколобе мислення, авжеж? Тому що за правильних умов будь-хто може опинитися будь-де і займатиметься будь-чим.

— Дрижаки минулися. Дикстра знову завів «ягуара» і покотив. У Лейк Сіті він знайшов цілодобову заправку з публічним туалетом і зупинився там, щоб опорожнити сечовий міхур і залити бензину в бак (після того як уважно роздивився, чи нема там на стоянці або біля якоїсь з чотирьох колонок «крузера», і впевнився, що нема). Відтинок шляху звідти до свого дому він проїхав, думаючи думки Ріка Гардина, а в будинок біля каналу ввійшов Джоном Дикстрою. Йдучи з дому, він

завжди вмикав сигналізацію — це обачно, — і тепер йому довелося її вимкнути, щоб увійти, а потім, на решту ночі, ввімкнути знову.

Велотренажер

І. Трудяги метаболізму

Через тиждень після обстеження, якого він уникав цілий рік (насправді він відкладав його три роки, сказала б його дружина, царство їй небесне), Річарда Сіфкіца запросив на ознайомлення з результатами аналізів та їх обговорення доктор Брейді. Оскільки в голосі лікаря пацієнт не почув нічого явно зловісного, то і прибув до нього майже без вагань.

Результати обстеження подавалися на аркуші паперу з титулом МЕТРОПОЛІТАН ГОСПІТАЛЬ, місто Нью-Йорк, під яким ішли рядки цифр. Усі цифрові значення й назви аналізів було надруковано чорним шрифтом, окрім одного. Цей єдиний рядок був червоного кольору, і Сіфкіц не дуже здивувався, побачивши там слово ХОЛЕСТЕРИН. Цифра 226 при ньому просто кидалась в очі завдяки червоному чорнилу (звісно, це було зроблено навмисне).

Сіфкіц уже відкрив було рота, щоб спитати, чи дуже це поганий результат, але спершу спитав сам себе, чи варто розпочинати бесіду з безглузлого питання. Він зметикував, що ніхто б не друкував ці цифри червоним кольором, якби вони були гарними. Інші ж цифри, поза сумнівами, були гарними цифрами, або, щонайменше, прийнятними, інакше б їх не надрукували чорним кольором. Але він з'явився сюди не для обговорення. Лікарі — зайняті люди, не схильні до витрачання часу на те, щоб гладити когось по голівці. Тож замість якоїсь нісенітниці він спитав, наскільки є небезпечною цифра двісті двадцять шість.

Доктор Брейді вигідніше відхилився на спинку крісла і сплів пальці на своїх, з біса, худорлявих грудях.

— Сказати вам правду, — почав він, — це зовсім непогана цифра. — Він підняв палець догори. — Зважаючи на те, що ви їсте.

— Я розумію, що маю зайву вагу, — скромно промовив Сіфкіц. — Я збирався щось почати робити з цього приводу.

Насправді він не збирався робити нічого і нічого.

— Можу сказати більше, — продовжив доктор Брейді, — що і вага у вас не така вже погана. Знову ж таки, зважаючи на те, що ви їсте. А тепер я хочу, щоб ви вислухали мене уважно, бо такі розмови я проводжу зі своїми пацієнтами лише один раз. Підкреслюю: з пацієнтами-чоловіками, бо коли справа торкається ваги, мої пацієнтки, якщо я їм піддамся, готові надзиччати такого мені у вуха. Тож чи ви готові?

— Так, — відповів Сіфкіц, він спробував і собі зчепити пальці на грудях, та второпав, що не годен цього зробити. Він з'ясував, чи коректніше було б сказати — згадав, що має там пару порядних цицьок. Не цілком, наскільки він це усвідомлював, стандартного розміру для чоловіка під сорок. Він покинув намір зчепити пальці на грудях, і замість того поклав руки собі на коліна. Чим швидше розпочнеться лекція, тим швидше закінчиться.

— Вам тридцять вісім років, ваш зріст шість футів, — сказав доктор Брейді.

— Важити ви мали би близько ста дев'яноста, і приблизно такий же рівень холестерину. Були часи, скажімо, у сімдесяті, коли ви могли перебути й з рівнем холестерину двісті сорок, але, звісно, у сімдесяті ще й курити можна було у приймальному покої. — Він похитав головою. — Ні, кореляція між високим рівнем холестерину й захворюваннями серця занадто очевидна. Двісті сорок навіть тоді б не пропустили. Ви та людина, яку обдаровано гарним метаболізмом. Зауважте, не чудовим, а гарним. Отже, Річарде, скільки разів ви їсте у «Мак-Доналдсі» або у «Венді'з»? Двічі на тиждень?

— Либонь, тільки раз, — відповів Сіфкіц. Він пам'ятав, що насправді заглядає до фастфудів в середньому чотири-шість разів на тиждень. Не рахуючи обідів, що часом з'їдає по вікендах у «Арбі'з».

Доктор Брейді здійняв руку так, ніби проголошував *Хай буде по-твоєму...* ця фраза уявилася Сіфкіцу, либонь тому, що була гаслом мережі «Бургер Кінг».

— Авжеж, ви добряче їсте, як про це кажуть нам терези. У день обстеження ви важили двісті двадцять три фунти... знову ж таки, й не випадково, дуже близько до вашого рівня холестерину.

Він відповів кривою посмішкою на гримасу Сіфкіца, але, принаймні, та посмішка не була геть позбавленою співчуття.

— Ось що, мабуть, відбувалося впродовж вашого дорослого життя, — промовив Брейді. — Ви продовжували їсти так само, як робили це підлітком, і до цього часу ваш організм — завдяки своєму, хоч і не чудовому, проте гарному метаболізму — якось встигав за вами. Наразі нам допоможе, якщо ми уявімо собі метаболічний процес як бригадну роботу. Трудяги в робочих штанах і черевиках «Док Мартене».

«Вам воно, можливо, й допоможе, — подумав Сіфкіц, — але мене це не обходить».

А проте його очі не могли відірватися від червоної цифри 226.

— Їх завдання полягає в тому, що все, що ви закидаєте собі всередину, вони тут же хапають і утилізують. Щось вони розподіляють по різних виробничих цехах. А решту спалюють. Якщо ви надсилаєте їм більше того, з чим вони спроможні впоратися, то набираєте вагу. Що з вами й відбувалося, правда, досить повільно. Але незабаром, якщо не запровадите якихось змін, ви побачите, як ця швидкість зросте. Цьому є дві причини. Перша — те, що виробничим цехам вашого тіла потрібно менше пального, ніж вони потребували колись. Друга — те, що ваша метаболічна бригада — ті хлопці в робочих штанах і з татуюваннями на руках — аніскільки не молодшають. Вони вже не такі ефективні, як були колись. Вони вже гальмують, коли доходить до того, що треба розібратися, який матеріал пускати в діло, а що спалити. А інколи вони байдикують.

— Байдикують?

Доктор Брейді, так само не розчіпляючи рук, складених на запалих грудях (*«Груді сухотника, — подумав Сіфкіц, — певна річ, ніяких цицьок там нема»*), кивнув своєю відповідно вузькою головою. Сіфкіцу промайнуло, що голова в нього як у ласки, така прилизана, з гострими очицями.

— Саме так. Вони кажуть собі щось на кшталт: «А чи він бодай колись вгамується?», або «За кого він нас має, ми йому що, супергерої з коміксу?», чи «Йозеф-Марія, та він хоч коли-небудь дасть нам перепочинок?» А хтось із них — підбурювач, у кожній бригаді такий є, — імовірно, каже: «А якого дідька йому за нас переживати? Хіба не він сидить в нас на головах?» Тож рано чи пізно вони зроблять те, що роблять усі роботяги, якщо їм підкидають забагато роботи упродовж тривалого часу, та ще й без вихідних, не мовлячи вже про оплачені

відпустки: вони халтурять. Починають огинатися й никатися. Якогось дня один з них зовсім не з'являється на роботі, а потім інший — якщо ви проживете достатньо довго, то визнаєте, що хтось із них не зміг прийти, бо лежить у себе вдома, помер від інфаркту.

— Приємно чути. Вам із цим можна вирушати в турне. Давати лекції. А там і до Опри недалеко.

Доктор Брейді розплів пальці на грудях і нахилився до нього через стіл. Без посмішки подивився на Річарда Сіфкіца.

— Ви мусите зробити свій вибір, а моя робота — довести це до вашого відома, от і все. Або ви зміните свої звички, або за десять років опинитеся в моєму кабінеті з серйознішими проблемами — можливо, з вагою понад триста фунтів, із цукровим діабетом другого типу, варикозними венами, виразкою шлунка і рівнем холестерину, що дорівнюватиме вашій вазі. У теперішньому стані ви ще можете викрутитися без радикальних дієт, абдомінопластики чи інфаркту як крайнього застереження. Пізніше буде набагато важче. Після того як вам виповниться сорок, з кожним роком ставатиме важче. Після сорока, Річарде, зайві фунти в'їдяться у вашу дупу навічно, як в'їдається дитяче лайно у стіни спальні.

— Вишукано, — сказав Сіфкіц і розреготався. Просто не міг утриматися.

Брейді не засміявся, але легку усмішку, принаймні, собі дозволив і відхилився на спинку крісла.

— Там, куди ви прямуєте, нема нічого вишуканого. Лікарі говорять про це не частіше, ніж патрульні говорять про понівечену голову, яку вони знайшли в рівчаку поблизу місця автокатастрофи, чи про почорніле дитяче тільце, на яке натрапили у шафі наступного дня після того, як від свічки на різдвяній ялинці зайнявся будинок, але ми багато знаємо про чудернацький світ ожирілих: про жінок, у яких виростає пліснява між складками жиру, які роками не промивалися як слід; про чоловіків, що всюди несуть із собою хмару смороду, бо десятиліттями не можуть як слід підтертися.

Сіфкіц здригнувся й відмахнувся рукою.

— Річарде, я не кажу, ніби ви прямуєте туди, — більшість людей цього уникають, бо, певне, мають якийсь вбудований у них обмежувач, — а втім, є якась правда у старому прислів'ї про тих, хто риють собі могили виделкою й ножем. Зважайте на це.

— Я намагатимуся.

— Добре. Отака моя промова. Чи проповідь. Або чим би воно не було. Я не кажу вам: ідіть і не грішіть. Кажу лише — «вибір за вами».

Хоча останні дванадцять років до податкової декларації у графу ПРОФЕСІЯ він вписував слова НЕЗАЛЕЖНИЙ ХУДОЖНИК, Сіфкіц не вважав себе вельми творчою особистістю, бо після того, як закінчив «Де Пол», для самого себе не написав жодної картини (ба, навіть рисунка). Він створював обкладинки для книг, плакати до кінофільмів, багато ілюстрацій для журналів, час від часу палітурки для проспекту якоїсь промислової виставки. Він оформив один диск «Слоббербоун», групи, яку сам обожнював, але сказав, що ніколи не візьметься знову за таку роботу, бо в кінцевому продукті неможливо розгледіти деталі без збільшувального скла. Це був єдиний раз, коли він бодай трохи наблизився до того, що зазвичай називають «артистичним темпераментом».

Якби його спитали про улюблений твір, він, мабуть, не зрозумів би, про що йдеться. Та якщо наполягти, то, либонь, сказав би, що це молода білява жінка, що біжить по траві, яку він намалював для прального засобу для тканин з пом'якшувальним ефектом, але й це не було б правдою, просто принагідною відповіддю, щоб зняти питання. По правді, він не був художником, який мав (чи потребував мати) улюблені речі. Минуло багато часу відтоді, як він брав до рук пензля, щоб намалювати щось окрім того, що хтось йому замовив намалювати, зазвичай по детально розписаному в рекламній агенції сюжету або по фотографії (як було у випадку з жінкою, яка біжить по траві, вочевидь радіючи тому, що сукня не липне, бо їй нарешті пощастило перемогти статичну електрику).

Але якщо натхнення відвідує найкращих з нас — Пікассо, Ван Гогів, Сальвадорів Далі, — так само беззаперечно воно мусить відвідувати й решту людей, хоча б раз чи два за життя. Додому Сіфкіц поїхав автобусом (після коледжу машини він собі більше не заводив), він сидів біля вікна й роздивлявся на вулицю (складений навпіл аркуш з результатами обстеження лежав у нього у внутрішній кишені), знову й знову звертаючи увагу на різноманітних робітників і будівельні бригади, повз які віз його автобус: хлопці в касках снували на будівельних майданчиках, хтось із відром, дехто з дошками на плечах; хлопці з компанії «Консолідейтед Едісон» стирчали по пояс чи по шию

з люків, обгороджених жовтими стрічками, вздовж яких йшли друковані літери РОБОЧА ЗОНА; троє роботяг зводили риштаки перед вітриною універмагу, а четвертий балакав по мобільному.

Потрохи він усвідомив, що в голові у нього намалювалася картина, яка вимагала для себе місця у світі. Опинившись у СоХо, у своєму лофті, що слугував йому водночас домом і студією, він пройшов просто до маленького кутка, куди лилося горішне світло, навіть не підібравши пошту з підлоги. Просто скинув на неї піджак.

Він кинув погляд на кілька чистих підрамників, що тулилися в кутку, і забракував їх. Натомість вибрав шматок простого білого картону і взявся працювати вугільним олівцем. Упродовж наступної години двічі дзвонив телефон. Обидва рази з дзвінками впорався автовідповідач.

Він то повертався до роботи з цією картиною, то кидав її. Але повертався з завзяттям, особливо коли з плином часу зрозумів, яка вона гарна, а тоді (через десять днів), відчувши, що це нормально, переніс її з картону на полотно: чотири фути завширшки і три фути заввишки. Це була найбільшого розміру річ, яку він взявся писати за останні десять років.

Картина зображала чотирьох чоловіків — роботяг у джинсах, грубих куртках та величезних робочих чоботях, — які стоять на узбіччі якоїсь не міської дороги, котра лишень виринула з лісової гущавини (він передав гущавину високих дерев зеленими плямами й сірими штрихами, працюючи у швидкій, різкій, енергійній манері). У двох чоловіків були лопати, в одного по відру в кожній руці, четвертий якраз зсував собі на потилицю картуза тим жестом, що ідеально передавав втому кінця робочого дня і зростаюче розуміння того, що цю роботу ніколи не буде перероблено, — тобто те, що роботи, яку треба зробити, завжди наприкінці виявляється більше, ніж було на початку. Цей четвертий чоловік у заношеному, старому — з тих, що їх роздають задарма, — картузі з написом над козирком ЛППД, був бригадиром. Він саме балакав по телефону зі своєю дружиною: *Іду додому, золотко, ні, нікуди не підемо, сьогодні не хочу, дуже втомлений, а завтра треба рано починати. Хлопці бухтіли проти цього, але я їх поставив на місце.* Сіфкіц не розумів, звідки він усе це знає, але він знав. Так само як знав, що чоловіка з відрами звуть Фреді й це йому належить фургон, яким вони приїхали. Машина стояла за межами

картини справа, видно було тільки верхівку її тіні. В одного з тих хлопців з лопатами, Карлоса, була хвора спина, і він ходив на сеанси до хіропрактика.

Яку саме роботу роблять ці дядьки, на картині не було видно, вона містилася неподалік за лівим краєм, але добре видно було, які вони всі втомлені. Сіфкіц завжди приділяв велику увагу деталям (те сіро-зелене шумовиння лісу не було характерним для нього), і глядач у кожній рисці облич цих роботяг бачив, наскільки вони виснажені. Це читалося навіть з комірців їхніх потемнілих від поту сорочок.

Небо над ними було якогось ненатурально помаранчевого кольору.

Атож, він знав, що зображено на цій картині, і чудово розумів, що означає збочене небо. Це був кінець робочої зміни тієї бригади, про яку йому наговорив лікар. У реальному світі, під природним небом, Річард Сіфкіц, їхній працедавець, щойно повечеряв перед сном (здається, з'їв шмат пирога або заздалегідь припасеного «Кріспі Кріму») і поклав голову на подушку. Це означало, що вони врешті вільні й можуть уже йти додому. А чи їстимуть вони щось? Авжеж, але не так багато, як він. Вони занадто втомлені, щоб наїдатися, це було написано на їх обличчях. Замість того щоб заправлятися щедрими обідами, вони, ці працівники «Ліпід Компані», позадирають ноги, щоб трохи повтикати у телевізор. Можливо, поснуть перед своїми екранами, щоб прокинутися за пару годин, коли всі регулярні передачі вже закінчаться, а в ефірі перед захопленою студійною аудиторією демонструватиме свій черговий винахід Рон Попіл. Клацнуть дистанційні пульти, телевізори буде вимкнено, і вони поплентаються до своїх ліжок, по дорозі безсило скидаючи з себе одяг.

Усе це в картині було присутнє, хоча нічого з цього на картині не було. Вона не стала для Сіфкіца нав'язливою ідеєю, не витіснила все інше з його життя, але він розумів — щось *нове* з'явилося з нею в його житті, щось гарне. Він не уявляв собі, що далі робити з такою картиною, коли її буде завершено, та й не переймався цим. Наразі йому просто подобалося, вставши уранці, дивитися на неї одним примруженим оком, чухаючи собі дупу й виколупуючи зі щілини між сідницями застряглі туди жмуттям сімейні труси. Він гадав, що по закінченні мусить дати картині назву. Отож перебирав і відкидав варіанти: «Кінець роботи», «Хлопці пошабашили», «Берковіц пошабашив». Берковіц був босом, бригадиром, це той, що з

мобільником «Моторола», у картузі з написом «ЛППД». Жодна з цих назв не годилася, ну й гаразд. Він впізнає правильну назву картини, коли та нарешті спливе йому на думку. В голові тоді мусить прозвучати «дзеньк». А поки що поспішати нікуди. Він навіть не був упевнений, що картина має якесь значення. Малюючи її, він схуднув на п'ятнадцять фунтів. Ось це, либонь, тільки й має значення.

А може, й ні.

II. Велотренажер

Десь — можливо, наприкінці нитки з чайним пакетиком «Салада» — він прочитав, що найдієвіша вправа для людини, яка намагається скинути зайву вагу, — відштовхування від стола. Сіфкіц не сумнівався в правдивості цієї поради, але дедалі йому прояснювалося, що не в схудненні полягає його мета. І не в накачуванні м'язів, хоча і те й інше можна зарахувати до побічних ефектів. Він не переставав думати про метаболічних наймитів доктора Брейді, пересічних мужиків, що намагалися якнайкраще виконати свою роботу, але не отримували від нього ніякої допомоги. Він не міг не думати про них, кожного дня віддаючи годину-дві малюванню їх у трудовій повсякденності.

Його не полишали фантазії на цю тему. Він уявляв собі Берковіца, їхнього бригадира, який вірив, що одного дня матиме власну будівельну фірму. Фреді, хазяїна фургона, що уявляв себе вправним теслярем. Карлоса, що мордувався недужою спиною. Та й Велана, явне ледащо. Це були ті хлопці, чия робота полягала в тім, щоб уберегти його від інфаркту або інсульту. Вони розгрібали лайно, що летіло їм на голови з того збоченого рожевого неба, старалися, щоб тим лайном не завалило дорогу, котра веде до лісу.

Через тиждень після того, як почав малювати (і десь за тиждень до того, як вирішив, що картина готова), Сіфкіц пішов до «Фітнес Бойз» на Двадцять дев'ятій вулиці і, роздивившись тренажер-сходинки та бігову доріжку (привабливі, але занадто дорогі), купив собі велотренажер. Заплатив зайвих сорок доларів за його монтаж та доставку.

— Крутитимете педалі щодня протягом шести місяців, і ваш рівень холестерину знизиться на тридцять пунктів, — сказав

накачаний продавець у фірмовій майці «Фітнес Бойз». — Я вам це гарантую.

Підвал будівлі, де жив Сіфкіц, був великим приміщенням з багатьма розгалуженнями, безсистемно розкиданими темнуватими й похмурими закутками, в яких відлунювало гудіння бойлера й знаходилися забиті пожитками мешканців будинку комори, позначені номерами їхніх квартир. Але в дальньому кінці підвалу якимось дивом залишилася порожня ніша. Наче вона весь час чекала саме на нього. Сіфкіц попросив доставників установити його нову веломашину на бетонній долівці лицем до порожньої, бежевого кольору стіни.

— Хочете поставити перед собою телевізор? — спитав один з них.

— Поки що сам не знаю, — збрехав Сіфкіц.

Він крутив педалі велотренажера перед пустою бежевою стіною приблизно по п'ятнадцять хвилин щодня, доки не закінчив картину, розуміючи, що п'ятнадцяти хвилин, либонь, недостатньо (хоча вже краще, ніж нічого), але також розуміючи, що це все, на що він наразі здатний. Не тому, що втомлювався, п'ятнадцяти хвилин було замало, щоб втомитися. Просто в підвалі було нудно. Рипіння коліс у комбінації з гудінням бойлера швидко починало діяти йому на нерви. Він надто тверезо усвідомлював, чим займається, а саме — їде в нікуди у підвалі під двома голими лампами, що відкидають його подвійну тінь на стіну перед ним. Він також знав, що справи підуть краще, коли він закінчить ту картину там, нагорі, і зможе розпочати роботу над новою тут, внизу.

Це була та сама картина, але він намалював її тепер набагато швидше. Тому що на цій йому непотрібні були Берковіц, Фреді, Карлос і ледащо Велан. На цій вони вже пошабашили й поїхали собі, тож він намалював зовсім порожню дорогу на бежевій стіні, використавши техніку накинutoї перспективи, й тому, коли сидів на велотренажері, дорога, здавалося, завертає від нього трохи вбік, заводячи його в сіро-зелену темряву лісової пущі. Крутіння педалей вмент стало менш нудною справою, та після двох чи трьох занять він зрозумів, що робота ще не завершена, бо він, як і раніше, всього лише робив вправи. По-перше, треба намалювати помаранчеве небо, втім, це легко, наляпав та й по всьому. Він хотів додати деталей по обох узбіччях дороги на «передньому плані», а також трохи сміття, але це теж була легка (й приємна) робота. Справжня проблема не мала зовсім ніякого стосунку

до цієї картини. До жодної з картин. Проблема полягала в тому, що він не мав цілі, саме це-то його й відвертало завжди від вправ, які робляться заради них самих. Такі заняття можуть підвищити тонус і позитивно вплинути на здоров'я, але, коли їх робиш, вони посутньо безглузді. Навіть екзистенційно безглузді. Ці заняття мали єдино вірогідну ціль, наприклад підходить на вечірці якась гарна леді з арт-відділу якогось журналу і питає, чи ви часом не скинули вагу. Така мета й близько не годилася для мотивації. Він не був достатньо пихатим (ані хтивим), щоб такі перспективи звабили його на довге крутіння педалей. Врешті йому це набридло, і на якийсь час він збочив до свого пончикowego режиму. Ні, йому треба було визначитися, де пролягає ця дорога і куди вона веде. От тоді він може прикидатися, ніби по ній їде. Ця ідея його схвилювала. Можливо, виглядала вона блазеньською — навіть ідіотичною, — проте для Сіфкіца ота його схвилюваність, хоча й поміркована, вже була сильним відчуттям, ніби від реальної справи. До того ж хіба він мусить комусь розповідати, чим саме він тут займається? Аж ніяк. Він навіть може купити атлас доріг «Ренд-МакНеллі» і щоденно позначати на карті подоланий шлях.

За вдачею він не був інтроспективною людиною, але, повертаючись пішки з книгарні «Барнс & Ноббл» з набором дорожніх мап під пахвою, здивовано усвідомив, що запитує себе, що ж його так схвилювало. Трохи завищений рівень холестерину? Малоймовірно. Заява доктора Брейді, що виграти цю битву після сорока йому буде набагато важче? Можливо, це якось і вплинуло, та навряд щоб дуже серйозно. Може, він просто дозрів до перемін? Отут вже трішечки ближче до діла.

Труді померла від особливо хижого раку крові, і Сіфкіц залишався поряд з нею, в шпитальній палаті, поки вона не відійшла. Він пам'ятав, як глибоко вона зітхнула в останній раз, як високо піднялися її змучені, виснажені груди, коли вона востаннє набирала в них повітря. Так, ніби вона знала, що вже кінець, повік і назавжди. Він пам'ятав, як вона видихнула, той звук — *шшшшшшшш!* І як після цього її груди залишилися нерухомими. В якомусь сенсі останні чотири роки він прожив у стані отакого бездиханного занепаду. І тільки зараз війнував перший вітерець, почавши наповнювати його вітрила.

Та було ще щось, істотніше, — роботяги, мобілізовані доктором Брейді, котрим Сіфкіц уже сам дав імена. Берковіц, Велан, Карлос і

Фреді. Доктора Брейді вони не обходили, для нього метаболічна бригада була лише метафорою. Він виконав свою роботу, дав зрозуміти Сіфкіцу, що відбувається у нього всередині, от і все, ця його метафора не відрізняється від того, як мамуня запевняє своє дитинча, що «маленькі чоловічки» працюють, щоб загоїти йому подряпане коліно.

Натомість Сіфкіц зосереджувався на...

Зовсім не на собі, думав він, дістаючи ключ від вхідних дверей будинку. Аж ніяк.

Мені не байдужі оті роботяги, приречені безкінечно прибирати й чистити завали. І та дорога. Чому вони так вперто намагаються підтримувати на ній чистоту? Куди вона веде?

Він гадав, що вона веде до Геркимера, маленького містечка неподалік канадського кордону. Він знайшов тоненьку непідписану синю смужечку на дорожній мапі північної частини штату Нью-Йорк, яка зміїлася у тім напрямку, починаючись від міста Покіпсі, що лежить трохи південніше столиці штату. Тягнулася вона на двісті, а може, триста миль. Він роздобув детальнішу план-карту північних округів штату і прикріпив той аркуш, на якому починалася його дорога, цвяшками біля своєї імпровізованої... як її назвати, фреска? Ні, ця назва не годилася. Тож він назвав її «проекцією».

І того ж дня, осідлавши велотренажер, він уявив собі, що позаду нього розташувалися не комори, в яких спочиває в мирі старий телевизор з квартири 2-С, штабель труб з 3-Р, закутаний у брезент гірський велосипед з 4-А, а лежить Покіпсі-таун. Перед ним простяглася глуха провінційна дорога, яка в атласі мосьє Ренда і МакНеллі виглядає тонесенькою синьою змією, зате на детальнішій мапі називається — Старий Рейнський шлях. Він обнулив одометр на велотренажері, зафіксував погляд на ґрунті, що починався там, де бетонна долівка зустрічалася зі стіною, і подумав: *це й справді дорога до гарного здоров'я. Якщо мати це на увазі, то й недивно, що тебе аж так рознесло після смерті Труді.*

Але серце билосся трішки пришвидшено (так ніби він уже почав натискати на педалі), і почувався він так, як, вважав, відчуваються люди перед поїздкою в нові місця, де можливі нові знайомства, а то й нові пригоди. Над рудиментарним кермом велотренажера був держак для поїлки, і він туди вставив бляшанку «Ред Булла», що претендував на роль енергетичного напою. Мав на собі тренувальні шорти й

звичайну сорочку, яку надягнув, бо там була кишеня. До неї він поклав два вівсяні коржики з родзинками. Десь він чув, що ніби і вівсяні пластівці, й родзинки — гарні ліпидовловлювачі.

До речі, бригада «Ліпід Компані» вже пошабашила. Еге ж, вони все ще працювали на тій картині, що залишалася нагорі, — намальованій даремно, без усякого зиску, що так не схоже на нього, — але тут вони вже посідали до фургону Фреді і поїхали собі назад до... куди?

— Вони поїхали до Покіпсі, — промовив він. — Вони слухають Каріма по радіо WPDH і п'ють пиво з банок, схованих у паперових пакетах. Сьогодні вони... що ви робили сьогодні, хлопці?

— Поклали кілька дренажних труб, — прошепотів чийсь голос. — Ручай прорвався крізь греблю й розмив дорогу біля Прайсвілла. Атож, ми рано пошабашили.

Добре. Це гарно, Йому не доведеться злазити з велика й тягти його на собі, обходячи вимоїну.

Річард Сіфкіц втупився очима в стіну і почав крутити педалі.

III. На дорозі до Геркимера

Це було восени 2002-го, через рік після того, як у Фінансовому кварталі завалилися «вежі-двійнята» і життя в Нью-Йорку повернулося до звільна параноїдальної версії нормального... якщо не забувати, що легка форма параноїдальності і є нормою для Нью-Йорку.

Річард Сіфкіц почувався притомним і щасливим, як ніколи. Його життя підпорядковувалося чотиричастинній гармонії. Вранці він працював над тим завданням, виконання якого наразі забезпечувало йому гроші на житло і їжу, а таких замовлень, здавалося, стало більше, ніж коли-небудь. Уся преса волала, що від економіки смердить, але для вільного комерційного художника Річарда Сіфкіца все в економіці було гаразд. Як і раніше, на ланч він ходив до ірландського гриль-бару «Dugan's» на сусідній вулиці, але тепер, здебільшого, замість масного подвійного чизбургера брав там салат; а після обіду працював над новою картиною, сам для себе: тобто займався деталізацією проєкції на стіні у своєму підвальному алькові. Картину з Берковіцем і його бригадою було відставлено під стінку й накрито старим простирадлом.

Туди нема чого додавати. Тепер він потребував кращого образу того, що гарно йому прислужилося в підвалі, зображення дороги на Геркімер, з якої вже поїхали роботяги. А чому б їм не поїхати? Хіба не він сам тепер тримає дорогу в порядку? Сам, і робить це, з біса, непогано. Наприкінці жовтня він знову завітав до Брейді, щоб поміряти рівень холестерину, і цього разу цифри були надруковані не червоним, а чорним чорнилом — 179. І Брейді виявив до нього велику повагу, він видався навіть трохи заздрісним.

— Це краще, ніж у мене, — сказав він. — Ви таки поставилися до зроблеми серйозно?

— Напевне, так, — погодився Сіфкіц.

— І пузо ваше майже зникло. Качалися?

— Скільки вистачало духу, — погодився Сіфкіц і більше на цю тему не говорив. На той час його вправи вже стали дещо дивними. Принаймні декому вони б здалися дивними.

— Добре, — сказав Брейді, — Що було потрібно, досягнуто, тож можете вже й кинути. Така моя вам порада.

Сіфкіц відповів лікарю посмішкою, але на цю його пораду не збирався зважати.

Свої вечори — четверту частину Звичайного Дня Сіфкіца — він присвячував або телевізору, або читанню якоїсь книжки, зазвичай сьорбаючи замість пива томатний сік чи овочевий «У-8», почувуючись втомленим, але вдоволеним. Спати він тепер лягав на годину раніше, і додатковий відпочинок був доречним.

Стрижневою була третя частина його дня — від четвертої до шостої. Ці дві години він проводив на велотренажері, долаючи манівці дороги між Покіпсі й Геркімером. На план-карті Старий Рейнський шлях переходив у Водоспадну дорогу, а та в Лісову; на якомусь відтинку північніше Пенністона вона на віть мала назву Звалищна дорога. Він добре пам'ятав, як на самому початку навіть п'ятнадцять хвилин крутіння педалей йому видавалися вічністю. Тепер він мусив іноді себе ледь не силою зганяти з велотренажера після двох годин їзди. Кінець кінцем йому довелося ставити біля себе будильник, заведений на шосту годину. Агресивного його джерготіння вистачало, щоби... ну, словом...

Вистачало, щоб він отямився.

Сіфкіцу важко було погодитися з думкою, що він засинає, коли їде в алькові на велотренажері з постійною швидкістю п'ятнадцять миль на годину, але йому не подобалася й альтернативна думка — ніби він трохи їде глуздом на дорозі до Геркимера. Чи в тому підвалі, якщо хочете. Ніби він марить.

Одного вечора, клацаючи пультом, він на каналі «А&Е» натрапив на передачу про гіпноз. Брили інтерв'ю в одного гіпнотизера, він виступав під ім'ям Джо Сатурн і розповідав, що кожна людина щодня займається самогіпнозом. Це відбувається, коли ми вранці вводимо себе в робочий стан; ми користуємося цим, коли «в'їжджаємо в сюжет», читаючи книгу або дивлячись кіно; ми загіпнотизуємо себе ввечері, щоби заснути. Останній приклад Джо Сатурн, видно, полюбляв найбільше, оскільки довго розводився про ті маніпуляції, що їх щовечора практикують «успішні соні»: перевіряють клямки на дверях і вікнах або виціджують склянку води, промовляють молитву або злягаються в напівмедитативному стані. Він порівнював ці речі з тими пасами, що їх гіпнотизер робить перед своїми пацієнтами, і з його стандартними замовляннями — рахуванням від десяти до нуля, запевненнями пацієнтів у тому, що вони починають почуватися «дуже сонними». Сіфкіца це зачепило, й він одразу ж погодився, що свої щоденні дві години на велотренажері сам проводить у стані легкої чи середньої глибини загіпнотизованості.

Тому що наприкінці третього тижня він висиджував по дві години вже не перед настінною проекцією в підвальному закапелку. Починаючи з третього тижня він уже насправді перебував на дорозі до Геркимера.

Із задоволенням натискаючи на педалі, він тепер їхав по зашкарублій ґрунтовці, що вилася крізь ліс, і вдихав запах сосон, чув крики ворон та іноді шурхотіння листя, коли долав нанесені вітром його купки. Тренажер тоді перетворювався на трьохшвидкісний велосипед «Рейлі», на якому він катався у передмісті Манчестера, штат Нью-Гемпшир, коли йому було дванадцять років. То був аж ніяк не єдиний велик, що він мав до сімнадцяти років, поки не отримав водійські права, але безперечно найкращий. Пластиковий держак для поїлки перетворювався на незугарне видом, зате надійно зварене металеве кільце, що стирчало над переднім багажником, а замість

бляшанки «Ред Булла» там містилася баночка з холодним чаєм «Ліптон». Без цукру.

На дорозі до Геркімера завжди тягся жовтень, і якась година залишалася до заходу сонця. Хоча він і проїжджав по дві години (будильник і одометр велотренажера підтверджували це кожного разу), сонце ніколи не змінювало своєї позиції; завжди відкидаючи ті самі довгі тіні поперек ґрунтового шляху і зблискуючи йому в очі крізь віття дерев під тим самим кутом, а створюваний ним самим зустрічний вітерець здував йому волосся з лоба назад.

Іноді, коли його дорогу перетинали інші, він зустрічав прибиті до стовбурів дерев знаки. На одному було написано КАСКАДНА ДОРОГА. На іншому: ГЕРКИМЕР — 120 миль, цей з'яв старими дірками від куль. Знаки завжди відповідали позначкам на його мапі, що наразі була прикріплена до підвальної стіни. Він уже вирішив, що, тільки-но досягне Геркімера, відразу, не затримуючись навіть, щоб прикупити сувенірів, зануриться в канадську пущу. Дорога там закінчувалася, але проблем не повинно бути; він вже придбав *Великомасштабну топографічну карту Східної Канади*. Тож просто намалює собі на ній власну дорогу гострим синім олівцем, звивисту дорогу. Звивини додають миль.

Він може доїхати хоч до Полярного кола, якщо забажає.

Одного вечора, вже після того як прогарчав будильник, збудивши його від трансу, він підійшов до проекції і, схиливши набік голову, доволі довго в неї вдивлявся. Хтось інший майже нічого на ній не побачив би, аж так зблизька ефект накинutoї перспективи вже не діяв і нетренованому оку лісовий краєвид видався б усього лише скупченням кольорових цяток — світло-коричневих на ґрунтовому шляху, темніших там, де на нього намело купки листя, сіро-синіми штрихами здалася б зелень ялин і яскравою жовто-білою плямою — призахідне сонце на лівому краї, небезпечно близько до дверей бойлерного приміщення. Між тим, Сіфкіц чудово бачив саме картину. Чітко зафіксована в його мозку, вона тепер залишалася незмінною. Звісно, тільки коли він не їхав, ба, навіть тоді він не забував про її засадничу одностайність. Що було добре. Ця одностайність слугувала лакмусовим папірцем, способом нагадування собі, що все це — лише хитромудра гра уяви, якийсь контакт з його підсвідомістю, котрий він може вимкнути коли завгодно.

Він приніс до підвалу коробку пастелі для принагідних підмальовок, тож зараз, не особливо замислюючись навіщо, додав на шляху кілька коричневих плям, поклавши зверху трохи чорного кольору, щоб зробити їх темнішими за купки листя. Відступив назад, поглянув на зроблене і кивнув. Зміни були невеличкими, але по-своєму перфектними.

Наступного дня, їдучи крізь ліс на своєму «Рейлі» (до Геркімера йому тепер залишалося менше ніж шістдесят миль, і лише вісімдесят до канадського кордону), завернувши за поворот, він уздрів посеред дороги добрячого розміру оленя-самця; той дивився на нього своїми сполоханими оксамитовими очима. Майнув білий прапорець хвоста, на дорозі залишилася купка фекалій, і тварина стрибнула в гущавину. Сіфкіц іще раз помітив промельк хвостика, перш ніж олень зовсім зник. Він поїхав далі, обминувши оленяче лайно, не хотілося потім вичищати його з протекторів шин.

Того вечора, вимкнувши будильник, він підійшов до стіни, витираючи з лоба піт видобутою з задньої кишені джинсів банданою. Уперши руки в боки, критичним оком подивився на проекцію. А тоді, як завжди упевнено й швидко, — кінець кінцем, він займався цією справою вже майже двадцять років — він замазав лайно на дорозі, намалювавши натомість купку іржавих бляшанок, які там, радше за все, покинув хтось із мисливців, що на півночі штату ганяються за фазанами чи індиками.

— Ти погано прибрав, Берковіце, — промовив він уголос того вечора, сидючи з пивом замість овочевого соку «У-8». — Я сам завтра приберу той мотлох, але надалі щоб такого не траплялося.

Проте, коли він наступного дня спустився до підвалу, не треба було замальовувати ніяких бляшанок, вони вже зникли з картини. На коротку мить він відчув поштовх справжнього страху, ніби в живіт ткнули тупою ломакою, — як це трапилося, чи не він сновидою з'явився сюди серед ночі, прихопивши з собою вірну банку скипидару й пензля? — а потім викинув все з голови. Осідлав велотренажер і невдовзі вже їхав на своєму старенькому «Рейлі», вдихаючи чисті запахи лісу, із насолодою підставляючи обличчя вітру, що здував йому волосся з лоба. Та хіба не того саме дня почалися зміни? Дня, коли він відчув, що на дорозі до Геркімера він, мабуть, не один. Одне було поза всякими сумнівами: саме наступної ночі після зникнення пивних

бляшанок йому наснився жахливий сон, а відтак він намалював і гараж Карлоса.

IV. Чоловік з рушницею

Це був найяскравіший сон відтоді, як його, чотирнадцятирічного, декілька «вологих сновидінь» ввели у фізіологічному сенсі в чоловічий стан. Це був найжахливіший сон у його житті, певна річ, нічого навіть приблизно схожого раніше не траплялося. Жахливим його робило відчуття неминучої загибелі, що тягнулося крізь нього, ніби червона нитка. Незважаючи на якусь нещільність, сон був правдивим, він усвідомлював, що спить, однак не міг прокинутися. Почувався, наче його закутали в якийсь жахливий саван. Він розумів, що під ним його ліжко, що він лежить на ньому — борсаючись, — але дістатися до того Річарда Сіфкіца, який лежить там, тремтить і сходить потом у своїх довгих трусах «Великий Пес», не вдавалося.

Він бачив подушку й телефон бежевого кольору, з тріщиною на корпусі. Потім передпокій зі світлинами на стінах; він знав, що на них були його дружина і три доньки. Тоді кухню, мікрохвильову пічку, на якій блимали цифри 4:16. Таріль бананів (від них його охопила туга й страх) на покритому пластиком столі. Коридор. І там лежить Пепе, собака, поклавши морду на лапи, але Пепе не підводить голову, коли він проходить повз нього, а лише підкочує вгору очі, блимаючи парою білків з кривавими дужками, і ось тоді Сіфкіц, не прокидаючись, завив, бо зрозумів, що всьому кінець.

Тепер він у гаражі. Чує запах мастила. І ще долітає ніжний запах сіна. Газонокосарка стоїть у кутку, мов якийсь божок передмість. Він бачить прикручені до верстата лещата, старі, потемнілі, навкруг них тирса й трісочки. Далі шафа. Ковзани його дівчат лежать купою внизу, шнурки їхні білі, як ванільне морозиво. По стінах на гачках, акуратно один до одного, висять його інструменти, здебільшого знаряддя для роботи у саду й дворі, його дворі...

(Карлос. Я — Карлос.)

На верхній полиці, подалі від дітей, його рушниця 0.410 калібру, багато років не вживана, майже забута, і при ній коробка набоїв, така потемніла, що мало хто розбере на ній слово «Вінчестер», але ти

розбереш, прочитаєш, і отут Сіфкіц дотямив, що перебуває в мозку потенційного самогубця. Він енергійно завовтузився, намагаючись або зупинити Карлоса, або самому вирватися з нього, однак бракло сил, хоча він й відчував під собою власну постіль, зовсім поруч, за шаром савану, що оповив його з голови до п'ят.

Тепер він знову був біля лещат, у них було затиснуто рушницю, і коробка з набоями лежала на верстаті поряд із лещатами, і ножівка, він відпилював дуло рушниці, бо так легше зробити те, що він надумав, і, коли він відкрив коробку з набоями, їх там лежало дві дюжини, товстенькі зелені курдупелі з мідними задками, і, коли Карлос зарядив і заклацнув рушницю, пролунало не «кляск», а КЛАК! А в роті в нього був смак мастила й пилу, смак рушничної олії на язичі, пилу на піднебінні та зубах, а спина йому боліла, і боліла вона, як Ч'ІБУ, так вони обзивали покинуті будинки (а інколи й ті, де хтось іще мешкав), коли він підлітком у Покіпсі шастав по них з вуличною ватагою, члени якої називали себе Диякони, це було скорочення від ЧОРТИ ЇХ БИ УЗЯЛИ, ось як боліла йому спина, але тепер, коли всі його заощадження закінчилися і Джимі Берковіц не може платити йому, Карлос Мартинес не може більше собі купувати ліків, котрі трохи вгамовували біль у спині, і не може більше дозволити собі візити до хіропрактика, котрий також трохи вгамовував біль у спині, і виплати за будинок — ай, карамба, як то кажуть, жартуючи, але він, звісно, не жартує зараз, ай, карамба, вони втратять дім, а залишилося ж менше ніж п'ять років, але вони втратять дім, сі-сі, сеньйор, і в усьому винний цей сраний Сіфкіц з його сраним ентузіазмом щодо підтримування порядку на шляху, а вигин курка під пальцем, мов півмісяць зведеного ока собаки з його невимовною тугою.

Тут уже Сіфкіц прокинувся, весь в сльозах, ним теліпало, ноги ще трималися на ліжку, але голова звислася, волосся майже торкалося підлоги. Він виповз зі спальні і, так само повзком, рушив через вітальню. На півдорозі він віднайшов сили підвестися й дійти до мольберта під світловим люком.

На мольберті все ще стояла картина з зображенням порожньої дороги, краща, детальніша версія тієї, що була намальована внизу, на стіні в підвальному закутку. Не затримавшись на картині поглядом, він пожбурих її геть і натомість встановив шмат картону розміром два на два фути. Вхопив перше, яке йому потрапило до руки, додатне для

малювання знаряддя (ним виявилася ручка «Юніболл Віжин Еліт») і почав малювати. Малював він кілька годин. У якийсь момент (як потім йому неясно пригадувалося) він захотів помочитися і одразу відчув, як гаряча рідина біжить униз по нозі. Він не переставав плакати, аж поки не закінчив картину. Аж тоді, витерши нарешті сльози з очей, відступив назад і подивився на те, що зробив.

Картина зображувала гараж Карлоса в жовтневому надвечір'ї. Перед гаражем, наставивши вуха, стояв Пепе. Собака прибіг на звук пострілу. На картині не було видно Карлоса, але Сіфкіц точно знав, де лежить його тіло, ліворуч, поряд із верстатом, до якого прикручені лещата. Якщо його дружина вдома, вона мала б почути постріл. Якщо ні — можливо, пішла на покупки, хоча, радше, на роботу — мине ще пара годин, поки вона повернеться й знайде його.

Під зображенням було криво нашкрябано: **ЧОЛОВІК ІЗ РУШНИЦЕЮ.**

Він не пам'ятав, як писав ці слова, але почерк був його, і ця назва для картини годилася. Ні чоловіка, ні рушниці на ній не було видно, але назва була правильна.

Сіфкіц відійшов і, сівши на канапі, сховав обличчя в долонях. Права рука страшенно боліла від довгого стискання незвично крихітного рисувального знаряддя. Він намагався переконати себе в тому, що йому наснився банальний кошмар, що картина — всього лише наслідок того сну. Що не існувало ніколи ні Карлоса, ні «Ліпід Компані», що все це — вигадки його власної уяви, розбурханої безвідповідальною метафорою доктора Брейді.

Та сни забуваються, а ці образи — бежевого кольору телефон з тріщиною на корпусі, мікрохвильова піч, таріль з бананами, собаче око — не вицвітали. Залишалися яскравими.

Єдине, що в цьому істотне, мовив він собі — це те, що я мушу покінчити з тим чортовим велотренажером. Занадто близько вже підібрався до божевілля. Якщо так триватиме й далі, то скоро дійде до того, що я відріжу собі вухо і пошлю його поштою, ні, не своїй дівчині (в мене її нема), а доктору Брейді, який винен у цьому всьому.

— Годі вже з мене того велика, — промовив він, не відриваючи долонь від обличчя. — Либонь, краще записатися до тих «Фітнес Бойз» чи ще до якогось клубу, але з тим довбаним велотренажером покінчено.

От тільки до «Фітнес Бойз» він так і не вступив і, проживши тиждень без справжнього навантаження (він ходив пішки, але це було зовсім не те — забагато народу на хідниках, а він скучав за тишею дороги на Геркімер), довше не міг протриматися. Він затримався зі здачею останньої роботи, ілюстрації в манері Нормана Роквела для кукурудзяних чіпсів «Фрітос», і йому вже телефонували і його агент, і той хлопець, що займався в рекламній агенції справами компанії «Фрітос». Такого з ним раніше ніколи не траплялося.

А ще — він не міг спати.

Яскравість отого сновидіння трохи поблякла, тож він гадав, що тільки зображення Карлосового гаража, та бісова картина, що дивиться на нього з кутка, освіжає його переживання, як дощик з розбризкувана зволожує напівзасохлу рослину. Він не міг примусити себе знищити картину (надто гарною вона була), але повернув картон і тепер зображення дивилося просто на стіну.

Того вечора він спустився ліфтом до підвалу й осідлав велотренажер. Той ледь не вмить перетворився на старенький трьохшвидкісний «Рейлі», щойно він звів очі на стінну проекцію; так знову було продовжено його поїздки на північ. Він намагався переконати себе, що його відчуття, ніби за ним щось женеться, правдива фікція, просто залишки емоцій із того сну, а після цього — навіжених годин перед мольбертом. Це подіяло на якийсь час, хоча в глибині душі він знав правду. Були ознаки того, що подіяло. Головні з них полягали в тому, що він знову почав спати вночі і поновив роботу над замовленням.

Він закінчив картину, на якій хлопці на бейсбольному майданчику пригощалися з пакета чіпсами «Фрітос» посеред ідилічного пейзажу передмістя, відіслав її з кур'єром, а наступного дня отримав від свого агента Баррі Касселмена чек на десять тисяч двісті доларів і записку. «Дорогенький, ти трохи налякав мене» — було написано в ній, а Сіфкіц подумав: «Ти не один. Дорогенький».

Наступного тижня його неодноразово відвідувала думка, що слід комусь розповісти про свої пригоди під червоним небом, але кожного разу він її відганяв. Він міг би розповісти Труді, але, якби Труді залишалася з ним, до такого б ніколи не дійшло. Сміховинною була думка розповісти про це Баррі; а розповісти про це доктору Брейді він

боявся. Доктор Брейді порекомендує йому гарного психіатра раніше, ніж встигне сказати «Мінесотське багатопрофільне».

Того самого вечора, коли він отримав чек за «Фрітос», Сіфкіц помітив зміни в підвальному зображенні. Він поставив ще не заведений будильник і підійшов до стіни (з бляшанкою дієт-коки в одній руці і надійним настільним будильником «Брукстон» в іншій, вівсяні коржики з родзинками безпечно стирчать з кишені старої сорочки). Щось на картині змінилося, еге ж, з'явилося щось нове, але спершу він ніяк не міг второпати, що саме. Полічив до п'яти, заплющивши очі (давній трюк для провітрювання собі самому голови), і різко їх розплющив, так широко, що аж став схожим на людину, яка бурлескно пародіює жах. І вмить побачив зміни. Шатровидна яскраво-жовта пляма понад дверима до бойлерної зникла, зникла й купка пивних бляшанок. І небо над деревами потемнішало, набувши глибокого червоного відтінку. Сонце чи то вже низько схилилося, чи майже зайшло. На дорогу до Геркімера сходила ніч.

Треба це діло припиняти, подумав Сіфкіц, а потім: завтра. Мабуть, уже завтра.

Із цими думками він виліз на сідло й почав крутити педалі. Він чув, як у лісі, що обступив його з усіх боків, вмошувалися на ніч птахи.

V. Для початку згодиться викрутка

І наступні п'ять чи шість днів поїздки Сіфкіца на велотренажері (і трьохшвидкісному велику з його дитинства) видавалися йому чудовими й водночас жахливими. Чудовими, бо він ніколи не почувався краще, тіло було в суперовому стані для чоловіка його віку, і він це розумів. Професійні спортсмени, вважав він, у кращій формі, але, якими б вони не почувалися щасливими від ідеальної роботи свого організму, в тридцять вісім уже наближаються до кінця своєї кар'єри, і згадка про це неодмінно отруює всю радість. А з іншого боку, Сіфкіц зможе творити комерційне мистецтво ще років сорок, якщо це йому не набридне. Хай йому чорт, навіть п'ятдесят. Ще цілих п'ять нових поколінь футболістів і чотири покоління бейсболістів з'являться і щезнуть, поки він мирно стоятиме біля свого мольберта, малюючи

обкладинки для книжок, автомобільні продукти чи П'ять Нових Логотипів для Пепсі-Коли.

Втім...

Утім, це не той фінал, на який люди, знайомі з подібними історіями, могли б сподіватися, еге ж? І не той фінал, якого очікував він сам.

Відчуття переслідування сильнішало з кожною поїздкою, особливо після того, як він прибрав останній аркуш план-карти штату Нью-Йорк, а натомість прикріпив перший аркуш з топографічного атласу Канади. Синьою ручкою (тією ж, якою намалював ЧОЛОВІКА З РУШНИЦЕЮ) він накреслив продовження Геркімерського шляху на територію, де перед тим не було позначено ніяких доріг, не забувши про звивини. Тепер він крутив педалі швидше, озирався через плече частіше і завершував поїздки весь спітнілий і спочатку такий втомлений, що несла було злізти з велотренажера й вимкнути тріскач будильник.

Оце його озирання через плече — теж було цікавим. Спочатку, озирнувшись, він міг бачити лише підвальний альков і прохід, що вів до більших приміщень з безладним лабіринтом людських комірок. Він бачив біля дверей ящик від помаранчів, а на ньому свій будильник, що відлічував хвилини між четвертою й шостою. Потім усе оповилося якимсь рудуватим серпанком, а тоді розвиднілось, і Сіфкіц побачив позад себе дорогу, і обабіч неї яскраві осінні дерева (тільки вже не такі пломенисті в залягаючих сутінках), і потемніле червоне небо вгорі. Пізніше, оглядаючись назад, він взагалі перестав бачити підвал, ані rischi. Лише дорогу, що веде на Геркімер, а звідти на Покіпсі.

Він прекрасно знав, що очікує побачити, озираючись через плече, — фари.

Фари фургона «Додж Рем», що належав Фреді, якщо вам ще потрібне якесь уточнення. Бо в Берковіца та його бригади розгубленість і обурення змінилися гнівом. Самогубство Карлоса довело їх до краю. Вони вважали його винним, і вони його наздоганяли. А коли вони його впіймають, тоді...

Що? Що тоді?

Вб'ють мене, думав він, похмуро натискаючи на педалі в сутінках. Нема чого маніжитися. Доженуть мене і вб'ють. Я зараз у таких нетрях, жодного містечка на цій мапі, чи бодай села. Я можу

кричати, доки не лусну, і ніхто мене не почує окрім Баррі-Ведмеда, Деббі-Голубки та Руді-Єнота. Отже, якщо побачу позаду фари (або почую звук двигуна, бо Фредді може їхати й з вимкнутими фарами), найкраще, що можна зробити, — це мерщій повертатися в СоХо, задзвонить будильник чи ні. І взагалі, це мені треба було цілком втратити глузд, щоб тут опинитись.

Але тепер він повертався вже не так легко. Іноді дзвінок відторохтить, а «Рейлі» ще секунд зо тридцять залишається старим велосипедом, і дорога попереду не обертається нагромадженням кольорових плям на цементі, а продовжує бути дорогою, та й сам будильник почав звучати начебто звіддалік і вельми лагідно. Він гадав, що врешті-решт чутиме його, як дзижчання реактивного літака високо над головою, якогось «Боїнга-767», можливо, компанії «Амерікен Ерлайнз», що злетів в аеропорту Кеннеді і взяв курс на Північний полюс, щоб дістатися іншого кінця світу.

Він взяв собі за звичку зупинитися, міцно зажмуритися, а потім різко розплющити очі. Це допомагало, але він боявся, що довго цей трюк діяти не буде. А тоді що? Голодна ніч посеред лісу з милуванням повним, схожим на полуду, місяцем?

Ні, вони спіймають його раніше, вважав. Питання тільки в тому, чи не хочеться йому самому, щоб це трапилося. Неймовірно, але в глибині душі він трішки цього бажав. Трішки гнівався на них. Трішечки хотів би здибатися з Берковіцем та рештками його бригади і спитати їх: а що, по-вашому, я мав би робити? Продовжувати пливти за течією, жерти хрусткі пончики «Кріспі», не звертати уваги на вимоїни й забиті дренажні стоки? Ви такого від мене чекали?

Але звучав у його душі й інший голос, котрий промовляв, що така конфронтація була б справдешнім божевіллям. Він у прекрасній формі, це так, але все одно це буде балачка трьох проти одного і хто може поручитися, що місіс Мартинес не позичила хлопцям рушницю свого чоловіка, напустила їх, сказавши: їдьте, спіймайте того сучого сина і провчіть його за мене й моїх дівчаток?

У Сіфкіца був колись приятель, який у вісімдесятих серйозно запав на кокаїн, і він пам'ятав, як той друг розказував йому, що перше, що треба зробити, — це викинути наркотики з хати. Звісно, завжди можна купити дозу, це лайно тепер повсюди, на кожному розі, але тримати наркотики там, де ти в будь-який момент можеш їх узяти,

якщо раптом зірвешся, — неприпустимо. Тож він зібрав докупи всі свої запаси і спустив в унітаз. А коли їх змило, виніс на сміття й свої роботи. На цьому його проблеми не скінчилися, розповідав він, але це стало початком їхнього кінця.

Одного вечора Сіфкіц зайшов до алькова, тримаючи в руці викрутку. Він був серйозно налаштований розібрати велотренажер, тож оминемо той факт, що він, як робив це завжди, ввімкнув будильник на шосту, просто за звичкою. Будильник (як і вівсяно-родзинкові коржики) цілком належав до його системи тренувань, на кшталт гіпнотизуючих пасів, був механічною деталлю його видінь, принаймні так він вважав. Отож, позаяк він вирішив перетворити тренажер на купу непридатних для їзди деталей, то мусив би покласти і будильник до решти мотлоху, як це зробив зі своєю люлькою той його друг, наркоман. Його, звісно, вжалило сумління — вірний старий Брукстон аж ніяк не завинив у цій ідіотичній ситуації, куди він втягнув сам себе, — але все одно це треба зробити. Ковбой, гоп, — як промовляли хлопці одне до одного в дитинстві: мовчи та диш, не рюмсай — ковбой, гоп.

Він з'ясував, що велик складається з чотирьох базових частин і, щоб його геть розібрати, йому ще потрібен розсувний гайковий ключ. Та нічого, для початку вистачить і викрутки. З її допомогою він спершу відкрутить педалі. А потім піде і по той ключ до наглядача їхнього будинку.

Він опустився на одне коліно, встромив жало позиченого інструмента у шліц першого гвинта й завагався. Цікаво, чи його друг викупив наостанок шмат креку, перед тим як вивалити всю решту в унітаз? Тільки один шмат, на пам'ять про колишні дні. Він міг би закластися, що той хлопець так і зробив. Одурманеному хлопаці, з приглушеною жагою, либонь, не так важко було все те викидати. А якщо і йому ще разок проїхатися, а вже потім, накачаним ендорфінами, присісти тут і познімати педалі, хіба не менш прикро було б тоді у нього на душі? Либонь, трохи менш, ніж уявляючи собі Берковіца, Фреді й Велана, що заїхали до найближчого придорожного бару і замовили перший жбанець «Роллінг Рока», а далі й наступний та випивають за упокій Карлоса, вітаючи один одного з тим, як вони віддубасили того сучого сина.

— Ти збожеволів, — пробурмотів він собі під ніс і знову встромив жало викрутки у шліц. — Роби це зараз же, й по всьому.

Він і справді зробив викруткою один оберт (це виявилось легко, той, хто збирав цю машину у «Фітнес Бойз», явно не вкладав у роботу душу), від цього поруху трохи посунулися у нього в кишені вівсяно-родзинкові коржики, і пригадалося, як вони гарно смакують, коли їдеш лісом. Просто прибираєш праву руку з керма, лізеш нею собі в кишеню й відкушуєш пару разів, запиваючи ковтком холодного чаю. Перфектне поєднання. Так гарно на душі, коли мчиш крізь ліс і влаштовуєш, не зупиняючись, собі пікнік на колесах, а ті байстрюки хочуть його усього цього позбавити.

З десятків обертів викрутки, або й менше, і педаль впаде на бетонну підлогу — дзеньк. Тоді він може продовжити поратись біля другої педалі, а потім якось продовжити і власне життя.

Так несправедливо, подумав він.

Ще одна лише поїздка, просто на спомин гарних часів, міркував він.

Тож, перекинувши ногу через раму і всадовивши гузно (тепер значно міцніше, жорсткіше, ніж у день оприявлення червоної цифри холестерину) в сідло, він подумав: *хіба не саме так завжди відбувається в подібних історіях? Саме так вони завжди закінчуються, коли якийсь придурок запевняє себе: це останній раз, більше ніколи такого не робитиму.*

Абсолютно так і є, подумав він, але, можу побитися об заклад, у реальному житті люди поводяться так само. Можу закластися, вони поводяться так само повсякчас.

У глибині його душі якийсь голос твердив, що реальне життя зовсім не схоже на те, що робить він (і що переживає), і що абсолютно нічого такого не буває в тому реальному житті, яке він знає. Він відсунув подалі той голос, затицьнув його.

Надходить вечір, чудовий час для велосипедної прогулянки в лісі.

VI. Не зовсім той кінець, на який усі очікували

А все ж таки він отримав ще один шанс.

Цього вечора він уперше почув гудіння двигуна в себе за спиною так близько, і за секунду до того, як загарчав будильник, перед ним на дорозі раптом пролягла довга тінь його велосипеда — та тінь, що відкидають речі тільки у світлі автомобільних фар.

Тут звук будильника почав віддалятися, перетворюючись з гарчання на майже мелодійне дзеленькання.

Фургон наближався. Щоб у цьому пересвідчитися, йому не треба було повертати голову (та й хіба хочеться комусь обертатися, щоб роздивитися, як страхітливе зло наступає йому на п'яти, думав Сіфкіц, лежачи пізніше того вечора у своєму ліжку без сну і все ще переживаючи гарячково-крижане відчуття порятунку за дюйм чи секунду від катастрофи). Він бачив, як тінь довшала і темнішала.

Поспішайте, джентльмени, будь ласка, вже час, подумав він, міцно заплющуючи очі. До нього ще долітало скреготіння будильника, але звук долинав ледь не колисковою піснею, був таким же притишеним принаймні; його забивало гудіння двигуна, двигуна машини Фреді. Вони його вже майже наздогнали і, припустімо, не захочуть витрачати зайвий час на порожні балачки. Припустімо, той, хто сидить за кермом, просто втопив до упору педаль газу, щоб переїхати його. Зробити з нього жертву дорожньої пригоди.

Він не розплющував зайве очей, не витрачав час, щоб пересвідчитися, що перебуває все ще на лісовій дорозі, а не в підвальному алькові. Натомість він зажмурився ще міцніше, цілком зосередившись на дзижчанні будильника, і цього разу перемкнув чемний голос бармена в режим нетерплячого реву. *Поспішайте, джентльмени, БУДЬ ЛАСКА, вже час*.

І раптом, на щастя, тепер звук двигуна почав віддалятися, а скрегіт будильника наростати, і Брукстон несамовито доводив своє, давно знайоме: *вставай-вставай-вставай*. І цього разу, розплющивши очі, він побачив проекцію дороги, а не саму дорогу.

Але небо на картині тепер було темним, його органічну червонявість приховала ніч. Дорога була яскраво освітлена, на заметеній опалим листям твердій ґрунтівці чорніла тінь велосипеда — тінь його велосипеда «Рейлі». Він міг би переконувати себе в тому, що у своєму трансі зліз з велотренажера і сам намалював усі ці зміни, але він розумів, що до чого, і не лише тому, що на його руках не було слідів фарби.

Це мій останній шанс, подумав він. Мій останній шанс уникнути кінця, якого всі очікують у таких історіях.

Але він був настільки втомлений, його просто теліпало, що не міг зараз подбати про велотренажер. Він займеться ним завтра. Завтра вранці, насамперед, фактично. Зараз йому хотілося одного — забратися з цього жахливого місця, де так потоншала реальність. І з цією міцно затвердженою в голові думкою Сіфкіц зробив непевний крок до ящика від помаранчів, що стояв біля дверей (ноги йому підгиналися, тіло вкрите тонким шаром поту — того, липкого, що виступає радше від страху, ніж від утоми), і вимкнув будильник. Потім він піднявся нагору і ліг у ліжко. Минуло чимало часу, перш ніж до нього прийшов нарешті сон.

Наступного ранку, проігнорувавши ліфт, він спустився до підвалу по сходах, ішов несхибними кроками, гордо несучи голову, міцно стуливши губи. Чоловік зі своєю Місією. Підійшов просто до велотренажера, не звертаючи увагу на будильник на ящику, присів на одне коліно, націлив викрутку. Знову встромив її у шліц гвинта, одного з чотирьох, на яких трималася ліва педаль...

...а наступної миті він уже знову щосили крутив педалі на дорозі і світло фар яскравішало обабіч нього, аж він відчув себе кимось, хто опинився в промені прожектора на суцільно темній сцені. Двигун ревів занадто голосно (щось не в порядку з коробкою або вихлопною системою) і, звісно, надсадно. Навряд чи друзяка Фреді переймався регулярним техоглядом. Куди там, коли треба сплачувати внески за будинок, купувати їжу, дітям на зуби вкрай потрібні скабки, а заробітку катма.

Він подумав: *навіщо я це наробив? Навіщо, коли все добре розумів?*

Він подумав: *тому що вони мене якимось змусили. Саме вони.*

Він подумав: *вони мене задавлять, і я загину серед цього лісу.*

Але вони не стали його давити. Натомість фургон обігнав його справа, ліві колеса грюкнули у присипаній листям вимоїні, а тоді різко звернув ліворуч і зупинився, перегородивши йому шлях.

У паніці Сіфкіц забув перше правило, якому його навчив батько, коли приніс додому велосипед: коли ти зупиняєшся, Річі, роби це з педалями, зупиняй заднє колесо одночасно з натисканням переднього гальма. А не то...

Зараз трапилося «а не то». Запанікувавши, він стиснув кулаки, тим самим натиснувши гальмо переднього колеса на лівому держаку керма. Велик брикнув і викинув Сіфкіца просто назустріч водійським дверцятam фургона з написом «ЛІПІД КОМПАНІ» на них. Він встиг виставити вперед руки, вдарившись ними об борт фургона так, що вони враз оніміли. І гепнувся незграбно долі, гадаючи, скільки зламав кісток.

Над ним відчинилися дверцята, він слухав тріск листя, поки чоловіки в робочих черевиках вилазили з машини. Вгору він не дивився. Він чекав, що його вхоплять, змусять підвестися, але ніхто цього не робив. Листя пахло старим сухим цинамоном. Кроки прозвучали обабіч нього, а тоді тріск раптом перестав.

Сіфкіц сів і подивився на свої руки. Права долоня кровила, а ліве зап'ястя вже розпухало, але не здалося йому поламаним. Він оглядівся, і перше, що побачив, — червоний у світлі столових ліхтарів «доджа», лежав його «Рейлі». Яким він був красивим, коли тато приніс його з велокрамниці, але тепер він більше не був красивим. Переднє колесо погнуте, а на задньому шина почасті злізла з обода. Тут він уперше відчув щось інше, замість страху. Нова емоція була гнівом.

Тремтячи, він схопився на ноги. Позаду «Рейлі», там, звідки він приїхав, зяяла діра в реальності. Вона виглядала на диво органічною, ніби він дивився крізь отвір на кінці якогось каналу, що проходить у його власному організмі. Краї того отвору коливались і пінилися, вигиналися. Поза ним стояло троє чоловіків, зосереджених довкола велотренажера в підвальному алькові, їх пози були точнісінько як у всіх роботяг, що він лишень бачив у своєму житті. Люди готові робити свою роботу. І міркують, яким саме чином її зробити.

І раптом він усвідомив, чому дав їм такі імена. Це ж до ідіотизму просто. Той, що в картузі з написом ЛІПІД, той, що Берковіц, був Девідом Берковіцем, так званим Сином Сема, постійним персонажем публікацій «Нью-Йорк Пост» того року, коли він приїхав на Мангеттен. Фреді — це Фреді Албемарл, хлопець, з яким він був знайомий у старших класах школи, — вони разом никалися в одній ватазі, але заприятелювали зовсім з іншою, простою, причини: обидва ненавиділи школу. А Велан? Це художник, з яким він познайомився десь на конференції. Майкл Велан? Мічел Велан? Сіфкіц не міг точно пригадати, але пам'ятав, що той спеціалізувався на фантазійному

мистецтві, дракони і все таке інше. Вони тоді цілий вечір просиділи разом у барі при готелі, розповідаючи один одному трагікомічні історії з життя кіноплакатистів.

А був же ще Карлос, той, що застрелився в гаражі. Так от, він був уособленням Карлоса Дельгадо, відомого також як Великий Кіт. Роками Сіфкіц переживав за долю команди «Голубі Сойки Торонто», бо не бажав бути схожим на інших фанатів Американської бейсбольної ліги в Нью-Йорку, уболіваючи за «Янкі». Кіт був однією з небагатьох зірок у Торонто.

— Я створив вас усіх, — промовив він голосом, що прозвучав не голосніше за квакання. — Я створив вас зі споминів і запчастин.

Звісно, він створив. І це трапилося не вперше. Наприклад, намальовані в манері Нормана Роквела хлопчачи, що на бейсбольному стадіоні ласують чіпсами «Фрітос», — рекламна агенція на його прохання надала йому фотографії чотирьох хлопців відповідного віку, і Сіфкіц їх просто змалював. Їхні матері підписали всі необхідні папери; звичайний бізнес, врешті.

Якщо Берковіц, Фреді й Велан його навіть і почули, то цього ніяк не виказали. Вони перемовлялися між собою, Сіфкіц чув голоси, але не міг розібрати слів, немов голоси долітали з великої відстані. Хтозна які слова, але після них Велан пішов з алькова, а Берковіц опустився біля велотренажера на одне коліно, так, як перед тим Сіфкіц, підібрав викрутку, і вмить ліва педаль відпала на бетон — дзеньк. Сіфкіц, покинутий посеред лісової дороги, побачив крізь чудернацький органічний отвір, що Берковіц віддав викрутку Фреді Албемарлу — отому, що разом із Сіфкіцем колись так паршиво грав на трубі в їхньому не менш паршивому шкільному оркестрі. З біса крутіше вони грали з рок-гуртом. Десь серед канадського лісу заквилив пугач невимовно самотнім голосом. Фреді присів відкручувати другу педаль. Тим часом повернувся Велан з розсувним ключем у руці. Сіфкіцу боляче було дивитися на це.

Дивлячись на них, Сіфкіц упіймав себе на думці: якщо хочеш, аби щось було зроблено правильно, найми професіонала. Звісно, Берковіц і його хлопці не гаяли часу. Менш ніж за чотири хвилини від велотренажера залишилися тільки два колеса і три секції рами, так акуратно складені на бетонній підлозі, що здаля вони нагадували тривимірну діаграму.

Болти і гайки Берковіц поклав до передньої кишені своїх робочих штанів «Дікіз», і тканина відстовбурчилась, немов там ховалося кілька жмень монет. При цьому він кинув на Сіфкіца багатозначний погляд, від якого в тому знову завирував гнів. Коли бригада пролізла назад крізь той дивовижний кишкоподібний отвір (нахиляючи голови, як це роблять, проходячи крізь низькі двері), кулаки Сіфкіца знову були міцно стиснуті, незважаючи на те що йому достобіса боліло й смикалося ліве зап'ястя.

— Знаєте що, — звернувся він до Берковіца. — Гадаю, ви нічого мені не можете заподіяти. Я гадаю, ви нічого не можете мені зробити, бо що тоді буде з вами самими? Ви ж ніщо інше... як субпідрядники!

Берковіц подивися йому просто в очі з-під гнутого козирка свого картуза з написом ЛППД.

— Я вас вигадав! — заявив Сіфкіц, націливши на них вказівний палець правої руки, наче дуло револьвера, і гойдаючи ним.

— Ти Син Сема! Ти ніщо інше, як дорослий фантом того хлопця, з яким я разом грав на трубі в середній школі католицького ордену «Сестер Милосердя»! Ти нізащо в житті не міг зіграти в тональності мі-бемоль! А ти — просто один художник, спеціаліст з малювання драконів і зачарованих принцес!

Ця його промова не справила враження на членів бригади «Ліпід Компані».

— А що, як хтось вигадав тебе? — спитав Берковіц. — Про це ти коли-небудь думав? Чи ти хочеш мене переконати, що десь, поза цим світом, не може бути інший, більший світ? Щоб ти знав, ти сам ніщо інше, як випадкова думка, що майнула в голові якогось безробітного дипломованого й сертифікованого бухгалтера, який читає вранішню газету, сидячи в нужнику.

Сіфкіц уже було відкрив рота, щоби сказати, що це все дурниці, однак вираз очей Берковіца змусив його стулити пельку. Давай, промовляли ті очі. Питай мене. Я розповім тобі більше, ніж ти захотів би знати.

Замість того Сіфкіц промовив:

— Хто ви такі, щоб заважати мені тренуватися? Вам треба, щоб я помер у п'ятдесят років? Господи Ісусе, що вам не до вподоби?

Відповів Фреді.

— Я не філософ, приятелю. Я знаю лише, що моя машина потребує ремонту, а я їй його не можу забезпечити.

— А в мене одній дитині потрібні ортопедичні черевики, а іншій — логопед, — додав Велан.

— Хлопці, котрі працюють на Великій ямі в Бостоні, мають таку примовку, — сказав Берковіц. — «Не вбивай роботу, дай померти їй самій». Лише цього ми просимо у тебе, Сіфкіце. Дозволь нам вмочити дзьоби. Дай нам заробляти собі на життя.

— Та це якесь безглуздя, — пробурмотів Сіфкіц. — Абсолютно...

— Мені начхати, як ти почуваєшся, курвий сину! — заволав Фреді, і Сіфкіц зрозумів, що той ледь не плаче. Ця суперечка давалася їм так само важко, як і йому. Усвідомлення саме цього факту чомусь найгірше його пригнітило. — Мені насрати на тебе, ти ніщо, ти не працюєш, ти тільки те й робиш, що огинаєшся та малюєш свої картинки, але не смій забирати хліб з рота в моїх дітей, чуєш? Не смій!

Він рвонувся уперед, стиснуті в кулаки руки виставлені перед обличчям — абсурдна поза Джона Л. Салівена. Берковіц поклав Фреді руку на плече й відтягнув його назад.

— Не будь таким впертим, хлопче, — промовив Велан. — Живи сам і дозволь жити іншим, о'кей?

— Дозволь і нам вмочити дзьоби, — повторив Берковіц, і Сіфкіц тут же згадав, звідки ця фраза, він же читав «Хрещеного батька» і фільм бачив. А чи знають ці роботяги якісь слова і сленгові фрази, яких нема в його власному словнику? Сумнівно. — «Дозволь нам зберегти власну гідність, хлопче. Чи ти гадаєш, ми можемо ходити на таку роботу, щоб там малювати картини, як ти?» — Він розсміявся. — О'кей, добре. Якби я намалював кота, я мусив би написати внизу КІТ, щоби люди знали, що воно за таке.

— Ти вбив Карлоса, — промовив Велан, і, якби в його голосі прозвучало звинувачення, гадав Сіфкіц, він напевне знову запав би в гнів. Але там чулася лише печаль. — Ми йому казали: «Тримайся, друже, скоро полегшає», але він не був сильним. Він ніколи, розумієш, ніколи не міг заглядати наперед. Він втратив усяку надію. — Велан замовк, подивився на темне небо. Неподалік неритмічно бурчав двигун «доджа» Фреді. — Та, по правді, ніколи її, щоб аж такої, й не мав. Деякі люди, от вони просто такі й є, ну, ти розумієш.

Сіфкіц обернувся до Берковіца.

— Давайте скажемо відверто. Що ви хочете...

— Тільки щоб ти не вбивав роботу, — відповів Берковіц. — Це єдине, чого ми хочемо. Нехай робота помре сама.

Сіфкіц зрозумів, що, можливо, міг би забезпечити цьому чоловіку те, чого він просить. Це навіть зробити неважко. Дехто, якщо вже з'їв один хрусткий пончик «Кріспі Крім», уже не зупиниться, поки не знищить всю коробку. Якби він належав до такого типу людей, отут-то вони мали б серйозну проблему... але він був іншим.

— О'кей, — сказав він. — Чому б нам не спробувати? — І тут йому спало на думку. — Як гадаєте, я можу отримати такого ж картуза від компанії? — показав він на той, що сидів на голові в Берковіца.

Берковіц усміхнувся. Посмішка ледь торкнулася його губ, але вона була справжнішою за той сміх, коли він казав, що мусив би підписувати намальованого ним кота.

— Це можна влаштувати.

Сіфкіц гадав, що тут він простягне йому руку, але Берковіц не простягнув. Він тільки зміряв його наостанок оцінюючим поглядом з-під козирка свого картуза і рушив до кабіни їхнього фургона. Решта двоє рушили за ним.

— Скільки мине часу, допоки я не почну вважати, що нічого цього не траплялося? — спитав Сіфкіц. — Вирішу, що я сам розібрав велотренажер, бо... ну, не знаю... скажімо, мені просто набридло?

Берковіц затримався, взявшись за ручку дверцят машини, й озирнувся.

— А скільки тобі треба? — спитав він.

— Я не знаю, — сказав Сіфкіц. — Ох, а тут же так гарно, еге ж?

— Тут завжди так було, — сказав Берковіц. — Ми завжди підтримуємо тут порядок.

У його голосі прозвучали захисні нотки, які Сіфкіц вирішив проігнорувати. Йому стало зрозуміло, що навіть фіктивне породження чиеїсь уяви може мати власну гідність.

Кілька секунд вони так і стояли посеред дороги, яку Сіфкіц пізніше став називати Великий Транс-Канадійський Загублений Шлях, доволі пишна назва для безіменної лісової просіки, але ж і красива. Вони помовчали. Десь знову заквилив пугач.

— Надворі чи в приміщенні, нам нема різниці, — сказав Берковіц. Відтак відчинив дверцята і одним стрибком опинився за кермом.

— Бережи себе, — сказав Фреді.

— Але не дуже цим переймайся, — додав Велан.

Сіфкіц стояв і дивився, як фургон майстерно розвернувся в три порухи на вузькій дорозі і поїхав туди, звідки прибув. Отвір зник, але Сіфкіца це не злякало. Він гадав, що, коли надійде час, жодних проблем з поверненням він не матиме. Берковіц не зробив навіть спроби обминати «Рейлі», а проїхав просто по велосипеду, завершуючи роботу, що вже була закінчена. Затихли зойки і дзенькіт потрощених колесами фургону шпиць. Блимнули задні вогні й зникли за поворотом. Сіфкіц ще якийсь час чув звук двигуна, але і той невдовзі згас.

Він присів на дорозі, потім ліг на спину, акуратно поклавши собі на груди побиту ліву руку. Зірок на небі не було. Він дуже втомився. Краще не засинати, порадив він сам собі, щось може вийти з лісу — можливо, ведмідь — і зжерти тебе. А тоді він таки заснув.

Прокинувся він на цементній підлозі в алькові. Деталі розібраного велотренажера, вже без болтів і гайок, валялися навкруг нього. На ящику з-під помаранчів будильник Брукстон показував 20:43. Очевидно, хтось із них вимкнув дзвінок.

Я сам розібрав цю машину, подумав він. Це моя історія, і якщо я буду її триматися, то й сам невдовзі у це повірю.

Він видерся по сходах у хол будинку і зрозумів, що голодний. Подумав, чи не сходити йому до «Дангена», з'їсти там шмат яблучного пирога. Яблучний пиріг не найшкідливіша у світі їжа, чи не так? А коли дістався туди, вирішив, що з'їсть пиріг з морозивом.

— Чорти мене забирай, — сказав він офіціантці. — Хіба ми не живемо лише раз?

— Авжеж, — відповіла вона. — Хоча індуси вважають інакше, але тут — усе до ваших послуг.

Через два місяці Сіфкіцу доставили пакунок. Пакунок чекав на нього в холі будинку, коли він повернувся після обіду зі своїм агентом (Сіфкіц їв рибу і парові овочі, але на десерт замовив крем-брюле). На пакеті не було ані поштових марок, ні печаток кур'єрських служб «Федерал Експрес» чи «Ерборн Експрес». Тільки його ім'я, написане кострубатими друкованими літерами, — РІЧАРД СІФКІЦ. Чоловік, який мусив би підписати власноруч намальоване зображення kota словом КІТ, подумав він, але не уявляв, чому саме так подумав. Він

виніс пакунок нагору, взяв з робочого столу ніж «Екзакто» й розпечатав його. Всередині, під товстим шаром м'якого паперу, лежав новенький фірмовий картуз із пластиковим ремінцем-регулятором ззаду. Лейбл всередині картуза повідомляв: made in Bangladesh. Над козирком темно-червоним кольором, від якого в голові спливла думка про артеріальну кров, було надруковано одне слово — ЛППД.

— Що це? — спитав він у порожньої студії, повертаючи картуза так і саяк у руках. — Це ж якийсь компонент крові?

Він поміряв картуз. Спешу той здався замалим, але після того, як він налаштував задній ремінець, картуз став саме впору. Він подивився в дзеркало у спальні, і вигляд йому не вельми сподобався. Він зняв картуз, зігнув дугою козирок і знову надяг картуза на голову. Тепер було майже гарно. Ще краще він виглядатиме, коли скине з себе формальну обідню одягу й надягне заляпані фарбою джинси. Матиме вигляд справжнього роботяги... котрим він і є, хоч дехто так не вважає.

Через деякий час малювати в картузі ЛППД на голові стало для нього звичкою, як і дозволяти собі другу страву в ті дні тижня, назва яких починається на «с», і замовляти на вечерю пиріг з морозивом у «Дангена» по четвергах. Що б там не стверджувала індуїстська філософія, а Річард Сіфкіц вірив, що має лише один шанс. Отакі-то справи, можливо, варто дозволяти собі усього потроху.

Речі, які вони залишили по собі

Речі, про які я вам хочу розповісти, — ті, що вони по собі залишили, — з'явилися в моїй квартирі у серпні 2002-го. Я знаю це напевне, бо знайшов їх невдовзі після того, як допоміг Полі Робсон полагодити її кондиціонер. Пам'ять завжди потребує якихось позначок, от мені й годиться ця. Вона була ілюстраторкою дитячих книжок, симпатична (ні! по-справжньому *вродлива*), чоловік її займався імпорто-експортним бізнесом. Будь-який чоловік зазвичай пам'ятає okazji, коли йому щастило допомогти засмученій чимось симпатичній леді (навіть якщо вона не перестає повторювати, що «офіційно одружена»); такі випадки трапляються надто рідко. В наш час безкорисливі лицарі звичайно тільки погіршують справи.

Я побачив її, засмучену, у вестибюлі, повертаючись з післяобідньої прогулянки. Привітався — *агов, як справи?* — як зазвичай вітаються з сусідами по будинку, а вона спитала мене сердитим тоном, у якому абсолютно не чулося звички до дратівливості, чому це саме *зараз* наш домоправитель у відпустці. Я зауважив, що, якщо навіть дівчатам з Дикого Заходу властиво сумувати, то й домоправителі беруть відпустку, а серпень, як на те, цілком придатний для відпочинку. Серпень у Нью-Йорку (і в Парижі, *мон ами*) вельми проріджує ряди психоаналітиків, модних художників та домоправителів.

Вона не посміхнулася. Я навіть не певен, чи вона зауважила мій натяк на Тома Роббінса (літературні алюзії — прокляття любителів читання). Сказала, що серпень гарний місяць для тих, хто виїжджає на Кейп Код або на Пожежний острів, а от у її квартирі пекельна спека, бо клятий кондиціонер тільки те й робить, що чхає. Я спитав її, чи вона не проти, якщо я зайду, подивлюся, й запам'ятав оцінюючий погляд, яким вона мене змряла, — ті її холодні сірі очі. Пам'ятаю, подумав, що такі очі, либонь, бачили всіляку всячину. І пам'ятаю, як усміхнувся, коли вона спитала: *А ви безпечні?* Мені це нагадало той фільм, ні, не про Лоліту (думки про Лоліту, частенько о другій ранку, з'явилися в мене згодом), а той, де Лоренс Олів'є колується в зубах у Дастина Гофмана, повсякчас питаючи: *А це безпечно?*

— *Безпечний*, — відповів я. — *Вже понад рік, як не нападав на жодну жінку. Колись нападав два-три рази на тиждень, але служби Божі мені допомагають.*

Легковажний жарт, але я тоді якраз і перебував у легковажному настрої.

Звичайному *літньому* настрої. Вона знову змріяла мене поглядом, а тоді вже усміхнулася. Простягла руку. Назвалася — *Пола Робсон*. Простягнула вона мені — не, як годилось би, праву, — а ліву руку, на котрій сяяла проста золота обручка. Мабуть, навмисне, як гадаєте? Але про свого чоловіка, що займається імпортом-експортом, вона розповіла вже пізніше. У той день, коли надійшла моя черга звертатися по допомогу *до неї*.

У ліфті я порадив їй очікувати від мене не надто багацько. От якби їй потрібен був той, хто пояснив би таємні причини Нью-Йоркських Призовних Бунтів, або розповідач анекдотичних випадків з історії створення вакцини проти віспи, чи навіть такий, хто може накопати цитат про соціологічні наслідки дистанційного пульта від телевізора (найважливіший винахід за останні п'ятдесят років, як на мою скромну думку), — тут я би став у пригоді.

— *Дослідження — ваше хобі, містере Стейлі?* — спитала вона, поки ми поволі підіймалися деренчливим ліфтом.

Я підтвердив, що так і є, хоча й не сказав, що займаюся цим недавно. І не попрохав звертатися до мене на ім'я Скотт — це знову б її насторожило. І звісно ж, не сказав їй, що намагаюся забути все, що знав колись про заміське страхування. Що я, фактично, намагаюся забути дуже багато чого, у тому числі близько двох десятків людських облич.

Розумієте, я хоч і намагаюся дещо забути, але все одно надто багато поки що пам'ятаю. Гадаю, так буває завжди, коли думаєш, як це зробити (а інколи, і це ще більш прикро, коли намагаєшся про це не думати). Я навіть пам'ятаю дещо з того, що сказав хтось із південноамериканських романістів — ну, з тих, що їх називають *магічними реалістами*. Ні, не його ім'я, воно тут неважливе, а цитату: *немовлятами першу перемогу ми отримуємо, коли вхопимо якусь частинку світу, зазвичай це материнські пальці. Пізніше ми розуміємо, що світ і речі цього світу вхоплюють нас і більше не відпускають*. Борхес? Так, можливо, Борхес. А може, це сказав

Маркес? Автора якраз і *не пам'ятаю*. Знаю тільки, що змусив її кондиціонер працювати і, коли з радіатора повіяло прохолодним повітрям, її обличчя засяяло. Я також знаю, що це правда, та фраза про те, як перемикається сприйняття і ми раптом усвідомлюємо, що речі, якими начебто володіли ми, насправді володіють нами. Утримують, можливо, нас заручниками — саме так вважав Торо, — проте одночасно підтримують нас. Такий от компроміс. Та не важливо, як там вважав Торо, гадаю, що здебільшого це чесна обробка. Чи тоді я так вважав; зараз уже не пам'ятаю напевне.

І ще я знаю, що все те трапилося наприкінці серпня 2002-го, трохи менше ніж через рік після того, як обвалився шматок неба і все змінилося для нас усіх.

* * * * *

Одного полудня, десь за тиждень після того, як сер Скотт Стейлі вирудився у шати доброго самарянина й успішно переміг страхітливий Кондиціонер, я пішов до «Стейплз» на 83-й вулиці купити коробку «Зіп»-дисків і пачку паперу. Я заборгував одному хлопцю сорок сторінок історії розвитку фотокамери «поляроїд» (а історія ця набагато цікавіша, ніж ви могли собі подумати). Повернувшись до своєї квартири, я побачив сонячні окуляри в червоній оправі з вельми характерними лінзами, вони лежали на столику в коридорі, де я складаю рахунки, котрі треба сплатити, квітанції, нагадування з бібліотеки про закінчення терміну повернення книжок та подібну всячину. Я вмент упізнав окуляри, тут мені й руки впали. Сам я не впав, тільки пакунки розсипалися по підлозі, а я прихилився спиною до одвірка й, хапаючи ротом повітря, дивився на ті окуляри. Якби не було до чого притулитися, я напевне б зомлів, мов якась міс у вікторіанському романі — з тих, де хтивий вампір з'являється з першим «бом» опівнічного дзвону.

Дві схожі, але різні емоційні хвилі ошпарили мене. Перша — це почуття жахливого сорому, як буває, коли ти знаєш, що ось-ось тебе схоплять при вчинку, для виправдання якого ти ніколи не зможеш знайти слів. Тут же в пам'яті спливає згадка про те, що трапилося якось зі мною — чи ледь не трапилося, — коли мені було шістнадцять.

Мати з моєю сестрою поїхали на закупи до Портленда, і я вважав, що будинок у моєму розпорядженні до самого вечора. Я вигинався на своєму ліжку, обмотавши собі члена трусами моєї сестри. По постелі були розкидані аркуші, які я повидирав з журналів, що знайшлися у шафі в гаражі, — попередній власник нашого будинку залишив свою колекцію, здається, «Пентхаусів» і «Геллері». І тут я почув, як на під'їзній алеї тріщить гравій під колесами машини. Я не міг помилитися, упізнавши звук мотора: це повернулися мати з сестрою. По дорозі виявилось, що Пегі підхопила щось на кшталт грипу, вона почала блювати з вікна. Вони доїхали тільки до Поланд Спрингс і повернули назад.

Я поглянув на розкидані по ліжку картинки, на мій одяг, розкиданий по підлозі, на спінений шматочок рожевої віскози у себе в лівій руці. Пам'ятаю, як вся сила спливла з мого тіла і її заступила жахлива апатія. Мати гукала мені знизу — Скотте, Скотте, йди-но сюди, допоможи сестрі, їй зле, — а я, пригадую, думав: «Який сенс? Мене застукали. Мені нічого не залишається, як з цим змиритися, мене застукали, і це на все життя, коли б вони не згадували про мене, найперше вони згадуватимуть, як вони мене застукали: Скотт-дрочило».

Проте частіше, ніж це може здаватися, в такі моменти вмикається жага виживання. Так трапилося й зі мною. Я мушу йти вниз, вирішив я, але не робитиму цього, якщо хоча б не спробую якимось врятувати власну гідність. Я позакидав картинки й трусики під ліжку. Потім устрибнув у джинси, рухаючись безтямно, але з точністю секундної стрілки, і не переставав думати про ту скажену телепередачу, яку любив дивитися, — «Наввипередки з годинником».

Пам'ятаю, як мати торкнулася моєї розпашілої щоки, коли я спустився вниз, і стурбованість в її очах: «Може, ти теж захворів?» — промовила вона.

— Може, й так, — відповів я з якоюсь радістю. Тільки через півгодини я завважив, що забув защепнути зіпер у себе на джинсах. На щастя, ні Пег, ні мама нічого не помітили, хоча в іншому випадку одна з них, а то й обидві обов'язково б спитали, чи є в мене ліцензія на продаж хотдогів (гумор такого сорту практикували в домі, де я ріс). Того дня їм обом було не до жартів — одна була дуже хвора, а інша дуже стривожена. Отже, халепа мене обминула.

Щасливчик я.

* * * * *

За першою емоційною хвилиною того серпневого дня в моїй квартирі надійшла інша, простіша. Я подумав, що божеволію. Бо окулярів там не повинно бути. Вони ніяк не могли там опинитися. Абсолютно. У жоден спосіб.

Тоді я підвів очі і побачив ще дещо, чого напевне не було в мене у квартирі, коли я виходив по папір півгодини тому (і замкнув за собою двері, як робив завжди). Притулений у кутку між кухонькою й вітальнею, стояв бейсбольний кий. «Гіллеріш & Бредсбі», судячи з лейблу. І хоч я й не міг бачити його зворотний бік, я добре знав, що там написано: РЕГУЛЯТОР ПРЕТЕНЗІЙ. Випалені паяльником друковані літери, які потім було пофарбовано темно-синім.

Мене накрило новою хвилиною — третьою. Різновид надприродного жаху. Я не вірю в привидів, але знаю, що в той момент виглядав так, ніби побачив духа.

Та й почувався так само. Насправді. Бо ті окуляри мусили давно пропасти — давним-давно пощезли, як співають «Діксі Чікс». Отже, це «Регулятор претензій» Кліва Фаррела. («Безбол для беде дуже-дуже добба штука, — любив промовляти Клів, сидючи за своїм столом і крутячи києм над головою, — старахування — дуже-дуже пагада річ».)

Я зробив єдине, на що спромігся, — схопив окуляри Соні Д'Аміко і поквапився до ліфта, тримаючи їх перед собою, як ви, либонь, тримали б якусь гидоту, знайдену на підлозі в себе в квартирі після повернення з тижневої відпустки, — шматок чогось їстівного, але протухлого або отруєну мишу. Я зненацька пригадав нашу розмову про Соню з хлопцем на ім'я Воррен Андерсон. *У неї, мабуть, був такий вигляд, ніби вона ось-ось натисне кнопку тривоги і питає, чи нема в когось кока-коли,* — подумав я, коли він розповів мені, що бачив. Це було, коли ми пили у пабі «Камінь Бларні» на Третій авеню, місяця через півтора після того, як обвалилося небо. За тим, як ми цокнулися з ним, вітаючи один одного з тим, що залишилися живі.

Такі речі мають здатність залипати, хочеш ти цього чи ні. Як музичні фрази або приспиви поп-пісень, які неможливо викинути з

голови. Ти прокидаєшся о третій ночі, бажаючи відлвити, стоїш перед унітазом зі своїм причандаллям у руці, на дев'яносто відсотків сонний, а тобі бемкає — *такий вигляд, ніби вона ось лишень натисне кнопку тривоги і питає, чи нема в когось коли.* Десь посеред тієї розмови Воррен Андерсон мене спитав, чи пам'ятаю її кумедні окуляри, і я відповів — так.

Авжеж, я їх пам'ятав.

* * * * *

Чотирма поверхами нижче Педро, консьєрж, стояв у затінку тента і балакав з Рейфом, кур'єром «Федерал Експрес». Педро був серйозним упертюхом, коли не дозволяв посильним стирчати перед фасадом будинку, — він запровадив правило семи хвилин, мав кишенькового годинника, за допомогою якого контролював це правило, і всі патрульні копи були його приятелями — але з Рейфом він попускався, тож іноді вони там стояли й по двадцять хвилин, і довше, нахиливши один до одного голови, і розводили традиційні нью-йоркські теревені. Політика? Бейсбол? Євангеліє від Генрі Девіда Торо? Я не знав, та й не цікавився ніколи, а того дня тим більше. Вони там стояли, коли я повертався додому зі своїми канцелярськими покупками, і залишалися на тому ж місці, коли менш за все безтурботний Скотт Стейлі зійшов униз. Скотт Стейлі, який намацав невелику, але примітну діру в піраміді реальності. Їх двох мені було достатньо. Я підійшов і простягнув до Педро руку з окулярами.

— Що це таке, по-вашому? — спитав я, не переймаючись перепрошенням за те, що втручаюся, чи ще чимось, а просто отак увігнався стрімголов.

Він подарував мені осудливий погляд, у якому читалося:

— Я здивований вашою брутальністю, містере Стейлі, дуже здивований.

А потім глянув на мою руку. Повисла довгенька пауза, і тут жахлива думка заволоділа мною: він нічого не побачив, бо там нема чого бачити. Лише моя простягнута рука, ніби сьогодні Вівторок-Перевертень, і я очікую, що він мені зараз подасть на чай. Моя рука порожня. Звісно, так, вона мусить бути порожня, тому що окулярів

Соні Д'Аміко давно не існує. Кумедні Сонині окуляри давним-давно знесли.

— По-моєму, це окуляри, містере Стейлі, — нарешті промовив Педро. — Як я можу їх інакше назвати? Чи це якесь хитре питання?

Рейф, кур'єр, явно більше зацікавлений, взяв їх у мене. Полегшення від того, що я бачу, як він тримає окуляри, як роздивляється, ледь не *вивчає* їх, можна було порівняти хіба з тим, як ніби хтось почухав мені між лопатками саме в тому місці, де щойно страшенно свербіло. Він зробив крок з-під тенту і, виставивши окуляри на денне світло, пустив зайчики їх серцевидними лінзами.

— Це такі були на тій дівчинці, у тому порнофільмі з Джеремі Айронсом, — врешті сказав він.

Попри всю мою розгубленість я вишкірився. У Нью-Йорку навіть кур'єри — кінокритики. Ну як не любити це місто?

— Авжеж, на *Лоліті*, — погодився я, забираючи окуляри назад. — Тільки окуляри у формі сердечок вона носила у фільмі, який зняв Стенлі Кубрик. Давно, коли Джеремі Айронс іще пішки під стіл ходив.

З того фільму майже нічого неможливо було зрозуміти (навіть мені), та хай йому грець. Знову мене накриває той мій пустотливий настрій... невчасно. Наразі.

— А хто грав збоченця в тім фільмі? — спитав Рейф.

Я похитав головою.

— Хай я буду проклятий, якщо згадаю.

— З вашого дозволу, містере Стейлі, ось що я вам скажу, — мовив Педро. — Вигляд у вас доволі змарнілий. Чи ви часом на щось не захворіли? Скажімо, на грип?

«*Ні, то моя сестра захворіла*, — ледь не сказав я. — *Того дня, коли я був за якихось двадцять секунд від того, що мене застукають, як я мастурбую в її трусики, дивлячись на фото міс Квітень*». Але мене не застукали. І тоді, і 11.09 я уникнув. Хитрун, я знову обійшов годинник. Не можу говорити за Воррена Андерсона, який тоді, у «Камені Бларні», розповів мені, що затримався на третьому поверсі побазікати з приятелем про ігри «Янкі», але сам я став ледь не фахівцем з уникання.

— Зі мною все гаразд, — відповів я Педро, і, хоча це й не було правдою, вже від того факту, що не тільки я побачив Сонині кумедні окуляри як реально присутню в цьому світі річ, мені нарешті трохи

полегшало. Якщо окуляри насправді існують, то й бейсбольний кий Кліва Фаррела, либонь, теж.

— А ці окуляри, — раптом спитав Рейф сповненим поваги, ледь не благоговійним тоном, — вони якраз із першої «Лоліти»?

— Та ні, — відповів я, складаючи дужки до серцевидних скелець, і в цю мить ім'я дівчини з фільму Кубрика несподівано сплигло в моїй пам'яті: Сью Лайон. А от хто зіграв збоченця, пригадати так і не зміг. — Просто піратська копія.

— А що в них особливого? — продовжував цікавитися Рейф. — Це ви тому спустилися сюди з ними?

— Сам не знаю, — відповів я. — Хтось залишив їх у моїй квартирі.

Я повернувся до себе, щоб не відповідати на інші запитання, які вони могли мені поставити, і роздивитися, сподіваючись, що у квартирі більше нічого такого нема. Але воно було. На додачу до окулярів і бейсбольного кийка з випаленим на його боці написом РЕГУЛЯТОР ПРЕТЕНЗІЙ там з'явилися подушечка-пердушечка, велика мушля, сталевий пенні, що завис у прозорому кубку з акрилового скла, і керамічний гриб (червоний з білими цятками) в парі з керамічною Алісою, що сидить на ньому. Подушка-пердушка належала Джімі Іглтону і не раз брала участь у різдвяних вечірках. Керамічна Аліса стояла на столі в Морін Геннон — подарунок її онуки, це вона мені якось розповіла. У Морін було найгарніше з можливих сиве волосся, вона носила його розпущеним аж до пояса. Таке нечасто побачиш в офісах, але вона працювала на компанію майже сорок років, тож вважала, що має право носити ту зачіску, яка їй подобається. Я пам'ятав і сталевий пенні, і мушлю, але не міг пригадати, в чиїх секціях (або на столах) вони знаходилися. Я міг згадати це пізніше, а міг і не згадати. Багато там було секцій (і кабінетів), у страховій компанії «Лайт & Белл».

Мушлю, гриб і кубок з прозорого акрилу я побачив у своїй вітальні, вони акуратно розташувалися на столику для кави. Подушка-пердушка — цілком адекватно, подумав я — лежала на бачку в туалеті, поряд із поточним номером «Новин заміського страхування». Позаміське страхування колись було моїм фахом, про що я, здається, вже вам розповідав. Я знав там усі підступи.

Які підступи крилися в цих речах?

Коли в житті відбувається щось не те і хочеться про це побалакати, гадаю, перший імпульс у більшості людей — зателефонувати комусь із рідних. Але такий вибір не для мене. Батько мій тишком-нишком накивав п'ятами, коли мені було два роки, а сестрі — чотири. Моя мати, аж ніяк не ледащиця, враз узялася до діла, і виховувала нас обох, і в той же час, користуючись тільки поштовим зв'язком, керувала кліринговим центром. Гадаю, вона сама й створила цей бізнес, і доволі непогано на нім заробляла (тільки в перший рік було дійсно лячно, розповідала вона мені пізніше). Але вона курила, як той паровоз, і померла від раку легенів у сорок вісім, за шість-сім років до того, як поява Інтернету напевно зробила б її мільйонеркою.

Моя сестра Пег наразі жила в Чикаго, де поклонялася косметиці «Мері Кей», індіанцям та фундаменталістському християнству, не конче саме в такому порядку. Якби я подзвонив і розповів Пег про речі, які знайшов у своїй квартирі, вона б запропонувала мені стати на коліна і просити Ісуса увійти в моє життя. Правда це чи ні, але я не вважав, що Ісус зміг би допомогти мені розібратися з моїми теперішніми проблемами.

Я мав стандартний набір тіток, дядьків і кузенів з кузинами, але більшість з них мешкали на заході Міссісіпі, тож я не бачився ні з ким із них роками. Кілляни (родина по матері) не були схильні до родичання. Вітальні картки на чийсь день народження та на Різдво вважалися ними достатніми діями для підтримування сімейних зв'язків. Траплялися й бонуси — картки на Валентинів день чи на Великдень. Я телефонував сестрі перед Різдвом, або вона телефонувала мені, ми обмінювалися стандартними нісенітницями про те, як було б гарно «зібратися якимось разом», і клали слухавки, як здогадуєш, зі взаємним полегшенням.

Мабуть, інший варіант, коли потрапив у халепу, — це запросити кудись на випивку доброго друга, розповісти йому, що трапилось, а потім спитати в нього поради. Та я був соромливим хлопцем, і виріс у соромливого чоловіка, і тепер, займаючись дослідженнями, працював сам (бо так хотів), отже, не мав колег, які згодом могли б перетворитися в друзів. І на колишній роботі їх у мене майже не було — Соня та Клів Фаррел, от і все, — але вони мертві, звісно.

Я зважив, що якщо не маєш друга, з яким міг би побалакати, то найкраще, що ти можеш зробити, — це найняти когось. Безперечно, я міг собі дозволити психотерапевта, мені здавалося, що кілька сеансів на його кушетці (чотирьох, либонь, вистачить) прояснять мені, що ж це таке зі мною трапилось і як мені до цього ставитися. На яку суму чотири сеанси можуть полегшити мій гаманець? На шістсот доларів? Можливо, на вісімсот? Цілком справедлива плата за полегшення. І я гадав, що можу отримати також бонус. Раптом стороння людина зуміє знайти якесь просте й резонне пояснення, якого я не помітив? На мою думку, замкнені двері між квартирою й зовнішнім світом залишалися непрохідними для більшості таких резонів, але ж це *моя* думка, врешті-решт; чи не в цьому причина? А можливо, й проблема.

Я все розпланував. Під час першого сеансу розповім, що трапилось. Коли прийду на наступний, принесу з собою речі — сонячні окуляри, прозорий кубик, мушлю, бейсбольний кийок, керамічний гриб, незмінно популярну подушку-пердушку. Маленьке шоу з предметною демонстрацією, як у початковій школі. Залишиться два сеанси, під час яких ми з моїм найнятим другом удвох зможемо вирахувати причину цього тривожного здвигу осі, на якій обертається моє життя, і виправити її положення.

Одного пообіддя виявилось достатньо, щоб, перегортаючи «Жовті сторінки» і набираючи телефонні номери, упевнитися в тому, що моя ідея щодо психотерапевтичних сеансів, як би гарно в теорії вона не виглядала, є нездійсненною в принципі. Найбільшим моїм наближенням до мети був дзвінок, коли реєстраторка повідомила, що доктор Яусс, імовірно, зможе попрацювати зі мною в наступному січні. Навіть натякнула задушевно, що втиснення мене в чергу потребуватиме деякої інспірації. Інші взагалі не давали жодної надії. Я додзвонився до приймалень півдесятка психотерапевтів у Ньюарку і чотирьох у Вайт Плейнзі, навіть до гіпнотизера у Квінсі, всюди безрезультатно. Могаммед Атта і його загін самогубців, звісно, виявилися важким іспитом для міста Нью-Йорк (не кажучи вже про СТРАХОВИЙ бізнес), але з одного того пополудня на телефоні мені стало ясно, що вони спричинили великий бум у психотерапевтичних послугах, хоч як би того не бажали самі психотерапевти. Якщо вам улітку 2002-го хотілося полежати на кушетці у професіонала, треба було взяти номерок і стати в чергу.

Я міг спати з тими речами в моїй квартирі, але не дуже добре. Вони мені нашіптували. Я лежав у ліжку без сну, іноді до другої ранку, і думав про Морін Геннон, яка вважала, що досягла того віку (не будемо тут згадувати рівень незамінності), коли може своє дивовижно довге волосся розпускати, з біса, так, як їй самій це подобається. Чи згадував різних людей, що бігали по офісу під час різдвяних вечірок, розмахуючи знаменитою подушкою-пердушкою Джимі Іглтона. Вона ставала, як я, здається, вже казав, вельми популярною річчю після того, як, ближче до Нового року, люди перехилили пару-трійку келишків. Я пригадав, як Брюс Менсон спитав у мене, хіба не схожа вона на клізму для карлюків, він так і казав — «карлюки», — а далі, за асоціацією, згадав, що мушля належала саме йому. Звісно. Брюс Менсон, Володар Мух. А ступивши ще крок уздовж цього харчового ланцюжка, я надібав і ім'я, і образ Джеймса Мейсона, котрий грав Гамберта Гамберта, коли Джеремі Айронс під стіл пішки ходив. Мозок — лукава мавпа; іноді він вхопить банана, іноді ні. От тому-то я й поніс окуляри надвір, хоча не здатний був тоді до якихось умовиводів. Мені було потрібно лише підтвердження. Йоргос Сеферіс запитує у своїй поемі: *А чи це голоси наших померлих друзів, чи просто грамофон?* Іноді це доречне запитання, з тих, що ви мусите комусь поставити. Або... почути його.

Якось наприкінці вісімдесятих, під завершення мого лихого дворічного роману з алкоголем, я посеред ночі прокинувся у себе в кабінеті, де задрімав сидячи, просто поклавши голову на стіл. Я поволікся до спальні, потягнувся рукою до вмикача, але раптом помітив якусь постать. Спалахнув здогад (ні, впевненість), що це якийсь волоцюга заліз мене грабувати зі взятим у ломбарді дешевим револьвером 32 калібру в тремтячій руці, і серце ледь не виплигнуло мені з грудей. Однією рукою я ввімкнув світло, а іншою намацував щось важке на своєму бюро — будь-що, навіть фотографія моєї матері у срібній рамці згодиться; і тут же побачив, що грабіжник — я сам. Широко розкритими очима я дивився сам на себе у дзеркалі, що висіло на протилежній стіні кімнати, сорочка напіврозстебнута, волосся на голові стоїть сторч. Я дивився на себе з огидою і водночас із полегшенням.

Мені хотілося, щоб і зараз так сталося. Хотілося, щоб оприявнилось дзеркало, грамофон, хай навіть якийсь автор бридкого розиграшу (може, хтось, хто знає, чому мене не було в офісі того дня у вересні). Але я розумів, що так не станеться. Подушка-пердушка завітала до мене в гості, реальна. Я міг помацати пряжки на керамічних черевичках Аліси, провести пальцем уздовж проділу в її жовтому керамічному волоссі. Я міг прочитати дату на сталевому пенні у кубіку з прозорого акрилового скла, у Брюс Мейсон, він же Людина-Мушля або Володар Мух, взяв якимось свою велику рожеву раковину на галасливий пікнік, що його наша компанія котрогось липня була влаштувала на Джонс Біч, і дудів у неї, скликаючи народ до веселого ланчу з хот-догами і гамбургерами. Потім він намагався показати, як це робиться, Фреді Лондсу. Найбільше, на що спромігся Фреді, — це слабеньке крикання, немов... ну, так, немов з подушки-пердушки Джимі Іглтона. Знову й знову по колу. Кінець кінцем кожний асоціативний ланцюжок стає намистом.

* * * * *

Наприкінці вересня у мене немов спалахнуло у мозку, з'явилася така проста ідея, що аж не віриться, чому не додумався до цього раніше. Чому я тримаю в собі цей непотріб? Чому б мені просто не здихатися його? Ці речі мені ніхто не передавав на збереження, люди, яким вони належали, не прийдуть колись, пізніше, щоб вимагати їх повернення. Останній раз, коли я бачив обличчя Кліва Фаррела, воно дивилося на мене з оголошення, а останні з них познімали перед 1 листопада 2001-го. Загальна (хоча й не виголошувана) думка була така, що ці саморобні плакати відлякують туристів, які почали потроху сповзатися до Міста Розваг. Те, що трапилось, — жахливо, погоджувалися більшість нью-йоркців, але Америка залишилася на своєму місці, а Метью Бродеріку ще грати й грати у «Продюсерах».

Того вечора я накупив китайської їжі за пару кварталів від мого дому в закладі, що мені подобається. Мав намір повечеряти, як звичайно, під Чака Скарборо, який розповідатиме мені про події у світі. І якраз вмикав телевізор, коли трапилось це просвітлення. Мені ніхто не віддавав їх на збереження, ці небажані сувеніри з останнього

спокійного дня, вони також *не є* речовими доказами. Злочин був, це так — ніхто не заперечуватиме, — але його виконавці мертві, а ті, хто їх наставив на цю скажену путь, поховалися. Колись, у майбутньому, може бути суд, але Скотта Стейлі ніхто не викличе давати свідчення і до подушки-пердушки Джимі Іглтона не причеплять бірку «Речовий доказ першого ступеня».

Я полишив на кухонному столі засмажену за рецептом генерала Цо, недорозпаковану з фольги курку, вхопив з полиці над моєю рідко використовуваною пральною машиною пакет для білизни, повкидав до нього ті речі (дивуючись, які ж вони легесенькі — і чому я так довго чекав, щоб вчинити з ними таку просту дію?) і поїхав донизу ліфтом, поставивши пакет у себе між ногами. Пішов на ріг 75-ї вулиці і Парк-авеню, озирнувся навсібіч, щоб упевнитися, що ніхто за мною не стежить (бозна, чому я так скрадався, але чомусь я діяв саме так), і висипав мотлох туди, де йому належало бути. Йдучи додому, я тільки раз кинув погляд через плече. Зі смітцевого контейнера звабливо стримів кінець бейсбольного кия. Я не мав жодного сумніву: хтось побачить і забере собі. Либонь, ще до того, як Чак Скарборо поступиться місцем Джонові Сігентолеру, чи хто там з них буде сьогодні заступати Тома Броко.

По дорозі додому я зайшов до «Фан Чоя» замовити собі свіжезасмажену курку «Генерал Цо».

— А та була несмачна? — спитала мене касирка Роз Мінг. Трохи ображено спитала. — Ви поясніть, що не так.

— Ні, курка була гарна, — відповів я. — Просто сьогодні мені захотілося дві.

Вона розреготалася так, ніби почула найсмішніший жарт у своєму житті, і я теж засміявся. Щиро. Тим сміхом, що так гарно ллється після почуття непевності. Не пригадую, коли я в останній раз так сміявся, так голосно, так природно. Точно, що жодного разу після того, як страхова компанія «Лайт & Белл» обвалилася на Західну вулицю.

Я піднявся ліфтом на свій поверх і подолав дванадцять сходинок до квартири 4-Б. Почувався я так, як, мабуть, відчуваються серйозно хворі люди, коли, прокинувшись уранці, прислухаються при світлі білого дня до свого стану і розуміють, що гарячка вже минулася. Затиснувши пакет під лівою пахвою (незручний маневр, але наразі дієвий), я відімкнув двері ключем. І ввімкнув світло. На столі, де я

складаю рахунки, що їх треба сплатити, квитанції і нагадування з бібліотеки про прострочення термінів повернення книжок, лежали комічні окуляри Соні Д'Аміко, ті самі, в червоній оправі, з лінзами у формі сердечок, як у Лоліти. Окуляри Соні Д'Аміко, яка, за словами Воррена Андерсона (єдиного окрім мене працівника головного офісу «Лайт & Белл», хто залишився живий), вистрибнула зі сто десятого поверху палаючого будинку.

Він запевняв, що бачив фотографію, де було знято її в падінні, Соня манірно притримує надолук спідниці, щоб не задерлася, не оголила її стегна, волосся стирчить угору проти синяви й диму неба того дня, носки її туфель націлені просто вниз. Описана ним картина нагадала мені поему Джеймса Дікі «Падіння» про стюардесу, котра намагається націлити падаючий камінь свого тіла у воду, ніби випірне усміхнена, струсне волоссям, розсипаючи навкруг сяйливі краплі, і попросить подати їй кока-коли.

— Я блював, — повідомив мені Воррен того вечора у «Камені Бларні». — Бодай мені ніколи більше не побачити такої фотографії, Скотте, але я знаю, що не забуду її ніколи. Там добре було видно її обличчя, і, я гадаю, вона вірила, що якимось... авжеж, що якимсь чином все з нею буде добре.

* * * * *

Дорослим я ніколи не кричав з жаху, але тут ледь не заверещав, перевівши погляд з Сониних окулярів на РЕГУЛЯТОР ПРЕТЕНЗІЙ Кліва Фаррела, той знову спокійно тулився у кутку поряд із дверима до моєї вітальні. Краєм свідомості я пам'ятав, що двері на площадку прочинені й обоє моїх сусідів по поверху почують, якщо я заверещу. Атож. Тоді, як говориться у примовці, мені *доведеться давати пояснень*.

Я затиснув собі рота рукою. Пакет гепнувся на дерев'яну підлогу передпокою і тріснув, звідти вивалилася курка «Генерал Цо». Я не міг примусити себе подивитися на те місиво. Темні шматки тушкованого м'яса могли бути чим завгодно.

Я впав на єдиний стілець, що стояв у мене в передпокої, і заховав лице в долонях. Я не заверещав, і я не плакав, а через деякий час

віднайшов у собі сили, щоб прибрати те місиво. Мозок намагався повернути мене до думок про речі, що обігнали мене, стартувавши від рогу 75-ї та Парк-авеню, але я був проти. Кожного разу, як він тягнув мене в тому напрямку, я смикав за повідець і знову спрямовував деінде.

Тієї ночі, лежачи в ліжку, я прислухався до розмов. Спершу (притишеними голосами) говорили речі, а потім люди, котрим вони належали, відповідали їм (трохи голосніше). Іноді вони балакали про пікнік на Джонс Біч — кокосовий запах лосьйону для засмаги, і з бумбоксу Міши Бжизинські Лубега знову і знову співає «Мамбо №5». Або вони говорили про фризбі, що літають у небі, у той час як по землі за ними ганяються собаки. Іноді вони обмінювалися думками про дітей, що вовтузилися у сирому піску, у трусиках з намоклими сідничками. Їхні матері, в замовлених по каталогу «Лендз Енд» купальниках, прогулювалися неподалік, з намазаними білою пінкою носами. Скільки з тих дітей втратили пильну маму чи вправного у киданні фризбі тата? Господи, мені аж ніяк не хотілося розв'язувати цієї математичної задачі. Але голоси, що звучали в моїй квартирі, вони *хотіли*. Вони повторювали це знову і знову.

Я згадував, як Брюс Мейсон продудів у свою мушлю і оголосив себе Володарем Мух. Я згадував, як Морін Геннон одного разу сказала мені (не на Джонс Біч, не тоді була ця розмова), що перший психоделічний роман — «Аліса в Країні Див». Джимі Іглтон якось на обідній перерві розповів мені, що в його сина разом з заїкуватістю ще й діагноз «нездатність до навчання» (отак маєш два по ціні одного) і йому потрібен репетитор з математики, а іншому синові — з французької мови, якщо цей хоче врешті-решт хоч колись закінчити школу. «Поки він ще має право на пільгові підручники від Американської асоціації пенсіонерів», — так пояснив мені тоді Джимі. Щоким в нього у косих променях сонця виглядали блідими, не дуже гарно виголеними, наче того ранку він скористався затупленим лезом.

Я вже поринав у сон, але від останнього спогаду миттєво очунав, бо зрозумів, що ця розмова мусила відбуватися незадовго перед одинадцятим вересня. Либонь, за кілька днів. Можливо, навіть у попередню п'ятницю, а тоді виходить, що це я востаннє бачив Джимі живим. А його пацан, той, що заїка і нездатний до навчання, чи його ім'я, бува, не Джеремі, як у Джеремі Айронса? Напевне, що ні,

напевне, це мій мозок (іноді він вхопить банана) грається, але все одно це дуже близько. Їй-Богу. Мабуть, Джейсон. Або Джастін. Передсвітанкові години — час перебільшень, тож я, пам'ятаю, думав тоді: якщо виявиться, що його сина *дійсно* звать Джеремі, я напевне збожеволію. Соломина, що зламала хребет верблюду, бейбі.

Близько третьої ранку я згадав, хто був хазяїном прозорого кубика зі сталевим пенні, — Роланд Ейблсон з відділу страхових покриттів. Він називав цю річ «мій пенсійний фонд». Це саме Роланд мав звичку проказувати оте: «Люсі, тобі доведеться давати пояснень». Одного осіннього вечора у 2001-му я бачив його вдову у шестигодинних новинах. Одного разу ми з нею погмоніли на якомусь із наших корпоративних пікніків (цілком можливо, що саме на Джонс Біч), і я подумав тоді, яка вона гарненька, але вдовування рафінувало ту колишню миловидність, збивши її у сувору красу. В програмі новин вона жодного разу не назвала свого чоловіка «загиблим». Вона весь час згадувала його як «зниклого безвісти». І якби він *вижив* — десь знічев'я знайшовся, — йому б таки довелося давати пояснень. Будьте певні. Звісно, і їй теж. Жінка, яка в результаті масового вбивства перетворилася з гарненької на красуню, безперечно мусить давати пояснень.

Я лежав у ліжку, згадуючи про різну всячину — як накочувався прибій на Джонс Біч, як у небі літали фризбі, — і наповнювався гіркою печаллю, що врешті-решт пролилася слізьми. Та, мушу визнати, це був не зайвий досвід. Тієї ночі я дійшов розуміння, що *речі* — хай навіть крихітні, як той пенні у прозорому кубіку, — можуть важчати протягом часу. І тому, що їхня вага більшає в умі, для цього явища не існує математичних формул, на кшталт тих, що їх можна знайти у «Синіх книгах» страхових компаній. Де страхування життя підвищується на U , якщо ви палите, і страховий захист врожаю підвищується на X , якщо ваша ферма знаходиться в зоні торнадо.

Розумієте, про що я кажу? Це вага розуму.

* * * * *

Наступного ранку я зібрав усі ті речі і знайшов ще одну, сьому, під диваном. Хлопець, що сидів у сусідній з моєю кімнаті, Міша

Бжизинські, тримав у себе на столі пару лялечок — Панча і Джуді. У себе під диваном я надібав Панча. Джуді ніде не знаходилася, але з мене доволі було й самого Панча. Оті його чорні оченята, що тупилися на мене з облудного заячого писку, від них у мене серце йойкнуло і стало моторошно на душі. Я виловив ляльку з-під дивану, і, поки тягнув, вона залишала по собі огидливу смугу пилу. Річ, що залишає по собі матеріальний слід, — це реальна річ, річ, яка має вагу. Тут питань нема.

Я поклав Панча й усі інші речі до комірчини навпроти моєї кухоньки, і так вони там і залишалися. Спершу я не був цього певен, але ні, вони там так і лежали.

Мати якось мені казала: якщо чоловік, підтираючи собі гузно, побачить на папірці кров, він на це відреагує тим, що цілий місяць, сподіваючись на краще, сратиме у темряві. Цим прикладом вона ілюструвала свою переконаність у тому, що засадничим у чоловічій філософії є ідея: «Якщо це ігнорувати, можливо, воно зникне».

Я ігнорував знайдені у квартирі речі, сподіваючись на краще, і мені таки потроху кращало. Я рідко став чути голоси, що шепотіли у комірчині (хіба що посеред ночі), але все частіше намагався займатися своєю дослідницькою роботою десь поза власним домом. У середині листопада вдень я більшість часу просиджував у нью-йоркській публічній бібліотеці. Певен, що тамтешні леви звикли бачити мене з моїм PowerBook'ом.

Тоді, перед самим Днем подяки, виходячи якось із дому, я зіткнувся з Полою Робсон, вірною дружиною свого чоловіка, яку колись врятував, натиснувши клавішу «корекція» на її кондиціонері.

Абсолютно не думаючи наперед — якби мав час на міркування, я, певен, не промовив би й слова, — я спитав, чи можу пригостити її ланчем і дещо з нею обговорити.

— Справа в тому, — сказав я, — що я маю проблему. Можливо, вам пощастить натиснути мою клавішу «корекція»?

Ми стояли у вестибюлі. У кутку сидів консьєрж Педро, читав «Пост» (і прислухався до кожного слова, не маю в цьому сумнівів — для Педро мешканці його будинку були акторами найцікавішої у світі щоденної вистави). Вона відреагувала на мої слова приємною й водночас нервовою усмішкою.

— Я пам'ятаю, що в боргу перед вами, — промовила вона. — Але ви ж знаєте, я заміжня?

— Так, — відповів я, не нагадуючи їй про те, як вона при знайомстві подала мені ліву руку, тож я не міг не помітити її обручки.

Вона кивнула.

— Авжеж, ви могли бачити нас удвох, принаймні інколи, хоча він був якраз у Європі, коли в мене трапилися ті неприємності з кондиціонером, і зараз він у Європі. Його звати Едвард. Останні два роки він буває у Європі частіше, ніж тут, і хоча мені це й не подобається, тим не менш я офіційно заміжня жінка. — Відтак, ніби щось пригадавши, вона додала: — Едвард працює в імпорто-експортному бізнесі.

А я працював у страховому, але одного дня наша компанія згоріла, — мало не промовив я.

Та спромігся на більш притомне.

— Я запрошую вас не заради флірту, місіс Робсон.

І не заради того, щоб почати звертатися один до одного на ім'я, та чи не помітив я миттєвого проблиску розчарування в її очах? Господи, здається, так. Але цей аргумент її, принаймні, переконав. Я все ще *безпечний*.

Вона уперла руки в боки і подивилася на мене з удаваним роздратуванням. А може, й не з удаваним.

— Так чого ж вам тоді *треба*?

— Просто з кимось побалакати. Я намагався знайти собі психотерапевта, але вони всі... зайняті.

— Геть усі?

— Виявилось, що так.

— Якщо у вас проблеми в сексуальній сфері або ви відчуваєте непереборне бажання гасати вулицями і вбивати чоловіків у тюрбанах, про такі речі я не бажаю нічого знати.

— Нічого й зблизька такого. Я не збираюся примусити вас червоніти, обіцяю.

Що, втім, не означало того самого, аби я сказав: *я обіцяю вас не шокувати або ви не запідозрите в мені божевільного*.

— Просто ланч і ваша порада, от і все, чого я прошу. Як ви на це?

Я був здивований — майже приголомшений — власного переконливості. Якби я заздалегідь планував цю розмову, майже

напевне провалив би всю справу. Можна гадати, вона була заінтригована, але я певен, що вона почула нотки щирості в моєму голосі. Також вона могла припустити, що, якби я належав до тих чоловіків, які самоутверджуються, домагаючись жінок, я спробував би це зробити ще того дня у серпні, коли ми з нею були в її квартирі самі, у той час коли її ефемерний Едвард перебував десь у Німеччині. Мені залишалося лише гадати, наскільки глибокий відчай вона прочитала на моєму обличчі.

У будь-якому випадку, вона погодилася пообідати зі мною в п'ятницю у грилі Доналда неподалік від нашого будинку. Ресторан Доналда, либонь, найменш романтичне місце на Мангетені — гарна їжа, флуоресцентне освітлення, офіціанти ясно дають тобі зрозуміти, що треба поспішати. Вона зробила це з виразом жінки, що сплачує давній борг, про який майже забула. Хоч і не вельми приємно, мені й це було втішно. Опівдні їй годиться, сказала вона. Якщо я зустріну її у вестибюлі, ми туди пройдемося разом. Я відповів, що й мені це зручно.

Ця ніч до мене була доброю. Заснув я майже вмиль і не побачив уві сні Соні Д'Аміко, яка летить униз поряд із палаючою будівлею, з руками, притиснутими до стегон, мов та стюардеса, що цілиться у воду.

* * * * *

Коли наступного дня ми йшли по 86-й вулиці, я спитав у Поли, де вона була, коли почула новину.

— У Сан-Франциско, — відповіла вона. — Спала в номері готелю «Редлінг», поряд з Едвардом, котрий, як завжди, хропів. Я збиралася повернутися сюди дванадцятого вересня, а Едвард мусив летіти до Лос-Анджелеса на ділову зустріч. У готелі тоді ввімкнули пожежну тривогу.

— Це, мабуть, налякало вас на смерть.

— Авжеж, налякало, хоча я одразу подумала не про пожежу, а про землетрус. А тоді з гучномовців почувся якийсь механічний голос, котрий повідомляв, що готель не горить, натомість у Нью-Йорку велика пожежа.

— Господи.

— Почути таке, лежачи в ліжку, не у власній спальні... голос зі стелі, ніби голос Бога... — Вона стріпнула головою. Губи так міцно стиснуті, що й помада майже зникла. — Дуже лячно було, я розумію необхідність термінового повідомлення таких новин, але так і не можу вибачити менеджменту того готелю, що вони зробили це у такий спосіб. Не думаю, що коли-небудь знову в них зупинюся.

— А ваш чоловік поїхав на ту зустріч?

— Скасували. Гадаю, чимало зустрічей було скасовано того дня. Ми так і залишилися в ліжку, з увімкнутим телевізором, намагаючись осягнути все те розумом. Розумієте, про що я?

— Так.

— Ми розмовляли про тих знайомих, які якраз могли бути там. Гадаю, що не тільки ми тоді про це розмовляли.

— То ви про когось із таких згадали?

— Один брокер з «Ширсон Ліман» і заступник менеджера з книгарні «Бордерз» у торговельному центрі, — сказала вона. — Одному з них пощастило. Інший, ну, ви розумієте, іншому — ні. А у вас як було?

Отже, мені навіть не треба було шукати підходи до теми. Ми ще навіть не дійшли до ресторану, як я почав.

— *Я міг бути там,* — промовив я. — *Я мусив там бути.* Я там працював. У страховій компанії на сто десятому поверсі.

Вона заціпеніла на хіднику, дивлячись на мене широко розкритими очима.

Мабуть, людям, які поспішали повз нас, ми здавалися закоханою парою.

— *Ні, цього не може бути, Скотте!*

— Авжеж, зі мною було саме так, — сказав я. І нарешті бодай комусь розповів, як прокинувся вранці одинадцятого вересня, готовий прожити цей день точнісінько так, як будь-який свій робочий день, від чашки чорної кави під час гоління до чашки какао під підсумковий випуск теленовин на тринадцятому каналі опівночі. День, як будь-який інший день, ось що я собі уявляв. Гадаю, американці вважають це своїм законним правом. Ага, знаєте що? Припустімо, якийсь літак! Він вривається в стіну хмарочоса! Ха-ха, ідіотський жарт, півсвіту дико регоче!

Я розповів їй, як визирнув у вікно о сьомій ранку і побачив небо без жодної хмарки, таку глибоку синяву, крізь яку, здається, ось-ось побачиш зірки. Тоді розповів про голос. Гадаю, всі ми чуємо різні голоси у себе в голові, ми до них звикаємо. Коли мені було шістнадцять, один з таких голосів мені нашептав, як було б класно подрочити в трусики моєї сестри. *Зважай, у неї їх, либонь, тисячі, тож вона напевне не помітить зникнення одних трусиків*, — порадив той голос (саме про цю мою підліткову пригоду я Полі Робсон не розповів). Цей голос я назвав би голосом абсолютної безвідповідальності, тієї фамільярності, що знана як *Містер, Шо Капець*.

— Містер, Шо Капець? — непевно перепитала Пола.

— На честь Джеймса Брауна, короля музики соул.

— Вам краще знати.

Містер, Шо Капець все рідше й рідше промовляв до мене, особливо після того, як я кинув пити, але того дня він виринув з напівзабуття рівно на стільки часу, щоби промовити якихось кілька слів, що змінили моє життя. Та де там, вони *врятували* мені життя.

Перші вісім (це я сиджу на краєчку ліжка): *Капець, подзвони, що ти захворів, та й поготів!* Наступні шість (це я неквапом бреду до ванни, чухаючи собі сідницю): *Капець, проведеш день у Центральному парку!* Ніякого передчуття не було. Говорив якраз *Містер, Шо Капець*, а ніякий не голос Господа. Коротше кажучи, усього лише різновид мого власного голосу (як і всі ті голоси) намовляв мене прогуляти роботу. *Та розслабся ти, заради Бога, зроби собі красиво!* Наскільки пригадую, востаннє я чув цю версію свого голосу, коли він намовляв мене до участі у конкурсі караоке в одному барі на Амстердам-авеню: *Капець, та заспівай же ти, дурню, з Нилом Даймондом — вилазь на сцену і покажи себе у всій красі!*

— Мені здається, я розумію, що ви маєте на увазі, — сказала вона, ледь посміхнувшись.

— Справді?

— Ну... я одного разу зняла з себе маєчку в барі на Кі Весті і виграла десять доларів за танець під «Ханкі-Тонк Жінок». — Вона зашарілась. — Едвард про це не знає, і, якщо ви йому колись розповісте, мені доведеться встромити вам у око одну з його шпильок для краваток.

— Капець, що за крута ви дівчина, — проголосив я, і її усмішка перетворилася з непевної на доволі заміяну. Їй одразу вона помолодшала лицем. Я подумав, що варто продовжувати в тому ж напрямку.

Ми зайшли до «Доналда». На дверях там був намальований стандартний індик, стандартні пілігрими на кахлях на стіні понад грилем.

— Я послухався *Містера, Шо Капець*, і тому тут, — пояснив їй я. — Але деякі інші речі також опинилися тут, і я не знаю, що мені з ними робити. Це речі, яких я, здається, не в змозі позбутися. Саме про них я й хотів з вами поговорити.

— Дозвольте вам нагадати знову, що я не психотерапевт, — промовила вона, явно почуваючись незручно. Усмішка зникла. — У мене диплом з німецької, а друга спеціальність — європейська історія.

Вам з чоловіком, напевне, є багато про що балакати, — подумалось мені. А вголос я промовив, що просто мусив поговорити, не обов'язково саме з нею, а будь з ким.

— Добре. Але я вас попередила.

Офіціант прийняв у нас перші замовлення, вона попросила каву без кофеїну, я — звичайну. Щойно той одійшов, як вона запитала, які саме речі я мав на увазі.

— Ось одна з них. — Я видобув з кишені прозорий кубик зі сталевим пенні і поставив його на стіл. Тоді розповів їй про інші речі і кому вони належали. Кліву «безбол для беде дуже-дуже добба штука» Фаррелу. Морін Геннон, яка носила волосся розпущеним до пояса, як ознаку власної незамінності для корпорації. Джимі Іглтону, що мав диявольський нюх на фальшиві аварії, сина з діагнозом «нездатність до навчання» й подушку-пердушку, яку він завжди тримав глибоко замкненою в шухляді свого столу, дістаючи її тільки один раз на рік, перед різдвяною вечіркою. Соні Д'Аміко, кращій бухгалтерці в «Лайт & Белл», якій окуляри «Лоліта» подарував на знак гіркого розлучення її колишній чоловік. Брюсові «Володарю Мух» Мейсонові, який перед моїм внутрішнім зором завжди з'являється з оголеним торсом; він дме у свою мушлю на Джонс Біч, а хвилі тим часом набігають на пляж, хапаючи його за щиколотки. І, насамкінець, Міша Бжизинські, з ким я відвідав щонайменше дюжину матчів «Нью-Йорк Мете». Я розповів їй, як повикидав усе, окрім Мішиної ляльки, до сміттевого контейнеру

на розі Парк-авеню й 75-ї вулиці і як вони раніше за мене опинилися знову в моїй квартирі, можливо через те, що я затримався на хвилинку замовити собі курку «Генерал Цо». Впродовж моєї розповіді прозорий кубик так і стояв між нами на столі. Його невмолимий вигляд майже не заважав нам їсти.

Закінчивши свою розповідь, я відчув більше полегшення, ніж сподівався. Але з її боку столу зависло відчутно важке мовчання.

— Отже, — порушив я тишу, — що ви скажете з цього приводу?

Вона на мить задумалась, і я її не виню.

— Мені здається, ми з вами вже не колишні незнайомці, — врешті почала вона. — І заводити нових друзів — непогана справа. Мені цікаво було почути про існування *Містера, Що Капець* і розповісти вам про свою пригоду.

— Мені теж, — вставив я, це було правдою.

— А тепер чи можу я поставити вам два запитання?

— Звичайно.

— Наскільки сильно ви відчуваєте те, що називається «почуттям провини тих, що вижили»?

— А я гадав, ви не психотерапевт.

— Я й не психотерапевт, але читаю журнали і навіть не дуже приховую, що дивлюся *Опру*. Мій чоловік, принаймні, знає, хоча я й волюю не тикати його в це носом. Отже... Скотте, наскільки сильно?

Я обмірковував її запитання. Гарне питання — і, звісно, я сам собі його не раз ставив тими безсонними ночами.

— Досить сильно, — промовив я. — Але також і полегшення, не буду тут брехати. Якби *Містер, Що Капець* існував насправді, він би ніколи більше не платив за ресторанні обіди. Принаймні тоді, коли я був би поряд з ним. — Я зітхнув. — Вас це шокує?

Вона потягнулася через стіл і легко торкнулася моєї руки.

— Аніскільки.

Від цих її слів мені ще більше полегшало, я навіть повірити не міг, що так може бути. Я коротко потиснув її руку й відпустив.

— А яке ваше друге запитання?

— Наскільки для вас важливо, чи повірю я вашій розповіді про речі, які до вас повертаються?

Я вирішив, що це неперевершене запитання, хоча прозорий кубик так і залишався стояти поряд із цукерничкою. Врешті-решт, не така

вже це й рідкісна річ. І ще я подумав, що, якби вона замість німецької отримала диплом з психології, справи б у неї йшли ого-го.

— Не так важливо, як я гадав ще годину тому, — відповів я. — Самої розповіді про них вистачило для полегшення.

Вона кивнула й посміхнулась.

— Добре. А тепер я висловлю здогад: схоже, хтось грає з вами у якусь гру. Не вельми чесну гру.

— Морочить мене, — сказав я. Намагався не показати цього, але нечасто в мене траплялося таке розчарування. Можливо, у деяких обставинах між людьми виникає шар недовіри — для їх же захисту. Чи, може, — ймовірно, — я не доніс свого власного відчуття того, що все це... відбувалося насправді. Усе ще відбувається. Як відбуваються зсуви.

— Так, вас морочать, — погодилася вона, а тоді: — Але ви в це не вірите.

Знову зачіпки для сприйняття. Я кивнув.

— Я замикав двері, коли виходив, і вони залишалися замкнені, коли я повернувся зі «Стейплз». Я чув клацання засувів, коли повертав ключ. Вони голосно клацають. Їх неможливо не почути.

— Авжеж... *почуття провини тих, що вижили*... дивна річ. І потужна, якщо вірити журнальним статтям.

— Це... *«Це не почуття провини тих, що вижили»* — збирався я сказати, але не варто було цього говорити. Я виборов собі шанс придбати нового друга, а отримати нового друга — вже само по собі гарно, не важливо, що буде далі. Тому я вніс поправку. — Я не вважаю це почуттям провини, — показав я на прозорий кубик. — Він же справжній, чи не так? Такий самий справжній, як Сонині окуляри. Ви його бачите. І я також бачу. Я можу припустити, що міг сам його купити, проте... — Я знизав плечима, намагаючись передати цим те, про що нам обом було відомо, — можливе *будь-що*.

— Не думаю, щоб це робили ви. Але для мене також неприйнятна думка, ніби відкрився люк між реальністю і присмерковою зоною та звідти випали ці речі.

Так, у цьому й полягала проблема. Для Поли сама ідея того, що прозорий кубик та інші речі, які з'явилися в моїй квартирі, мають надприродне походження, автоматично виходила за межі здорового

глузду, байдуже, скільки було фактів на її користь. Мені залишалося вирішити, чого я більше прагну, — доводити ще щось чи мати друга.

Я вирішив не наполягати.

— Добре, — сказав я їй, перехопивши погляд офіціанта, зробив у повітрі жест, ніби підписую чек. — Я згоден сприйняти ваше несприйняття моєї історії.

— А чи так-то? — спитала вона, пильно вдивляючись у мене.

— Так. — Я гадав, що кажу правду. — Якщо так, ми можемо час від часу випити кави разом. Або просто потеревенити у вестибулі.

— Абсолютно.

Але голос її віддалився, випав з тону розмови. Вона задивилася на прозорий кубик з пенні. Потім глянула на мене. Я ніби в очі побачив зблиск у неї над головою, як малюють у коміксах. Вона простягла руку і вхопила кубик. Я не зміг би передати глибини відчаю, який вразив мене, коли вона це зробила, та й що я міг сказати? Ми були нью-йоркцями, сиділи в чистому, гарно освітленому закладі. Зі свого боку вона вже встановила основоположні правила, і вони абсолютно виключали будь-яку надприродність. Надприродне залишилося за межами. Все, що перебувало там, випадало з норми.

Та тут вогник загорівся в очах Поли. Той, що підказував, — до нас завівала *Міс, Шо Капець*, а я з власного досвіду знав, як важко протистояти голосу такої особи.

— Дайте його мені, — попросила вона, посміхаючись мені в очі. У цю мить — уперше, мушу зізнатися — я помітив, що вона сексуальна, а не тільки гарненька.

— Навіщо? — Так, ніби я цього сам не знав.

— Вважаймо це моїм гонораром за те, що я вислухала вашу історію.

— Я не знаю, чи він вартий того...

— Цілком достатній, — перебила вона. В ній розгорялося власне натхнення, а в такому стані люди не сприймають слова «ні». — Мені спала на думку *розкішна* ідея. Я, принаймні, пересвідчуся, що цей сувенір не втече до вас, махнувши хвостиком. У нашій квартирі є сейф. — Тут вона продемонструвала чарівну пантоміму, показавши, як зачиняє дверцята сейфа, змінює комбінацію цифр і викидає ключ за плече.

— Добре, — погодився я. — Це мій вам подарунок. — І відчув у цю мить щось на кшталт зловісної втіхи. Назвімо це голосом *Містера, Шо Начувайся*. Вочевидь, просто виговоритися мені було недостатньо. Вона не повірила мені, а принаймні якась частинка в глибині моєї душі *воліла* довіри і сумувала, що Пола не дала їй того, чого вона прагнула. Ця частинка розуміла, що дозволяти Полі забрати собі прозорий кубик — абсолютно жахлива ідея, але все одно радо спостерігала за тим, як жінка ховає його собі в сумочку.

— А тепер, — промовила вона енергійно, — мамуня каже бай-бай, зробимо ручкою. Можливо, коли мине тиждень чи два, а він до вас не повернеться, — гадаю, це залежить від впертості вашої підсвідомості, — ви почнете роздавати решту тих речей. — І ці її слова були для мене справжнім подарунком того дня, хоча тоді я цього ще не розумів.

— Можливо, й так, — погодився я і посміхнувся. Щирою посмішкою, адресованою новій подружці. Щирою посмішкою для Гарненької Мамуні. Не перестаючи думати — начувайся, а шо.

* * * * *

Так і трапилося.

На третій вечір — я якраз дивився вечірній випуск новин, де Чак Скарборо розповідав про транспортні проблеми міста, — мені подзвонили у двері. Оскільки я ні на кого не чекав, то вирішив, що це принесли якийсь пакет, можливо, навіть Рейф з «Федерал Експрес». Відчинив двері, там стояла Пола Робсон.

Зовсім не та жінка, з якою я нещодавно обідав. Назвімо цю її версію *Міс Пола, Шо За Гидота Ця Сучасна Хіміотерапія*. Губи ледь торкнуті помадою, і більш ніякого макіяжу, а обличчя перетворилося на хворобливу жовто-білу тінь. Під очима темніли пурпурно-коричневі кола. Мабуть, перед тим як спуститися сюди зі свого п'ятого поверху, вона кілька разів провела по голові щіткою, але користі від того було мало. Волосся її виглядало, мов солома, і стирчало врізнобіч так, що в інших обставинах це видалося б карикатурно забавним. Перед собою вона тримала прозорий кубик, і я побачив, що на пальцях цієї руки в

неї вже нема колишніх ретельно доглянутих нігтів. Вона їх зжувала до пучок. І перше, що я подумав, Господи помилуй: *Шо ж, Начулася.*

Вона простягнула мені кубик.

— Заберіть це, — промовила вона.

Я мовчки взяв.

— Його звали Роландом Ейблсоном, — спитала вона, — правда ж?

— Так.

— У нього було руде волосся.

— Так.

— Неодружений, але сплачував на дитину якійсь жінці в Ровеї.

Я цього не знав — гадаю, жодна душа в «Лайт & Белл» про це не здогадувалась, — але знову кивнув, і не лише заради того, щоб вона продовжувала говорити. Я не мав сумнівів, що все це правда.

— Як її звали, Поло? — Сам не знаю, чому я це спитав.

— Тоня Грегсон.

Вона ніби перебувала в трансі. Але щось таке блищало в її очах, щось таке жахливе, що я ледь витримував у них дивитися. Тим не менш я відклав ім'я на поличку в своїй пам'яті: *Тоня Грегсон, Ровей.* А відтак, мов хтось під час інвентаризації: *один прозорий кубик з пенні всередині.*

— Він намагався сховатися під стіл, ви про це знали? Ні, я бачу, що ні. В нього зайнялося волосся, і він заплакав. Бо в ту мить зрозумів, що ніколи в нього не буде катамарана і ніколи більше не стригти йому своєї галявини.

Вона торкнулася рукою моєї щоки, таким інтимним жестом, що це могло б шокувати, якби та її рука не була такою крижаною.

— Під кінець він готовий був віддати все, що мав, до останнього цента, і всі свої акції, які беріг, за те, щоби хоч раз покосити галявину. Ви вірите в це?

— Так.

— Там усі кричали, він відчував запах реактивного палива, і *він розумів, що надійшов час його смерті.* Ви це розумієте? Ви розумієте увесь цей жах?

Я кивнув. Я не міг говорити. Хоч би мені до скроні приставили пістолет, я все одно не зміг би промовити жодного слова.

— Політики тереvenять про меморіал, і звитяжність, і про війну проти тероризму, але палаюче волосся — це апокаліптично. — Вона вишкірилася в невимовній посмішці. За мить продовжила: — Він намагався заповзти під свій стіл з палаючим волоссям. Там, під столом, лежала та пластикова річ, як вона називається...

— Мат...

— Так, мат, пластмасовий мат, і він поклав на нього руки і відчував його рифлі і запах свого палаючого волосся. Ви це розумієте?

Я кивнув. І тут почав плакати. Ми ж говорили про Роланда Ейблсона, хлопця, з яким я працював. Він робив у відділі покриттів, я не дуже близько був з ним був знайомий. Привіт-привіт, от і все, звідки мені було знати, що в нього є дитина в Ровеї? А якби я не прогуляв того дня, моє волосся також згоріло би. Раніше я ніколи насправді цього не розумів.

— Я не бажаю вас більше ніколи бачити, — сказала вона. І знову вишкірилася жахливою усмішкою, але тепер і вона плакала. — Мене не хвилюють ваші проблеми. Мені начхати на все те лайно, яке ви знайшли. Ми з вами квити. Відтепер дайте мені спокій. — Вона вже було одвернулася, але затрималася і обернулася до мене знов. Сказала: — Вони зробили це в ім'я Бога. Але Бога немає. Якби десь був Бог, містере Стейлі, він вразив би усіх тих вісімнадцятеро на смерть просто там, у їхніх кріслах в аеропорту, з їхніми квитками на посадку в руках, але ніякий Бог цього не зробив. Пасажирів викликали на посадку, і ті виродки таки встали й пішли на посадку.

Я дивився, як вона йде до ліфта. З дуже прямою спиною.

З волоссям, яке стирчало врізнобіч, від чого вона здавалася дівчинкою з комікса в недільній газеті. Вона не бажала мене більше бачити, і я її не винував. Я зачинив двері й подивився на сталевого Ейба Лінкольна у прозорому кубіку. Дивився на нього доволі довго. Я думав, як би тхнула його борода, якби Уліс Грант встромив у неї свою незмінну сигару. Неприємний запах гару. По телевізору хтось саме казав, що у «Сліпі'з» черги на розпродаж матраців. Після цього Лен Берман почав розповідати про «Джетс».

Тієї ночі прокинувся о другій ранку і слухав шепіт голосів. У мене не було ні сновидінь, ні просто видінь про тих людей, яким належали ці речі, я не бачив нікого з палаючим волоссям, нікого, хто б вистрибував з вікон, рятуючись від горючого реактивного палива, та й хіба я мусив? Я знав, ким вони були, і речі, які вони залишили по собі, залишені були для мене. Неслушно було віддавати прозорий кубик Полі Робсон, проте тільки тому, що вона була неслухною особистістю.

До речі, один з голосів належав саме Полі. *«Ви можете почати віддавати речі, — повідомив він. І ще сказав: Гадаю, все залежить від впертості вашої підсвідомості».*

Якийсь час я просто лежав, а потім зміг знову заснути. Мені приснилося, ніби я у Централ-Парку, годую качок, аж раптом зненацька якийсь гуркіт, мов надзвуковий удар, і небо заволокло димом. У моєму сні дим тхнув горілим волоссям.

* * * * *

Я думав про Тоню Грегсон у Ровеї — Тоню та її дитину, в якій можуть бути очі Роланда Ейблсона, а може, й не його, — і вирішив, що мушу з нею ще почекати. Я вирішив почати з вдови Брюса Мейсона.

Потягом я доїхав до Доббс Феррі і викликав зі станції таксі. Таксист підвіз мене до житлового будинку на одній з вуличок Кейп Коду. Я дав йому якісь гроші, попросив зачекати — я не затримаюсь довго — і подзвонив у двері. Під пахвою я тримав коробку. На вигляд як коробка з тортом.

Дзвонити довелося тільки раз, бо я телефонував заздалегідь і Джаніс Мейсон чекала на мене. Я добре обміркував свою історію і розповів її доволі впевнено, знаючи, що таксі за дверима, в якому крутиться лічильник, вбереже мене від зайвої допитливості.

Сьомого вересня, розповідав я, — попередньої п'ятниці — я намагався видмухати якісь ноти з мушлі, яку Брюс тримав на своєму столі, бо чув, як сам Брюс це робив на пікніку на Джонс Біч. (Джаніс, місіс Володар Мух, кивала; звісно, вона ж теж тоді там була.) Отже, сказав я, щоб не бути багатослівним, я випросив у Брюса мушлю на вікенд, щоб попрактикуватися. Тоді, вранці у вівторок, я прокинувся зі страшним запаленням носових пазух і диким головним болем, тож

куди там мені було йти. (Цю історію я розповідав уже кільком людям.) Я саме пив чай. Аж раптом почув гуркіт і побачив, як у небо здіймається дим. Я не згадував про мушлю аж до цього тижня. Наводив лад у шухляді, і, чорти мене забирай, вона там лежить. Тож я просто подумав... це не така вже пам'ятка, та все ж таки я гадав, що... ну, розумієте...

Її очі наповнилися слізьми, як мої тоді, коли Пола Робсон повернула мені «пенсійний фонд» Роланда Ейблсона, тільки тепер не було того нажаханого виразу, який, я певен, з'явився на моєму обличчі, коли Пола стояла там з відстовбурченим навсібіч волоссям. Джаніс відповіла мені, що вона рада отримати будь-яку пам'ятку, що нагадуватиме їй про Брюса.

— Я не можу забути, як ми з ним прощалися, — сказала вона, тримаючи коробку в руках. — Він завжди йшов дуже рано, щоб встигнути на потяг. Він поцілував мене в щоку, а я розплющила одне око і спитала його, чи не принесе він з собою додому пінту «хаф-н-хафу». Він сказав, що так. Це останні слова, що він їх промовив до мене. Коли він прохав мене вийти за нього заміж, я почувалася, мов Гелена Троянська, — глупо звучить, але це щира правда, — як би мені хотілося, щоб я сказала йому тоді щось гарніше, ніж «принеси додому пінту “хаф-н-хафу”». Та ми прожили разом уже багато років, і той день здавався зовсім звичайним, а ми... ми ж ніколи не знаємо, авжеж?

— Так.

— Так. Будь-яке прощання може бути останнім, а ми цього не знаємо. Дякую вам, містере Стейлі. За те, що приїхали, привезли мені цю річ. Дуже люб'язно з вашого боку. — Відтак вона злегка посміхнулася. — А ви пам'ятаєте, як він стояв на пляжі, без сорочки, і дув у мушлю?

— Так, — відповів я і подивився, як вона тримає коробку. Пізніше вона сяде, і дістане звідти мушлю, і триматиме її у себе на колінах, і плакатиме. А я, принаймні, знав, що мушля ніколи вже не повернеться до моєї квартири. Вона потрапила додому.

* * * * *

Я повернувся на станцію і сів на потяг до Нью-Йорка. Вагони були майже порожніми о цій пообідній порі дня, а я сидів біля вікна з брудними патьоками дощу, що змивав пил, дивився на ріку і наближення гряди хмарочосів. У хмарні й дощові дні ту гряди, здається, створюєш у власній уяві, і вона враз з'являється.

Завтра я поїду в Ровей, повезу пенні в кубику з прозорого акрилу. Можливо, дитина візьме його своєю пухкенькою рукою і здивовано роздивлятиметься. У будь-якому випадку, він зникне з мого життя. Я міркував так, що єдина річ, якої буде важко здихатися, — це подушка-пердушка Джимі Іглтона: навряд чи мені вдалося б переконати місіс Іглтон, ніби я взяв її на вікенд додому попрактикуватися, еге ж? Проте необхідність — мати винахідливості, тож я був певен, що перегодом вигадую якусь підходящу історію.

Мені спало на думку, що з часом можуть з'явитися й інші речі. І я збрехав би, якби запевняв вас, ніби вважаю таку можливість абсолютно неприємною. Коди йдеться про повернення речей, які люди вважали назавжди втраченими, речей, що мають *вагу*, існують компенсації. Навіть якщо це зовсім дрібні речі, як, наприклад, кумедні окуляри або сталевий пенні у прозорому кубику... ген-ген. Мушу зізнатися, компенсації таки є.

Випускний день

Джаніс ніяк не могла дібрати вірного слова для означення місця, де жив Бадді. Як на дім, воно завелике, як на масток — замале, а від його назви — Гарборлайтс, яка красується на стовпі біля в'їзних воріт, їй хочеться блювати. Ніби назва якогось ресторану в Новому Лондоні, де фірмова страва завжди рибна. Зазвичай вона уникає промовляти цю назву, кажучи «твій дім», а чи — «поїдемо до тебе, пограємо в теніс», або «поїхали до тебе, поплаваємо».

Майже так само й щодо Бадді, думає вона, дивлячись, як він знечів'я прямує через галявину за ріг будинку, туди, де в них басейн. Не хотілося б звертатися до свого бойфренда «Бадді», та, коли згадаєш, що його справжнє ім'я — Брюс, узагалі не залишається нічого святого.

Або щодо вияву почуттів. Вона знає, йому хотілося б почути від неї «я кохаю тебе», особливо сьогодні, в його випускний день, — це був би кращий презент, ніж той срібний медальйон, який вона йому подарувала, хоча медальйон їй коштував, хоч зуби тепер клади на полицю, — але вимовити це їй понад силу. Вона не могла примусити себе сказати: «Я кохаю тебе, Брюсе». Найбільше, на що вона могла спромогтися (і знову ж таки згнітивши серце): «Ти мені дуже подобаєшся, Бадді». Ба, навіть ці слова звучали, ніби фраза з якогось англійського водевілю.

— Тобі ж байдуже до тих її слів, правда? — останнє, що він сказав, перш ніж рушив через галявину перевдягатися в купальні труси. — Ти ж не тому залишаєшся тут, еге ж?

— Ні, просто хочу ще покидати м'ячики. Й потішитися з краєвиду.

Заради цього виду й варто було приїздити сюди, він ніколи їй не набридав. Бо з цього боку дому видно було весь Нью-Йорк — купу немов складених з деталей дитячого конструктора хмарочосів з відблисками сонця у вікнах верхніх поверхів. Джаніс вважала, що тільки з відстані можна насолоджуватись елегантною незворушністю Нью-Йорка. Це було її улюблене місце.

— Бо ж вона просто моя бабця, — продовжував він. — Тепер ти з нею знайома. В неї що на умі, те й на язиці.

— Розумію, — сказала Джаніс. Насправді їй сподобалась бабця Бадді, котра навіть не намагалася приховати своєї зверхності. Отакечки, відбивай собі такт під музику. Вони ж з Гоупів, котрі прибули до Коннектикуту разом з рештою «Небесного воїнства», красно дякуємо. А вона просто Джаніс Гандолевські, школярка з Фергейвену, і в неї через два тижні теж випускний; Бадді з друзями тоді вже будуть у пішому поході Аппалачським шляхом.

Вона відвертається до кошика з м'ячиками, струнка, доволі висока дівчинка у джинсових шортах, кросівках і майці. Ноги в неї напружуються, коли вона навшпиньки робить подачу. Вона гарна, і сама це знає, це знання в неї зовсім не пихате, а чисто функціональне. Вона розумна, і сама це знає. Мало хто з фергейвенських дівчат зустрічається з хлопцями з Академії — йдеться не про тусовки по вікендах під час зимових свят чи на весняних балах, типу ну-ми-всє-тямиміо-давай-по-скорому, — і це попри те, що за її прізвиськом тягнеться оте *ські*, мов бляшанка, прив'язана до заднього бампера сімейного седана. Вона спромоглася утнути такий соціальний фокус з Брюсом Гоупом, знаним також як Бадді.

А коли підіймалися з цокольного приміщення, награвшись у відеоігри, — більшість приятелів ще залишилися сидіти там, зсунувши набакир свої бойові кашкети з кокардами, — вони підслухали його бабцю у вітальні, де святкували дорослі (бо зараз відбувалося їхнє свято; для юні воно почнеться ввечері, спершу в «Миттєвій святості» на дорозі №219, куди й звідки їх транспортують тато й мама Джиммі Фредеріка, котрі взяли на себе сьогодні роль водіїв без права на святковий келишок, а продовжиться пізніше на пляжі при світлі червневого місяця уповні, де йтимуть теревені беззмістовні, аж поки всі не впадуть безмовні, та в домі цім поки що люди не безмовні).

— Так от, ця Джаніс-Як-Там-Її, — просторікувала бабця своїм дивовижно пронизливим і водночас безбарвним голосом глухенької леді. — Вона справді гарненька, теперішня подружка Брюса, з містечка.

Лишень не назвала її стартовою лореткою Брюса, але саме це чулося в її інтонації.

Джаніс знизує плечима й подає ще кілька м'ячів, ноги пружинять, ракетка свистить. М'ячики летять через сітку різко і точно, всі потрапляють у віддалену звідси глибину приймача.

Вони фактично навчалися одне в одного, і вона має підозру, що в цьому й полягає весь сенс їхніх стосунків. Саме в цьому. А Бадді, по правді, меткий учень. Він від самого початку ставився до неї з повагою — можливо, аж занадто. Їй довелося відчувати його від цього — від зайвої ідолізації. Вона гадає, що він був не таким уже й поганим коханцем, зважаючи на той факт, що юним не випадає ні зручного часу, ані комфортних умов, коли йдеться про задоволення жаги їхніх тіл.

— Нам було гарно, — говорить вона, усе ж погодившись піти поплавати разом з ним, дозволити йому наостанок похизуватися нею перед усіма. Він вірить, що у них попереду ціле літо, принаймні до того дня, коли він поїде у Прінстон, а вона вступить до університету штату, але вона думає інакше; вона гадає, що цей його похід в Аппалачі почасти задумано як спосіб розлучити їх якомога безболісніше, але ж і якомога надійніше. У цьому Джаніс відчуває не «товариську доброзичливо-міцну» руку його батька і не наміри доволі чарівно-зарозумілої бабусі — *теперішня подружка Брюса, з містечка*, — а усмішливо-ущипливу практичність його матері, для якої найбільшим жахом (він був ніби видрукований на її гарному, без жодної зморшки лобі) було те, що ця міська дівчина з бляшанкою, прив'язаною до хвоста її прізвища, завагітніє й затьгне її хлопчика до безперспективного шлюбу.

— Це було б також неправильно, — бурмоче вона, підкочуючи короб з м'ячиками до комори й клацаючи клямкою. Її подружка Марсі не втомлюється випитувати її, що вона взагалі в ньому знайшла, у цьому *Бадді*, при цьому вона фиркає і морщить носа. *Чим ви займаєтеся цілий вікенд? Вбиваєте час на звані посиденьки у саду? Відвідуєте матчі з поло?*

Вони дійсно пару разів були на поло, бо Том Гоуп ще їздить верхи, хоча — як їй шепнув Бадді — цей сезон може стати для нього останнім, якщо він не припинить набирати вагу. Крім того, вони ж іще й любилися, виснажуючись деколи так, що аж піт проймав. А часом вона регоче з його жартів. Тепер уже рідше — в ній зростає думка, що його здатність дивувати й веселити її гай-гай далеко не безмежна, — та поки що йому це вдається. Сухорлявий вузьколиций хлопець, що ламає

стереотипи занудливого синочка багатой родини в цікавий, а іноді й вельми несподіваний спосіб. А ще він шляхетно ставиться до неї, а це не так уже й погано для дівочої самооцінки.

Поза тим, вона не вірить, що він завжди противитиметься поклику свого природного середовища. Десь ближче до тридцяти п'яти або біля цього віку, гадає вона, весь його теперішній ентузіазм щодо вилузування її інтимних місць ущухне і його значно більше цікавитиме колекціонування монет. Або реставрація старих колоніальних крісел-гойдалок, чим займається його батько — гм! — у каретному сараї.

Вона повільно йде величезною галявиною — цілий акр зеленої трави, — вдивляючись у іграшкові хмарочоси міста, що майорять ген-ген далеко звідси. Натомість зовсім поряд лунають гукання й сплески води в басейні. У будинку батько та мати Брюса і бабуся разом з найближчими друзями відзначатимуть день закінчення середньої школи своїм єдиним синочком по-своєму, формальним чаюванням. А підлітки сьогодні ввечері утнуть вечірку й розважатимуться в більш порядний спосіб. Де буде заковтнуто чимало алкоголю та не один десяток Х-пігулок. З великих гучномовців гатитиме клубна музика. Ніхто не ввімкне кантрі, музику, на якій виростала Джаніс, та нічого, вона сама знає, де її шукати.

На її випускний день гулянка буде без викрутасів, либонь у ресторані тітки Кей, і, звісно, здобувати подальшу освіту вона піде до скромнішого, не аж з такими багатючими традиціями, закладу, але вона планує піти далі, ніж, як їй здається, Брюсові може намаритись навіть уві сні. Вона стане журналісткою. Почне з університетської газети, а там подивиться, куди її далі винесе. Переступати зі щабля на новий щабель, ось як це треба робити. У цій драбині доста щаблів. Вона має талант користуватися власного зовнішністю й недемонстративною впевненістю в собі. Поки ще вона не знає його потужності, але з'ясує це. А ще існує удача. Так-так. Їй вистачає клепки не покладатися на везіння, але вона достатньо розумна, щоб знати, що удача зазвичай сприяє молодим.

Вона вже підійшла до брукованого патію й озирається на простір галявини, в кінці якої лежить подвійний тенісний корт. Усе тут таке велике, таке багате, таке *особливе*, але їй вистачає мудрості не забувати, що їй лише вісімнадцять. Прийде час, коли все це може

здатися їй цілком ординарним, навіть з погляду пам'яті. Нікчемним. Саме це чуття перспективи примирює її з тим фактом, що зараз вона усього лише Джаніс-Як-Там-Її, з якогось містечка, теперішня подружка Брюса. Тобто Бадді, з його вузьким лицем і хистким талантом зненацька її розсмішити. *Він* ніколи не ставився до неї зверхньо, бо напевне розуміє: якщо тільки-но спробує, вона його одразу кине.

Можна піти до басейну просто через будинок, через кімнату для перевдягання в його дальньому кінці, але спершу вона обертається трохи ліворуч, ще раз поглянути крізь милі й милі блакиті на далеке місто. Вона встигає загадати: *Одного дня це місто може стати моїм, я називатиму його домом*, — аж раптом там зблискує гігантська іскра так, ніби якийсь Бог у глибині тієї машинерії креснув запальничкою.

Вона кліпає очима, засліплена сяйвом, що спершу здається їй щільним спалахом самотньої блискавки. Однак весь південний небокрай беззвучно займається моторошною червінню. Безформне криваве сяйво ковтає будівлі. На мить вони знову з'являються, але подібні до привидів, ніби зняті розфокусованим об'єктивом. За секунду чи за якусь частку секунди вони зникають назавжди, і червіль починає розкручуватися вгору тисячами палаючих кінострічок. І тиша, тиша.

На патіо з'являється Брюсова мати й стає поряд із нею, прикривши очі дашком долоні. На ній нова синя сукня. Сукня для чайної церемонії. Їхні з Джаніс плечі торкаються, вони удвох дивляться на зростання малинового гриба, що поїдає небесну синяву. З його круглих боків звивається дим — темно-пурпурний у сонячному світлі — і знову втягується всередину. Сяйво цієї вогняної кулі таке червоне, що важко дивитися, але Джаніс не може відвести очей. По щоках їй течуть широкі гарячі патьоки, але вона не може відвернутися.

— Що це? — питає Брюсова мати. — Якщо то якась реклама, це несмак!

— Це бомба, — каже Джаніс. Голос її звучить ніби звідкілясь деінде. Либонь, транслюється напряму з Гартфорда[1]. Тепер червоний гриб набухає чорними пухирями, химерно змінюючи власні обриси — ось щойно там був кіт, потім собака, а тепер там Бобо Демонічний Клоун, — з відстані милі й милі він корчить гримаси над тим місцем, де щойно був Нью-Йорк, а тепер плавильна піч. — Це атомний вибух. До того ж потужний. Це вам не якась саморобна бомба в рюкзаку чи...

Лясь! Жаром їй обсипає щоку знизу вгору і згори вниз, тече з обох очей, голова її похитнулася. Це Брюсова мати дала їй ляпаса. З усієї сили.

— Не смій навіть жартома такого казати! — наказує Брюсова матір. — У цьому нема нічого кумедного!

Уже й інші люди приєдналися до них на патіо, але вони виглядають не більш як тіні. Чи то зір у Джаніс притлумило яскравістю того вогню, чи хмара затулила сонце. Мабуть, усе разом.

— Це вельми... поганий... СМАК!

Кожне слово підноситься вище. *Смак* — вона вже перевіряла.

Хтось каже: *Це мусить бути якийсь спецефект, бо інакше б ми почули...*

І тут їх досягає звук. Ніби величезний валун котиться кам'яною ущелиною.

Від нього дзеленчать вікна на південній стіні будинку, і ескадрильї птахів здіймаються вгору з дерев. Цей звук заповнює собою день. Він — мов безкінечний надзвуковий удар. Джаніс бачить Брюсову бабцю, як та повільно йде, затиснувши долонями собі вуха, по доріжці в бік гаражу на кілька автомобілів. Вона йде, опустивши голову, згорблена, з відстовбурченим гузном, немов розжалувана чаклунка вирушає в довге вигнання. Щось звисає в неї ззаду на сукні, метляючись із боку в бік, і Джаніс не дивується, розгледівши (залишками свого зору) бабусин слуховий пристрій.

— Мені хочеться прокинутись, — мовить якийсь чоловік позаду Джаніс. Він говорить це вередливим, ображеним тоном. — Мені хочеться прокинутись. Годі вже.

Червона хмара тепер піднялася на весь свій повний зріст і тріумфально височіє на тому місці, де ще дев'яносто секунд тому був Нью-Йорк, темно-червона з пурпуром поганка, що пропала наскрізну діру в цьому полудні й усіх майбутніх днях.

Починає задувати вітерець. Це гарячий бриз. Він здіймає волосся в неї на скронях, її оголені вуха ще краще чують той безкінечний гул. Джаніс стоїть, дивиться, а сама думає про ті тенісні м'ячики, що забивала їх один за одним і всі приземлялися так щільно, що хоч пательнею їх лови. Так вона вміє описувати речі. Вона має талант. Чи мала.

Вона думає про похід, у який не підуть Брюс і його друзі. Вона думає про вечірку в «Миттєвій святості», яка не відбудеться. Вона думає про пісні Джей-Зі, і Байонсе, і «Фрей», котрих вони не слухатимуть, — невелика втрата. А ще вона думає про кантрі-музику, яку слухає її тато, коли їде на роботу і з роботи у своєму пікапі. Вже краще. Вона думатиме про Петсі Клайн або про Скітер Дейвіс, а згодом їй, можливо, поталанить привчити те, що залишиться від її очей, не дивитися.

[1] Гартфорд — столиця штату Коннектикут.

28 травня 2008

Дорогий Чарлі.

Мені здається дивним і водночас цілком природним називати тебе так, хоча, коли я востаннє тебе бачила, мені було майже вдвічі менше років, ніж тепер. Мені тоді було шістнадцять і я була страшенно в тебе закохана. (Ти про це знав? Звісно, що знав.) Зараз я щаслива заміжня жінка, маю маленького сина, і я постійно дивлюся тебе по CNN, де ти розповідаєш про медичні проблеми. Ти й зараз такий же красень (ну, майже такий же!), як був колись «у давні деньки» у Фріпорті[1], коли ми утрюх втікали на рибалку й ходили на фільми до «Залізниці»[2].

Ті літа здаються такими далекими — ви з Джонні нерозлучні, і я вештаюся за вами всюди, де ви мені дозволяєте. Можливо, це траплялося навіть частіше, ніж я на те заслуговувала! Тим паче після висловленого тобою співчуття виринуло ще більше спогадів, і я так плакала. Не лише за Джонні, а за усіма трьома нами. І ще, гадаю, за простим, безхитрісним життям, яким воно тоді здавалося. Якими золотими ми були!

Ти напевне бачив його некролог. Хіба не може визначення «смерть через нещасливий випадок» приховувати безліч гріхів? У новинах подавали, що Джонні загинув унаслідок падіння, так, звісно, він упав — на тім місці, яке ми всі добре знали, на тім, про яке він мене розпитував лишень минулого Різдва, — але це не випадковість. У нього в крові була велика концентрація седативних засобів. Не так багато, щоб його вбити, проте, як сказав коронер, достатньо, щоб він втратив орієнтацію, особливо якщо задивився через перила. Звідси «нещасливий випадок».

Але, я знаю, це було самогубство.

Ні вдома, ні при його тілі не було записки, проте Джонні міг таким чином проявити делікатність. Тобі, як лікарю, добре відомо, який високий відсоток самогубств серед психіатрів. Це так, ніби негаразди

пацієнтів діють немов кислота, роз'їдаючи систему захисту психіки у їхніх лікарів. У більшості випадків ця система залишається неушкодженою. А у Джонні? Гадаю, ні... завдяки одному незвичайному пацієнтові. А ще в останні місяці свого життя він погано спав; завжди з тими жахливими чорними колами під очима! Також він відміняв сеанси направо й наліво. Подовгу їздив десь машиною. Де саме, не казав, але, мені здається, я здогадуюсь.

Так я наближаюся до того додатку, який ти, сподіваюся, проглянеш, коли дочитаєш цей лист. Я знаю, що ти дуже зайнятий, але — якщо це зарадить! — згадай ту закохану дівчинку, яка, завжди з розпатланим хвостиком волосся, колись невідлучно була поряд!

Хоча Джонні здебільшого був сам по собі, в останні чотири роки свого життя він підтримував більш-менш приятельські стосунки з двома іншими психіатрами. Після його загибелі досьє його пацієнтів (з його занеханою практикою небагато їх було) перейшли до одного з тих лікарів. Усі ті папери зберігалися в його офісі. Але, прибираючи його кабінет удома, я знайшла короткий рукопис, який тобі й надсилаю. Це нотатки по пацієнту, якого він означає псевдонімом «N.», але я іноді бачила формальні досьє (не шпигувала, просто папери випадково на столі траплялися відкритими) і тому знаю, що так зазвичай не робиться. По-перше, ці записи робилися не в офісі, бо там нема вгорі заголовка, як у тих досьє, що я бачила, а внизу відсутня червона печатка КОНФІДЕНЦІЙНО. Ти також помітиш на цьому рукописі бліду вертикальну смужку. Таку смужку залишає його домашній принтер.

Але там було ще дещо, ти сам побачиш, коли розгорнеш пакунок. На пакеті він друкованими чорними літерами накреслив СПАЛИТИ. І я ледь так не зробила, не зазираючи досередини. Я думала, Господи допоможи, може, він ховав тут потаємний запас наркотиків або роздруківки якоїсь особливо збоченої порнографії з Інтернету. Врешті-решт, дочка Пандори, якою я є, піддалася своїй цікавості. Краще б я утрималася.

Чарлі, мені здається, мій брат збирався написати книгу, щось популярне в стилі Олівера Сакса[3]. Судячи з цього фрагменту скрипту, спочатку він був націлений на obsесивно-компульсивний синдром, а зважаючи на його самогубство (якщо це було самогубство!), я думаю, чи не підтверджує цей його інтерес до

синдрому нав'язливого стану (СНС) старовинний афоризм «Лікарю, зцілися сам»?

Хоч би що там було, мене стривожили досьє N. і дедалі фрагментарніші нотатки мого брата. Наскільки стривожили? Достатньо, щоб я переслала папери — до речі, я не зробила копій, це оригінали — його друзів, з яким він не бачився цілих десять років, а я аж чотирнадцять. Спершу я гадала: «Можливо, воно варте публікації. Це могло б стати чимось на кшталт живого меморіалу по моєму брату».

Але тепер я думаю інакше. Річ у тому, що цей рукопис здається *живим*, і до того ж живим не в гарний спосіб. Розумієш, я знаю місця, що там згадуються (я впевнена, деякі з них і ти добре пам'ятаєш — поле з розповіді N., яку занотовував Джонні, мусить бути неподалік від тієї стежки, якою ми дітьми ходили до школи), і, прочитавши ці нотатки, я тепер відчуваю сильне бажання піти і пошукати це місце. Не всупереч тривожній суті рукопису, а внаслідок цього — якщо це не нав'язлива ідея, то що тоді?

Гадаю, нічого доброго ці пошуки не дадуть.

Але думки про смерть Джонні не покидають мене, і не лише тому, що він був моїм братом. Тривожить і цей вкладений сюди рукопис. Ти прочитаєш його? А як прочитаєш, то повідомиш мені свою думку про нього? Дякую тобі, Чарлі. Сподіваюся, я не дуже нахабно втручаюсь у твоє життя. І ще... якщо ти вирішиш виконати волю Джонні й спалити ці папери, я не матиму нічого проти.

Щиро,

«мала сеструха» Джонні Бонсейнта,

Шейла Бонсейнт-Леклер

964 Лісбон-стріт

Люїстон, Мейн 04240

P.S. Ой, я так наїхала на тебе!

2. Нотатки до історії хвороби

1 червня 2007

N. — 48 років, партнер у великій бухгалтерській компанії в Портленді, розлучений, батько двох дочок. Одна — аспірантка у

Каліфорнії, друга навчається у коледжі тут, у Мейні. Сам означає свої теперішні стосунки з колишньою дружиною як «віддалені, але дружні».

Він каже:

— Я знаю, що виглядаю старшим за свої 48 років, бо не висипаюся. Я намагався приймати амбієн і ті, що з зеленим метеликом[4], але від них тільки куняю на ходу.

На моє запитання, скільки часу він страждає на безсоння, отримую моментальну відповідь:

— Десять місяців.

Я питаю його, чи не через безсоння він звернувся до мене. Він посміхається в стелю. Більшість пацієнтів надають перевагу стільцю, принаймні під час першого візиту — одна жінка казала мені, що на кушетці вона почувається кумедною невротичкою з карикатури в «Нью-Йоркері», — але Н. одразу ліг на кушетку. Він там лежить, міцно сплівши пальці собі на грудях.

— Гадаю, докторе Бонсейнт, ми обидва все добре розуміємо, — відповідає він.

Я питаю його, що він має на увазі.

— Якби я хотів лише позбутися мішків під очима, то пішов би або до хірурга-косметолога, або до свого сімейного лікаря — який, до речі, мені вас і порекомендував, сказав, що ви дуже сильний спеціаліст, — і попросив би чогось потужнішого за амбієн чи пігулки з зеленим метеликом. Мусять же існувати дієвіші препарати, чи не так?

Я мовчу.

— Наскільки я розумію, безсоння — це завжди симптом чогось іншого.

Я кажу йому, що не завжди, хоча в більшості випадків саме так. І додаю, що, якщо існує інша проблема, безсоння рідко буває єдиним симптомом.

— О, я маю й інші, — каже він. — Цілі купи. От погляньте на мої черевики.

Я дивлюся на його взуття. На ньому черевики спортивного типу на шнурках.

Лівий зав'язано вгорі, а на правому бантик вниз. Я кажу йому, що це вельми цікаво.

— Так, — каже він. — Коли я навчався у школі, дівчата мали моду зав'язувати кросівки вниз, якщо мали постійного залицяльника. Або хотіли показати хлопцеві, який їм подобається, що хотіли б з ним зустрічатися.

Я питаю, чи він з кимось зустрічається постійно, гадаючи, що цим допоможу йому розслабитися — на кушетці він лежить у напруженій позі, кісточки сплечених на його грудях пальців побіліли, ніби він боїться послабити тиск, яким їх утримує, бо інакше вони кудись відлетять, — але він не сміється. Навіть не усміхається.

— Я трохи застарий для того, щоб шукати постійних партнерів, — каже він. — Але дечого все ж таки потребує.

Він зважує.

— Я спершу зав'язував обидва черевики вниз. Це не допомогло. Натомість коли один вгору, а інший вниз — це, схоже, таки діє. — Він звільняє праву руку від паралізуючої хватки лівої і підводить її вгору, показує мені зведеними майже впритул великим та вказівним пальцями: — От на скілечки.

Я питаю його, чого він потребує.

— Знову привести свій мозок до ладу. Хоча намагання поправити собі мозок, намагаючись зав'язувати черевики у відповідності до шкільного коду спілкування... трохи зміненого згідно з наявною ситуацією... це божевільня, як ви вважаєте? А божевільні люди мусять шукати допомоги. Якщо в них узагалі збереглася хоч дешифрація здорового глузду — маю надію, що в мене він ще є, — вони це розуміють. Отже, тому я тут.

Він знову зчіплює пальці і дивиться на мене поглядом, у якому прочитуються зухвалість і переляк. А також певна полегкість. Він лежав безсонними ночами; намагаючись собі уявити, як воно — розповідати психіатрові, що він боїться за свій здоровий глузд, аж ось нарешті він це зробив, а я не заголосив, не кинувся тікати з кабінету і санітарів у білих халатах не викликав. Дехто з пацієнтів вважає, ніби у мене в сусідній кімнаті сидить наготові ціла команда таких людей у білих халатах, озброєних сачками для метеликів і гамівними сорочками.

Я прошу його надати мені кілька актуальних прикладів його ментальних розладів, і він знижує плечима.

— Звичайне обсесивно-компульсивне лайно. Ви чули про цей синдром нав'язливих станів уже тисячі разів. Я до вас прийшов порадитися щодо основної причини. Розповісти про те, що трапилося у серпні минулого року. Я гадав, ви можете мене загипнотизувати так, щоб я про все забув. — Він дивиться на мене з надією.

Я йому кажу, що, хоча тут немає нічого неможливого, гіпноз діє краще як допоміжний засіб для пригадування, а не для блокування пам'яті.

— Ет, — каже він. — А я цього не знав. Паскудство. — Він знову втупився у стелю. На одній половині його обличчя працюють м'язи, і мені здається — він хоче ще щось сказати. —

Розумієте, це може становити небезпеку. — Він замовкає, але це лише пауза; м'язи в нього під вилицею не перестають напружуватися й розслаблятися. — Моя проблема може бути дуже небезпечною. — Знову пауза. — Для мене. — Знову пауза. — Можливо, й для інших.

Кожний сеанс психотерапії — це серія виборів, розгалуження шляхів без дорожніх знаків. Наразі я міг би його спитати, що саме за *проблема* є такою небезпечною, але нехтую цим вибором. Натомість питаю його, яке конкретно обсесивно-компульсивне лайно він мав на увазі. Окрім зав'язування черевиків по-різному — один вгорі, один внизу, що само по собі є гарним прикладом (цього я йому не кажу).

— Ви самі усе це знаєте, — говорить він, кидаючи на мене хитрий погляд, від якого мені стає трохи не по собі. Я цього не показую, він не перший пацієнт, від якого мені стає не по собі. Психіатри — вони, як спелеологи, так-так, а кожен спелеолог вам скаже, що в печерах повно кажанів і мокриць. Не вельми приємна зустріч, але здебільшого вони в принципі безпечні.

Я прошу його посприяти мені. І нагадую, що ми з ним наразі лише знайомимося.

— Поки що не зав'язали постійних стосунків, еге ж?

Еге ж, відповідаю, поки що ні.

— Краще нам поквапитися, — каже він, — поки я ще в жовтогарячому стані, докторе Бонсейнт. На межі червоного стану[5].

Я питаю, чи він перелічує речі.

— Звісно, що так, — каже він. — Кількість клітинок у кросвордах у «Нью-Йорк Таймз»... а по неділях я рахую двічі, бо кросворди більші, і ще раз перевіряю себе. Є така необхідність.

Проходжу по власних слідах. Кількість гудків, коли комусь телефоную. В робочі дні тижня я переважно обідаю в «Колоніальній їдальні», це за три квартали від офісу, і по дорозі туди я завжди рахую чорні черевики. А повертаючись звідти, рахую коричневі. Одного разу спробував рахувати червоні, але це виявилось безглуздом. Червоні черевики носять тільки жінки, та й тих, по правді, небагато. Принаймні вдень. Я нарахував лише три пари, тому знову повернувся до «Колоніальної їдальні», тільки тепер уже почав рахувати коричневі черевики.

Я питаю його, чи йому потрібно нарахувати якусь визначену кількість черевиків, щоб отримати втіху.

— Тридцяти вистачить, — каже він. — П'ятнадцять пар. Як правило, це без проблем.

А чому необхідно нарахувати якусь визначену кількість?

Він розмірковує, дивиться на мене.

— Якщо я скажу «ви самі знаєте», чи ви попросите мене пояснити, що саме ви мали б знати? Ви вже не раз мали справу з СНС, я це з'ясовував — і то прискіпливо, — як подумки у себе в голові, так і в Інтернеті, то, може, перестанемо грати в лапанку?

Я кажу, що більшість рахувальників вважають, що досягнення визначеної кількості, відомої як «цільове число», необхідне для підтримування порядку. Так би мовити, щоб світ не зіскочив зі своєї осі.

Він удоволено киває — і крига скресла.

— Одного дня, коли я рахував, по дорозі назад до офісу мені трапився безногий чоловік. Він був на милицях, на відрізану ногу, що закінчувалася під коліном, у нього було надягнуто шкарпетку. Якби він був у чорному черевіку, жодних проблем. Бо ж, розумієте, я *повертався*. Але на нім був коричневий. Мене це вибило з норми на цілий день, а вночі я зовсім не міг заснути. Бо непарні числа погані. — Він постукує собі по скроні. — Принаймні отут вони такі. Рациональна частина мого мозку розуміє, що все це лайно, але є там і інша частина, котра точно знає, що зовсім навпаки, і править ця частина. Можна гадати, що якщо нічого поганого не трапляється — фактично у той день трапилося *хороше*, аудит податкової служби ІК5, якого ми так боялися, було скасовано без жодних на те причин, — заляття мало б знятися, та дзуськи. Я налічив замість тридцяти восьми тридцять сім

черевиків, а коли світ не завалився, ірраціональна частина мого мозку пояснила це тим, що я не просто перевищив цифру тридцять, а *значно* її перевищив. Коли завантажую посудомийну машину, я лічу тарілки. Коли їх там парне число більше десяти, все в порядку. Якщо ні, я додаю чистих тарілок, щоби була правильна цифра. Те саме з виделками й ложками. У пластиковому контейнері в посудомийці їх мусить бути щонайменше по дванадцять. Це означає, що, відтоді як я живу сам, треба докладати туди чистих.

А як щодо ножів, питаю я, і він одразу хитає головою.

— Ніяких ножів. У посудомийній машині вони зайві.

Коли я питаю чому, він відповідає, що не знає. Відтак, після паузи, скоса кидає на мене винуватий погляд.

— Я завжди мию ножі руками, в раковині.

Я висловлюю припущення, що ножі в контейнері для столових приборів загрожують світовому порядку.

— Ні! — вигукує він. — Докторе Бонсейнт, ви розумієте, але ж ви не розумієте всього *цілком*.

Тоді ви мусите мені допомогти, кажу я.

— Світовий порядок уже порушено. Я порушив його минулого літа, коли прийшов на Акерманове поле. Тільки тоді я цього не зрозумів. Тоді ще ні.

— Але тепер уже так? — питаю я.

— Так. Не все, але достатньо.

Я питаю його, чи він намагається виправити речі, чи тільки контролювати ситуацію, щоб не стало гірше.

Вираз невимовного полегшення з'являється на його обличчі, на ньому розслаблюються всі м'язи. Те, що відчайдушно потребувало висловлення, нарешті сказано вголос. Це ті моменти, заради яких я живу. Це ще не зцілення, звісно, але на якийсь час Н. отримав полегшення. Сумніваюся, що він на нього очікував. Більшість пацієнтів не чекає.

— Я не можу виправити речі, — шепоче він. — Але я можу контролювати ситуацію, щоб не стало гірше. Саме так. Я намагався.

І знову я наблизився до одного з тих розгалужень. Я міг би спитати його, що трапилося минулого літа — скажімо, у серпні — на Акермановому полі, але, ймовірно, питати про це все ще зарано. Краще спершу ще трохи розхитати корінь цього хворого зуба.

Насправді я маю великі сумніви щодо того, ніби витоки цієї інфекції лежать так близько. Радше за все, те, що трапилося з ним минулого літа, подіяло лише як спусковий механізм.

Я прошу його розповісти мені про інші симптоми.

Він сміється.

— Це займе цілий день, а в нас залишилося... — Він кидає погляд на свій годинник. — Лише двадцять дві хвилини. Двадцять два, до речі — гарна цифра.

— Тому що парна? — питаю я.

Він киває, даючи мені зрозуміти, що я ставлю зайві запитання.

— Мої... мої *симптоми*, як ви їх називаєте... з'являються вкупі. — Тепер він дивиться у стелю. — Їх три, такі купи. Вони випихаються з мене... з тверезої частини мене... мов камені... камені, розумієте... о Господи, благий Боже... мов ті падлючі *камені* на тому падлючому *полі*...

Сльози ручаями течуть йому по щоках. Спершу він, здається, на них не зважає, так і лежить на кушетці, сплівши пальці, дивлячись у стелю. А тоді простягає руку до сусіднього столика, на якому стоїть, як її називає Сенді, моя секретарка, Одвічно-Довічна коробка серветок «Клінекс». Він бере пару, витирає собі щоки, потім зіжмакує серветки. Грудка паперу зникає в переплетінні його пальців.

— Їх три, отих купи, — повторює він не зовсім виваженим голосом. — Рахування — перша. Це важливо, але не так важливо, як торкання. Є деякі речі, яких я мушу торкнутися. Наприклад, пічні конфорки. Перед виходом з дому вранці або перед тим як лягти в ліжко ввечері. Я можу бачити, що вони вимкнені, всі регулятори стирчать рисками вгору, всі конфорки темні, — але все одно мушу їх торкнутися, щоб переконатися абсолютно. І також дверцят духовки, звісно. Потім я, перед виходом з дому або з офісу, почав торкатися вимикачів. Таким коротким подвійним доторком. Перш ніж сісти до своєї машини, я мушу чотири рази поплескати по її даху. І шість разів, коли їду туди, де треба. Чотири — гарна цифра, і шість — пристойна, але десять... десять, це як...

Я помічаю струмок сліз, якого він не зауважив, слези стікають з кута його правого ока на мочку вуха.

— Як постійно зустрічатися з дівчиною вашої мрії? — припускаю я.

— Вірно, — каже він. — І шнурки в неї на кросівках зав'язані внизу, тож кожний це розуміє.

— Ви торкаєтеся якихось інших речей? — питаю, вже знаючи відповідь. За п'ять років практики я зустрічав чимало симптомів, схожих на N. Інколи я уявляю собі, що цих нещасних жінок і чоловіків закрючують до смерті хижі птахи. Ці птахи невидимі — принаймні поки гарний або удачливий, або те й інше разом, психіатр не обприскає їх віртуальним лумінолом, а тоді освітить під вірним кутом, — проте при цьому вони цілком реальні. Найдивніше, що попри всі проблеми, вражені цим синдромом люди часто ведуть продуктивне життя. Вони працюють, вони їдять (щоправда, часто недостатньо або надмірно), вони ходять у кіно, вони кохаються зі своїми коханками чи коханцями, дружинами чи чоловіками... і повсякчас біля них ті птахи, що вчепилися й відривають дзьобами шматки їхньої плоті.

— Я торкаюся багатьох речей, — каже він і знову дарує стелі свою змучену, чарівну посмішку. — Назвіть, і я торкнуся.

Отже, лічба важлива, кажу я, але торкання ще важливіше. А що вище за торкання?

— *Розміщення*, — говорить він і раптом починає весь труситися, мов той покинутий під холодним дощем собака. — О Господи.

Раптом він сідає і звіщує ноги з краю кушетки. На столику поряд з ним окрім коробки Одвічно-Довічних серветок стоїть ще ваза з квітами. Рухаючись дуже швидко, він пересовує вазу й коробку так, що вони тепер розташовані одне до одного по діагоналі. Тоді бере з вази два тюльпани і кладе їх стебло до стебла так, що один бутон торкається коробки, а інший — вази.

— Так вони в безпеці, — каже він. Вагається, відтак киває, ніби подумки підтверджує сам собі, що згоден з тим, що все зроблено правильно. — Я оберігаю світ. — Він знову вагається. — Поки що.

Я дивлюся на свій годинник. Час минув, і ми багато чого досягли як на перший сеанс.

— Наступного тижня, — кажу я, — знову базікатимемо, на цім же місці. — Декому я промовляю цю жартівливу фразу із запитальною інтонацією, але це не стосується N. Він потребує нового сеансу і сам це добре розуміє.

— Годі й сподіватися на чарівне зцілення, еге ж? — питає він. Зараз у нього така сумна посмішка, що її важко бачити.

Я кажу йому, що він зможе відчути себе краще. (Таке позитивне навіювання не зашкодить, це знають усі психіатри.) Потім кажу йому, щоб викинув геть амбієн і «крихітні пігулки з зеленими метеликами» — мабуть, лунеста, висловлюю припущення. Якщо вони не діють вночі, єдине, на що вони здатні, — це наробити йому шкоди в денний час. Заснути посеред траси №295 — це не розв'язання його проблем.

— Ні, — погоджується він. — Гадаю, що ні. Доку, ми зовсім не обговорювали першопричину. Я знаю її...

Ми дійдемо до цього наступного тижня, кажу я йому. А тим часом я хотів би, щоб він склав список з трьох частин: рахування, торкання, розміщення. Він зробить це?

— Так, — каже він.

Я питаю його, ледь не мимохіть, чи нема в нього суїцидних настроїв.

— Таке спадало на думку, але мені слід ще багато чого зробити.

Цікава і доволі тривожна відповідь.

Я вручаю йому свою картку і прошу телефонувати — хоч удень, хоч уночі, — якщо думка про самогубство почне здаватися йому більш привабливою. Він обіцяє. Хоча майже всі вони обіцяють.

— Тим часом, — кажу я вже у дверях, поклавши руку йому на плече, — продовжуйте постійно зустрічатися з життям.

Він дивиться на мене, зблідлий і вже без посмішки, чоловік, якого роздзобують на шматки невидимі птахи.

— Ви коли-небудь читали «Великого Бога Пана» Артура Мейкена?

Я хитаю головою.

— Це найкошмарніша з усіх будь-коли написаних історій, — каже він. — Там один з персонажів говорить: «Хіть завжди торжествує». Але він має на увазі не хіть. Він має на увазі гвалтування.

Паксил? Можливо, прозак. Але поки що нічого, поки я ще не розібрався як слід з цим цікавим пацієнтом.

* * * * *

7 червня 2007

14 червня 2007

28 червня 2007

На наступний сеанс N. приносить своє «домашнє завдання», як я й очікував. Є багато речей у цьому світі, на які не можна покластися, і багато людей, кому не можна довіряти, але пацієнти з СНС, якщо вони не вмерли, майже завжди виконують свої завдання.

Якоюсь мірою його список комічний, з іншого боку, сумний, ще з іншого — просто моторошний. Він, кінець кінцем, бухгалтер і, я гадаю, використав якусь із їхніх бухгалтерських програм для створення контенту теки, яку він вручає мені, перед тим як самому лягти на кушетку. Це подвійні аркуші. Тільки замість дебету-кредиту ці графіки детально демонструють ландшафт нав'язливих ідей N. Два верхні аркуші мають заголовок РАХУВАННЯ, наступні два — ТОРКАННЯ, а шість останніх — РОЗМІЩЕННЯ. Проглядаючи їх, я дивуюся, звідки він бере час на іншу свою діяльність. Хоча люди з цим синдромом майже завжди винахідливі. Мене знову відвідує ідея невидимих птахів, я бачу, як вони обсіли N., видзьобують з його плоті скривавлені шматочки.

Піднявши голову, я бачу його на кушетці, знову з міцно зчепленими на грудях руками. Він встиг розмістити вазу й коробку з серветками так, що ті утворюють діагональ. Квіти сьогодні — білі лілеї. Їхній вигляд і те, як їх покладено на столі, приводять мене до думки про похорон.

— Прошу, не треба мені казати, щоб я поставив їх назад, — говорить він винувато, але вперто. — Я краще піду звідси, ніж це зроблю.

Я кажу йому, що не мав наміру просити поставити їх, як було. Тримавши в руках його графіки, роблю комплімент щодо того, як професійно їх зроблено. Він знизує плечима. Тоді я питаю його, чи в них подана загальна картина, чи це звіт за останній тиждень.

— Тільки останній тиждень, — каже він. Таким тоном, ніби це його самого зовсім не цікавить. Гадаю, що так воно і є. Людина, заклъована ледь не до смерті хижими птахами, мало переймається минулорічними образами й ранами чи навіть тим, що відбувалося минулого тижня; у неї на думці теперішнє. І майбутнє, помагай йому, Боже.

— Тут, либонь, мусить бути дві-три тисячі випадків, — кажу я йому.

— Називайте це подіями. Сам я їх так називаю. Там шістсот чотири події лічби, вісімсот сімдесят вісім — торкання та дві тисячі двісті сорок шість — розміщення. Всі парні числа, зверніть увагу. Загальне число — три тисячі сімсот двадцять вісім — також парне. Якщо скласти його окремі цифри 3728, отримаєте двадцять, також парне число. Гарне число. — Він киває, ніби сам собі підтверджує цю думку. — Поділіть 3728 на два, і отримаєте тисячу вісімсот шістдесят чотири. Цифри 1864 складаються в 19, потужне непарне число. Потужне й *погане*.

Наразі він трохи здригається.

— Ви, певно, дуже втомлені, — кажу я.

Він не реагує на мої слова ані голосом, ні кивком, однак, попри все, дає відповідь. Сльози течуть йому по щоках у вуха. Мені б не хотілося пригнічувати його додатковими переживаннями, але я визнаю очевидний факт: якщо ми не розпочнемо нашу роботу якомога швидше — «не варто марно гаяти час», як сказала б сестричка Шейла, — він узагалі не буде спроможний щось робити. Я вже бачу занепад у його вигляді (пожмакана сорочка, недбало виголений, волосся вкрай потребує стрижки), і, якщо б розпитати про нього його колег, я майже певен, вони перекинуться багатозначними поглядами. Динамічні таблиці — пречудові засоби свого роду, але Н. явно втрачає силу. Мені здається, нема іншого вибору, окрім як діставатися просто до осердя проблеми, бо, поки не сягнеш того осердя, не може бути й мови ні про який прозак, паксил чи щось таке.

Я питаю, чи він готовий розповісти мені, що саме трапилось минулого року в серпні.

— Так, — каже він. — Саме для цього я й прийшов. — Він бере кілька серветок з Довічної коробки й витирає собі щоки. Втомлено. — Але, доку... ви себе певні?

Ніколи ще пацієнт не ставив мені такого питання, і жоден не промовляв до мене таким тоном, з ледь прихованим співчуттям. Але я кажу йому — так, я певен. Моя робота — допомагати йому, проте для цього мені потрібна його участь, бажання допомагати самому собі.

— Навіть якщо ви таким чином ризикуєте з'їхати з глузду, як оце зараз я? Бо й таке може трапитись. Я вже пропавший, але, сподіваюся, не дійшов іще до стану потопельника, котрий у паніці готовий тягнути за собою на дно того, хто намагається його врятувати.

Я кажу, що не зовсім його розумію.

— Я тут, бо все це, можливо, відбувається у мене в голові, — каже він, стукаючи кісточками пальців собі по тімені, ніби бажає впевнитися, що я розумію, де знаходиться його голова. — А може, й не в голові. Напевне не скажу. Якщо те, що я бачив і відчував на Акермановім полі, реальне — тоді я носій якоїсь інфекції. Котрою можу заразити вас.

Акерманове поле. Я роблю собі нотатку, хоча все й так записується на плівку. В дитинстві ми з сестрою ходили до школи Акермана в маленькому містечку Гарло на берегах Андроскоггіну[6]. Це недалеко звідси, щонайбільше миль тридцять. Я кажу, що готовий ризикнути і що наприкінці — інтенсифікація позитиву — ми, безперечно, почуватимемося чудово, обидва.

Він відповідає на це неширим, відчуженим сміхом.

— Як гарно, — говорить він.

— Розкажіть мені про Акерманове поле.

Він зітхає і каже:

— Воно у Моттоні. На східному березі Андроскоггіну.

Моттон, містечко за Честеровим млином. Наша мати купувала молоко і яйця на фермі «Бой Гілл» у Моттоні. N. говорить про місце, що лежить не більше як за сім миль від того сільського будинку, де я виріс. Я ледь не промовляю вголос: *я його знаю!*

Я змовчав, але він прискіпливо дивиться на мене, наче підслухав мої думки. А може, так воно і є. Я не вірю в екстрасенсорику, однак не відкидаю цілком її ймовірність.

— Ніколи не ходіть туди, доку, — каже він. — Навіть не шукайте його. Обіцяйте мені.

Я йому обіцяю. Фактично я вже понад п'ятнадцять років не бував у тому задрипаному кутку Мейну. Близько їхати, та мало хочеться. Томас Вулф дав нищівну характеристику цьому явищу, назвавши свій фундаментальний опус «Тобі ніяк не повернутися додому»; хоча це стосується не всіх (сестричка Шейла часто повертається, вона й зараз товаришує з кількома друзями дитинства), але щодо мене так і є. Хоча власну книгу я назвав би «Мені ніколи не захочеться вертатися додому». Найкраще мені запам'яталися косоокі босяки, що верховодили в забавах, порожні будинки з вибитими шибками,

покинуті іржавіти машини, та, здавалося, одвічно біле холодне небо, по якому шастають зграї вороняччя.

— Добре, — каже N., на мить усіма зубами вишкірившись до стелі. Аж ніяк не агресивно; авжеж, я певен, це просто вираз обличчя людини, перед тим як їй піднімати щось важезне, від чого завтра їй болітиме все тіло. — Не певен, чи зможу все доладно оповісти, але намагатимуся якнайкраще. Важливо пам'ятати, що до того серпневого дня єдиним, що в моїй поведінці наближалось до СНС, було те, що перед виходом на роботу я знову заскочив до ванної, аби пересвідчитися, що гарно повидаляв собі волосся з носа.

Можливо, він каже правду, хоча навряд чи. Я не підтримую цю тему. Натомість прошу його розповісти мені, що саме трапилося того дня. І він розповідає.

Це продовжується три наступні сеанси. На другий з них — 15 червня — він приніс мені календар. Як то кажуть, речовий доказ.

3. Історія N

Я за фахом бухгалтер, за покликанням — фотограф. Після мого розлучення — та ще й діти повиростали, а це теж свого роду розлучення, до того ж не менш болюче — більшість вихідних я проводив, блукаючи по околицях, знімав краєвиди своїм «Ніконом». Це плівковий, не цифровий фотоапарат. Під кінець кожного року я вибирав дванадцять найкращих знімків і робив календар. Мені його друкували в маленькій друкарні «Віндговер-прес». Дорого, але вони там роблять якісно. Календарі я дарував друзям і діловим партнерам на Різдво. Іноді й клієнтам, але небагатьом — клієнти з п'ятишестизначними рахунками зазвичай цінують обрамлені сріблом речі. А сам я завжди віддам перевагу гарному фотопейзажу. У мене нема світлин Акерманового поля. Я там знімав, але фотографії ніколи не виходили. Пізніше я позичив цифрову камеру. Не лише знімки не вийшли, а й усі нутроці в ній згоріли. Мені довелося купити нову камеру тому хлопцю, в якого позичав. Так ми домовились. Гадаю, я все одно знищив би потім всі знімки *того* поля, аби вони в мене були. Тобто якби *воно* мені дозволило.

[Я його питаю, що він має на увазі під «воно». N. ігнорує моє запитання, ніби й не чув.]

Я знімав по всьому Мейну й Нью-Гемпширу, здебільшого вибираючи місцини на власний смак. Я живу у Касл-Року[7] — просто над Панорамою, — хоча ріс у Гарло, як і ви. Не дивуйтеся, доку, я вас погуглив[8], як мені порадив сімейний лікар, — у наші дні всі гуглять одне одного, хіба не так?

Отже, в тій частині Центрального Мейну я зробив свої найкращі кадри: у Гарло, Моттоні, Честерз Мілл, Сейнт-Івзі, Касл-Сейнт-Івзі, Кентоні, Лізбон Фоллзі. Іншими словами, у містечках на берегах великого Андроскоггину. Ті знімки виглядають якось

Більш... реалістичними. Гарний цьому приклад — календар за 2005 рік. Я вам його принесу, щоб ви самі побачили. З січня по квітень та з вересня по грудень — всі кадри були зняті неподалік від дому. З травня по серпень... зараз згадаю... Олд Очард Біч... Пемаквід-Пойнт[9], звісно ж, маяк... Гаррісон-Парк... і Громова яма у Бар Гарборі. Мені здавалося, що знімками «Громової ями» я досяг чогось такого, хвилюючого... але, коли побачив контрольні кадри, реальність привела мене до тями. Вони виявилися банальними туристичними фотографіями. Гарна композиція, ну то й що з того, правда? Гарну композицію можна побачити в будь-якому проспекті турбюро.

Хочете знати мою аматорську думку? Я вважаю, що фотографія — більш мистецька штука, ніж це здається людям. Логічно думати, що, оскільки хтось має смак до композиції плюс трохи технічних навичок, які вам викладуть на перших-ліпших фотокурсах, той будь-яке місце зніме з рівноцінним успіхом, особливо якщо займається краєвидами. Гарло в Мейні чи Сарасоту у Флориді, достатньо лише встановити правильний фільтр, прицілитися й натиснути кнопку. Насправді ж усе зовсім не так. Конкретна місцина у фотографії так само важить, як і в малярстві, у прозі чи в поезії. Не знаю, чому так, проте...

[Западає довга пауза.]

Насправді я знаю. Тому що митець, навіть такий аматор, як я, вкладає душу в те, що творить. Для деяких людей (для тих, хто має мандрівну вдачу, як я собі це уявляю) душа — річ пересувна. Але для моєї заїхати навіть до Бар Гарбору — вже задалеко. От мої знімки по берегах Андроскоггину... вони до мене промовляють. І до інших людей також. Хлопець, із яким я спілкуюсь у «Віндговері», сказав мені, що я

міг би знайти видавця в Нью-Йорку, отримував би платню за свої календарі, аніж платити самому за їх друк, тільки мене це ніколи не цікавило.

Мені це здається трохи... ну, не знаю, як сказати... Публічним? Претензійним? Не знаю, одне слово, чимось таким. Календарі — це ж дріб'язок, робиться лише для друзів. Крім того, я маю роботу. Мені приємно марудитися з цифрами. Хоча життя було б похмурішим, якби не моє хобі. Вистачить знати, що мої календарі висять на кухнях або у вітальнях кількох моїх друзів. Та хоч би, чорт забирай, у когось в коридорі. Парадокс полягає в тому, що я майже нічого не зняв після того, як намагався сфотографувати Акерманове поле. Гадаю, та частина мого життя, мабуть, скінчилася, а натомість у мені залишилася діра. У ній гуде посеред ночі, ніби там виє вітер. Вітер, який намагається заповнити порожнечу. Іноді я думаю, що життя — сумна штука, нечесний бізнес. Я справді так вважаю, доку.

Блукаючи, як звичайно, минулого серпня в Моттоні, я натрапив на ґрунтову дорогу, якої не міг пригадати, чи бачив раніше. Я їхав, заслухавшись музикою по радіо, і віддалився від ріки, хоча й знав, що вона тече десь неподалік, бо відчував її запах. Такий гнилий і свіжий водночас. Я певен, ви чудово розумієте, що я маю на увазі. Це *древній* запах. Отже, я виїхав на дорогу.

Дорога була вибоїста, майже геть розмита в декількох місцях. Уже смеркалося. Було десь близько сьомої вечора. А я ніде не зупинявся пообідати. Зголоднів. Уже був ледь не повернув назад, але тут дорога погладшала і пішла вже не донизу, а вгору. І запах також подужчав. Вимкнувши радіо, я на додачу до запаху почув і звучання ріки — не голосне, не близьке, але вона текла неподалік.

Потім я побачив дерево, що лежало поперек шляху, і знову ледь не повернув назад. Міг би, хоча там і не було місця для розвороту. Я знаходився усього лиш десь за милю від траси № 117, тож міг би за п'ять хвилин здати туди задом. Тепер мені здається, ніби щось, якась сила, котра існує по світлий бік нашого життя, пропонувала мені таку можливість. Гадаю, минулий рік був би зовсім інакшим, якби я просто перемкнув трансмісію на задній хід. Та я цього не зробив. Бо той запах... він завше навівав мені спогади про дитинство. А ще я побачив прогалину неба над вершечком пагорба. Дерев — подекуди сосни, але здебільшого березовий непотріб — там розходилися, і я подумав: «Там

поле». Спливла думка: якщо так, то звідти мусить відкриватися вид на ріку. Також я подумав, що там може бути достатньо простору для розвороту, але це була вторинна думка порівняно з тим, що мені може пощастити сфотографувати Андроскоггін при вечірній зорі. Не знаю, чи пригадуєте ви, а я пам'ятаю, що в минулому серпні у нас трапилось кілька вельми імпозантних заходів сонця.

Отож я вийшов з машини й відсунув дерево. То була одна з тих ні до чого не придатних беріз, така прогнила, що ледь не розсипалася у мене в руках. Але, сівши до машини, замість того щоб рушити вперед, я знову ледь не поїхав назад. Таки дійсно існує якась світла сила, я вірю в це. Але після того, як я прибрав дерево, звучання ріки ніби стало чіткішим — розумію, це глупство, але мені справді тоді так здалося, — тож я ввімкнув трансмісію на малі оберти і подолав своїм маленьким позашляховиком «Тойота 4Раннер» решту дороги вгору.

Я проминув невеличку, прибиту до дерева табличку, на ній було написано: АКЕРМАНОВЕ ПОЛЕ. ПОЛЮВАННЯ ЗАБОРОНЕНО. ЗАБОРОНЕНА ТЕРИТОРІЯ. Потім дерева залишилися позаду, спершу зліва, потім справа, і ось воно. Мені перехопило подих. Я майже не пам'ятаю, як вимкнув двигун і виліз із машини, не пам'ятаю, як брав камеру, але я її таки не забув, бо вона була в мене в руках, коли я підійшов до краю поля, а її ремінь і кофр зі змінним об'єктивом били мені по ногах. Мене вразило в самісіньке серце і пробило його наскрізь, мене геть викинуло з мого ординарного життя.

Реальність — це таїна, докторе Бонсейнт, і фактура повсякдення — це запона, якою ми маскуємо її блиск і морок. Гадаю, з такої ж причини ми прикриваємо лиця померлих. У мертвому обличчі ми бачимо щось на кшталт воріт. Їх зачинено для нас... але ми знаємо, що вони *не завжди* залишатимуться зачиненими. Надійде день, коли вони відчиняться навстіж для кожного з нас, і кожний з нас туди увійде.

Та існують місцини, де така запона рветься і проглядає реальність. Звідти визирає обличчя... але не обличчя мерця. Либонь, краще б уже звідти дивилося воно. Акерманове поле — одна з таких місцин, і, хто б ним не володів, він не дарма прибав табличку з написом ЗАБОРОНЕНА ТЕРИТОРІЯ.

День догоряв. Сонце — приплюснута згори й знизу газова куля — сідало на західному обрії. У відбитках його саява довгою кривавою змією на відстані восьми-десяти миль звивалася ріка, але її голос

долітав до мене крізь застигле вечірнє повітря. За нею сіро-зеленими грядками аж до самого горизонту піднімалися ліси. Я не бачив жодного будинку чи дороги. Не чув жодної пташки. Відчуття було, ніби мене закинуло в минуле на чотири сотні років. Або на чотири мільйони. Перші пасма білого низового туману почали тягнутися вгору з травостою — з високої трави. Ніхто не з'являвся тут, щоб її покосити, хоча поле було величеньке і пасовище гарне. Туман впливав з потемнілої зелені, мов пара від дихання. Так, ніби сама земля була живою істотою.

Гадаю, я наче трохи сп'янів. Справа не в красі, хоча там було красиво, справа в тому, що все, що лежало переді мною, було якимсь *розрідженим*, я порівняв би його з галюцинацією. А потім я помітив те кляте каменюччя, що піднімалося з некошеної трави.

Там було, принаймні мені тоді так здалося, сім каменів: два найвищі — близько п'яти футів заввишки, найменший — близько трьох, решта — щось середнє. Пам'ятаю, я підійшов до найближчого з них, але це як пригадувати про сновидіння після того, як воно почало зотлівати при світлі білого дня, — знаєте ж, як вони тануть? Звісно, ви знаєте, сні складають велику частину вашого робочого дня. Тільки в мене було не сновидіння. Я чув, як третяся трава об мої холоші, відчував, як від туману набрякають вологою штани-хакі й починають прилипати до шкіри під колінами. Раз у раз якийсь кущ — тут і там ріс купками сумах — чіплявся й відтягував назад кофр з об'єктивом, а коли відпускав, той ще дужче, ніж зазвичай, гатив мене по стегну.

Я підійшов до найближчого каменя й зупинився. Це був один із п'ятифутових. Спершу мені здалося, що на ньому викарбовані обличчя — проте не людські, а обличчя звірів і монстрів, — але потім я трохи посунувся вбік і побачив, що це всього лише гра надвечірнього світла, котре згущувало тіні й робило їх на вигляд... ну, як будь-що. А втім, постоявши трохи на новому місці, я знову побачив обличчя. Деякі були на вигляд людськими, але не менш жахливими. Ні, *більш* жахливими насправді, бо людина завжди жахливіша, як ви гадаєте? Ми ж *знаємо* людей, ми *розуміємо* людей. Або так вважаємо. А ті обличчя виглядали так, ніби вони чи то кричать, чи сміються. Можливо, разом і те й інше.

Я гадав, що це тиша крутить-вертить моєю уявою, і самотність, і простір — переді мною розлігся добрячий шмат світу. Здавалося, сам час затамував подих. Ніби все, що там є, залишиться таким самим

навічно, червоне сонце над обрієм за сорок хвилин до заходу і та вицвіла прозорість у повітрі. Я гадав, що всі ці речі змушують мене бачити обличчя там, де нема нічого, окрім випадкових рисок. Тепер я думаю по-іншому, але вже пізно.

Я зробив кілька знімків. Здається, п'ять. Погане число, але тоді я ще цього не знав. Відступив далі, бо волів захопити в кадр усі сім каменів, але, прицілившись, побачив, що їх там насправді вісім, вишикувалися нерівним колом. Схоже було на те (коли уважно дивишся, то й бачиш), що ці камені — частина якогось геологічного пласта, котрий вигулькнув з-під землі багато епох тому, або, може, його вимило дощами й повенями не так давно (поле мало явний ухил, тож, думаю, останнє було цілком імовірним), але водночас вони виглядали *спланованими*, як камені в друїдських колах. Хоча на них не було ніяких візерунків. Окрім тих, що залишила негода. Я кажу так, бо знаю, бо повернувся туди вдень і пересвідчився. Тріщинки й зморшки, як годиться на каменях. І не більше того.

Я зробив ще чотири світлини — загалом вийшло дев'ять, теж погана цифра, хоча трішки краща за п'ять, — а коли опустив камеру й поглянув знову неозброєним оком, я побачив обличчя, вони корчили гримаси, шкірилися й шварготіли. Деякі людські, деякі звірині. І я нарахував сім каменів.

Та коли знову подивився крізь видошукач, їх було вісім.

Думки змішались у голові, стало лячно. Захотілося забратися звідти до настання повної темряви — геть з цього поля, їхати по дорозі №117, і щоб з радіо голосно ревів рок-н-рол. Але я не міг просто взяти та й піти. Щось в глибині мене — на тій глибині, де живуть інстинкти, котрі підказують нам робити вдих і випускати повітря, — наполягало на цьому. Я відчував, що, якщо зараз піду, скоїться щось жахливе, і, можливо, не тільки зі мною. Мене знову накрило тим відчуттям *розрідженості*, нібито саме в цьому конкретно місці світ став крихким і однієї людини вистачить, щоб сотворити якийсь неймовірний катаклізм. Якщо ця особистість не буде поводитися дуже й дуже обережно.

От тоді-то й почалося це моє СНС-лайно. Я переходив від каменя до каменя, торкаючись кожного, рахуючи кожний, відзначаючи, де який з них стоїть. Я волів опинитися звідти подалі — відчайдушно цього хотів, — хотів, але не припиняв рахувати. Бо мусив. Якимсь

чином я знав, що мушу не припиняти дихати, якщо хочу залишитися живим. До того місця, звідки почав, я повернувся мокрий від поту, роси й туману, мене тіпало. Тому що торкатися каменів... було негарно. Це збурювало... домисли. І викликало видіння. Гидкі. Наприклад, як я рубаю сокирою свою колишню дружину і сміюся, а вона кричить, затуляючись від ударів скривавленими руками.

Але їх там було вісім. Вісім каменів на Акермановому полі. Гарна цифра. Безпечна цифра. Я знав це. І вже не мало значення, дивлюся я на них крізь видошукач камери або просто голими очима; після того як я їх торкнувся, вони *зафіксувалися*. Темнішало, над обрієм сиділа вже лиш половинка сонця (я, либонь, хвилин двадцять ходив цим нерівним колом, діаметром ярдів сорок), але ще було доволі видно — повітря там було напрочуд чистим. Мене ще не відпустив переляк — щось там було таке непевне, про це там усе просто волато, відсутність пташиних голосів волала про це, — але разом з тим я відчув полегшення. Непевність я, принаймні почасти, виправив, торкнувшись каменів... і тим, що знову *подивився* на них. Зафіксувавши кожний на його місці у себе в пам'яті. Це виявилось не менш важливим за доторки.

[Пауза на роздуми.]

Ні, це було *важливішим*. Бо саме те, яким ми бачимо цей світ, утримує приховану під цим світом темряву на своєму місці.

Утримує її від того, щоб не просочилася крізь шпарини, не поглинула нас. Гадаю, кожен з нас про це знає, в глибині душі. Отже, я пішов і майже дійшов до машини — мабуть, я вже навіть торкнувся її дверцят, — аж тут щось змусило мене озирнутися. І от тоді я *побачив*.

[Він надовго замовкає. Я помічаю, як він тремтить. Його проймає піт. Піт блищить у нього на лобі, мов роса.]

Там виднілося щось між каменів. Усередині того камінного кола, створеного випадково або з чиеїсь примхи. Воно було чорне, як небо на східному обрії, і зелене, як трава. Воно оберталося дуже повільно, але не відриваючи від мене своїх очей. Воно мало *очі*. Бліді рожеві очиці. Я розумів — *раціональна* частка мого мозку розуміла, — що я бачу лише відблиск світла на небі, але в той же час я знав, що там є щось інше. Воно використовує те небесне світло. Використовує вечірню зорю, щоб дивитися крізь неї, і дивиться воно *на мене*.

[Він знову починає плакати. Я не пропоную йому «Клінекс», бо не хочу порушувати чари. Хоча я не певен, що взагалі зміг би

запропонувати йому серветки, бо він і мене причарував. Те, що він описує, — навіяна маячня, і в глибині душі він сам це розуміє — «тіні, як обличчя» і тому подібне, — проте потужна маячня розповсюджується, як вірусна інфекція з чханням.]

Мабуть, я задкував, я зовсім цього не пам'ятаю; пригадую лише, як думав про те, що бачив голову якогось гротескного монстра з потойбічної темряви. І ще — якщо там є один, то мусять бути й інші. Вісім каменів ще можуть їх утримувати в облозі — ледь-ледь, — однак, якщо каменів тільки сім, вони просочаться з потойбічної темряви в реальність і поглинуть цей світ. Мені здавалося, я дивився на найдрібнішого, найслабшого з них. Мені здавалося, що воно — з його рожевими очима на сплюснутій зміїній голові й отим, схожим на великі довгі жальця, що росло в нього з морди, — дитинча.

Воно помітило, що я дивлюся на нього.

Ця огидна істота *шкірилась* до мене, а зуби в неї були головами. Живими людськими головами.

Тоді я наступив на суху гілку. Вона луснула голосно, мов петарда, і заціпеніння минулося. Гадаю, нічого неможливого нема в тому, що та істота, котра вигулькнула серед кола з каменів, мене загіпнотизувала, як змія, що начебто може гіпнотизувати пташок.

Я повернувся й побіг. Кофр з об'єктивом лупив мені по нозі, і кожний його удар ніби промовляв: *Прокинься! Прокинься! Геть звідси! Геть звідси!* Я смикнув дверцята своєї «тойоти» і почув дзеленькіт дзвоника, котрий нагадує вам, що ви залишили ключ у замку запалювання. Мені згадався старий фільм, де Вільям Павелл і Мірна Лой[10] стоять у вестибюлі шикарного готелю, і Павелл калатає взятим зі стійки дзвоником, викликаючи порт'є. Правда ж, кумедно, які дивні речі спливають у голові в такі хвилини? У кожного з нас у голові також є щось на кшталт шлюзових воріт — ось що я думаю. Вони стримують божевілля, щоб ним не затопило розум. А в критичні моменти ці ворота розчахуються і нас затоплює всяке потойбічне лайно.

Я завів двигун. Ввімкнув радіо на максимальну звучність, і з гучномовців загримів рок. Грали «The Who», я це добре пам'ятаю. І ще пам'ятаю, що ввімкнув фари. Коли зробив це, ті камені, здалося, *плигнули до мене*. Я ледь не заверещав. Але їх було вісім, я порахував, а вісім — безпечна цифра.

[Тут знову довга пауза. Майже на цілу хвилину.]

Наступне, що пам'ятаю, — я знову на дорозі №117. Не знаю, як я туди виїхав, чи розвернувся десь, чи здавав задом. Не знаю, скільки на це пішло часу, пісня «The Who» вже закінчилася, і тепер грали «Дорз». Господи помилуй, вони співали «Повернення у потойбіччя» [11]. Я вимкнув радіо.

Гадаю, мені більше нема чого вам розповісти, доку, не сьогодні. Я виснажився.

[Так, судячи з його вигляду.]

* * * * *

[Наступний сеанс]

Я гадав, що враження, що його справило на мене те місце, поблякне дорогою додому — усього лише якийсь неприємний випадок серед безлюддя, авжеж? — і щойно я сидітиму у своїй вітальні, з ввімкнутим телевізором, то прийду цілком до тями. Але трапилося інше. Навпаки, відчуття катастрофи — від того, що я торкався якогось іншого, неприязного до нашого, всесвіту, — схоже, посилилося. Залишалася переконаність у тому, що я бачив обличчя — гірше того, тінь величезного рептильного тіла — посеред того камінного кола. Я почувався... *інфікованим*. Інфікованим власними думками, що роїлися в моїй голові. А ще я відчував себе *небезпечним* — так, ніби міг покликати сюди ту істоту, просто забагато думаючи про неї. А вона ж з'явиться не сама. Весь той потойбічний космос просочиться до нас, як блювотиння крізь мокре денце паперового пакету.

Я обійшов хату, позамикав усі двері. Тоді з'явилася впевненість, що, деякі я забув замкнути, і я знову їх перевірів. Цього разу я рахував: передні двері, задні двері, двері до комори, двері до підвалу, верхні гаражні двері, задні гаражні двері. Усього шість, і мені майнуло в голові, що цифра ця гарна. Не гірша за гарну цифру вісім. Це дружні цифри. Теплі. Не холодні, як п'ять або... ну, ви знаєте, сім. Я трохи заспокоївся, але ще раз усе обійшов наостанок. Так само шість. «Шість — це гаразд», — пам'ятаю, сказав я. Гадав, що після цього засну, але не зміг. Навіть прийнявши амбієн. Перед очима мені так і стояв захід сонця над Андроскоггіном, вечірня зоря, що обертається червоною

змією. Туман піднімається з трави, мов язика. І істота в каменях. Оце найважче.

Я встав і порахував усі книжки у шафці в спальні. Їх виявилось дев'яносто три. Погана цифра, і не тільки тому, що непарна. Поділіть дев'яносто три на три, й отримаєте тридцять один; тринадцять ззаду наперед. Тож я приніс одну книжку з маленької полиці у вітальні. Але дев'яносто чотири лише трохи краще число, бо дев'ять плюс чотири дає тринадцять. Док, ці тринадцятки повсюди в нашому світі. А ви й не знали. Атож, я приніс ще шість книг до спальні. Ледь розпихав по полицях. Сто — це добре. Фактично це чудова цифра.

Я вже хотів був лягти, аж тут занепокоївся про полицю у вітальні. Ну, розумієте, так, ніби я обікрав Пітера, щоб заплатити Полу. Тож я порахував книжки там, їх була гарна кількість — п'ятдесят шість. Якщо скласти дві цифри, виходить одинадцять, непарне число, але не найгірше з непарних, і п'ятдесят шість ділиться на двадцять вісім — гарна цифра. Після цього я зміг заснути. Гадаю, мені снилися якісь кошмари, але, що саме, я не запам'ятав.

Минали дні, а я подумки повертався до Акерманового поля. На моє життя ніби впала тінь. Тоді я вже почав рахувати різні речі і торкався різних речей — щоб упевнитися, що розумію їхнє місцеположення у світі, в реальному світі, в *моєму* світі, — також я почав розміщувати речі. Завжди парно, і зазвичай колом або по діагоналі. Бо кола та діагоналі оберігають від вторгнення.

Зазвичай так воно і є. Проте не завжди. Якийсь дріб'язок може чотирнадцять перетворити на тринадцять або вісімку в сімку.

На початку вересня до мене в гості завітала моя менша дочка і зауважила, що я маю дуже втомлений вигляд. Вона спитала, чи не забагато я працюю. Також вона відзначила, що всі ті дрібнички, сувеніри, що її мати, виїжджаючи після нашого розлучення, так і залишила у вітальні, тепер розміщені, як вона це назвала, «польовими колами». Вона спитала: «Тату, щось ти на старість стаєш трохи дивакуватим, еге ж?» Ось тоді я й вирішив, що мені треба знову відвідати Акерманове поле, але цього разу при повноцінному денному світлі. Я гадав, якщо побачу все вдень, просто побачу кілька каменів, що без будь-якого сенсу стирчать кружком на некошеному лузі, я усвідомлю всю безглуздість цієї справи, а мої нав'язливі ідеї відлетять, мов пух з кульбабок під різким подувом вітру. Я бажав цього. Бо

рахування, торкання і розміщення — це серйозна праця. Велика відповідальність.

По дорозі я заїхав до закладу, де звичайно обробляли мої фотографії, й дізнався, що кадри, які я відзняв того вечора на Акермановому полі, не вийшли. Я одержав лише сірі прямокутники, ніби їх засвітило якимсь потужним випромінюванням. Мене це затримало, однак не зупинило. Я позичив цифрову камеру в одного хлопця у тому фотосалоні — ту, яку спалив, — і знову поїхав до Моттона, швидко погнав. Хочете почути одну дурницю? Я почувався, як той обпечений отруйним плющем, що поспішає до аптеки по цинкову мазь. Бо реакція в мене була саме така — сверблячка. Рахування, торкання й розміщення діють, як чухання, але чухання дає тільки короткочасне полегшення. Цим ще більше розчухуєш сверблячку. Мені ж потрібні були ліки проти неї. Повернення до Акерманового поля не годилося на ліки, але звідки мені тоді було це знати? Як той казав, ми навчаємося, роблячи. А ще краще ми вчимося через спроби й помилки.

День стояв чудовий, у небі ані хмаринки. Листя було ще зеленим, але повітря відзначалося тією особливою прозорістю, що буває лише на межі пір року. Моя колишня дружина любила казати, начебто такі дні ранньої осені — це нам винагорода за те, що терпіли туристів і курортників цілі три літні місяці, вистоювали за ними в чергах, коли ті розплачувалися за куплене пиво за дбпомогою своїх кредитних карток. Я гарно почувався, пам'ятаю точно. Я почувався впевненим у тому, що покладу край цьому безглуздому шаленству. Слухав збірку хітів «Квін», думав, як чудово звучить Фреді Мерк'юрі, як *чисто*. Навіть підспівував. Я переїхав через Андроскоггін у Гарло — вода з обох боків старого мосту така прозора, що хоч очі виймай, — і бачив, як скидається риба. Мені стало так весело, що я розреготався вголос. Я не сміявся після того вечора на Акермановому полі, а сміх звучав настільки гарно, що я розреготався знову.

А далі через пагорб Бой Гілл — я певен, ви знаєте, де це, — і повз кладовище «Безтурботні пагорбки». Там я колись зробив цікаві знімки, але не помістив жодного до календаря. Через якихось хвилин п'ять я вже під'їхав до тієї бічної ґрунтової дороги. Вже почав робити поворот і вдарив по гальмах. Саме вчасно. Якби трішечки не встиг, радіатор моєї «тойоти» розідрало б навпіл. Поперек дороги було напнуто

ланцюг, а з нього звисала нова табличка: АБСОЛЮТНО ЗАБОРОНЕНА ЗОНА.

Авжеж, я міг би запевнити себе, що це лише збіг обставин, що особа, якій належать ці гай і поле, — не конче на прізвище Акерман, хоча і ймовірно, — вішає цей ланцюг і знак на ньому кожної осені, щоб віднаджувати мисливців. Але ж сезон полювання на оленів починається аж першого листопада. Навіть пташиний сезон починається тільки в жовтні. Гадаю, хтось назирає за тим полем. Може, через бінокль, хоча, можливо, воно застосовує якийсь менш нормальний спосіб бачення. Хтось знав, що я побував там і можу з'явитися знову.

— Покинь і думати, — умовляв я себе, — якщо не хочеш досягти того, що тебе заарештують за вторгнення на приватну територію, можливо, ще й надрукують твою фотографію у касл-рокській газеті «Сигнал». Хіба не чудова реклама для твоєї ділової репутації?

Але мене неможливо було зупинити, особливо коли я мав шанс дістатися до того поля, нічого там не побачити і, як наслідок, відчути себе краще. Тому що — зважайте на це — я повторював собі, що, якщо хтось хоче віднадити мене від своєї власності, я мушу поважати волю цієї особи, і в той же час рахував літери на тому написі, їх було двадцять три, *жахлива* цифра, куди гірша за тринадцять. Я розумів, що думати таким чином — божевілля, але саме таким чином я думав, і якась частина мене розуміла, що в цьому немає ані крихти божевілля.

Я залишив «тойоту» на стоянці біля «Безтурботних пагорбків» і пішов назад до ґрунтової дороги, з плеча в мене звисала позичена камера в маленькому чохлі на зіпері. Я обійшов ланцюг — так просто — і рушив по дорозі в бік поля. Виявилося, що мені довелося б іти пішки, навіть якби там не було ланцюга, бо тепер поперек дороги лежало з півдюжини повалених дерев, і не якісь там трухляві берези. П'ять із них були добрячими соснами, а останнє — цілком зрілим дубом. Звісно, вони не самі впали, цих діток було стято ланцюговою пилкою. Їм не вдалося навіть пригальмувати мою ходу. Через сосни я переліз, а дуб обійшов збоку. Тут я вже опинився під пагорбом і почвалав угору до поля. Я не удостоїв і поглядом тамтешній напис АКЕРМАНОВЕ ПОЛЕ. ПОЛЮВАННЯ ЗАБОРОНЕНО. ЗАБОРОНЕНА ТЕРИТОРІЯ. Я побачив просвіт між деревами, ближче до вершини пагорба, серед останніх з них — пилові стовпи сонячних

променів і безкінечне блакитне небо вгор'ї, на позір веселе й оптимістичне. Полудень. Не буде там ніякої гігантської ріки-змії, що кривавиться віддалік, а буде Андроскоггін, з яким я виріс, якого я любив, — синій і гарний, такий, яким видаються звичайні речі, коли ми бачимо їх у найвигіднішому їм ракурсі. Я кинувся бігти. Дикий оптимізм не полишав мою душу всю дорогу до вершини, але, щойно я побачив ті камені, що стирчали там, мов ікла, всі гарні почуття відлетіли геть. Їх заступив моторошний жах.

Там знову було сім каменів. Тільки сім. А посеред них — навіть не знаю, як це пояснити, щоб ви зрозуміли, — лежала *вицвіла* місцина. Не зовсім схожа на тінь, а більше на... ну, знаєте, як ото з плином часу синій колір вицвітає на ваших улюблених джинсах? Особливо на тих місцинах, де є напруга, як от на колінах? Там було щось схоже на це. Колір трави ніби стерся до масляної зелені шкірки лайма, а небо, замість синього, над колом з каменів виглядало якимсь *посірілим*. Я відчував, що, якщо увійду в нього — а якась частина моєї душі цього таки хотіла, — зможу одним ударом кулака прорвати тканину реальності. А коли зроблю це, щось мене вхопить. Щось із потойбіччя. Я не мав у цьому сумнівів.

І все ж таки щось у мені *воліло так зробити*. Воно хотіло... сам не знаю... облишити любовну прелюдію й одразу перейти до сексу.

Я бачив — чи мені здавалося, що бачу, я й зараз не певен цього — місце, де мусив стояти восьмий камінь, і я бачив, як... як та *вицвілість*... бубнявіє, намагаючись прорватися там, де в облозі каменів з'явилося тонке місце. Я страшенно злякався! Бо якщо воно вирветься, тоді кожна неймовірна істота з потойбіччя потягнеться до нашого світу. Небо стане чорним, його заповнять нові зірки і божевільні сузір'я.

Я зняв з плеча камеру, але впустив її на землю, коли намагався розкрити зіпер чохла, у якому вона лежала. Руки в мене тряслися, ніби мене пройняло якимись корчами. Я підібрав чохол з камерою і розчепив зіпер, а коли знову поглянув на камені, побачив, що простір між ними вже не просто вицвілий. Він почорнів. І знову я бачив *очі*. Вони вдивлялися з темряви. Тепер вони були жовті, зі щілинами чорних зіниць. Як котячі. Або зміїні очі.

Я хотів націлитися камерою, але знову її впустив. А коли нахилився по неї, над нею зімкнулася трава, і мені довелося її

витягувати. Ні, мені довелося її *виривати* звідти. Я вже стояв навколішки і обома руками смикав за пасок. І вітерець повіяв з того місця, де мусив би стояти восьмий камінь. Він відкинув волосся мені з чола. Він доніс сморід. Він смердів падлом. Я підніс камеру собі до обличчя, але спершу нічого не побачив. Я подумав: *воно осліпило камеру, воно якимсь чином осліпило камеру*, а тоді пригадав, що це ж цифровий «Нікон» і його треба ввімкнути. Я його ввімкнув — почув «біп», — але все одно нічого не бачив.

На той час вітерець уже перетворився на вітер. Під ним трава пішла вихилятися тінявими хвилями по всьому полю. Сморід став нестерпним. І день почав меркнути. В небі не було ані хмаринки, воно залишалося чисто синім, але день все одно темнішав. Так, ніби якась невидима планета затуляла сонце.

Щось заговорило. Не англійською. Щось таке, на слух як «ктгун, ктгун, діяанна, діяанна». А тоді... Господи Ісусе, тоді воно промовило моє ім'я. Воно сказало: «Ктгун, N., діяанна K». Гадаю, я закричав, але не зовсім певен, бо тоді вже вітер став ураганим, він ревів у мене у вухах. Я *напевне* кричав. Мав повне право кричати. Бо *воно знало моє ім'я!* Ця абсурдна, невимовна істота *знала моє ім'я!* А тоді... камера... знаєте, що я зрозумів?

[Я йому кажу, що він, мабуть, не зняв кришку з об'єктива, і він відповідає мені пронизливим іржанням, яке діє мені на нерви, пробуджуючи в уяві паціюків, що ковзають по битому склу.]

Саме так! Авжеж! Кришка! Там була та злопадлюча кришка! Я зірвав її й підніс камеру до очей — я просто дивом знову не впустив її, бо ж руки мені трусилися страшно, а трава б її уже ніколи не відпустила, нізащо, бо наступного разу була б уже наготові. Але я її не впустив, і вже цілився через видошукач, і бачив вісім каменів. Вісім. Вісімка добре діє. Мряка все ще ворохобилася всередині кола, але відступала. І вітер навкруг мене вщухав.

Я опустив камеру, і їх стало сім. Щось вигулькнуло з темряви, щось, чого я не в змозі описати. Я його бачу — я бачу його у своїх снах, — але не маю достатньо виразних слів для означення цієї гидоти. Пульсуючий шкірястий шолом на відстані моєї простягнутої руки. З жовтими баньками по боках. Баньки... гадаю, то таки були очі, і воно ними дивилося на мене.

Я знову підняв камеру і побачив вісім каменів. Я зробив чи то шість, чи вісім знімків, немов намагався зафіксувати, закріпити їх навечно на їх місцях, але, звісно, нічого не вийшло, я лише спалив камеру. Доку, об'єктив бачив усі камені — я абсолютно певен, що їх також було б видно і в дзеркалі, а може, навіть крізь звичайне віконне скло, — але ж камені неможливо було зафіксувати. Єдине, що може їх визначати, утримувати їх на місці, — це людський розум, людська пам'ять. Та й вони ненадійні, як з'ясувалося. Рахування, торкання й розміщення дієві якийсь час — як на сміх, дії, що загал їх вважає проявом невротичних станів, насправді спрямовані на дотримання порядку у світі, — але рано чи пізно весь вибудований за їх допомогою захист занепадає. А яка ж то важка робота.

І її, з біса, так багато.

Може, ми закінчимо на сьогодні? Я розумію, ще рано, але я дуже втомився.

[Я йому кажу, що, якщо він бажає, я можу виписати йому рецепт на седативний засіб — не дуже потужний, але надійніший за амбієн і лунесту. Якщо не перевищувати дози, ці пігулки допомагають. Він відповідає мені вдячною посмішкою.]

Гарно, це було б дуже гарно. Але, якщо ваша ласка, можу я вас про дещо попросити?

[Я кажу йому, що, звісно, він може.]

Прошу, випишіть мені тоді двадцять, сорок або шістдесят. Це вельми гарні цифри.

* * * * *

[Наступний сеанс]

[Я кажу йому, що вигляд у нього покращав, хоча це далеко від правди. Насправді він скидається на чоловіка, якого ось-ось замкнуть у спецзакладі, якщо він терміново не віднайде способу повернення на свою персональну трасу №117. Розвернутися чи здавати задом, не має значення, але він мусить забратися з того поля. До речі, і я також. Мені вже було наснилося це його поле, котре, якби захотів, я б і сам легко знайшов. Не те щоб я насправді збирався — це вже було б занадто схоже на співучасть у манії пацієнта, — але, якби схотів,

знайшов би. Якось серед ночі в минулий вікенд (я теж тоді не міг заснути) мені спало на думку, що я мав би проїжджати повз нього, і не раз, а сотні разів. Бо я сотні разів проїжджав по мосту Бейл Роуд Брідж і тисячі разів повз кладовище «Безтурботні пагорбки» — у шкільному автобусі, який возив нас з сестричкою Шейлою до початкової школи імені Джеймса Ловелла[12]. Тож звісно, що я міг знайти його. Якби схотів. Якщо воно існує.]

[Я питаю, як йому спалося, чи допомогли прописані ліки. Темні кола в нього під очима кажуть мені, що ні, але цікаво, що відповідь він.]

Набагато краще. Дякую. І з моїм СНС також трохи краще.

[При цьому його руки — від яких надходить правдивіша інформація — машинально розміщують вазу й коробку з серветками на протилежних кутках прикушеткового столу. Сьогодні Сенді поставила троянди. Він розташовує їх так, що вони утворюють зв'язок між вазою й коробкою. Я питаю, що було після того, як він з'їздив на Акерманове поле з позиченою камерою. Він знизує плечима.]

Нічого. Якщо не рахувати того, що я виплатив тому хлопцю з фотосалону компенсацію за його «Нікон». Невдовзі дійсно почався мисливський сезон, тож у тих гаях насправді небезпечно перебувати, навіть якщо ти вбраний з голови до ніг у щось яскраво-помаранчеве. Хоча мені не віриться, щоб у тих місцях було багато оленів, вважаю, вони тримаються подалі звідти.

Моє СНС-лайно сплигло, і я почав знову нормально спати вночі.

Тобто... майже кожної ночі. Траплялися, звісно, сновидіння. У снах я завжди опинявся на тім полі, намагався витягти камеру з трави, але трава її тримала. Чорнота розпливалася з кола, мов олія, а коли я дивився вгору, бачив небо, розколоне зі сходу до заходу, і з тієї тріщини лилося жахливе чорне світло... живе якесь світло. І голодне. В цю мить я зазвичай прокидався, весь залитий потом. Іноді з криком.

Потім, на початку грудня, до мене в офіс надійшов лист. На конверті був напис ПЕРСОНАЛЬНО, а всередині — якась маленька річ. Я розірвав конверт, і звідти мені на стіл випав ключик з брелоком. На ньому — літери А.П. Я зрозумів, що це таке, що означають ці літери. Якби там був лист, у ньому було б написано: «Я намагався віднайти тебе. Не моя вина, а може, й не твоя, проте ось тобі ключ, і все, що ним відкриється, — тепер твоє. Ретельно дбай про все».

У той вікенд я знову поїхав до Моттона, але не став залишати машину на стоянці біля «Безтурботних пагорбків». Розумієте, в цьому не було потреби. Портленд та інші маленькі містечка, які я проїжджав, уже були прикрашені до Різдва. Стояв колючий холод, але снігу ще не було. Ви ж знаєте, як воно завше холоднішає перед тим, як випасти снігу? Отак було й того дня. Але небо було обкладене хмарами, і сніг таки пішов, почалася справжня хурделиця саме тієї ночі. Ви пам'ятаєте?

[Я кажу йому, що так. Маю власну причину, щоб пам'ятати (і але цього я йому не кажу). Ми з Шейлою тоді залишилися в занесеному снігом нашому старому домі, до якого приїхали подивитися, що там треба відремонтувати. Ми випили і танцювали під старі записи «Бітлз» і «Роллінг Стоунз». Було приємно.]

Ланцюг так і висів поперек дороги, але ключ А.П. підійшов до замка. А повалені дерева було стягнуто на узбіччя. Я ніби знав, що так і буде. Блокувати дорогу більше не було сенсу, бо це поле тепер стало моїм полем, ті камені стали моїми каменями і, що б вони не оточували, відповідальність за нього тепер було покладено на мене.

[Я питаю його, чи було йому лачно, впевнений, що прозвучить відповідь — так. Але N. мене дивує.]

Ні, майже ні. Бо місце стало іншим. Я зрозумів це ще на розвилці, де ґрунтовий шлях відгалужується від дороги №117. Я відчув це. І ще я чув каркання ворон, коли відмикав замок своїм новим ключем. Зазвичай їхні крики мені видаються гідкими, але того дня вони звучали вельми ніжно. Хай це здається претензійним, але ці крики звучали як спокута.

Я знав, що на Акермановому полі мусять стояти вісім каменів, і мав рацію. Я знав, що вони не стоятимуть правильним колом, і тут я також мав рацію. Вони знову мали вигляд безладно розкиданих скельних виходів, що виткнулися над геологічною платформою в результаті якогось тектонічного зсуву, або вісімдесят тисяч років тому їх оголив відступаючий льодовик, або якась повінь у більш недавній минувшині.

Я зрозумів також дещо інше. А саме: я активізував це місце *всього лише тим, що подивився на нього*. Людські очі прибирали геть восьмий камінь. Об'єктив фотокамери ставив його назад, але не міг утримати на місці. Я мусив відновити захист символічним актом.

[Він робить паузу, замислюється, а коли знов починає говорити, схоже, змінив уже тему.]

Ви знаєте, що знаменитий Стоунхендж — це комбінація годинника й календаря?

[Я відповідаю, що десь читав про це.]

Люди, які збудували його та інші подібні місця, мусили розуміти, що для визначення часу їм достатньо сонячного годинника, а щодо календаря — нам відомо, що доісторичні мешканці Європи й Азії визначали дні, просто роблячи позначки на стінах своїх печер. Тож якщо Стоунхендж — усього лише гігантський годинник-календар, то навіщо він? А я гадаю — це пам'ятник синдрому нав'язливих станів, гігантський СНС-невроз, що височіє посеред Солсберійського поля.

Якщо він окрім визначення годин і місяців не служить ще й захистом від чогось. Тримає на замку вхід до якогось божевільного універсуму, що сусідить з нашим. У мене траплялися дні — багато, особливо минулої зими, коли я почувався майже так само, як колись, — коли починав вважати, що все це маячня, що все, що я, як мені здавалося, бачив на Акермановому полі, відбувалось лише в моїй голові. Що все це моє СНС-лайно — не більш як ментальний спотикач.

Потім мене повернуло на інше — це почалося цього року навесні, — коли я сповнився віри в те, що все було насправді: я таки щось активізував. І, зробивши це, став останнім учасником довгої-предовгої естафети, початок якої, либонь, сягає праісторичних часів. Я розумію, це відгонить божевіллям, — але, з іншого боку, навіщо б я про все це розповідав психіатру? — і трапляються доволі довгі періоди, коли я не сумніваюсь у тому, що це таки справжнє божевілля... навіть коли рахую речі, блукаючи вночі по хаті, торкаючись вимикачів і конфорок на плиті, я певен, що це просто... ну, ви мусите розуміти... та хімічні реакції в моєму мозку відбуваються такі, що навряд чи правильні пігулки поправлять.

Я багато думав про це минулої зими, коли мені велося гарно. Чи, принаймні, покращало. А тоді, у квітні цього року, знову все пішло навскоси. Я більше рахував, більше торкався і розміщував ледь не все, що було можливо, колами й діагоналями. Моя дочка — та, яка вчиться в тутешньому коледжі, — знову зробила зауваження щодо мого зовнішнього вигляду і явної нервозності. Вона спитала, чи це через розлучення з її матір'ю, і, коли я відповів, що ні, вона мені, схоже, не

повірила. Вона спитала, чи не варто мені «звернутися до когось», і, бачить Бог, ось я тут.

У мене знову почалися нічні кошмари. Якось на початку травня я прокинувся у себе в спальні на підлозі від власного крику. Уві сні я бачив величезне сіро-чорне чудовисько з крилами, як у горгульї, зі шкірястою головою, як шолом. Воно стояло на руїнах Портленда, само заввишки щонайменше в милю, — я бачив згустки хмар, що пливли повз його облямовані металевими пластинами руки. І голосили, й корчилися люди, яких він стискав у своїх кігтястих кулаках. Я розумів, я *знав*: воно прорвалося сюди з-поміж кам'яних стовпів на Акермановому полі, воно перше й наймізерніше з погані, котра ще полізе з того, іншого світу, і в цьому винен я. Бо я знехтував своїми обов'язками.

Я тинявся по хаті, розміщав речі колами, а потім рахував їх, аби впевнитися, що в тих колах тільки парна кількість речей, і до мене дійшло, що ще не пізно, що воно тільки-тільки почало прокидатися.

[Я питаю його, що він має на увазі під «воно».]

Воно — це сила! Пам'ятаєте «Зоряні війни»? «Використовуй силу, Люк»?

[Він несамовито регоче.]

Хоча це той випадок, коли потрібно *невикористання* сили! Потрібно *зупинити* силу! *Ув'язнити* силу! Щось хаотичне, що рветься крізь те тонке місце — і крізь усі тонкі місця цього світу, так я гадаю. Іноді мені спадає на думку, що за тією силою стоїть сила-силенна зруйнованих всесвітів, розтягнутий на безкінечні еони ланцюг, немов відбитки монструозних стіп...

[Він каже щось пошепки, чого я не розбираю. Я прошу його повторити, але він хитає головою.]

Доку, дайте мені ваш блокнот. Я краще напишу. Якщо те, що я вам розповідаю, правда, а не вигадки мого задовбаного розуму, небезпечно промовляти вголос те ім'я.

[Він пише великими друкованими літерами КТГУН. Показує мені, а коли я киваю, рве аркуш на шматки, рахує ці шматки — гадаю, щоб пересвідчитися, що їх парна кількість, — а вже потім викидає їх до сміттевого кошика, що стоїть біля кушетки.]

Ключ, той, що я отримав його поштою, зберігався в моєму домашньому сейфі. Я дістав його й поїхав до Моттона — через міст,

повз цвинтар, угору по тій чортовій ґрунтовій дорозі. Я не розмірковував, бо це рішення не з тих, які треба обдумувати. Це все одно, якби ви, повернувшись додому і побачивши там пожежу, почали розмірковувати, чи варто засмикнути фіранки у вітальні. Отже — я просто взяв та й поїхав.

Але прихопив з собою камеру. Не завжди варто вірити власним очам.

З кошмару я підхопився десь о п'ятій, тож іще був ранній ранок, коли я приїхав на Акерманове поле. Андроскоггін був дуже красивий — немов довге срібне дзеркало, а не якась змія, з делікатними завитками туману, що здіймалися від його гладіні, а потім розливалися понад ним, ну, я не знаю, либонь, у термічному потоці чи щось таке. Ця стрічка туману точнісінько копіювала ріку з усіма її поворотами й звивами, отож і сама виглядала, немов якась примарна небесна річка.

На полі виросла нова трава, і кущі сумаху майже всі вже зеленіли, але я побачив дещо загрозливе. І тут не важливо, що з того потойбіччя існує тільки в моїй голові (а я цілком погоджуюсь, що, можливо, так і є), ця штука була реальною. Я зробив фотографії, і на них усе видно. Вони каламутнуваті, але на кількох можна побачити мутації в найближчих до каменів кущах сумаху. Листя не зелене, а чорне, і гілки *покручені*... їх ніби вигнуто у формі літер, і з тих літер складаються слова... авжеж... його ім'я.

[Він киває на сміттєвий кошик, куди перед тим укинув шматки подертого аркуша.]

У колі каменів чорніла темрява — їх, звісно, було лише сім, тому мене туди й погнало, — але очей там я не побачив. Слава Богу, приїхав вчасно. Там тільки морок безперестанку обертався, немов перекривляючи тиху красу того весняного ранку, немов зловтішаючись із тендітності нашого світу. Крізь нього виднівся Андроскоггін, але той морок — ледь не біблійний стовп[13] — перетворював ріку на каламутно-сіру стрічку.

Я підняв камеру — вона тепер висіла в мене на паску, на шиї, гож навіть якби я її впустив, трава не змогла б її вхопити, — і подивився через видошукач. Вісім каменів. Опустив фотоапарат — і їх знову стало сім. Подивився через видошукач і побачив вісім. Знову опустив камеру, і тепер їх залишилося вісім. Проте цього було недостатньо, я це добре розумів. Я знав, що ще повинен зробити.

Примусити себе підійти до кола каменів було найтяжчим з усього. Скиглення трави, що терлась об манжети моїх штанів, мов голоси — низькі, захриплі, незгодні. Намагалися віднадити мене. Повітря почало набувати мертвотного присмаку. Сповнене канцерогенності, а то й чогось гіршого, бацил, котрих не існує в нашому світі. Шкіра на мені почала сіпатись, і майнула думка, по правді, я й *тепер* цього певен: якщо я зроблю крок між оцих двох каменів і вступлю в коло, плоть розплавленою рідиною стече з моїх кісток. Я відчував звідти пориви вітру, що вирував там у своїм приватнім циклоні. І я знав, що *воно* вже наблизилось. Оте, зі шкірясто-шоломною головою.

[Він знову киває на сміття в кошику.]

Воно було вже поряд, і, якщо я побачу його так зблизька, я збожеволю. Моє життя завершиться у цьому колі, де я робитиму знімки, на яких нічого не побачити, окрім сірих вуалей. Але щось підштовхувало мене вперед. І коли я туди ступив...

[N. підводиться й повільними кроками робить промовисте коло навкруг кушетки. Його хода — важка й водночас із підскоком, як у дитини, що виконує роль шукача у грі в піжмурки, — виглядає трохи моторошно. На ходу він торкається рукою невидимих для мене каменів. Один... два., три... чотири... п'ять... шість... сім... вісім. Бо вісім утримують світовий порядок. Тоді він зупиняється й дивиться на мене. Бували в мене пацієнти у кризовому стані — чимало, — але ніколи раніше я не бачив такого зацькованого погляду. В його очах жаж, але я не бачу в них божевілля. Вони не затьмарені, а навпаки — ясні. Нехай це в нього й манія, але, поза всякими сумнівами, він сам це чітко усвідомлює.]

[Я питаю: «Увійшовши туди, ви їх торкалися?»]

Так, я торкнувся їх усіх по черзі. Проте не можу сказати, ніби відчував, як світ стає безпечнішим — ціліснішим, притомнішим — з кожним моїм доторком до каменя, бо це не було б правдою. Я відчував це через кожні два доторки. Знов парні числа, бачите? З кожною парою торкань той темний вир помалу згортався, а щойно я нарахував вісім, він ущух. Трава у колі каменів була жовтою, мертвою, але морок зник. І десь — звіддалік — я почув пташиний спів.

Я вийшов з кола. Сонце вже стояло високо, і туманна ріка, що була пливла понад реальною, розвіялася. Камені тепер мали вигляд просто каменів. Вісім виходів гранітної породи посеред поля, навіть не у

формі кола, хіба що у вас вельми потужна фантазія. А в мене було відчуття *роздвоєності*. Половиною мозку я розумів, що все це було продуктом моєї уяви, моєї уяви, котра на щось хворіє. Інша половина знала, що все було насправді. Ця половина навіть розуміла, що покращення лише тимчасове.

Це все сонцестояння, розумієте? Одне й те ж повторюється по всьому світу — не тільки в Стоунхенджі, але й у Південній Америці та в Африці, навіть в Арктиці! Ви бачите це на американському Середньому Заході — навіть моя дочка це бачила, хоча сама абсолютно не розуміється на цьому! *Польові кола!* — називає це вона. А вони ж — це календарі, Стоунхендж і все інше, — тільки позначають вони не дні чи місяці, а періоди більшої та меншої небезпеки.

Від тієї роздвоєності мене розривало навпіл. Мене й *зараз* рве навпіл, з того дня я побував там з десятків разів, і двадцять першого — коли в мене був призначений сеанс у вас, який мені довелося скасувати, ви пам'ятаєте?

[Я кажу йому, що пам'ятаю, звісно, я пам'ятаю.]

Я цілий день тоді пробув на Акермановому полі, спостерігав і рахував. Бо двадцять першого було літнє сонцестояння. День найбільшої небезпеки. А от на зимове сонцестояння, двадцять першого грудня, небезпека найменша. Так було минулого року, так буде й цього, так було кожного року від початку часів. А в найближчі місяці — принаймні до осені — роботи в мене поменшає. А двадцять першого... я не в змозі навіть розповісти, як там було жахливо того дня. Як той восьмий камінь мерехтів, спливаючи в небуття. Як важко було сконцентруватися, щоб повернути його в наш світ. Як той морок згущувався й відступав... як згущувався й відступав... мов приплив. Я навіть було задрімав там, а коли очуняв, побачив над собою нелюдське око — гидотне тридольне око дивилося на мене. Я закричав, але не кинувся навтьоки. Бо світ на мене покладався. Покладався, сам того не знаючи. Я не побіг, а натомість підніс собі до очей камеру й подивився через видошукач. Вісім каменів. І ніякого ока. Але після цього я вже не дозволяв собі дрімати.

Врешті-решт камінне коло стабілізувалося, і я зрозумів, що можу вже звідти йти. Принаймні той день було убезпечено. Вже й сонце сідало, знову, як колись, у перший вечір; палаюча куля зависла над обрієм, перетворивши Андроскоггін на криваву змію.

Атож, доку, — хай це реальність чи хоч би й маячня, але то нелегка робота. І відповідальність! Я так втомився. Розповідати, який це тягар — тримати цілий світ на власних плечах...

[Він знову лежить на кушетці. Крупний чолов'яга, але зараз він здається малесеньким, якимсь усохлим. Та ось він усміхається.]

Нарешті в мене буде відпустка взимку. Якщо доживу. А знаєте що? Гадаю, у нас із вами вже все скінчилося. Як то кажуть по радіо: «На цьому ми завершуємо нашу програму». Хоча... хтозна? Я можу знову до вас завітати. Або дати вам знати про себе.

[Я йому заперечую, кажу, що в нас ще багато роботи. Кажу, що він тягне на собі вантаж; на його плечах сидить невидима вісімсотфунтова горила, і лише разом ми зможемо її умовити злізти. Кажу, що ми зможемо це зробити, але потрібен час. Кажу все таке й інше та виписую йому два рецепти, але в глибині душі я боюся, що він таки зробить, як сказав; він попрощався. Рецепти він бере, але він попрощався. Можливо, тільки зі мною, можливо, з самим життям.]

Дякую вам, доку. За все. За те, що вислухали. А оце...

[Він показує на розміщені ним на столі речі.]

Я б на вашому місці це не переміщував.

[Я вручаю йому талончик на сеанс, і він акуратно кладе його собі до кишені. І торкається кишені рукою, переконуючись, що все на місці, а я тим часом думаю, що, може, я помиляюся, може, я його таки побачу п'ятого липня. Я вже помилявся. Мені подобається Н., і мені не хотілося б, щоб він безповоротно зник у тому камінному колі. Воно існує тільки в його мозку, але це не значить, що воно нереальне.]

[Останній сеанс завершено.]

4. Рукопис доктора Бонсейнта (фрагменти)

5 липня 2007

Побачивши некролог, я зателефонував йому додому. Відповіла С., його дочка, яка вчиться тут, у Мейні. Вона цілком тримала себе в руках і сказала, що в душі була до цього готова. Що вона перша приїхала до Н. у Портленд (цього літа вона працює у Кемдені, зовсім неподалік), але я чув через слухавку й інші голоси в домі. Це добре. Родина потрібна в багатьох випадках, але одна з її основних функцій — це

збиратися разом, коли хтось із її членів помирає, і особливо це важливо, якщо смерть насильницька або нагла — вбивство чи самогубство.

Вона знала про мене. Розмовляла вільно. Так, це було самогубство. В машині. У гаражі. По низу дверцят він поклав рушники, і, я певен, їх було парне число, десять або дванадцять; гарні цифри, якщо вірити N. Тридцять — негарне число, але хто з нас — особливо серед чоловіків, які живуть самотньо, — тримає у себе аж тридцять рушників? Навряд чи хто. Я певен, що ніхто.

Буде слідство, сказала вона. Знайдуть ліки — ті, що я йому прописував, я в цьому не маю сумнівів — у нього в організмі, хоча навряд чи в летальній концентрації. Гадаю, це не привід; N. все одно мертвий, яка б там не була причина.

Вона спитала, чи прийду я на похорон. Мене це зворушило. Аж до сліз, якщо сказати правду. Я відповів, що буду, якщо родина не проти. Здивовано вона сказала, що навпаки... чому б їм бути проти?

— Бо я не зміг йому допомогти, врешті-решт, — сказав я.

— Ви намагалися, — сказала вона. — А це вже важливо.

І я знову відчув, як мені запекло в очах. Від її делікатності.

Перш ніж повісити слухавку, я спитав у неї, чи він не залишив записки. Вона відповіла — так. Три слова. *Я так втомився!*

Йому варто було б додати туди своє ім'я. Тоді було б чотири.

* * * * *

7 липня 2007

І в церкві, і на цвинтарі родина N. — особливо С. — виявили до мене приязнь і ласку. Чуйність родини, котра навіть у такі критичні моменти може впускати до свого кола. Навіть прийняти чужого. Там було близько сотні людей, чимало з, так би мовити, професійного відгалуження його сім'ї. Я заплакав біля могили. Не здивувався сам цьому і не соромився: взаємототожнення між пацієнтом і аналітиком — потужна сила. С. взяла мене за руку, обійняла і подякувала за те, що я намагався допомогти її батькові. Я їй подякував навзаєм, проте почувався, наче якийсь халтурник, невдаха.

Чудовий літній день. Яка іронія.

Сьогодні ввечері я прослухав записи наших сеансів. Гадаю, я їх транскрибую. На матеріалі історії хвороби N. можна написати щонайменше одну статтю — крихітний додаток до обширної літератури з obsesивно-компульсивного синдрому, — а можливо, й щось більше. Книгу. Я поки ще вагаюсь. Мене стримує те, що я мушу відвідати оте поле, щоб порівняти фантазії N. з реальністю. Його світ з моїм. У тому, що це поле існує, я цілком упевнений. А камені? Так, скоріш за все, є там і камені. Поза тим сенсом, яким їх нагородила його нав'язлива манія.

Гарна вечірня зоря сьогодні, така червона.

* * * * *

17 липня 2007

Я зробив собі вихідний і вирушив до Моттона. Увесь час про це думав, отже, не знайшлося причини, щоб не поїхати. Я «справляв дрижаки», як сказала б наша матір. Якщо я збираюся писати книгу про випадок N., цього «справляння дрижаків» мені треба позбутися. Жодних виправдань. Користуючись знанням пам'ятних з дитинства місць — Бейл Роуд Брідж (який ми з Шейлою, не пригадаю нині вже, з яких причин, чомусь назвали Мостом Невдах), Бой Гілл і, авжеж, цвинтар «Безтурботні пагорбки», — я гадав, що без проблем знайду ґрунтову дорогу N., і знайшов. Які могли бути проблеми, якщо вона виявилася єдиною ґрунтівою, поперек якої висів ланцюг з написом ЗАБОРОНЕНА ТЕРИТОРІЯ?

Я припаркувався біля цвинтаря, як переді мною робив N. Хоча довкола стояв літній ясний і гарячий полудень, до мене долітали голоси лише кількох пташок, та й ті цвірінькали доволі далеко звідси. По дорозі № 117 не виявилось жодної легкової машини, тільки один лісовоз промчав зі швидкістю понад 70 миль, обдавши мене гарячим маслянистим вихлопом так, що аж волосся мені здуло з лоба. А потім я залишився сам. Згадав про свої хлоп'ячі походи через Бейл Роуд Брідж з маленькою вудкою «Зебко»[14], покладеною на плече, мов солдатський карабін. Тоді ніколи не бувало мені страшно, і я переконував себе, що й сьогодні не боятимусь нічого.

Але вже було страшно. Нічого ірраціонального я в цьому не вбачав. Мало приємного у відстеженні глибинних витоків ментальної хвороби пацієнта.

Я стояв перед ланцюгом, питаючи сам себе, чи дійсно воно мені потрібно — чи бажаю я порушити заборону, вдертися не просто на територію, яка мені не належить, а в царину obsесивно-компульсивних фантазій, котрі, безсумнівно, й doprowadили до загибелі їх колишнього власника. (Або ж — так буде коректніше — того, ким вони володіли.) Вибір не виглядав таким однозначним, яким він мені здавався ще того ж ранку, коли я натягував на себе джинси і взував свої старі руді туристські черевики. Вранці усе здавалося простим: «Поїдь і порівняй реальність із фантазіями N. або покинь і думати про статтю (чи то про книгу)». Але що таке реальність? Хто я такий, щоб наполягати, ніби сприйняття світу органами чуттів доктора Б. більш «реальне» за те ж сприйняття покійним бухгалтером N.?

Відповідь на це запитання здавалася достатньо ясною: док Б. не вчворив самогубства, він не рахує, не торкається й не розміщує речей, він людина, яка вважає, що цифри, хоч парні, хоч непарні, є просто цифрами. Доктор Б. у злагоді зі світом. Натомість бухгалтер N. не був у злагоді. Таким чином, сприйняття реальності доктором Б. раціональніше за сприйняття бухгалтера N.

Проте, опинившись там, відчувши тиху потужність тієї місцини (навіть на початку цієї дороги, ще перед ланцюгом), я зрозумів, що вибір у мене надзвичайно простий: піднятися ґрунтовкою до Акерманового поля або розвернутися й піти по асфальту до моєї машини. І поїхати звідси геть. Забути про можливу книгу, забути про ще більш можливу статтю. Забути про N. і займатися своїм власним життям.

Проте. Проте...

Від'їхати геть може означати (я кажу тільки *може*), що в глибині душі, на якомусь рівні підсвідомості, де завжди живуть усі ті древні забобони (пліч-о-пліч із нав'язливими маніями), я сприйняв віру N. у те, що Акерманове поле — це тонке місце, захищене лише колом з каменів, і якщо я там з'явлюся, то можу знов активувати якісь жахливі процеси, якусь жахливу *битву*, якій, як вважав сам N., він покладе край власним самогубством (принаймні тимчасово). Це буде означати, що я сприйняв (там само, в глибині мене, де всі ми залишаємося

однаковими, як ті мурашки, що вовтузяться у своєму підземному кишлі) ідею, ніби сам стану його наступним наглядцем. Що мене обрано.

І якщо я погоджуся з цією ідеєю...

— Моє життя невідворотно зміниться. — Це я промовив уголос. — Я ніколи не зможу дивитися на світ колишніми очима.

Відтак справа одразу набула серйозності. Іноді заносить, хіба ні? У такі місцини, де вибір перестає бути простим, а наслідки вибору неправильного варіанту стають серйозними. Ймовірно, загрозливими як не для життя, то для психіки.

Або... а якщо це ніякий не вибір? Якщо все це лише *закамуфльовано* під вибір?

Я відкинув цю думку і протиснувся повз один з кілків, на які було напнуто ланцюг. Мене називали ворожбитом і пацієнти, і мої (хочеться вірити, жартома) колеги, але я не мав бажання розглядати себе під цим кутом, дивитися в дзеркало під час гоління й думати: *ось чоловік, що в критичний момент дослухався не до власного розуму, а підпав під вплив нав'язливих ідей свого покійного пацієнта.*

Тут поперек дороги не лежали повалені дерева, але ближче до підніжжя пагорба я побачив кілька стовбурів — переважно то були берези й сосни — у рівчаку. Мабуть, вони попадали цього року і їх відтягли вбік, або минулого року, або позаминулого. Мені важко було про це судити. Я не розуміюся на лісозаготівлі.

Я почав підніматися і побачив, що ліс обабіч дороги рідшає, відкриваючи переді мною широкий простір гарячого літнього неба. Відчуття було, ніби я рухаюсь у голові N. Я зупинився на півдорозі до вершини пагорба, не тому, що захекався, а щоб спитати себе востаннє, чи насправді мені це потрібно. А тоді рушив далі.

Краще б мені було цього не робити.

Поле там було, і вид звідти на захід відкривався саме такий мальовничий, як розписував N., — справді захоплюючий. Навіть при тому, що сонце стояло високо і було жовтим, а не сідало червоною кулею за обрій. І камені там, звісно, були, десь ярдів за сорок нижче по схилу. І, авжеж, у їх розміщенні вгадувалось щось схоже на коло, хоча аж ніяк не те коло, яке можна побачити у тому ж Стоунхенджі. Я їх полічив. Їх, як і казав N., було вісім.

(Окрім тих випадків, коли він казав, що їх було сім.)

Трава всередині цього приблизного кола була негустою і якоюсь жовтуватою, порівняно з яскраво-зеленою травою вище колін на решті поля (воно тягнулося широко й далеко, гублячись серед мішанини дубів, ялин і беріз), проте аж ніяк не мертвою. Потім мою увагу привернула зграйка кущів сумаху. Теж не мертвого — мені так, принаймні, здалося, проте листя на тих кущах, замість зеленого з червоними прожилками, було чорним і безформним. Настільки неправильним, що аж важко було на нього дивитися. Це листя знущалося з того порядку, якого очікує око. Краще я просто не можу пояснити.

Я помітив ярдів за десять від того місця, де стояв, щось біле між тими кущами. Підійшов, і побачив там конверт, і одразу зрозумів, що його тут для мене залишив Н. Якщо не в день свого самогубства, то незадовго перед тим. Мені раптом наче щось урвалося в шлунку. Ясне розуміння того, що, вирішивши прийти сюди (якщо це було *моє* рішення), я зробив неправильний вибір. Що я, безумовно, зробив неправильний вибір, попри те що мав стійку звичку покладатися не на інстинкти, а на свій інтелект.

Дурниці. Я розумію, що не варто навіть і думати про нісенітниці.

Звісно (це ж очевидно!), Н. теж це розумів, а, поза тим, не припиняв думати про те саме. І, безсумнівно, рахував рушники, навіть готуючись до того, щоб...

Щоб упевнитися, що їх парна кількість.

Що за дурня?! Авжеж, розум уміє утнути дивні штуки. Тіні народжують обличчя.

Щоб конверт залишався сухим, його було обгорнуто прозорим пластиковим пакетиком. Напис на конверті було зроблено великими чіткими літерами: **ДОКТОРУ ДЖОНОВІ БОНСЕЙНТУ**.

Я дістав конверт з пакета, потім кинув погляд на камені, що стирчали нижче по схилу. Їх так само вісім. Авжеж, інакше й не може бути. Проте довкола не чулося ні голосу пташки, ані цвіркуна. День затамував подих. Кожна тінь наче вирізьблена. Тепер я розумів, що мав на увазі Н., кажучи про відчуття закинутості в далеке минуле.

У конверті щось було; відчував його совання туди-сюди, і мої пальці знали вже, що там таке, раніше, ніж я відірвав край конверта і та річ сковзнула мені в долоню. Ключ.

А ще записка. Всього лише два слова. *Вибачте, доку.* І підпис, звісно, його ім'я. Без прізвища. Отже, разом три слова. Недобра цифра. У всякому разі, згідно з уявленням N.

Я поклав ключ до кишені й так стояв біля куща сумаху, який мав вигляд не куща сумаху, — чорне листя, гілки покручені, аж поки вони не почали скидатися на руни чи на літери...

Тільки не КТГУН!

...і вирішив. Час іти. Досить. Якщо щось спричинило мутацію кущів, якесь забруднення довкілля, отруєння ґрунту, то що вдієш. Кущі — не найважливіша деталь тутешнього краєвиду; камені — оце важлива частина. Їх вісім. Ти протестував світ і впевнився, що він такий, яким його сподівався побачити, він такий, яким, як ти знав, він і мусить бути, світ такий, як завжди. Якщо це поле здається тобі якимсь дуже тихим — ледь не гнітючим, — це, безсумнівно, залишковий ефект від того враження, яке на твій мозок справили історії, котрих ти наслухався від N. Не кажучи вже про його самогубство. А зараз повернімося до власного життя. Не звертаймо уваги на тишу і на відчуття — в душі мов передгрозова хмара зріє, — ніби щось ховається в цій тиші. Повертайтеся до свого життя, докторе Б.

Йди звідси, поки ти ще можеш.

Я повернувся в бік дороги. Висока трава шелеснула об мої джинси, немов щось прошепотіла глухим, засапаним голосом. Сонце пекло мені руки і шию.

Я відчув потребу обернутися й знову подивитися. Гостру потребу. Присоромив себе, але зазнав поразки.

Обернувшись до поля, я побачив сім каменів. Не вісім, а тільки сім. Я двічі їх перерахував, щоб упевнитись. І місце поміж каменів, здавалося, потемнішало, ніби хмарка затулила сонце. Така малесенька, що тінь від неї падає лише на це місце. От тільки воно не схоже було на тінь. Воно якраз мало вигляд саме мряки, що рухалася понад пожовклою прим'ятою травою, обертаючись навкруг самої себе, а потім знову посуваючись у бік відтулини, де, як я був певен (майже певен, чорти мене забирай), стояв восьмий камінь, коли я сюди прибув.

Я подумав: у мене нема камери, щоб подивитися через видошукач і змусити її зупинитись.

Я подумав: я мушу її зупинити, поки ще в змозі запевнити себе, що нічого не трапилось.

Справедливо це чи ні, але мене не так схвилювала доля світу, як те, що я можу втратити ясність сприйняття; втратити контроль над своїми уявленнями про світ. Я ні на мить не повірив у нав'язливі ідеї N., але ж ця мряка...

Я не хотів, щоб вона розширювала плацдарм, розумієте? Не хотів, щоб їй дісталася навіть хоч якась зачіпка.

Ключ я поклав назад до надірваного конверту, а конверт засунув до задньої кишені, але пластиковий пакетик так і тримав у руці. Не замислюючись, що саме роблю, я підніс його до очей і подивився через нього на камені. Хоча я туго напнув пластик, його прозорість залишала бажати кращого, проте видно було доволі ясно. Каменів стало знову вісім, а та, так би мовити, мряка...

Вона всоталась.

Чи сховалася.

... вона зникла. (Звичайно, перш за все треба погодитись, що її там ніколи й не було.) Я опустив пакетик не без тривоги. Визнаю це — просто глянув на камені. Вісім. Кріпкі, як фундамент Тадж Махала. Вісім.

Я пішов назад по дорозі, успішно подавивши бажання ще раз озирнутись. Навіщо дивитися знову? Вісім і є вісім. Ніщо не здохло в лісі (мій приватний жарт).

Я вирішив забути про статтю. Краще викинути з голови всю історію хвороби N. Головне, що я туди таки *сходив* і подивився в очі — я абсолютно впевнений в істинності цього — божевілля, яке існує в кожному з нас, усередині всіх лікарів B. та пацієнтів N. у світі. Як там казали під час Другої світової? «Сходити поглянути на слона»[15]. Я сходив і поглянув на слона, але це не означає, ніби я мушу *тягнути* слона. Чи в моєму випадку — описувати того слона.

А якщо мені здалося, ніби я бачив щось іще? Хай навіть кілька секунд...

Хай так. Але зачекайте. Це тільки доводить потужність нав'язливої ідеї, що охопила бідного N. Пояснює його самогубство

краще за будь-які статті. Проте деяким речам варто дати спокій. Це, либонь, саме такий випадок. Та мряка...

У будь-якому випадку, з мене досить N. Не буде ні книги, ні статті. «Сторінку перегорнуто». Ключ цей, безсумнівно, від замка на ланцюгу, що перекриває початок дороги, але я ним ніколи не скористаюся. Я його викинув.

«А тепер в ліжку» — як любив повелівати славний Семмі Пепіс[16].

Вечірня зоря, втіха моряка, червонітиме сьогодні над тим полем. Туман здійматиметься над травою? Можливо. Над зеленого травою. Не пожовклою.

Андроскоггін стане червоним, як завечоріє, звиватиметься довгою кривавою змією крізь мертвий родовий канал. (Фантастично!) Хотілося б це побачити. З будь-яких причин. Я це визнаю.

Це просто втома. До завтрашнього ранку все минеться. Завтра вранці я, можливо, навіть передумаю щодо статті. Або книги. Та не цього вечора.

Отже, у ліжку.

* * * * *

18 липня 2007

Розшукав серед сміття сьогодні вранці ключ і поклав собі на стіл. Викидати його було ніби визнанням якоїсь ймовірності. Ну, ви самі розумієте.

Атож. Та хоч би як: це ж просто ключ.

* * * * *

27 липня 2007

О'кей, так, зізнаюсь. Я дещо рахував, цікавився, чи парна кількість оточуючих мене речей. Скріпки для паперів. Олівці у склянці. Та інші речі. Це заняття дивним чином заспокоює. Я явно заразився лихоманкою N. (Мій приватний жарт, хоча це не жарт.)

Мій наставник у психіатрії — доктор з університету в Огасті[17], тепер голова медичного центру «Сіреніті Гілл». Я йому зателефонував — розповів, що роблю дослідження для доповіді, котру представляю на конференції в Чикаго наступної зими (звісно, збрехав, але іноді, розумієте, так легше), — і ми чудово подискутували на тему транзитивної природи симптомів СНС і як це проявляється у стосунках пацієнта й аналітика. Він підтвердив мої власні спостереження. Цей феномен не вельми поширений, але не можна вважати, ніби він є великою рідкістю.

Він мене спитав:

— Сподіваюсь, це ніяк не стосується персонально тебе, Джонні?

Гострий розум. Глибока інтуїція. Він завжди був таким. І бачить наскрізь вашого відданого слугу оповідача.

— Ні, — відповів я. — Мене просто зацікавив сам предмет. А тепер це стало чимось на кшталт обов'язку.

Ми гарно з ним посміялися наприкінці бесіди, а тоді я підійшов до столика й порахував на ньому книги. Шість. Це добре. Шість — добра вість (рима від К). Я подивився в себе у столі, чи на місці ключ, і, звісно, він лежав там, де ж йому ще бути? Один ключ. Один — це добре чи погано? «А сир залишається сам»[18] — пам'ятаєте? Може, й не зовсім доречно, але наводить на роздуми.

Я вже повернувся піти з кабінету, та згадав, що на столику крім книг лежать ще й журнали. Повернувся й порахував також їх. Сім! Я взяв номер «Піпл» з Бредом Пітом[19] на обкладинці й викинув у кошик для сміття.

Атож, якщо мені від цього легше, то які тут проблеми? І це ж був усього лише Бред Піт!

А якщо почне гіршати, здамся моєму. Це обіцянка, яку я даю сам собі.

Гадаю, мені може допомогти невронтин[20]. Хоча, чесно кажучи, це ліки проти корчів, та вважається, що в подібних до мого випадках вони допомагають. Атож...

* * * * *

3 серпня 2007

Кого я намагаюся дурити? Ніхто не чув про такі випадки, а невронтин допомагає, як мертвому припарки.

Зате допомагає лічба. Дивовижно заспокоює. І ще дещо. *Ключ лежав у неправильному кутку шухляди!* Це підказала інтуїція, а інтуїція — це вам НЕ КІТ НАЧХАВ. Я перемістив його. Вже краще. Потім поклав у протилежний куток інший ключ (від банківського сейфу). Здається, тепер є баланс. Шість — добра вість, а два — голова (жарт). Гарно спав минулої ночі.

Тобто ні. Кошмари. Андроскоггін при вечірній зорі. Червона рана. Родовий канал. Але мертвий.

* * * * *

10 серпня 2007

Щось там погане діється. Восьмий камінь слабшає. Нема сенсу запевняти себе, ніби це не так, бо кожний нерв у моєму тілі — *кожна клітина моєї шкіри!* — сигналізує, що це правда. Рахування книжок допомагає, але не розв'язує БАЗОВУ ПРОБЛЕМУ. Навіть розміщення по діагоналях не сильно допомагає, хоча це безпремінно...

Крихти від тостів на кухонному столі, наприклад. Вирівнюєш їх лезом ножа. Вирівнюєш цукор на столі. ХА! Але хтозна, скільки там тих крихіток? Скільки кристаликів цукру? Їх неможливо порахувати!!

Треба цьому покласти край. Поїду туди.

Візьму з собою фотоапарат.

* * * * *

11 серпня 2007

Мряка. Господи Ісусе. Майже *суцільна мряка*. І ще дещо.

Мряка має око.

* * * * *

12 серпня

Чи я бачив щось? Насправді?
Не знаю. Гадаю, бачив, але точно не знаю.
У цьому записі 13 слів. Хай буде краще 20.

* * * * *

19 серпня

Я підняв слухавку, щоб подзвонити І. і розповісти йому, що відбувається зі мною, а тоді поклав. Що я йому скажу? Крім того, $1-207-555-1863 = 11$. Погана цифра.

Валіум[21] допомагає краще за невронтин. Мені здається. Якщо я не перевищую дози.

* * * * *

16 вер.

Повернувся з Моттона. Весь просяк потом. Тремор. Але знову вісім. Я владнав. Зафіксував їх! Слава Богу. Але...

Але!

Я не можу жити таким життям.

Ні, але — Я З'ЯВИВСЯ ТАМ САМЕ ВЧАСНО. ВОНО БУЛО ВЖЕ НА САМІСІНЬКІЙ МЕЖІ Й ОСЬ-ОСЬ БИ ПРОРВАЛОСЯ. Захист тримається тільки якийсь час, а потім потрібен персональний візит лікаря! (Мій скромний жарт.)

Я бачив тридольне око, про яке розповідав N. Воно належить чомусь, що не належить ані нашому світу, ані нашому всесвіту.

Воно намагається прогризти собі шлях до нас.

Попри те що я в це не вірю. Я дозволив нав'язливій ідеї N. вставити палець до моєї психіки (вона грає зі мною тепер у «смердючого пальця», якщо ви сприймаєте моє почуття гумору), і діра продовжує ширшати, ось там і другий палець, і третій, уже ціла долоня. Длубається в мені. Длубає мою...

Але!

Я бачив на власні очі! Є інший світ поза нашим світом, наповнений монстрами...

Богами.

Сповненими ненависті Богами!

Ще одне.

Якщо я себе вб'ю, що це дасть? Якщо це не насправді, мої тортури все одно закінчатся. Якщо це реальне, восьмий камінь там закріпиться знову. Аж поки хтось інший — наступний безтурботний «ДОГЛЯДАЧ» — не забреде туди випадково по дорозі і побачить...

Самогубство здається гарним виходом!

* * * * *

9 жовтня 2007

Останнім часом краще. Думки в мене стали більш схожими на мої власні. А коли я останній раз був на Акермановому полі (два дні тому), всі мої тривоги виявилися марними. Там стояло вісім каменів. Я на них подивився — міцні, як кам'яниці, — і бачив ворону в небі. Вона завершила вбік, щоб облетіти стороною повітряний простір над каменями «теє счира — правда» (жарт), але ж ворона дійсно була. І поки я стояв там з фотокамерою, що звисала на паску мені на груди з шиї (нуль картинок потрапить на ринок, ті камені не фотографуються, до речі, Н. мав цілковиту рацію щодо цього, до речі; можливо, радон??), я сам собі дивувався — як це мені могло ввижатися, що там тільки сім каменів? Зізнаюся, я рахував кроки, вертаючись до машини (і трішечки відступив і підступив, коли непарне їх число підвело мене до дверцят), але такі речі не минають швидко. Це КРИХТИ всередині РОЗУМУ! Чи можу...

Чи можу я чесно сподіватися на те, що мені покращає?

* * * * *

10 жовтня 2007

Звісно, є інша версія, хоч як би мені не хотілося з цим погоджуватись: Н. мав рацію щодо сонцестоянь. Ми живемо від одного до наступного. Літнє позаду, попереду зимове. Отже, якщо теорія вірна, гарний період триватиме не так уже й довго. Якщо на мене

очікують такі ж ментальні тортури наступної весни... і наступної
теж...

Я цього не витримаю, лихо та й годі.

Як на мене зирило те око. Крізь вируючу мряку.

А з-поза нього інші істоти.

КТГУН!

* * * * *

16 листопада 2007

Вісім. І завжди стільки було. Тепер я певен. Сьогодні на полі
стояла тиша, трава мертва, дерева при підніжжі пагорба голі,
Андроскоггін сталево-сірий під залізним небом. Світ в очікуванні
снігу.

Боже ж мій, а краще за все: пташка вмостилася ночувати на
одному з каменів!

ПТАШКА!

Тільки вже їдучи назад до Люїстона, я усвідомив, що не лічив
сьогодні своїх кроків, коли повертався з поля до машини.

Ось вона, правда. Ось де мусить бути правда. Я був підхопив
заразу від одного зі своїх пацієнтів, але вже потроху одужую. Кашель
минувся, шмарклі висохли.

Як завжди, жартую, бо я такий.

* * * * *

25 грудня 2007

Повернувся від Шейли, з традиційної різдвяної вечері у колі її
родини. Коли Дон повів Сета до церкви на ритуал запалення свічок
(гадаю, як шокувало б вірних членів їхньої методистської громади,
коли б вони дізнались про поганське походження цього ритуалу),
Шейла взяла мене за руку і промовила: «Ти знову став самим собою.
Це так гарно. Я хвилювалася за тебе».

Атож, здається, таки рідну кровинку не надуриш. Доктор тільки
підозрював, що зі мною діється щось не те, а Шейла знала. Люба

Шейла.

— Я пережив щось на кшталт кризи минулого літа й осені, — зізнався я. — Можна сказати, духовну кризу.

Хоча це більше було схоже на психічну кризу. Коли людина починає вважати, що тільки приховування знання про жахливі світи потойбіччя мусить обслуговувати її здатність до перцепції, — це вже криза психіки.

Завжди практична Шейла сказала:

— Як добре, що не рак, Джонні. Цього я найбільше боялася.

Мила Шейла! Я розсміявся і обняв її.

Пізніше, коли ми вже підчищали все з тарілок (потягуючи егног[22]), я спитав її, чи не пам'ятає вона, часом, з якого дива ми називали Бейл Роуд Брідж Мостом Невдах. Вона струснула головою й розсміялась.

— Це твій друг придумав. Той, за котрим я тоді так упадала.

— Чарлі Кін, — згадав я. — Я його не бачив бозна скільки часу. Хіба що по телевізору. Він просто якийсь Санджай Гупта[2].

Вона ляснула мене по руці.

— Заздрість не личить тобі, дороженький. А було це, коли ми якось рибалили з того мосту — пам'ятаєш, отими нашими маленькими вудками? — і Чарлі перекинувся через поруччя і промовив: «А знаєте, якщо якийсь невдаха звалиться звідси, він вельми вдало уб'ється». Нас ці його слова так розсмішили, ми тоді реготали мов навіжені. Невже ти не пам'ятаєш?

Тоді пригадав і я. Бейл Роуд Брідж з того дня став Мостом Невдах. І наш старий приятель Чарлі мав рацію. Річечка Бейл дуже мілка в тому місці. Це далі вона впадає в Андроскоггін (місце впадіння напевне видно з Акерманового поля, хоча я ніколи не придивлявся), а це вже глибша ріка. А Андроскоггін тече до моря. Світ перетікає в інший світ, еге ж? Кожний новий глибший за попередній; цей дизайнерський принцип видно по всій землі.

Повернулися Дон з Сетом, хлопці Шейли, — великий і малий, рясно припорошені снігом. Ми обійнялися всі вчотирьох, так по нью-ейджівському, а тоді я поїхав додому під різдвяні колядки з радіоприймача. Вперше за довгий час такий щасливий.

Гадаю, ці нотатки... цей щоденник... ця хроніка уникнення божевілля (либонь, ще кілька дюймів — і я б «завалився з мосту»)...

тут мусить закінчитися.

Слава Богу і щасливого мені Різдва.

* * * * *

1 квітня 2008

День Дурня сьогодні, і цей дурень — я. Прокинувся посеред сну про Акерманове поле.

Уві сні небо було блакитне, ріка в долині синя, сніг вже підтанув, залишилось лише кілька білих смуг, крізь них пробилася свіжа зелена трава, і знову там стояло тільки сім каменів. Знову в їхньому колі з'явилася мряка. Поки ще лише мла, але вона поглибшає, якщо я не втручуся.

Вставши, я порахував книжки (шістдесят чотири, гарне число, парне, і ділиться аж до одиниці — зважаймо на це), а коли це не допомогло, я висипав каву на кухонний стіл і зробив діагональ. Так, уже краще — принаймні зараз, — але мені все одно треба їхати туди з «лікарським візитом». Годі-бо «справляти дрижаки».

Тому що все починається знову.

Сніг майже зійшов, надходить літнє сонцестояння (воно ще за обрієм, але наближається), і все почалося знову.

Я відчуваю.

Господи, допоможи, я почуваюся, мов той раковий пацієнт, який після періоду ремісії прокинувся вранці й під пахвою раптом намацав пухлину.

Я не можу цього робити.

Я мушу це робити.

* * * * *

[Пізніше]

На дорозі ще був сніг, але я нормально доїхав до А.П. Залишив машину на стоянці біля цвинтаря й пішов. Там дійсно було тільки сім каменів, як я й побачив уві сні. Подивився через видошукач

фотоапарату. Знову вісім. Вісімка — це гарна доля, світ вберіг наглядч поля. Гарна оборудка.

Для світу!

Не вельми гарна для доктора Бонсейнта.

Від того, що цим доведеться перейматися знову, стогне, протестує мій мозок.

Господи, прошу, хай цього більше не трапиться.

* * * * *

6 квітня 2008

Сьогодні більше часу пішло на те, щоб з 7 зробити 8, і я розумів, що попереду мене чекає багато «віддаленої роботи», тобто — рахувати речі і робити діагоналі, — ні, це не розміщення речей, тут N. помилявся, це робота зі створення балансу. Символічна штука, як хлів і лайно при причасті.

Ох, як же я втомився. А сонцезшивання ще так нескоро. Воно набирається сили, а сонцестискання ще так нескоро. Краще б той N. помер раніше, ніж прийшов до мене на прийом. Егоїстичний байстрюк.

* * * * *

2 травня 2008

Думав, що помру цього разу. Або з глузду зсунуся. А чи на своєму місці мій глузд? Господи, хіба я можу про це судити? Там нема Бога, там не може бути Бога, перед лицем тієї мряки і ОКА, що видивляється крізь неї. І ще чогось.

ІСТОТА З ШОЛОМНИМ ГОЛОВИЩЕМ, авангард ЖИВОГО БОЖЕВІЛЬНОГО ВСЕСВІТУ

Там чувся спів. Гімн звучав з глибочині всередині камінного кола, з глибини мороку. Але я знову зробив з семи каменів вісім, хоча на це пішло дуже, дуже, дуже, дуже багато часу. Багато оглядів через видошукач, і ходінь по колу, і рахувань кроків, розширив коло до 64 кроків, і це врешті подіяло, слава Богу. «Спіральна циркуляція» — й-й-

й-єс! Тоді я підвів очі. Озирнувся навколо. І побачив *те* ім'я, воно було вплетене в кожний кущ сумаху і в кожне дерево біля підніжжя того проклятого поля: Ктгун, Ктгун, Ктгун, Ктгун. Я поглянув на небо, щоб заспокоїтись, і побачив його посеред блакиті написаним хмарами: КТГУН — пливло в небі. Подивився на річку і побачив у її звивинах оте ім'я. Як я можу нести відповідальність за світ? Як це можливо? Так нечесно!!!!!!!!!!

4 травня 2008

Чи зачиняться двері, якщо я вб'ю себе?

А мир, якщо це лише мирт забуття?

Я збираюся проїхатись туди знову, але цього разу не всю дорогу.
Тільки до мосту Вбий Роуд Брідж.

Там ручай мілкий, дно скелясте.

Висоти футів з 30.

Не найкраща цифра, але годиться.

Якщо невдаха звалиться звідси, він вельми вдало уб'ється.

Вельми вдало.

Я не можу перестати думати про те огидне тридольне око. Істоту з шоломною головою.

Обличчя, скорчені у каменях.

КТГУН!

[Тут нотатки доктора Бонсейнта закінчуються.]

5. Другий лист

8 червня 2008

Дорогий Чарлі.

Я не отримала від тебе звістки щодо нотаток Джонні, і це на краще. Будь ласка, не звертай уваги на мій попередній лист, а якщо надіслані мною папери в тебе ще збереглися, спали їх. Так хотів Джонні, я сама мусила б виконати його заповіт і зробити це раніше.

Я запевнила себе, що доїду тільки до Мосту Невдах — погляну на місце, де ми дітьми проводили такі щасливі дні, місце, де він позбавив себе життя, коли все щастя витекло з нього. Я запевнила себе, що цим поставлю крапку (це вираз із лексики Джонні). Проте, звісно, під

цією думкою приховувалася інша — про властивості якої, я певна, багато міг би розповісти Джонні, — і вона вела мене далі. Навіщо б я забидала ключ?

Тому що він лежав у його кабінеті. Не в тій шухляді, де я знайшла рукопис з його нотатками, а у верхній — у тій, що понад нішею для колін у письмовому столі. Там лежав також інший ключ — «для балансу», як він про це писав.

Чи послала б я тобі ключ разом зі скриптом, якби знайшла їх в одній шухляді? Не знаю. Ні. Але загалом я рада тому, як усе обернулося. Бо ти міг би піддатися спокусі поїхати туди. З чистої цікавості, або ще щось тебе могло туди потягнути. Щось потужніше. Хоча, мабуть, усе це маячня. Мабуть, я взяла той ключ, поїхала до Моттона і знайшла ту дорогу просто тому, що я, як писала тобі в попередньому листі, — дочка Пандори. Звідки мені знати напевне? Н. не знав. Не знав і мій брат, до самого свого кінця, а він любив повторювати: «Я професіонал і не займаюся домашньою самодіяльністю».

У будь-якому випадку, не турбуйся про мене. Зі мною все гаразд. А якщо навіть ні, я вмію рахувати. Шейла Леклер має одного чоловіка і одну дитину. Чарлі Кін — згідно з тим, що я прочитала у «Вікіпедії», — має одну дружину і трьох дітей. Отже, ти маєш більше, чого втрачати. Крім того, може, я ніколи так і не пересилила того кохання, що колись відчувала до тебе.

За ніяких умов не приїзди сюди. Продовжуй займатися своєю роботою, розповідай людям про ожиріння, і залежність від сильних ліків, і про інфаркти в молодому віці, і про все таке інше. Нормальне.

А якщо ти не читав того рукопису (я сподіваюся на це, але не вірю; я певна, що в Пандори є також і сини), проігноруй і цей лист. Спиши його на рахунок істеричного стану жінки, яка передчасно втратила свого брата.

Там нічого цікавого.

Просто камені.

Я роздивилася усе на власні очі.

Присягаюся, там нема нічого, *тож тримайся звідти подалі.*

6. Стаття в газеті

(1 червня 2008, «Демократ», видається в містечку Честерз Мілл)

ЖІНКА КИНУЛАСЯ З МОСТУ — ПОВТОРИЛА САМОГУБСТВО СВОГО БРАТА

Джулія Шамвей

Моттон. Після того як визначний психотерапевт Джон Бонсейнт трохи більше місяця тому вчинив у цьому місті Центрального Мейну самогубство, кинувшись з мосту через річку Бейл, його сестра Шейла, за свідченнями друзів, перебувала в замішанні й депресії. Її чоловік, Доналд Леклер, сказав, що вона була «цілковито пригнічена». Ніхто, додав він, не міг подумати, що вона планує самогубство.

Однак це трапилось.

«Хоча записки не залишилось, — каже окружний коронер Річард Чепмен, — є всі ознаки. Її машина була акуратно, згідно з правилами, припаркована на обочині дороги, що веде від мосту на Гарлов. Замкнена, на пасажирському сидінні лежав її гаманець, а поверх нього — водійська ліцензія».

Далі він повідомив, що черевички місіс Леклер стояли на парапеті, акуратно, рядком. Чепмен сказав, що тільки слідство встановить, втопилася вона чи розбилась.

Окрім чоловіка Шейла Леклер залишила семирічного сина. Дата заупокійної служби поки що невідома.

7. Електронний лист

keen1981

15:44

5 червня 2008

Кріссі.

Будь ласка, скасуй усі зустрічі на наступний тиждень.

Я розумію, що трохи запізно повідомляю, і знаю, скільки атак тобі доведеться відбити, але на це нема ради. Маю термінові справи у себе на батьківщині, в Мейні. Двоє моїх старих друзів, брат і сестра, вчинили самогубство з невідомих причин... і в одному й тому ж бля... кому місці!

Судячи з дивного рукопису, який мені надіслала сестра, перед тим як скопіювати (очевидно вона його скопіювала) самогубство свого брата, я вважаю, справу потрібно розслідувати. Брат, Джон Бонсейнт, був моїм кращим другом, ми росли пліч-о-пліч, ми одне одного десятки разів виручали у шкільних бійках!

Передачу про цукор у крові може зробити Гейден. Я знаю, він боїться, але він зможе. А якщо й ні, я все одно мушу їхати. Джонні і Шейла були мені не чужі.

І ще: не хочу здаватися лицеміром, але з цієї історії може вийти цікава передача. Про obsесивно-компульсивний синдром. Не так, можливо, захопливо, як миготіння радару в передачі про рак, але хворі на цю штуку могли б тобі розповісти чимало лячного.

Дяк., Кріссі.

Чарлі

[1] Фріпорт — місто у штаті Мейн.

[2] Музей вузькоколіїних залізниць і розважальний комплекс у сусідньому з Фріпортом місті Південний Портленд.

[3] Олівер Сакс (нар. 1933) — британський невропатолог, який живе в США і є автором багатьох популярних книг, написаних на основі документальних матеріалів; найвідоміша — «Пробудження», за якою було знято фільм з Робертом Де Ніро в головній ролі.

[4] Амбієн (золпідем) — модне снодійне, продається тільки за рецептом; зелений метелик — рекламний логотип конкуруючого препарату подібної дії — лунеста.

[5] Згідно з методом «батька сучасної техніки збройової самооборони» полковника морської піхоти, розробника ручної вогнепальної зброї, засновника Американського пістолетного інституту Джефа Купера (1920–2006), бойова готовність персони має чотири психологічні стани: білий (розслабленість, неготовність), жовтий (розслаблена готовність), жовтогарячий (особлива готовність), червоний (бій).

[6] Андроскоггін — річка, що тече через штати Нью-Гемпшир та Мейн, названа по імені місцевого індіанського племені.

[7] Касл-Рок — вигадане С. Кінгом місто у штаті Мейн, яке він, починаючи від роману 1979 року «Мертва зона», згадує в багатьох своїх творах.

[8] Гугл («Google») — одна з найпопулярніших пошукових систем в Інтернеті.

[9] Олд Очард Біч — містечко на березі затоки Сако, популярний літній курорт; Пемаквід Пойнт — мис біля міста Брістоль, славний побудованим у 1827 році маяком; Громова яма — морський грот, пам'ятка природи, розташована на території Національного парку Акадія в містечку Бар Гарбор на острові Маунт Дезерт.

[10] Йдеться про шестисерійну кримінальну комедію 1934–1947 років «Худорлявий» за однойменним романом класика «крутого детективу» Дешила Геммета (1894–1961); Вільям Павелл (1892–1984) грає у фільмі роль приватного детектива Ніка Чарлза, а Мірна Лой (1905–1993) — його жінку Нору.

[11] «Повернення у потойбіччя» — перша пісня з першого альбому групи «Дорз».

[12] Джеймс Ловелл (1819–1891) — американський поет-романтик, критик, видавець і дипломат; походив з Нової Англії.

[13] «Не відступав удень стовп хмари тієї, а вночі стовп огню з-перед обличчя народу!» — Біблія, Вихід, 13 (переклад І. Огієнка).

[14] Одна з найстаріших американських компаній, що випускає рибальське знаряддя.

[15] «Крупно ризикнути»; ідіома, відома з часів Каліфорнійської золотої лихоманки.

[16] Семмі Пепіс (1633–1703) — голова англійського Адміралтейства часів Реставрації, його щоденники, вперше опубліковані у 1825 році, залишаються однією з найпопулярніших книг англомовного світу.

[17] Огасті — столиця штату Мейн.

[18] Остання фраза з дитячої гри-лічилки «Фермер у лісистому яру».

[19] Вільям Бредлі «Бред» Пітт (нар. 1963) — один з найпопулярніших кіноакторів, продюсер.

[20] Невронтин — препарат, розроблений для лікування епілепсії, тепер використовується для гамування болю невропатичної природи.

[21] Валіум (діазепам) — класичний заспокійливий, снодійний, протисудомний засіб.

[22] Егног — яєчний фліп, традиційний різдвяний напій на зразок гоголь-моголя з невеликим вмістом міцного алкоголю.

Пекельний кіт

Гелстон вирішив, що чоловік в інвалідному кріслі має вигляд хворої, переляканої, готової вмерти людини. Він мав великий досвід спостерігання таких явищ. Смерть була професійним заняттям Гелстона; він уже заподіяв її вісімнадцятьом чоловікам і шести жінкам упродовж своєї кар'єри вільного вбивці. Він знав, як виглядає смерть.

У домі — по суті, особняку — було холодно й тихо. Тільки глухе лускання дров, палаючих у великому кам'яному коминку, та замогильне завивання листопадового вітру надворі.

— Я хочу, щоб ви вчинили вбивство, — промовив старий. Голос у нього виявився деренчливо тонкий, сварливий. — Я розумію, що саме цим ви займаєтеся.

— З ким ви розмовляли? — спитав Гелстон.

— Із чоловіком на ім'я Сол Лоджіа. Він каже, ви його знаєте.

Гелстон кивнув. Якщо посередником виступає Лоджіа, все гаразд. А якщо у кімнаті був жучок, усе, що каже цей чоловік — Дроган, — пастка.

— Кого вам треба ліквідувати?

Дроган натиснув кнопку на вбудованій у поруччя його крісла консолі й під'їхав упритул. Зблизька Гелстон відчув жовтий запах страху, старості й сечі, три в одному. Йому стало бридко, але виду він не показав. Обличчя залишалося спокійним, беземоційним.

— Ваша жертва знаходиться просто позаду вас, — м'яко промовив Дроган.

Гелстон рухався миттєво. Його життя складалося з рефлексів, а вони завжди зв'язалися зі сплячим запобіжником. Він зіскочив з канапи, в оберті припав на одне коліно, рука всередині спортивного, спеціального крою плаща вхопила руків'я короткоствольного гібриду 45 калібру, що висів у нього під пахвою в пружинній кобурі, яка з першого дотику викидала пістолет йому в долоню. Вмить зброя була оголена й націлена... на kota.

Якусь мить Гелстон з котом дивилися один на одного. Для Гелстона це був дивний момент, він був людиною, позбавленою як уяви, так і забобонів. Тієї миті, коли він уляк на коліні, цілячись у

кота, він відчув, що цей кіт йому знайомий, хоча якби він коли-небудь побачив кота такої незвичайної масті, то напевно б його запам'ятав.

Писок у нього було поділено навпіл: на білу й чорну рівні половини. Роздільна лінія йшла абсолютно прямо: від верху плаского черепа по носу й до рота. У напівтемряві очі в нього були великі, і в кожній майже круглій зіниці плавала призма коминкового вогню, мов дві жарини ненависті.

І думка луною відгукнулася в Гелстоні: *Ми знаємо одне одного, ти і я.*

Відтак це минулося. Він сховав зброю і підвівся з коліна.

— Я мусив би вбити вас за таке, діду. Я не сприймаю жартів.

— А я не жартую, — сказав на це Дроган. — Сідайте. Погляньте-но сюди.

З-під ковдри, якою були закутані його ноги, він дістав товстий конверт.

Гелстон сів. Кіт, що був чаївся на спинці канапи, легко сплигнув йому на коліна. Він поглянув угору на Гелстона великими темними очима, зіниці яких обрамляли тоненькі зелено-золотисті кола, потім вмоستився й почав вуркотіти.

Гелстон запитально подивився на Дрогана.

— Він вельми дружелюбний, — сказав Дроган. — Спершу. Ласкавий дружелюбний котик вбив трьох людей у цій садибі. Залишилося ще мене. Я старий, я хворий... я волію вмерти власною смертю.

— Не можу повірити, — промовив Гелстон. — Ви найняли мене вбити кота?

— Загляньте до конверта, будь ласка.

Гелстон так і зробив. Там були сотки й п'ятдесятки, усі банкноти старі.

— Скільки тут?

— Шість тисяч доларів. Ще шість отримаєте, коли надасте мені докази, що кіт мертвий. Містер Лоджіа казав, що дванадцять тисяч ваш стандартний гонорар.

Гелстон кивнув, його рука машинально гладила кота, що лежав у нього на колінах. Той спав, не припиняючи муркотіти. Гелстон любив котів. Фактично це були єдині тварини, яких він любив. Вони були самі по собі. Бог — якщо він існує — створив їх перфектними,

гордовитими вбивчими машинами. Коти — кілери тваринного світу, і Гелстон ставився до них з повагою.

— Я не зобов'язаний щось пояснювати, але я це зроблю, — промовив Дроган. — Попереджений — значить озброєний, як то кажуть, а я не бажаю, щоб ви поставилися до завдання легковажно. До того ж, мені здається, я потребую виправдання. Тож ви не вважатимете мене божевільним.

Гелстон знову кивнув. Він уже погодився зробити цей нікчемний постріл і ніяких зайвих балачок не потребував. Та якщо Дрогану заманулося поговорити, він послухає.

— По-перше, чи ви знаєте, хто я такий? Звідки мої гроші?

— Дроган. Фармацевтичні препарати.

— Так. Одна з найбільших фармацевтичних компаній у світі. А наріжним каменем нашого фінансового успіху було оце. — З кишені халата він видобув і вручив Гелстону маленький ненадписаний слоїк з пігулками. — Тридормалфенобарбін, компонент С. Призначається майже винятково невиліковно хворим. Виникає велика залежність від нього, розумієте? Це комбінація болегамувального, транквілізатора й середньої потужності галюциногену. Чудово допомагає безнадійно хворим впоратися зі своїм станом і при звичаїтися до нього.

— Ви самі його приймаєте? — спитав Гелстон.

Дроган проігнорував запитання.

— Його широко призначають по всьому світу. Це синтетичний препарат, розроблений у п'ятдесятих у нашій лабораторії в Нью-Джерсі. Тестування ми проводили майже винятково на лабораторних котах і кішках, бо вони мають нервову систему унікальної якості.

— Скількох ви знищили?

Дроган фиркнув.

— Це упереджений, несправедливий спосіб означення нашої роботи.

Гелстон знизав плечима.

— Протягом чотирирічного періоду тестування, шляхом якого ми дійшли до затвердження Tri-Dormal-G департаментом харчів та ліків, було... гм, використано близько п'ятнадцяти тисяч котів.

Гелстон свиснув. Близько чотирьох тисяч на рік.

— Отже, ви гадаєте, що цей вирішив з вами поквитатися, еге ж?

— Я не маю й найменшого почуття провини, — сказав Дроган, але в його голосі бриніла дразлива, сердита нотка. — П'ятнадцять тисяч лабораторних тварин загинуло, натомість сотні тисяч людей...

— Не переймайтеся, — перебив його Гелстон. Ці виправдання йому вже набридли.

— Цей кіт з'явився тут сім місяців тому. Я ніколи не любив котів. Настирливі тварини, разнощики хвороб... завжди нишпорять у полях... никаються у коморах... чіпляють собі на шерсть казна-яку заразу... завжди намагаються притягнути з собою щось у дім, показати вам... це моя сестра захотіла його взяти. Вона його знайшла. І заплатила за це.

Він подивився на сплячого на колінах у Гелстона kota зі смертельною ненавистю.

— Ви казали, цей кіт убив трьох людей.

Дроган почав розповідь. Кіт дрімав, вуркочучи на колінах Гелстона, а той ласкаво гладив і почісував його своїми міцними, тренованими пальцями вбивці. Час від часу, коли сосновий сучок вибухав у вогнищі, тварина здригалася, немов клубок сталевих пружин, вкритих шкірою й м'язами. Надворі вітер скиглив довкола великого кам'яного будинку, що стояв посеред коннектикутського відлюддя. Зима вила в горлі того вітру. А голос старого продовжував своє, монотонне.

Сім місяців тому їх було тут четверо — Дроган, його сестра Аманда, сімдесятичотирьохрічна, старша за нього на два роки, його давня приятелька Керолайн Бродмур («з вестчерських Бродмурів», підкреслив Дроган), тяжко хвора на емфізему, та Дік Кейдж, слуга, який працював на родину Дроган уже двадцять років. Кейдж, котрому й самому вже було за шістдесят, кермував «Лінкольном Марк IV», куховарив, подавав вечірній шеррі. Удень йому допомагала жінка, що приходила. Отак вони вчотирьох і жили близько двох років, безбарвна зграйка старих та їхній сімейний слуга. Єдине, що їх розважало, — «Голлівудські квадратики» та очікування, хто кого переживе.

А потім з'явилося кошеня.

— Це Кейдж його першим побачив, як воно огиналося та скрадалося біля будинку. Він намагався його нагнати. Кидав на нього ломаки й камінці і кілька разів влучив. Але кошеня не йшло. Винюхувало їжу, звісно. Воно було просто як скелет. Знаєте, хтось,

либонь, наприкінці літнього сезону покинув його на узбіччі дороги помирати. Жахливий, негуманний вчинок.

— Краще підсмажувати їм нерви? — спитав Гелстон.

Дроган зауваження проігнорував і провадив далі. Він не любив котів. Завжди не любив. Коли цього не вдалося прогнати, він наказав Кейджу виставити для нього отруєну їжу. Велику миску принадної котячої їжі «Кало», перемішаної, між іншим, з Tri-Dormal-G. Кіт проігнорував приманку. На цьому етапі його помітила Аманда й наполягла, щоб котові надали притулок. Дроган палко протестував, але Аманда зробила по-своєму. Як завжди це робила, до речі.

— Але їй віддячилося, — сказав Дроган. — Вона занесла його в будинок власноруч. Він муркотів, точнісінько як і зараз. Але до мене не наближався. Ніколи... поки що. Вона налила йому блюдце молока. «О, погляньте-но на бідну тваринку, воно голодне», — воркувала вона. Обидві, вона й Керолайн, воркували над ним. Гидота. Таким чином вони, звісно, мстилися мені. Вони-бо знали про моє ставлення до котячих ще з часів програми лабораторних тестувань Tri-Dormal-G двадцять років тому. Вони отримували насолоду, дражнячи, дратуючи мене цим. — Він похмуро поглянув на Гелстона. — Але їм віддячилося.

У середині травня, коли Кейдж саме збирався подавати сніданок, він знайшов Аманду Дроган біля підніжжя сходів, — вона лежала посеред битого посуду і котячої їжі. Очі її сліпо втупилися у стелю. З носа й рота в неї йшла кров. У неї був зламаний хребет, обидві ноги, а шийні кісточки розсипалися на друзки, мов скло.

— Він спав у її кімнаті, — сказав Дроган. — Вона ставилася до нього, як до дитини... «Ти зголоднів, любчику? Чи, може, ти хочеш вийти надвір зробити пі-пі?» Чути таку бридоту від козир-жінки, якою колись була моя сестра. Я гадаю, він розбудив її нявчанням. Вона дістала його миску. Вона любила повторювати, що Сему не подобаються «Фріскіз», якщо їх не приснути трохи молоком. Тож вона збиралася спуститися на перший поверх. Кіт терся об її ноги. Вона була сонна. Вони дійшли до верхнього майданчика сходів, і кіт забіг поперед неї... щоб вона перечепилася...

Авжеж, саме так це могло трапитися, подумав Гелстон. Він уявив собі, як стара жінка падає сторчма й безладно котиться донизу, через шок неспроможна закричати. Навсібіч розлітаються котячі

сухарики, миска розбивається. І врешті вона лежить внизу сходів, з потрощеними своїми старими кістками, блищать її очі, з носа й рота струменить кров. І вуркітливий котик і собі спускається, задоволено під'їдаючи смачненькі «Фріскіз»...

— А що сказав коронер? — спитав він Дрогана.

— Смерть через нещасний випадок, звичайно. Але я-то розумів.

— Чому ж ви тоді не позбулися кота? Після загибелі Аманди?

— Це ж очевидно, бо Керолайн Бродмур пригрозила, що поїде звідси, якщо його не буде. Вона влаштовувала істерики, наче одержима. Хвора була жінка, до того ж трохи схиблена на спіритуалізмі. Якесь медіум з Гартфорда наговорила їй (усього за двадцять доларів), що душа Аманди оселилася в Семовому котячому тілі. Сем — це Аманда, заявила вона, і якщо його не буде, то й вона поїде геть.

Гелстон, який став чимось на зразок експерта у вичитуванні поміж рядками людських доль, припускав, що Дроган і стара пташечка Бродмур колись давно були коханцями і старий ловелас не бажав дозволити їй поїхати звідси через якогось кота.

— Це було б усе одно що самогубство, — продовжував Дроган. — У своїй уяві вона вважала себе все ще багатою леді, цілком спроможною забрати кота й від'їхати з ним десь до Нью-Йорка або Лондона чи навіть до Монте Карло. Насправді ж вона була останньою з колись славної родини і в результаті невдалих інвестицій у шістдесятих жила на жалюгідну пенсію. Вона жила тут на другому поверсі у спеціально обладнаній зволожувальним устаткуванням кімнаті. Жінці було сімдесят, містере Гелстон. Вона багато курила все життя, окрім двох останніх років, емфізема в неї була просто жахлива. Я хотів, щоб вона залишалася тут, тож якщо це залежало від кота...

Гелстон кивнув, а відтак багатозначно поглянув на свій годинник.

— Десь у середині червня вона померла вночі. Лікар поставився до цього як до природного факту... просто приїхав і виписав свідоцтво про смерть, та й по всьому. Але в кімнаті був кіт. Кейдж мені розповів.

— Усі ми смертні, пане, — зауважив Гелстон.

— Звичайно. Точно так сказав і лікар. Але я знав. Я згадав. Коти люблять душити немовлят і старих уві сні. Перекривають їм дихання.

— Стара бабська байка.

— Підтверджена фактами, як більшість так званих бабських байок, — відповів Дроган. — Бачте, коти люблять місити лапами м'які речі. Подушки, товсті кошлаті килими... або ковдри. Ковдру в колисці чи ковдру на ліжку старої людини. Взяти, наприклад, хоч зайву вагу...

Дроган затих, а Гелстон замислився. Керолайн Бродмур спить у своїй кімнаті, її німічні легені з хрипом втягують і випускають повітря, цей звук майже розчиняється серед шепотіння спеціальних зволожувачів та кондиціонерів. Кіт дивної чорно-білої масті безшумно стрибає на постіль старої панни і своїми іскристими зелено-чорними очима дивиться на її пооране зморшками лице. Він вилазить на її худенькі груди і з вуркотінням умощується там всією своєю вагою... і дихання притишується... і кіт муркотить, а стара потихеньку задихається під його вагою.

Гелстон не відрізнявся розвинутою уявою, але тут злегка здригнувся.

— Дрогане, — промовив він, не перестаючи гладити кота. — Чому ви його просто не відвезете кудись? Будь-який ветеринар за двадцять доларів дасть йому газу.

Дроган відповів:

— Похорон відбувся першого липня. Я поховав Керолайн на нашому цвинтарі поряд із моєю сестрою. Так, як їй, либонь, хотілося. Тільки третього липня я викликав до цієї кімнати Кейджа і вручив йому плетеного кошика... такого, на кшталт козуба для пікніків. Розумієте, що я маю на увазі?

Гелстон кивнув.

— Я наказав йому посадити туди кота і відвезти в Мілфорд, до ветеринара, щоб той його всипив. Він відповів: «Слухаюсь, сер», взяв кошик і вийшов. Такий був чоловік. Більше живим я його не бачив. На трасі трапилася аварія. «Лінкольн» врізався в мостову опору на швидкості понад шістдесят миль. Дік Кейдж загинув миттєво. Коли його звідти витягли, обличчя в нього було подряпане.

Гелстон мовчав, і знову в голові у нього склалася картина того, як це могло відбуватися. Ані шелесне у кімнаті, тільки мирне потріскування вогню й мирне вуркотіння кота в нього на колінах. Вони разом з котом перед коминком склали гарну ілюстрацію до поеми Едгара Геста, тієї, де говориться: «Кіт на колінах у мене, у комині вогонь палає... так, я щасливий чоловік, як хто цього не знає».

Дік Кейдж їде на «Лінкольні» по трасі в бік Мілфорда, перевищуючи дозволену швидкість хіба на якихось п'ять миль. Поряд із ним плетений кошик — такий, на кшталт козуба для пікніків. Водій уважно дивиться на дорогу, можливо, якраз обганяє велику фуру і не помічає тваринки з напівчорною, напівбілою головою, яка вистромила свій писок з-під кришки козуба. На пасажирському сидінні. Не помічає, обганяє довгий трейлер, і отут-таки кіт із шипінням стрибає йому в обличчя, вганяє пазурі в одне око пробиває його, видає, осліплює. Шістдесят миль на годину, гуде потужний двигун «лінкольна», а інша лапа вп'ялася у перенісся, розриваючи його диявольськи гострим боєм, — мабуть, тут «лінкольн» починає заносити вправо, на смугу трейлера, і той попереджає його оглушливим гудком, та Кейдж не чує, бо верещить кіт, цей кіт розпластався в нього на обличчі, мов якийсь величезний хутрянний павук, вуха в нього притиснуті до голови, зелені очі палають, мов диявольські фари, він брикає задніми лапами, розпорюючи м'яку плоть старечої шії. Машину кидає в інший бік. Попереду виринає мостова опора. Кіт зістрибує, а «лінкольн» блискучою чорною торпедою вривається в бетон і вибухає, мов бомба.

Гелстон ковтнув слину й почув у горлі сухе «кляц».

— І кіт повернувся?

Доган кивнув.

— Через тиждень. Того дня, коли ховали Діка Кейджа, до речі. Точно як у тій старій пісні. Про кішку, що завжди поверталася.

— Вижив у автокатастрофі при шістдесяти милях на годину? Важко віритися.

— Кажуть, вони мають по дев'ять життів. Коли він повернувся... от тоді-то я й почав міркувати, а чи він не той... ну... е... е...

— Пекельний кіт? — м'яко підказав Гелстон.

— Ну, за відсутності кращого слова скажімо так. Якийсь демон, присланий...

— Покарати вас.

— Не знаю. Але я його боюся. Я його годую, тобто жінка, яка приходиться до мене прибирати, його годує. Вона його теж не любить. Каже, що його писок — це прокляття Господа. Звісно, вона з місцевих. — Старий намагався усміхнутися, але невдало. — Я хочу, щоб ви його вбили. Я прожив з ним останні чотири місяці. Він усюди

скрадається в сутінках. Назирає за мною. Він ніби... очікує. На ніч я завжди замикаюся у себе в спальні, та все одно боюся, що прокинуся якось вранці, а він... сидітиме в мене на грудях... мурчатиме.

Надворі загубленою душею завивав вітер, щось дивне погукуючи у кам'яному комині нагорі.

— Кінець кінцем я зв'язався з Солом Лоджіа. Він порекомендував мені вас. Казав, що ви фахівець. Я йому вірю.

— Фахівець-одинак. Це значить — я працюю сам.

— Так. Він казав, що вас ніколи не арештовували, навіть не підозрювали. Він казав, що ви завжди приземляєтеся на ноги... як кіт.

Гелстон поглянув на старого у кріслі-візку. І раптом його м'язисті руки з довгими пальцями опинилися впрост над котячою шиєю.

— Я зроблю це просто зараз, якщо хочете, — промовив він м'яко. — Зламаю йому шию, він навіть не відчує...

— Ні! — скрикнув Дроган. І задрижав, судорожно втягуючи в легені повітря. Його запалі щоки зарожевіли. — Ні... не тут. Заберіть його десь.

Гелстон посміхнувся без сліду гумору в очах. І знову почав ласкаво гладити голову, спинку і плечі сплячого кота.

— Добре, — погодився він. — Я приймаю контракт. Вам пред'явити тіло?

— Ні. Вбийте його. Закопайте його. — Він зробив паузу. Нахилився вперед у своєму візку, ставши схожим на якогось старого стерв'ятника. — Принесіть мені хвіст, — промовив він. — Я вкину його у вогонь і дивитимуся, як він згорить.

* * * * *

Гелстон їздив «Плімутом» випуску 1973 року зі спецдвигуном від «циклона спойлера». Машина була потужна й бита і рухалася з капотом, нахиленим униз до дороги під кутом двадцять градусів. Він сам перебрав диференціал і задню підвіску. Коробка передач була зроблена десь в Пенсильванії, зчеплення від «Херста», колеса «Широкі овали» Боббі Ансера, а вигляд вона мала такий, ніби випущена була десь на початку шістдесятих.

Він виїхав від Дрогана після 9:30 вечора. Холодна скоринка півмісяця пливла вгорі крізь клоччя листопадових хмар. Він їхав з усіма відчиненими вікнами, бо здавалося, ніби той жовтий сморід старості й страху засів у його одягу, а йому це не подобалося. Холодний вітер чіпляв його жорстко й гостро, до заніміння, але йому було гарно. Так вивітрювався той жовтий сморід.

Він звернув з траси на Плейсерз Глен і з розважливою швидкістю тридцять п'ять миль поїхав через притихле місто, де на перехресті сторожко блимав жовтий сигнал самотнього світлофора. За містом, рухаючись по місцевій дорозі № 35, він трохи попустив «Плімута», дозволивши йому легку рись. Гарно відрегульований мотор «спойлера» завурчав, як був мурчав кіт незадовго перед тим у нього на колінах. Гелстон усміхнувся такому порівнянню. На швидкості трохи за сімдесят вони рухалися між побілілих від паморозі полів зі скелетами кукурудзяних тичок.

Кіт перебував у подвійної товщини торбі для покупок, зав'язаній міцною мотузкою. Торба лежала поряд, на пасажирському сидінні. Кіт сонно вуркотів, коли він клав його до торби, та так і не переставав мурчати всю дорогу. Либонь, відчував, що він подобається Гелстону, і почувався безтурботно. Кіт, точно як він сам, був зух-одинак.

Дивне замовлення для вбивці, думав Гелстон, дивуючись ще й тому, що сам серйозно розглядає цю роботу як вбивство. Найдивнішим, утім, було те, що йому дійсно сподобався кіт, він відчував якусь спорідненість з ним. Якщо він зумів упоратися з тими трьома старими шкапами, це боєць... особливо з Кейджем, котрий віз його до Мілфорда на останнє побачення з завзятим ветеринаром, який більш ніж радо запакує його до керамічного нутра газової камери розміром з мікрохвильовку. Він відчував спорідненість, але не бажання знехтувати роботою. Він виявить свою повагу, вбивши його швидко й чисто. Зупиниться на узбіччі поряд з якимсь із цих покинутих осінніх полів, дістане його з торби і гладитиме, а тоді зламає йому шию й відріже хвоста кишеньковим ножом. А тіло, подумав він, я поховаю з пошаною, щоб не дісталось стерв'ятникам. Від хробаків я його не вбережу, а від наземних труподів — так. Так він міркував, а машина мчала крізь ніч, мов темно-синій привид, і отут-то перед його очима з'явився кіт, на приладовій панелі, хвіст гордовито задраний, чорно-білий писок обернений до нього, ніби усміхнений рот.

— Тпрусь... — шикнув Гелстон. Він кинув оком уліво і побачив, що у подвійної товщини торбі для покупок прогризено чи продряпано діру — а саме збоку. Перевів погляд уперед... там кіт підняв лапу і грайливо замахнувся на нього. Лапа сковзнула Гелстону по лобі. Він відсмикнувся, і великі колеса «Плімута» завищали, бо машину різко кинуло з одного боку вузької асфальто-бетонної дороги на інший.

Гелстон замахнувся кулаком на kota на приладовій панелі. Той блокував йому поле зору. Кіт на нього зашипів, вигнув спину, але не поворухнувся. Гелстон замахнувся знову, і той замість ухилитися плигнув на нього.

Кейдж, майнуло йому. Точно як з Кейджем...

Він ударив по гальмах. Кіт уже був у нього на голові, він заблокував йому зір своїм пухнастим черевом, вчепився в нього пазурами і дряпав. Гелстон твердо тримав кермо. Він стусонув kota раз, другий, третій. І раптом дорога зникла, «Плімут» мчав у рівчаку, підстрибуючи на його нерівностях. Відтак струс, його кидає вперед, на ремінь безпеки, й останній звук, що він чує, — нелюдське виття kota, мов голос жінки в родових муках або в сексуальній агонії.

Він ударив його стиснутим кулаком, але відчув лише податливість пружність котячих м'язів.

Тут другий струс. І темрява.

* * * * *

Місяць зайшов. До світанку залишалася година.

«Плімут», оповитий низьким туманом, заліг у якомусь вибалку. В передній решітці застряг добряче переплутаний шматок колючого дроту. Капот зірвало з замків, і пара струменіла вгору з проломленого радіатора, потроху змішуючись із туманом.

Гелстон не відчував своїх ніг. Він подивився вниз і побачив, що теплоізоляційна перегородка «Плімута» прогнулася всередину салону. Ноги йому придавило задньою частиною моторного блоку великого «циклона спойлера» так, що не поворухнутися. Віддалік машини, полюючи на якусь мілку метушливу тваринку, запугувала сова. Поряд у салоні чулося мирне вуркотіння kota. Він, схоже, посміхався, як той Алісин Чеширський у Країні Див. На очах Гелстона він підвівся на

лапах, вигнув спину, потягнувся. Одним миттєвим рухом, мов хвиля майнула штуркою шовку, кіт опинився в нього на плечі. Гелстон спробував підняти руки, щоб його зігнати.

Руки його не послухалися.

Спінальний шок, подумав він. *Паралізувало. Можливо, тимчасово. Та може бути, й назавжди.*

Кіт муркотів йому на вухо, мов грім.

— Геть з мене, — цикнув Гелстон. Голос його прозвучав хрипко, глухо. Кіт на мить напружився, але тут же знов умоствився. Раптом він мазнув Гелстону по щоці лапою, цього разу з випущеними кігтями. Гарячі смужки болю вниз до горла. І тепле струміння крові. Біль.

Відчуття.

Він наказав власній голові повернутися вправо, вона йому підкорилася. На секунду він зарився обличчям у гладесеньке пухнасте хутро. Гелстон вкусив kota. При цьому той видав горлом полохливо-дразливе — *квек!* — і зіскочив на сидіння. Дивився звідти на нього сердито, притиснувши вуха до голови.

— Не очікував такого, еге ж? — прокректав Гелстон.

Кіт розкрив пащу й зашипів на нього. Дивлячись на його чудернацький, шизофренічний писок, Гелстон зрозумів, чому Дроган міг вважати це створіння пекельним котом. Воно...

Думки йому перервалися, бо він раптом усвідомив пощипування, яке стиха почалося від долонь і вгору по руках.

Відчуття. Повертається. Добре, що колючки проймають.

Кіт з пінявим шипінням, розчепірівши пазурі, плигнув йому на обличчя.

Гелстон заплющив очі, відкривши рота. Вкусив kota за живіт, але впіймав лише пух. Кіт передніми лапами вчепився йому у вуха, глибоко загнавши кігті. Біль був невимовний, нестерпно сліпучий. Гелстон намагався підняти руки. Вони поворухнулися, але залишилися лежати на колінах.

Він нахилив голову й почав хилитати нею вперед і назад, як робить людина, якій до очей потрапило мило. Кіт шипів, верещав, але тримався. Гелстон відчував, як кров цебенить йому по щоках. Дихати було важко. Кіт притискався черевом йому до носа. Трохи повітря вдавалося перехопити ротом, але недостатньо. Заважало густе хутро. Вуха горіли так, немов їх облили бензином і підпалили. Він різко

вихнув головою назад і зойкнув від дикого болю — можливо, в нього «хлистова травма», ушкодив собі шию, коли било машину. Але кіт не очікував цього руху, і його закинуло назад. Гелстон почув, як той гепнувся на заднє сидіння. Цівка крові затекла йому в око. Він знову спробував ворухнути руками, підняти хоч одну, втерти собі око.

Руки тремтіли в нього на колінах, але до ладу рухати ними він так і не міг. Він думав про свій особливий пістолет 45 калібру в кобурі під лівою пахвою.

Якщо я зможу дістати свого песика, тоді, котиську, решта з твоїх дев'яти життів мелькнуть тобі під хвіст.

Сверблячка в тілі посилилася. Тупий біль у ступнях, похованих під моторним блоком і, напевне, потрощених, поколювання й живчики в литках — точно, як коли прокидаєшся з відлежаною уві сні кінцівкою. Зараз Гелстон не переймався, що гам у нього зі ступнями. Достатньо було знати, що хребет не зламано, що він не доживатиме, як шматок плоті, причеплений до балакаючої голови.

А може, в мене теж ще залишилося кілька життів.

Приборкати kota. Це найперше. Потім вибратися з машини — може, хтось натрапить сюди, це розв'язало б усі проблеми разом. Навряд щоб о пів на п'яту ранку на такій глухій дорозі, але, цілком можливо, пізніше. А тоді...

А що там позаду робить кіт?

Мало приємного отримати знову kota собі на обличчя, але й коли той позаду, поза полем зору, недобре. Він намагався щось роздивитися у дзеркалі заднього виду, та марно. Аварія збила його набік, і тепер воно показувало зарослий травою вибалок, у якому він опинився.

Мурчання.

Пекельний кіт, чорти його забирай. Він там заснув позаду.

А якщо навіть ні, якщо він дійсно спробує скоїти вбивство знову, що я можу зробити? А худенька ж тваринка, живої ваги не більше чотирьох фунтів. Та скоро... скоро він зможе рухати руками й дістане пістолет. Він був цього певен.

Гелстон сидів і чекав. Прислухався до відрухів свого тіла, яким хвилями прокочувалися поколювання й пощипування. Абсурдно (чи, може, як інстинктивна реакція на зустріч віч-на-віч зі смертю) на якусь хвилину в нього з'явилась ерекція. *Важкенько було б трахатися в цих обставинах,* — подумав він.

Небо на сході освітилося передсвітанковою смужкою. Десь подав голос птах.

Гелстон спробував знову підняти руки, на одну восьму дюйма вони відірвалися від колін і знову впали.

Поки що ні, але вже скоро.

М'яке плюх на сусідньому сидінні. Гелстон повернув голову й побачив чорно-білий писк, сяючі очі з величезними темними зіницями.

Гелстон до нього заговорив.

— Котику, я жодного разу не провалив роботу, коли за неї брався. Це могло трапитися вперше. Ось мої руки оживуть. Ще п'ять хвилин, ну, може, десять. Бажаєш поради? Стрибай у вікно. Вікна відчинені. Тікай, махнувши хвостом на прощання.

Кіт дивився на нього.

Гелстон знову ворухнув руками. Вони піднімалися з диким тремтінням. На півдюйма. На дюйм. Та й безсило впали, зісковзнувши з колін на сидіння «Плімута». Блідо білили там, мов великі тропічні павуки.

Кіт шкірився до нього.

Я зробив якусь помилку? — розгубився Гелстон. Він зазвичай покладався на свою інтуїцію, і тепер думка про те, що він зробив якусь помилку, раптом цілком заволоділа ним. Тут тіло кота напружилося, і вже в саму мить стрибка Гелстон зрозумів, що той збирається утнути, й розкрив рота, щоб кричати. Кіт, розчепіривши лапи, плигнув Гелстону між ноги й зарився кігтями йому в матню.

Цієї миті Гелстону здалося, що краще б його дійсно паралізувало. Біль був колосальний, жахливий. Він ніколи не міг собі уявити, що такий біль може існувати у світі. Кіт борсався дикою хутряною пружиною, роздираючи кігтями йому яйця.

Ой, як же Гелстон закричав широко роззявленим ротом, але в цю мить кіт передумав і стрибнув йому на обличчя, просто на рот. Ось тут уже Гелстон остаточно зрозумів, що це щось більше, ніж кіт. Це щось, свідомо націлене на безжальне вбивство.

Він востаннє побачив чорно-білий писк під притиснутими до голови вушками, непомірно великі очі, сповнені божевільної ненависті. Ця істота знищила тих трьох людей, а тепер збиралося знищити і Джона Гелстона.

Кіт поцілив йому до рота, як хутряна ракета. Мов кляп, якого не виплюнути. Кіт сік передніми лапами, шматуючи кігтями йому язик, мов кавалок печінки. Гелстону зсудомило шлунок, і він ригнув. Блювотиння, не маючи виходу, залилося йому в трахею, він почав задихатися.

За таких крайнощів його воля до виживання перемогла наслідки поставарійного паралічу. Він повільно підводив руки, сподіваючись ухопити kota. *О Господи ж мій*, — думав він.

А кіт пробивався й далі йому до рота, у корчах, звиваючись усім тілом, він заривався глибше й глибше. Гелстон відчував, як широко розсуваються його щелепи, щоб пропустити тварину.

Він підніс руки — вхопити, вирвати, знищити цю істоту... але руки дістали тільки котячого хвоста.

Якимсь чином той цілком протиснувся йому до рота. Його дивний чорно-білий писок, либонь, уже пропхався йому в самісіньке горло.

Жахливе гучне булькотіння почулося з Гелстонового горла, воно розбухало, як еластичний садовий шланг.

Тіло його смикалося. Руки знову впали на коліна, і тільки пальці ще ворушилися без пуття. Та ось очі в нього блиснули, відтак повосковіли. Тепер вони сліпо тупилися крізь лобове скло «Плімута» на ранкову зорю.

З роззявленого рота в нього стирчало пару дюймів пухнастого хвоста... напівчорного, напівбілого. Хвіст ліниво помахував з боку в бік.

Потім зник.

* * * * *

Десь знову скрикнула пташка. Нарешті бездиханну тишу прикрашених памороззю полів сільського Коннектикуту осяяв світанок. Фермера звали Вілл Ройсс.

Він прямував на своєму робочому пікапі до Плейсерз Глен, щоб отримати новий техталон, аж тут помітив у світлі пізнього ранку, як щось зблиснуло у вибалку край дороги. Під'їхав ближче і побачив «плімут», що під недолугим, п'яним кутом застряг у канаві, з

передньої решітки в нього, мов безладно переплутане сталеве макраме, стирчали обривки колючого дроту.

Фермер спустився вниз, і там йому перехопило дихання.

— Святий-правий, — привітався він неголосно до яскравого листопадового дня.

За кермом прямо, як штик, сидів чоловік, очі в нього були розкриті й порожньо дивилися у вічність. «Ропер-центр» ніколи більше не включить його у своє опитування щодо президентських виборів. Лице в нього було вимазане кров'ю. Сидів він з застібнутим ременем безпеки.

Водійські дверцята перекосило, але Ройсс, шарпаючи обома руками, спромігся їх відчинити. Він нахилився всередину й розстібнув ремінь безпеки, збираючись пошукати документи. Він уже торкнувся плаща, аж тут помітив, що в мертвого ворухнеться сорочка, впрост над його поясною пряжкою. Ворухнеться... і набухає. На тому місці, мов зловісні троянди, почали набрякати плями крові.

— Що за чортівня?

Він вхопився руками за сорочку мерця і смикнув її вгору.

Вілл Ройсс побачив — і закричав. У тілі Гелстона, над його пупком, з'яяла рвана діра. Звідти визирав кіт з перемазаним у крові чорно-білим писком, на якому сяяли величезні очі.

Ройсс поточився назад, закричав, затуляючи собі руками обличчя. Зграя ворон разом здійнялася вгору з недалекого поля.

Кіт врешті виборсався назовні і безсоромно солодко потягувався.

Потім вистрибнув через відчинене вікно. Ройсс ще встиг помітити, як кіт шмигнув у високу мертву траву та й зник.

— Здавалося, він поспішає, — розповідав він пізніше репортеру місцевої газети. — Так, ніби на нього десь чекають якісь незавершені справи.

«Нью-Йорк Таймз» за пільговими знижками

Вона щойно вийшла з душі, коли задзвонив телефон, і, хоча в домі було ще повно родичів — вона чула їхні голоси внизу, їй здавалося, вони ніколи не підуть, здавалося, ніколи не збиралося так багато, — ніхто не зняв слухавку. Навіть автовідповідач не відреагував, хоча Джеймс програмував його на ввімкнення після п'ятого гудка.

Енн, обгорнувшись рушником, іде до полички коло ліжка, вологе волосся неприємно хляпає їй по шії та мокрій спині. Бере слухавку, каже «алло», потім своє ім'я. Це Джеймс. У них спільного стажу тридцять років, і вона впізнає його з першого слова. Як ніхто в світі, він вміє вимовити *Енні*, і завжди вмів.

На мить вона втрачає здатність говорити чи навіть дихати. Він запопав її якраз на видиху, і її легені зараз пласкі, як два аркуші паперу. Потім, коли він повторює її ім'я (нехарактерним для нього нерішучим, невпевненим тоном), їй підламуються ноги. Вони стають мов із піску, і вона осідає на ліжку, рушник спадає, й під мокрими сідницями зволожуються простирадла. Якби поруч не було ліжка, вона б опинилася на підлозі.

У неї клацають зуби і повертається здатність дихати.

— Джеймсе? Де ти? Що трапилось? — Якби вона говорила своїм нормальним голосом, це могло б скидатися на те, як матуся бурчить на свого 11-річного синопка-волоцюгу, який знову не встиг до вечері, але зараз її слова прозвучали страхітливим харчанням. Зрештою, ті родичі, що бурмочуть внизу, зібралися в дім порадитися щодо його похорону.

Джеймс сміється. Дещо розгублено.

— Не знаю навіть, як тобі сказати, — каже він. — Я сам не знаю до пуття, де я.

Першою їй спливає недорікувата думка: це він, либонь, запізнився на літак у Лондоні, хоча й телефонував їй з Хітроу незадовго до відльоту. Далі зринає ясніша ідея: хоча в телевізійних новинах і в «Таймз» повідомлялося, що ніхто не вижив, принаймні одному пощастило. Її чоловік виповз з-під палаючих уламків літака (і палаючих руїн будинку, на який упав літак, не забуваймо про це, ще

двадцять чотири жертви на землі, а їхня кількість зростатиме, поки світ не перемкнеться на нову трагедію) та й вештається з того моменту по Брукліні в шоковому стані.

— Джиммі, з тобою все гаразд? Ти... ти не обгорів? — Імовірність тієї правди, що може відповідати цьому запитанню, боляче б'є її, наче важка книга впала на пальці босої ноги, й вона починає плакати. — Ти у шпиталі?

— Чш-ш-ш, — заспокоює він її, як завжди, з притаманною йому лагідністю. І цей давно знайомий звук, крихітна деталь будівлі їхнього подружнього життя, змушує її заплакати ще дужче. — Чш-ш-ш, люба, тихіше.

— *Але я не розумію!*

— Зі мною все гаразд, — каже він. — З більшістю з нас тут усе гаразд.

— З більшістю?.. Там є й інші.

— Окрім пілота, — каже він. — З ним не все добре. Чи, може, це другий пілот. Він усе ще ридає: «Ми падаємо, нема тяги, о Боже мій». І ще: «Я не винен, не дайте їм мене звинуватити». І таке він ще примовляє.

Вона захолола.

— Хто ви такий насправді? Навіщо ви так жахливо жартуєте? Я лишень втратила свого чоловіка, ви, гівнюк!

— Люба...

— Не називайте мене так!

З однієї ніздрі в неї звисає прозора шмаркля. Вона витирає її тильним боком долоні, а тоді струшує навмання, такого вона не робила давно, з самого дитинства.

— Послухайте, містере, я зараз натисну зірочку 69, і поліція скоренько приїде по вашу дупу... ви ігнорант, нечуйний *придурок*...

Проте далі вона не може таке говорити. Це його голос. Безперечно. Те, як прозвучав дзвінок, — ніхто не взяв слухавку вниз, не ввімкнувся автовідповідач — говорить про те, що вона його адресат. І це *...люба, чш-ш-ш*, як у тій старій пісні Карла Перкінса.

Він зберігав тишу, ніби даючи їй самій впоратися зі своїми почуттями. Але, перш ніж вона знайшла сили заговорити знову, у слухавці почулося «біп».

— *Джеймс? Джиммі? Ти ще тут?*

— Так, але я не можу довго балакати. Я намагався додзвонитися до тебе, коли ми падали, і, гадаю, це єдина причина того, що мені пощастило вишкрябатися. Чимало інших теж намагалися, цих мобільних телефонів зараз, як грязюки, але марно. — Знову те пікання. — Тільки от тепер уже мій телефон майже висох.

— Джиммі, ти розумів?

Ця думка була найважчою і найжахливішою для неї — що він, либонь, усе розумів, нехай навіть упродовж безкінечних пари хвилин. Інші можуть уявляти собі обгорілі тіла або відірвані голови з вишкіреними зубами; навіть метушливих людців, що з'являються раніше рятувальників і знімають з пальців обручки та діамантові сережки з вух, але в Енні Дріскол сон відбирало видіння Джиммі, який дивиться через ілюмінатор на те, як набрякають, наближаючись, вулиці, машини і брунатні житлові будинки Брукліна. Нікчемні маски метляються, мов шкурки дрібних жовтих тваринок. Із прочинених верхніх шафок починає вивалюватись ручний багаж. Чиясь бритва «Норелко» котиться по нахиленому проходу.

— Ти розумів, що ви падаєте?

— Не зовсім, — відповідає він. — Усе здавалося нормальним аж до самого кінця, можливо, до останніх півхвилини. Хоча у таких ситуаціях важко орієнтуватися в часі, як я завжди й думав.

У таких ситуаціях. Більш того: *як я завжди й думав.* Так, ніби він побував на борту 767-го «Боїнгу» не в одній, а у півдюжині авіакатастроф.

— У будь-якому разі, — продовжує він, — я дзвонив, тільки щоб попередити, що ми прибуваємо раніше, тож вижени з ліжка кур'єра «Федерал Експрес», поки я не з'явився.

Цей жарт про її нібито флірт з кур'єром повторювався ним віддавна. Вона знову починає плакати. Його мобільний видає нову серію пікань, немов картає її за це.

— Гадаю, я помер за пару секунд до того, як він задзвонив перший раз. Гадаю, тому мені й вдалося пробитися до тебе. Але ця штука ось-ось розрядиться на смерть.

Він сміється, ніби це кумедно. Певним чином, гадає вона, так і є. Вона й сама, можливо, почне цінувати цей гумор — з часом. *Дай мені ще років з десять*, думає вона.

Тоді тим добре їй знаним голосом, ніби сам до себе:

— Чому я не ввімкнув цього сраного байстрюка на підзарядку минулого вечора? Забув, та й годі. Просто забув.

— Джеймсе... милий... літак розбився два дні тому.

Пауза. На щастя, без піпикання. А тоді:

— Правда? Місіс Корі казала, що час тут дивно поводить. Хтось із наших погодився, хтось ні. Я був серед незгодних, але, схоже, вона мала рацію.

— Чирва? — питає Енні.

У неї відчуття зараз, ніби її винесло трохи назовні і вона хилитається понад своїм підтоптаним тілом жінки середнього віку, але вона не забула старих звичок Джиммі. Під час довгого перельоту він завжди шукав, у що б зіграти. Годилися хоч кріббідж, хоч канаста, але чирва була його улюбленою грою.

— Чирва, — погоджується він. Телефон знову пікає, немов підтакує.

— Джиммі... — Вона загаялась доволі надовго, питаючи сама себе, чи дійсно їй так потрібно це знати, а потім, так і не відповівши самій собі, вистрілює: — Де саме ти зараз знаходишся?

— Скидається на вокзал Гранд Централ, — каже він. — Тільки більший. І більш порожній. Такий, немов це зовсім не справжній Гранд Централ, а тільки... м-м-м-м... декорація для кіно про Гранд Централ. Розумієш, що я намагаюся сказати?

— Я... я гадаю, так...

— Достоту тут нема ніяких поїздів... і їх не чути й звіддала... але тут є двері, що ведуть у різних напрямках. О, тут є ще ескалатор, правда, поламаний. Увесь у пилюці, і деякі сходинки виламані.

Він робить паузу, а коли знову починає говорити, робить це притишеним голосом, ніби остерігається, щоб ніхто їх не підслухав.

— Люди йдуть звідси. Дехто поліз вгору по ескалатору — я їх бачив, — але більшість ідуть через двері. Гадаю, мені теж треба йти. По-перше, тут нема чого їсти. Стоїть цукерковий автомат, але він теж поламаний.

— А ти... милий, ти там голодний?

— Трішки. Найбільше хотілося б попити води. Я ладен був би вбити когось заради пляшки «Дасані».

Енні поглянула вниз, на свої все ще вкриті крапельками води ноги. Уявила його, як він злизує ці крапельки, і злякано відчула сексуальне

збудження.

— Та попри все я в порядку, — додає він поспішно. — Поки що, принаймні. Проте сенсу залишатися тут нема. От тільки...

— Що? Джиммі, що?

— Я не знаю, в які двері піти.

Знову біп.

— Хотілося б знати, в які пішла місіс Корі. У неї залишилися мої, чорт їх забирай, карти.

— А ти... — Вона витирає собі обличчя рушником, у якому вийшла з душу, тоді свіжа, тепер вся в сльозах і шмарклях. — А тобі страшно?

— Страшно? — перепитує він задумливо. — Ні. Я трохи хвилююся, оце й усе. Головним чином через те, що не знаю, в які двері піти.

Знайди шлях додому, ледь не промовила вона. Знайди правильні двері та знайди шлях додому. Та якщо б він знайшов, чи захоче вона його побачити? Привид — то хай би був, а якщо вона відчинить двері задимленому недогарку з червоними очима і в рештках джинсів (він завжди подорожував у джинсах), прикипілих до його ніг? А що, як з ним з'явиться і місіс Корі з пропеченою колодою карт у покрученій руці?

Біп.

— Я більше не збираюся застерігати тебе проти кур'єра «Федерал Експрес», — каже він. — Якщо, тобі такий дійсно потрібен, хай буде так.

Вона аж лякається власного реготу.

— А втім, насправді я хотів сказати, що кохаю тебе.

— О милий, я тебе теж коха...

— ... і не дозволяй хлопцю МакКормаку восени лагодити риштаки, він працює добре, але занадто ризиковий, минулого року цей дурень ледь не скрутив собі в'язи. І більше не ходи до булочної по неділях. Там щось мусить трапитись, і я знаю, що це буде в неділю, але не знаю, в яку саме. Час тут *дійсно* чудернацький.

Хлопець МакКормак, про якого він згадав, це, певне, син їхнього доморядника у Вермонті... От тільки дім той вони продали ще десять років тому, і тому хлопцю зараз уже, либонь, за двадцять. А булочна?

Вона здогадується, що він має на увазі «У Золтана»[1], але який стосу...

Bin.

— Деякі люди тут, мені здається, були на землі. Їм важче, бо вони не розуміють, як сюди потрапили. І пілот не перестає кричати. Чи, може, він другий пілот. Мені здається, він тут ще затримається. Він просто усюди вештається. Він дуже схвилюваний.

Біпікання звучать частіше, майже підряд.

— Я мушу йти, Енні. Я не можу тут залишатися, та й телефон ось-ось здохне назавжди. — Знову він бурмоче тим голосом, ніби сам до себе (неможливо повірити, що від сьогодні вона ніколи його більше не почує; неможливо не повірити). — А було б дуже просто, всього лише... та годі, не звертай уваги. Я кохаю тебе, серце моє.

— Зачекай. Не йди!

— Я подз...

— Я тебе теж кохаю! Не йди!

Але він уже пішов. У вусі в неї залишилася тільки чорна тиша.

Вона так і сидить там ще хвилину, або й довше, з мертвим телефоном біля вуха, а потім кладе слухавку. Зв'язок з тим світом перервано. Піднявши слухавку знову, вона чує абсолютно нормальний тон перед набором і врешті натискає «зірочку шістдесят дев'ять». За даними робота, котрий відповідає їй, останній вхідний дзвінок був о дев'ятій ранку. Вона знає, від кого: телефонувала її сестра Нелл з Нью-Мексико. Нелл подзвонила Енні, щоб попередити, що її рейс відкладено і тому вона прилетить тільки сьогодні ввечері. Нелл наказала їй триматися. Усі родичі, що далеко мешкають, — Джеймсові та її — вже злетілись. Вочевидь, вони відчувають, що Джеймс вичерпав усі родинні Відмовки, принаймні на якийсь час.

Нема даних про вхідний дзвінок — вона кидає погляд на годинник біля ліжка і бачить, що зараз на ньому 15:17 — приблизно о третій десять третього дня її вдівства.

Хтось коротко стукає у двері, і лунає голос її брата:

— Енні? Енні?

— Одягаюсь, — гукає вона у відповідь. Голос звучить так, ніби вона щойно плакала, але, на жаль, нікому в цім будинку це не здасться дивним. — Прошу приватності!

— З тобою все гаразд? — питає він крізь двері. — Нам почулося, ти з кимось балакаєш. А Еллі каже, що чула, як ти комусь ніби телефонувала.

— Зі мною все в порядку! — гукає вона, а сама знову витирає лице рушником. — За хвилину буду внизу!

— О'кей. Не поспішай. — Пауза. — Ми тут заради тебе. — Він почалапав геть.

— Біп, — шепоче вона і затуляє собі рота рукою, щоб приглушити сміх, емоцію, ще складнішу за журбу, яка, проте, виражає себе єдиним доступним її способом. — Біп, біп, біп, біп, біп. — Вона падає спиною на ліжко, сміючись, а над складеними ківшиком руками блищать її очі, великі й вимиті слізьми, котрі виливаються на щоки і стікають їй до вух.

— Біп-біп-пі-пі.

Вона ще деякий час сміється, потім одягається і сходить донизу, до родичів, котрі прибули розділити з нею її журбу. Тільки їхні почуття відрізняються від її, бо нікому з них він не телефонував. Він подзвонив їй. На краще це чи навпаки, але він подзвонив їй.

Восени того року, коли почорнілі руїни житлового дому, куди врізався гинучий літак, усе ще залишалися відгородженими від решти світу жовтими поліцейськими стрічками (хоча всередині вже побували любителі графіті і хтось із них залишив там зроблений аерозолем напис КРИХКІ ТВАРІ СТОП ТУТ), Енні отримує розсилку з тих, що ними комп'ютерні маніяки люблять засипати широкі кола своїх знайомих. Цього разу мейл надходить від Герти Фішер, міської бібліотекарки у Тилтоні, штат Вермонт. Коли Енні з Джеймсом жили там улітку, Енні часто працювала волонтеркою в бібліотеці, і, хоча обидві жінки ніколи особливо не товаришували, Герта, однак, відтоді тримає адресу Енні у своєму щокварталу поновлюваному списку розсилок. Звичайно її інформації не вельми цікаві, але в цьому бюлетені серед оголошень про весілля, похорони і творчі перемоги членів «4-Н» Енні потрапляє на очі новина, від якої їй перехоплює подих. Джейсон МакКормак, син старого Г'юї МакКормака, випадково загинув на День праці. Прочищаючи ринви й риштаки на даху якогось літнього котеджу, він упав і скрутив собі в'язи.

— Він просто заміняв свого батька, який, якщо ви, можливо, пам'ятаєте, позаминулого року пережив інсульт, — писала Герта перед

тим, як перейти до повідомлення про те, що під час традиційного бібліотечного ярмарку на галявині в останній день літа дуже дощило і як це їх засмутило.

Герта не повідомляє деталей у своєму тристорінковому бюлетені, але Енні гадає, що Джейсон упав з даху того котеджу, що колись належав саме їм. Фактично вона певна цього.

Через п'ять років після смерті її чоловіка (і смерті Джейсона МакКормака невдовзі по тому) Енні виходить заміж. І хоча вони переїзять жити до Бока Ретона, вона часто відвідує старі місця. Крег, її новий чоловік, ще не справжній пенсіонер, тому в бізнесових справах кожні три-чотири місяці буває в Нью-Йорку. І Енні з ним майже завжди, бо у Брукліні, і на Лонг Айленді також, живуть її рідні. З якими, як їй часто здається, нема про що говорити. Але вона любить їх з тією запеклою пристрастю, котра, схоже, так вона гадає, притаманна людям під шістдесят і старшим. Вона ніколи не забуває, як вони всі з'їхалися її втішати, коли розбився літак Джеймса, і робили це зі щирою самовідданістю. Отож-то вона сама й приземлилася тоді м'яко.

У Нью-Йорк вони з Крегом літають. Щодо цього вона ніколи не відчуває тривоги, але, буваючи вдома, вона припинила ходити до сімейної булочної Золтана по неділях, хоча спеченими там бубликами з родзинками — вона не має жодного сумніву щодо цього — пригощають у райській приймальні. Натомість вона ходить до «Фрогера». Вона якраз тут, купує пончики (пончики принаймні пристойні), коли чує вибух. Вона чує його ясно, хоча «Золтан» за одинадцять блоків звідси. Вибух скрапленого газу. Четверо загиблих, у тому числі жінка, яка завжди вручала Енні бублики, прикривши їх зверху, примовляючи при цьому: «Отак і несіть додому, щоб не втратили свіжість».

Люди стоять на хідниках, тримаючи над очима долоні дашком, дивляться у східний бік, звідки прилетів звук вибуху, там здіймається чорний дим. Енні, не дивлячись, поспішає повз них. Вона не бажає бачити плюмаж диму, що підноситься після великого гуркоту; вона і так достатньо часто думає про Джеймса, особливо коли не може заснути. Підходячи до дому, вона чує телефонний дзвінок. Мабуть, усі пішли до сусіднього кварталу, де місцева школа проводить вуличний ярмарок мистецтва, або ніхто не чує цього дзвінка. Окрім неї, як

годиться. Але поки вона дістає ключ і відмикає замок, телефон замовкає.

Сара, єдина з її сестер, що ніколи не була заміжня, виявляється, була *вдома*, але нема навіть сенсу питати, чому вона не відповіла на дзвінок; Сара Бернік, колись королева диско, порається в кухні, в неї на повну потужність ввімкнуті «Віллідж Піпл», вона танцює в парі зі шваброю й виглядає, як кицька з рекламного кліпу. Вибуху в булочній вона теж не чула. Хоча її будинок ще ближче до «Золтана», ніж «Фрогер».

Енні перевіряє автовідповідач, але там у віконці НЕПРОЧИТАНІ ПОВІДОМЛЕННЯ — великий червоний нуль. Само по собі це нічого не означає, чимало людей дзвонять, не залишаючи повідомлень, проте...

Служба *69 повідомляє їй, що останній вхідний дзвінок був о восьмій сорок минулого вечора. Енні все одно набирає той номер, сподіваючись без надії, що десь поза великою залою, котра має вигляд декорації вокзалу Гранд Централ, він знайшов спосіб зарядити свій телефон. Йому може здаватися, що вони з ним балакали вчора. Або тільки кілька хвилин тому. *Час тут чудернацький*, казав він. Їй так часто снівся цей дзвінок, що тепер він здається їй сном, але вона ніколи нікому про нього не розповідала. Ні Крегові, ні навіть власній матері, вже майже дев'яносторічній, але цілком притомній і твердо впевненій в існуванні життя після смерті.

Із кухні «Віллідж Піпл» запевняють, що нема потреби занепадати духом. Авжеж, нема, отож вона й не занепадає. Проте слухавку вона стискає дуже міцно, а номер, який вона отримала від *69, уже відгукнувся одним гудком, потім другим. Енні стоїть у вітальні, притискаючи слухавку до вуха, а вільною рукою торкаючись брошки в себе над лівою груддю, ніби цей рух може притишити тріпотіння серця під брошкою. Тоді гудки припиняються і механічний голос пропонує їй купити «Нью-Йорк Таймс» за спеціальною пільговою ціною, бо такі знижки — неповторна пропозиція.

[1] «У Золтана» — популярна угорська булочна (в Лос-Анджелесі, не в Нью-Йорку)

Три сповідальні кабінки. Ліхтарик над середньою горить. Жодної черги. У церкві порожньо. Світло ллється крізь вікна, формуючи різнокольорові квадрати в центральному проході. Моне мало не розвернувся, щоб піти геть, але передумав. Натомість рушив до вільної кабінки і ввійшов усередину. Він причинив двері й сів, праворуч від нього відсунувся невеличкий щиток. Перед ним, пришпилений до стіни цвяшком з голубою голівкою, висів аркуш паперу. На ньому було надруковано: **БО ВСІ ЗГРІШИЛИ І ПОЗБАВЛЕНІ БОЖОЇ СЛАВИ.** Давно це було, проте Моне засумнівався, що така річ входить до стандартного набору. Він навіть мав сумніви, що це стосується Балтиморського катехізису.

З іншого боку отвору заговорив священник:

— Як твої справи, сину мій?

Запитання теж не здалося Моне традиційним. Та хай би так. Все одно відповісти він не зможе. Ані словом. Найкумедніше тут те, що в нього є про що розказати.

— Синку? Тебе заціпило?

Мовчання. Він мав слова, але їх було заблоковано. Як не абсурдно, в уяві Моне сплив забитий унітаз.

Тінь за фіранкою ворухнулася.

— Давно не бував?

— Так, — промовив Моне. Вже краще.

— Хочеш, щоб я тобі підказував?

— Ні, я пам'ятаю. Благословіть мене, отче, бо я грішив.

— Та ну-бо, а як давно ти сповідався?

— Не пам'ятаю. Давно. Ще малим.

— Ну, то нічого — це як їзда на велосипеді.

Знов якусь мить він не міг вимовити й слова. Поглянув на друковане гасло, пришпилене до стіни, і в горлі щось ворухнулося.

Руки стискали одна одну все дужче, аж поки не стиснулись у великий кулак, який тепер хитався між його розставленими ногами.

— Сину? Час не стоїть, а до мене гості мусять прийти на обід. Мусять принести обі...

— Отче. Я, здається, сотворив жахливий гріх.

Тут уже священик замовк на якусь хвилину. *Занімів*, подумав Моне. Слово було білим, якщо воно взагалі було. Надрукуй його на картотечному аркуші — і воно зникне.

Коли священик знову заговорив з іншого боку фіранки, його голос звучав майже так само дружньо, проте став поважнішим.

— Про який гріх ти кажеш, сину мій?

І Моне промовив:

— Я не знаю. Ви мені повинні сказати.

— 2 —

Починався дощ, коли Моне під'їхав до північної естакади, що виводила на трасу. Його валізка лежала в багажнику, а кофри зі зразками — великі вугласті, того типу, в яких правники доставляють до суду предметні докази, — лежали на задньому сидінні. Один чорний, інший коричневий. Обидва з логотипом компанії «Вольф & Сини»: великий вовк з книжкою в пащі. Моне був комівояжером. Обслуговував увесь північний куток Нової Англії. Був ранок понеділка. Вікенд позаду лежав поганий, вельми поганий. Його дружина переїхала до мотелю, і там вона, либонь, не сама. Їй загрожує в'язниця. Звісно, розгориться скандал, і тема подружньої зради в ньому звучатиме не найголосніше.

На лацкані піджака в нього сяяв круглий значок з написом: СПИТАЙТЕ В МЕНЕ ПРО ОСІННІЙ СПИСОК БЕСТСЕЛЕРІВ УСІХ ЧАСІВ!!

Обіч в'їзду на естакаду стояла людина. З наближенням Моне чоловік у виношеному одязі підняв картонку з написом; дощ дужчав. Між його взутими у брудні кросівки ногами лежав обшарпаний наплічник. Застібка-липучка на одному з черевиків відхилилася і стирчала вгору, мов висолоплений язик. На автостопнику не було капелюха, не кажучи вже про парасоль.

Спершу Моне роздивився на тому його плакаті тільки грубо намальовані червоні губи, діагонально перекреслені чорним мазком. Під'їхавши ближче, він прочитав слова над перекресленим ротом: Я НІМІЙ! А нижче за перекреслений рот: ХТО МЕНЕ ПІДВЕЗЕ???

Моне ввімкнув сигнал повороту. Автостопник обернув плакат іншим боком. На цьому боці було вухо, намальоване так само груба і знову ж таки перекреслене. Над вухом напис: Я ГЛУХИЙ! А під ним: ПРОШУ, ПІДВЕЗІТЬ!!!

Сівши за кермо шістнадцятилітнім, Моне відтоді наїздив мільйони миль, більшість із них за ті десятки років, що працював на «Вольф & Сини», продаючи один список бестселерів за іншим, і за весь цей час жодного разу не брав до себе в машину попутника. Сьогодні він, не розмірковуючи, повернув і зупинився перед в'їздом на естакаду. Звисаючий з люстерка заднього виду медальйон святого Христофора ще хитався вперед-назад, а він уже натиснув кнопку на дверцятах, розблоковуючи замок. Сьогодні, гадав він, йому нема чого втрачати.

Автостопник шмигнув до машини, поставивши обшарпаний рюкзак між брудними й мокрими кросівками. Моне поглянув, подумав, що від нього мусить тхнути, і не помилився. Спитав:

— Куди вам треба їхати?

Попутник знизав плечима і махнув рукою в бік естакади. Потім нахилився й акуратно примостив свій плакатик зверху на наплічнику. В його рідкому скуйовдженому волоссі де-не-де проглядала сивина.

— Я розумію, що в тому напрямку, але ж... — Моне згадав, що чолов'яга його не чує. Він чекав, поки той вмоється. Повз них на естакаду промчав автомобіль, він гучно засигналив, хоча Моне залишив достатньо місця для проїзду. Моне показав йому палець. Доволі звичний жест, хоча ніколи раніше він не застосовував його з такого мізерного приводу.

Пасажира пристебнув ремінь безпеки й подивився на Моне, ніби запитуючи, чому не їдемо. Його неголене лице було пооране зморшками. Моне навіть не намагався вгадати його вік. Десь між підстаркуватим і старим, а точніше й не треба.

— Куди вам треба їхати? — повторив Моне, цього разу виразно артикулюючи кожне слово, а оскільки автостопник так і дивився на нього — чоловік середнього зросту, худорлявий, фунтів на сто

п'ятдесят ваги, — він, торкаючись своїх губ, спитав: — Ви вмієте читати по губах?

Пасажира похитав головою і щось показав руками.

У скриньці під приладовою панеллю знайшовся блокнот. Поки Моне писав *Куди вам?* повз них знову промчалося авто, цього разу тягнучи за собою пишний мокрий хвіст бризок. Моне треба було в Деррі, це сто шістдесят миль, ще й за такої, як сьогодні, погоди, яку він завжди кляв, — гірше бувало тільки в густий снігопад. Але зараз їзда в таких умовах здавалася йому якраз доречною. Сьогоднішня погода — разом з довжелезними трейлерами, котрі при обгоні обдаватимуть його додатковими тоннами води, — не дозволить відволікатися на дурні думки.

Не кажучи вже про цього дядька. Новопридбаного пасажира. Той зазирнув у блокнот, а тоді перевів погляд на Моне. До Моне тільки потім дійшло, що той, либонь, і літер не знає — навчитися читати глухонімому, либонь, з біса важко, — але запитання він зрозумів. Чоловік ткнув пальцем у лобове скло, показуючи на естакаду. Потім разів вісім підряд показав розчепірені пальці обох рук. А може, десять разів? Вісімдесят миль. А може, сто? Та чи й він сам знає?

— Вотервілл? — спробував здогадатись Моне.

Пасажира дивився на нього без виразу.

— О'кей, — промовив Моне. — Куди завгодно. Просто торкнись мого плеча, дай якось знати, коли доїдемо, куди тобі треба.

Пасажира дивився на нього без виразу.

— Добре, сподіваюсь, ти зрозумів, — сказав Моне. — Звісно, якщо припустити, що в тебе є на меті хоч якась конкретна місцина. — Він поглянув у дзеркало заднього виду. — Та й то сказати, ти доволі замкнутий, еге ж?

Чоловік так і дивився на нього. Він знизав плечима і приклав долоні собі до вух.

— Розумію, — сказав Моне і рушив. — Доволі замкнутий. Лінія зв'язку відключена. Хоча сьогодні я майже був би ладен помінятися в тобою місцями. Майже. Музика не заважатиме?

А коли попутник відвернувся і почав дивитися в бокове вікно, Моне засміявся сам до себе. Дебюссі, «AC\DC» чи хоч би й Раш Лімбо — цьому дядькові все одно.

Він купив для доньки новий диск Джоша Ріттера — за тиждень у неї день народження, — але все забував їй його надіслати. Забагато різних інших справ нагромадилось останнім часом. Проїхавши Портленд, він ввімкнув круїз-контроль, великим пальцем відкрив упаковку диска і вставив його до плеєра. В технічному сенсі тепер диск став вживаним, а це не така річ, яку годиться дарувати своїй єдиній коханій дитині. Та нубо, він купить їй інший. Якщо, звісно, матиме ще гроші на купівлю хоч одного диска.

Джош Ріттер виявився напрочуд гарним. Трохи схожим на раннього Ділана, тільки симпатичнішим. Слухаючи музику, він розмірковував про гроші. Купівля нового диску на день народження Келсі була найменшою з його проблем. Невисоко в його списку стояла й річ, якої вона бажала — і дійсно потребувала, — новий лептоп. Якщо Барб дійсно зробила те, що, як вона йому сказала, нібито зробила, — а у ШТАМ підтвердили, що вона це таки зробила, — він не уявляє собі, яким чином зможе сплатити за останній рік навчання своєї дитини у Кейз Вестерні. Навіть якщо матиме на той час роботу. *Оце* була справжня проблема.

Він ввімкнув музику, щоб утопити в ній свої проблеми, і почасти йому це вдалося, але, коли вони доїхали до Гардинера, прозвучав і затиш останній акорд. Попутник так і сидів, відвернувшись і обличчям, і корпусом до бокового вікна. Моне міг бачити тільки спину його зношеної й засмальцьованої туристичної куртки, на комір якої спадали пасма рідкого волосся. На спині куртки нібито колись був якийсь напис, але він давно вицвів і стерся.

«Як сама історія життя цього бідного *чма*», — подумав Моне.

Спершу Моне не міг зрозуміти, куняє його пасажир чи спостерігає завіконний пейзаж. Потім помітив, що голова в нього похилена, що скло запотіло від його дихання, і вирішив, що той таки спить. А чом би й ні? Нуднішою за магістральну трасу Мейну на південь від Огасти може бути тільки магістральна траса Мейну на південь від Огасти під холодним весняним дощем.

Під панеллю в скриньці лежали й інші диски, але замість того, щоби поритися там і вибрати щось, Моне вимкнув плеєр. А проминувши пункт сплати за проїзд по трасі в Гардинері — не зупиняючись, тільки трохи пригальмувавши, отакі вигоди від системи E-ZPass, — він почав говорити.

Моне замовк і подивився на свій наручний годинник. Було чверть на дванадцяту, а священник же казав, що очікує гостей на обід. Гості й мусять принести з собою той обід, так він казав.

— Отче, я вибачаюся, що балакав так довго. Аби знав, як розповісти швидше, я б постарався, але...

— Не переймайся, сину. Мені вже цікаво.

— А ваші гості...

— Почекають, поки я роблю Божу справу. Сину, той чоловік пограбував тебе?

— Ні, — сказав Моне. — Якщо не вважати мого душевного спокою. Це враховується?

— Безперечно. Що *саме* він робив?

— Нічого. Дивився у вікно. Я гадав, він дримає, але потім у мене з'явилися причини вважати, що я помилявся.

— А що *ти* робив?

— Говорив про мою дружину, — почав Моне. Відтак зупинився і подумав. — Ні, не так. Я вихлюпував зло на мою дружину. Я лаяв мою дружину. Поливав брудом мою дружину. Я... ну, розумієте...

Тут він знизав плечима, губи міцно стиснуті, очима втупився в маятник зчеплених рук, що хиталися в нього між колін. Врешті він зірвався:

— Він був глухонімий, хіба не ясно? Я міг молоти казна-що і не чекати від нього якихось міркувань, суджень або премудрих порад. Він був *глухий*, він був *німий*, чорт забирай, я гадав, що він *спить* і я можу верзти будь-яку дурню, яка тільки спаде мені на думку

У кабінці з пришпиленням до стіни аркушем Моне поморщився.

— Вибачте, отче.

— Що саме ти розповідав про неї? — спитав священник.

— Я сказав йому, що їй п'ятдесят чотири, — відповів Моне. — З цього я почав. Бо це те... словом, це саме те, що мені найважче переварити.

Після касового пункту в Гардинері Мейнська автострада знову стає безкоштовною дорогою, що біжить собі цілих триста миль крізь невідь-що: ліси, поля, зрідка повз житловий трейлер з сателітною антеною на даху і вантажною машиною на колодках у бічному палісаді. Якщо на дворі не літо, тут майже не їздять. Кожний автомобіль стає сам собі маленьким всесвітом. Моне подумалось ще тоді (можливо, подіяло похитування на люстерку заднього виду хреста св. Христофора, подарованого йому колись Барб у кращі, тверезіші часи), що це схоже на швидкісну сповідальню на колесах. Утім, почав він повільно, як більшість тих, хто зважився на сповідь.

— Я одружений, — промовив він. — Мені п'ятдесят п'ять, а моїй дружині п'ятдесят чотири роки.

Він зважував цю фразу, а двірники сновигали туди-сюди по лобовому склу.

— П'ятдесят чотири, Барбарі п'ятдесят чотири роки. Ми одружені двадцять шість років. Одна дитина. Дочка. Чудова дочка. Келсі-Енн. Вона навчається у Клівленді, але я не уявляю собі, яким чином зможу утримувати її там, бо два тижні тому, без усякого попередження, Барбара перетворилася на гору Сейнт Геленс. Виявилось, що вона має коханця. Цей бойфренд у неї вже майже два роки. Він учитель — звичайно ж, а ким ще йому бути? — але вона зве його ковбой Боб. Виявляється, що в ті вечори, коли, як я вважав, вона дискутувала в книжковому клубі або отримувала нові знання на кооперативних курсах, вона здебільшого жлуктила текілу і гарцювала в лінійних танцях зі своїм курвалем, ковбоєм Бобом.

Комедія. Будь-кому ясно. Це ж таке лайно, ніби воно з якогось телесеріалу вилилося, але й творці телесеріалів тепер не виливають такого лайна. Однак очі йому — щоправда, сліз ще не було — різало так, ніби по них хтось шмагнув отруйним плющем. Він поглянув праворуч, але пасажир так і сидів до нього майже спиною, а тепер ще й вперся лобом у бокове скло. Напевне, що спить.

Либонь, що спить.

Моне ніде не розводився вголос про її зраду. Келсі все ще нічого не знала, хоча бульбашка її невідання скоро лусне. Курява вже почала здійснюватися — перед тим як вирушити в цю поїздку, він дав відбій трьом репортерам з різних медій, — хоча їм поки що нема чого публікувати або передавати в ефірі. Дуже скоро все зміниться, але

Моне продовжуватиме триматися свого «без коментарів» якомога довше, головним чином щоб самому уникнути ганьби. Тим часом тут, зараз, він коментував цю справу на всі заставки, і це дарувало йому велике, зле полегшення. Це був наче спів душі. Або ж блювання.

— Їй п'ятдесят чотири, — провадив він. — От цього я второпати не здужаю. Це значить, що вона зв'язалася з цим хлопцем, котрого насправді звуть Роберт Яндовський — авжеж, чудове йменнячко для ковбоя, — коли їй було п'ятдесят два. П'ятдесят два! Друже, чи не здається тобі, що у такому віці їй варто було б мати трохи більше розуму? Хіба не варто було б у такому віці давно зрозуміти, що скочити у гречку — аж ніяк не означає отримати пристойний врожай з того гречаного поля? Господи, Боже мій, вона ж нічого не бачить без своїх біфокальних окулярів! У неї ж видалено жовчний міхур! А вона трахається з цим хлопцем! У мотелі «Гай», де вони вдають з себе подружню пару! Зі мною вона має гарний будинок у Бакстоні, гараж на дві машини, сама їздить на «ауді» за довготерміновим дорученням, і все це вона відкинула геть, аби лиш пиячити по четвергах у барі «Рейндж Райдерз», а потім теревити цього хлопця ледь не до світанку (чи скільки там у них виходить), а їй же п'ятдесят чотири! Не кажучи вже про її ковбоя Боба, якому, курвий він *син*, *уже шістдесяти!*

Він почув себе ніби збоку, як він репетує, наказав собі припинити, кинув погляд на пасажира, побачив, що той не поворухнувся (хіба що тісніше зіщулювся у своїй байковій курточці — якщо це ще було можливо), і зрозумів, що йому ніщо не заважає репетувати й далі. Він сидів у власній машині, їхав по трасі I-95 десь східніше сонця і західніше Огасти. Пасажир у нього глухонімий. Отже, репетувати він може, скільки йому завгодно.

І він репетував.

— Барб проговорила про все. Вона не поводитимась зухвало і не соромилася. Вона здавалася... сповненою умиротворіння. Ну, може, трохи контуженою. Або такою, що витає у фантастичному світі.

І ще вона сказала, що вина почасти лежить на ньому.

— Я здебільшого у поїздках, це правда. Минулого року понад триста днів. Вона залишалася сама — у нас тільки одна дочка, авжеж, і та, закінчивши школу, вилетіла з гнізда. Отака-то моя вина. Ковбой Боб і все таке інше.

Йому бухало у скроні, майже геть заклало ніс. Він різко пирхнув, аж чорні мухи полетіли перед очима, та полегшення не відчув. Принаймні в носі. Щоправда, у голові трохи розвиднілося. Він дуже радів, що підібрав автостопника. Можна було б, звісно, все це виголошувати і в порожній кабіні, проте...

— 5 —

— Але це було б зовсім не те, — промовив він до тіні по інший бік сповідальної стіни. Говорячи це, він дивився просто перед собою, впрост на **БО ВСІ ЗГРІШИЛИ І ПОЗБАВЛЕНІ БОЖОЇ СЛАВИ.** — Ви це розумієте, отче?

— Авжеж, я розумію, — відповів священник, і то доволі жваво. — Навіть якщо ти вочевидь відпав від матері Церкви — деякі забобони на кшталт медальйону святого Христофора ми не враховуємо, — все одно твоє запитання зайве. Сповідь — це гарно для душі. Нам про це добре відомо вже протягом двох тисяч років.

Моне вирішив носити на собі хрест св. Христофора, котрий з незапам'ятних часів звисав з його люстерка заднього виду. Може, це всього лише забобон, але він наїздив мільйон миль за будь-якої паскудної погоди в компанії з цим медальйоном і хіба що пару разів трохи подряпав бампер.

— Сину, що ще вона зробила, твоя дружина? Окрім того, що грішила з ковбоєм Бобом?

Моне сам себе здивував, розсміявшись. А по інший бік фіранки засміявся й священник. От тільки сміх їхній різнився за характером. Священник вбачав в історії її кумедний бік. Моне ж гадав, що він усе ще намагається відбитися від божевілля.

— Ну, ще була білизна, — сказав він.

— 6 —

— Вона скуповувала спідню білизну, — розповідав він автостопникові, котрий так і сидів, одвернувшись, зіщулено впирався лобом у скло, на якому осідала пара його дихання. Рюкзак між ногами,

на ньому плакат догори написом Я НІМІЙ! — Вона мені показала. Все зберігалося в нашій кімнаті для гостей.

Там цими речами ледь не вся шафа була забита. Бюстьє, корсети-камізельки та ліфчики, чимало ще в упаковках, десятки пар шовкових панчо. На позір там було ледь не тисяча поясів з підв'язками. Але здебільшого трусики, трусики, трусики. Вона сказала, що ковбой Боб «великий шанувальник трусиків». Я гадав, вона детально розповість мені, як він з ними справляється, але й сам собі міг це уявити. Навіть краще, ніж мені того б хотілося. Я сказав: «Звісно, він шанувальник трусиків, він як змалку почав, так ніколи й не переставав дрочити на «ПЛЕЙ-БОЙ», а йому ж, бляха, уже шістдесят». Вони якраз проїжджали повз знак з написом «Ферфілд». Крізь лобове скло табличка виглядала брудно-зеленою, ще й мокра ворона вмостилася на ній зверху.

— Речі вона купувала якісні, — не вгавав Моне. — Чимало з «Вікторія Сікрет» з молу, але були й вельми дорогі зі спеціального бутіку, котрий називається «Світе». Це в Бостоні. Я навіть уявлення не мав, що існують бутіки спідньої білизни, але вона мене просвітила. У тій шафі товару нагромадилося, либонь, на тисячі доларів. Там ще й туфлі були. Переважно на високих підборах. Ці, як їх там, стилетто. Вона набралася манер стриптизерки. Хоча, гадаю, перед тим як виряджатися у «вондербра» і хвойдівські панталончики, вона все ж знімала з себе біфокальні окуляри. А втім...

Повз них промчав довгий трейлер. Моне машинально моргнув йому вслід фарами дальнього світла. Той подякував блиманням задніх вогнів. Отака от німа мова великої дороги.

— Втім, більшість з тих речей навіть не *вдягалися* жодного разу. От де пунктик. Вона стала якоюсь... якоюсь барахольницею. Я її спитав, якого біса було накуповувати стільки усього, але вона чи то сама цього не розуміла, чи просто не могла пояснити. «Це в нас стало звичкою, — сказала вона. — Гадаю, це для нас стало чимось на кшталт прелюдії...» Без усякого сорому сказала. І без зухвалості. Ніби вона в цей час думала: *Це лише сон, і я від нього скоро прокинусь*. Отак ми з нею стоїмо там, перед усіма тими наваленими абияк, немов на якомусь розпродажу, трусиками-ліфчиками та туфельками, і бозна-що ще нагромаджено нею у глибині шафи. А тоді я питаю, звідки вона брала гроші — я ж-бо проглядаю роздруківки по кредитних картках

наприкінці кожного місяця і ніколи там не було згадки про «Світе» у Бостоні, — й отут-то ми отримуємо реальну проблему. І називається вона — розтрата.

— 7 —

— Розтрата, — повторив священник. Моне зачудувався, чи промовлялося коли-небудь раніше це слово в цій сповідальні, і вирішив, що, радше за все, так. Лишень тільки по-інакшому — *крадіжка*.

— Вона працювала у ШТАМ-19, — сказав Моне. — ШТАМ — це аббревіатура, повна назва Шкільна територіальна адміністрація Мейну. З тринадцяти, які контролюють шкільну освіту в штаті, це одна з найбільших, її територія — на південь від Портленда. Їхня контора в Даврі, до речі, там же діє і той бар «Рейндж Райдерз», де завсідники гасають лінійні танці, і той історичний мотель «Гай» теж гам. Вельми зручно. Натанцювалися і тут же, поряд, поїб... покохалися. А що, навіть машиною не треба кудись їхати, ба можна надудлитися як хлющ. Що вони здебільшого й робили. Вона наливалася текілою, а він — віскі. Натурально, «Джеком». Вона мені розказувала. Вона розказала мені все.

— Вона була вчителькою?

— О, ні — вчителі не мають доступу до таких великих грошей; їй ніколи не вдалося б розтратити понад сто двадцять тисяч доларів, якби вона була просто вчителькою. У нас в гостях вечеряв головний управитель територіальної адміністрації зі своєю дружиною, ну і я також зустрічався з ним на всіх пікніках, що влаштовувались по закінченні навчального року, головним чином у «Заміському клубі» Даврі. Віктор МакРі його звать. Випускник штатного університету Мейну. Колись грав у футбол. Диплом з фізичного виховання. Коротко підстрижений. Імовірно, подолав універ завдяки натягнутим «трієчкам», але чоловік приємний, з тих, що пам'ятають п'ятдесят різних версій анекдоту «ковбой входить до бару...». Під його орудою десятки шкіл, від початкових до повних середніх. Дуже великий річний бюджет, в крайньому випадку він і сам спроможний помножити

два на два. Барб упродовж дванадцяти років працювала його персональною секретаркою.

Моне якусь мить помовчав.

— Барб розпоряджалася чековою книжкою.

— 8 —

Дощ припустив сильніше. Ще трохи, і його можна буде назвати зливою. Моне абсолютно машинально скинув швидкість до п'ятдесяти, хоча інші машини безтурботно обганяли їх по лівій смузі, тягнучи кожна за собою по хмарі води. Хай собі летять. За ним був довгий досвід безаварійної їзди та продажів осінніх бестселерів (не кажучи вже про весняний список бестселерів і список «Літні сюрпризи», куди здебільшого включалися збірки куховарських рецептів, книги з дієтичного харчування та піратські копії «Гаррі Поттера»), і він сподівався займатися цим ще довго.

Праворуч від нього пасажир трохи поворухнувся.

— Ти вже прокинувся, друже? — спитав Моне. Зайве запитання, хоча цілком природне. Німий автостопник знишка відгукнувся делікатним звуком «фьюї», котрий пролунав з-під нього. Вже гарно, що без запаху.

— Вважатимемо це за «так», — промовив, знову зосередившись на дорозі, Моне. В нього воно так і стояло перед очима. Та забита білизною шафа, мов видіння з підліткового сну з рясними полюціями. Відтак зізнання в розтраті — приголомшлива цифра. Витративши зайвий час на зважування можливості того, що вона бреше з якихось ідіотських причин (хоча наразі ідіотським тут виглядало все і всі), він спитав у неї, скільки ж залишилося на рахунку, і вона відповіла — тим самим спокійним, відсутнім тоном, — що нічого не залишилось, зовсім, хоча вона очікувала на більшу суму. Гадала, що рахунку вистачить трохи на довше.

— Але там скоро все з'ясують, — сказала вона. — Якби все залежало тільки від цього безпомічного бідолахи Віктора, гадаю, я могла б займатися цим вічно, але минулого тижня у нас були аудитори від штату. Вони ставили забагато запитань і забрали копії платіжних документів. Тепер залишилося недовго.

— Отож, я її спитав, як вона примудрилася витратити більше ста тисяч доларів на колготи й пояси з підв'язками, — повідомив Моне свого мовчазного попутника. — Я не відчував злості — принаймні на той час, гадаю, я тоді перебував у шоковому стані, — але мені було вельми цікаво. І вона відповіла — тим самим манером, без сорому, без зухвалості, немов сновиди якась: «Ну, ми купували лотереї. Я сподівалася, що таким чином щось вдасться повернути».

Моне замовк. Перед його лицем по той бік лобового скла туди-сюди сновигали двірники. На коротку мить у голові йому майнула думка — різко крутнути кермо вправо і врізатись у бетонну опору пішохідного мостика, що якраз зринув попереду. Він відкинув цю думку. Пізніше він розповість священику, що почасти до цього спричинилося засвоєне ним у дитинстві поняття про гріховність самогубства, але головним чином його тоді утримало бажання ще хоч разок послухати альбом Джоша Ріттера, перш ніж померти.

До того ж він був не сам.

Замість того щоб скоїти самогубство (забравши за собою й пасажира), він проїхав під мостом з розважливою, статечною швидкістю п'ятдесят миль на годину (якихось пару секунд лобове скло залишалось чистим, а потім двірникам знову додалось роботи) і продовжив свою історію.

— Вони, мабуть, накуповували лотерейних білетів, як ніхто ніколи. — Він замислився, відтак похитав головою. — Хоча хтозна... Проте тисяч десять вони купили, не менше. Вона розповіла, що тільки минулого листопада — я тоді ледь не місяць провів у Масачусетсі і Нью-Гемпширі, плюс конференція з продажів у Делаварі — вони придбали більше двох тисяч. «Павербол», «Мегабакс», «Пейчек», «Пік-3», «Пік-4», «Тріпл-плей» — вони скуповували все підряд. Спершу вони самотужки вираховували номери, та потім Барб вирішила, що це займає багато часу, і вони перейшли на систему «І-Зі Пік».

Моне ткнув пальцем у білу пластикову коробочку, приліплену до лобового скла під дужкою люстерка заднього виду.

— Усі ці геджети пришвидшують світ. Можливо, це й добре, хоча я маю деякі сумніви. Вона мені тоді сказала: «Ми почали користуватися калькулятором “І-Зі Пік”, бо люди, що стоять за тобою в черзі, дуже нервуються, коли ти довго вибираєш собі цифри, особливо

якщо джекпот більший за сто мільйонів». Вона розповідала, що іноді вони з Яндовським розділялися і грали в різних пунктах, по два десятки заходів за вечір. Ну і, звісно ж, вони шикували у тому закладі, куди ходили гасати свої лінійні танці. Вона мені так розповідала: «Перший раз, коли грав Боб, ми виграли у “Пік 3” п’ятсот доларів. Це було так романтично». — Моне похитав головою. — Після цього роман тривав, але виграші майже припинилися. Сама так сказала. А ще сказала, що одного разу вони виграли тисячу, але на той час уже тридцять тисяч полетіли до кошика на сміття. Кошик на сміття — це її слова. Вона розповіла, що якимось — це було в січні, коли я їздив, працював, намагаючись відробити ціну того кашемірового пальта, що подарував їй на Різдво, — вони поїхали на пару днів погуляти в Деррі. Не знаю, чи гасали вони й там у своїх лінійних танцях. Я не питав, але зупинялися вони в готелі «Голлівуд Слоте». Зняли апартamenti, харчувались, не рахуючись із витратами. *Не рахуючись із витратами* — це її слова. І викинули сім з половиною тисяч на гру у відеопокер. Хоча, сказала вона, їм ця гра не дуже сподобалась. Головним чином вони витрачалися на лотереї, сподівалися розквитатися зі ШТАМом раніше, ніж їхні обладунки викриють аудитори штату, а тим часом усе глибше й глибше спустошували шкільний бюджет. Ну й, ясна річ, вона не переставала прикуповувати собі комплекти нової білизни. Яка дівчинка не мріє виглядати як картинка, купуючи лотерейний квиток у місцевому супермаркеті «7-11»?

— Друже, з тобою все гаразд?

Пасажира не реагував, та й з чого б йому, отже, Моне простягнув руку й поторсав його за плече. Автостопник підняв голову від вікна (на склі залишилася масна пляма від його лоба) і озирнувся, кліпаючи кислоокими очима, ніби зі сну. Моне не вірилося, що той щойно спав. Не знати чому, в нього промайнуло таке відчуття.

Він склав великий і вказівний пальці колючком і зробив «великі очі» в бік пасажира.

Якусь хвилину той тільки безвиразно лупав очима, і Моне знову мав час подивуватися, чи цей дядько глухонімий, та ще й дурноголовий. Нарешті той посміхнувся, і кивнув, і навзаєм показав пальцями бублика.

— О’кей, — сказав Моне. — Просто перевірка.

Чоловік відвернувся й знову прилип лобом до шибки. Тим часом вірогідна мета його подорожі, Вотервілл, показався й залишився позаду. Моне не звернув на це уваги. Він усе ще переживав минуле.

— Якби просто білизна та оті лотерейні ігрища, де треба вписувати цифри, збитки могли бути не такими великими, — сказав він. — Бо гра в такі лотереї потребує часу. Є шанс прийти до тями, якщо вона ще в когось залишається. Треба стояти в черзі, і отримувати квитанції, і зберігати їх у себе в гаманці. А тоді дивитися телевізор або в газеті перевіряти результати. Коли б так, воно ще було б нічого. Якщо, звісно, вважати за «нічого», коли твоя дружина гуляє з дубоголовим вчителем історії, спускаючи в унітаз тридцять-сорок тисяч доларів з бюджету шкільного округу. Та тридцять грандів я б іще зміг покрити. Взяв би другий кредит під заставу будинку. Безумовно, не заради Барб, а заради Келсі-Енн. Дитині, що тільки-но розпочинає свій шлях у житті, не потрібен на старті такий смердючий феєрверк. Реституція, так це називається. Я відшкодував би ті гроші, навіть якби мені довелося заради цього продати дім і жити у двокімнатній квартирці. Зрозуміло?

Пасажиру напевне нічого не було зрозуміло — ні про юну гарнюню доню, яка тільки-но починає власне життя, ні про другий іпотечний кредит, ні про реституцію. Йому, у його беззвучному світі, було тепло й сухо, і так, либонь, було краще. Моне ніщо не заважало правити далі.

— Справа в тому, що існують швидші способи розтринькування грошей, і вони такі ж легальні, як... як купівля спідньої білизни.

— 9 —

— Вони перейшли на миттєві лотереї, авжеж? — спитав священик. — Оті, що їх лотерейна комісія рекламує як «моментальний виграш».

— Ви говорите, як той, хто сам знався на цьому, — сказав Моне.

— Граю час від часу, — погодився священик і з симпатичною рішучістю додав: — Я завжди кажу собі, що, якби мені справді потрапив золотий квиток, я б усі гроші вклав у церкву. Але я ніколи не ризикую сумою, більшою за п'ять доларів. — Тут він трохи

завагався. — Іноді десять. — Ще пауза. — Одного разу я купив тих шкрябалок на двадцять п'ять доларів, давно, коли вони тільки з'явилися. Але то було миттєве потьмарення. Більше я такого ніколи не робив.

— У всякому разі, не так глибоко, — зауважив Моне.

Священик стиха розсміявся.

— Це слова людини, синку, котра дійсно обпеклась на цьому. — Він зітхнув. — Мене вразила твоя історія, але хотілося б, якщо це можливо, аби ти пришвидшив розповідь. Мої гості можуть чекати, поки я роблю Божу роботу, але ж не вічно. А мені здається, там мусить бути курячий салат, добряче заправлений майонезом. Саме те, що я найбільше люблю.

— Залишилося небагато, — сказав Моне. — Якщо ви грали, вам відома суть справи. Ті шкрябалки можна купувати там же, де й квитки «Мегабакса» чи «Паверболла», але також і в десятках інших місць, у тому числі у придорожніх майданчиках відпочинку. Можна навіть не мати справу з продавцями, а купувати в автоматах. Ці автомати завжди зелені — колір грошей. На той час як Барб у всьому зізналася...

— На той час як вона покалася, — зауважив священик з інтонацією, в якій можна було розчуту лукавство.

— Так, на той час, коли вона *покалася*, вони вже здебільшого перейшли на двадцятидоларові миттєві лотереї. Барб сказала, що сама ніколи їх не купувала, але, коли вони були разом з ковбоєм Бобом, вони набирали їх досхочу. Сподівалися на великий куш, розумієте? Якось, розказувала Барб, вони за один вечір накупили їх штук сто. На дві тисячі доларів. А виграли вісімдесят. Обоє мали кожний свій власний шкребок. Це така пластикова штучка, схожа на ліліпутську совкову лопатку, а на держачку напис: ЛОТЕРЕЯ ШТАТУ МЕЙН. Ці шкребки також зеленого кольору, як і ті автомати, що торгують білетами. Вона мені показувала свій — дістала з-під постелі у спальні для гостей. Там майже весь напис на держачку стерся, зійшов разом з її потом, залишились тільки літери ЛОТ.

— Сину, ти її побив? Саме через це ти й тут?

— Ні, — відповів Моне. — Через те я хотів її *вбити* — через гроші, не через зраду, зрада мені досі здається якоюсь нереальною, навіть після того, як я на власні очі бачив усю ту ху... спідню білизну. Але я її й пальцем не торкнувся. Гадаю, ще й через те, що почувався

дуже втомленим. Усі ці новини мене просто виснажили. Мені нічого не хотілося, окрім як впасти й заснути. Надовго. Либонь, на пару діб. Хіба це не дивно?

— Ні, — відповів священник.

— Я її спитав, як вона могла таке вчворити зі мною. Чи вона хоч трохи про мене думала? А вона *спитала...*

— 10 —

— Вона спитала, як так трапилось, що я нічого не знав, — сказав Моне своєму пасажиру. — І перш ніж я встиг хоч щось промовити, вона сама собі відповіла, отже, гадаю, це було нею сказано заради того, щоб вкинути слівце, чисто риторичне запитання. Вона сказала: «Ти не знав, бо я тобі була нецікава. Ти майже весь час перебував десь у дорозі, а коли нікуди не їхав, тобі *хотілося* бути в дорозі. Десять років минуло з того часу, як ти останній раз цікавився, яка на мені білизна, — та й навіщо, якщо тобі нецікава сама жінка, одягнена в ту білизну? Але тепер тобі цікаво, еге ж? Тепер ти заінтригований».

— Господи, я тільки глянув на неї. Я був занадто втомлений, щоб її вбити — чи хоч би дати ляпаса, — але ж я був і розлючений. Навіть, попри шок, відчував шаленство. Вона намагалася звинуватити мене. Хоча б це ти розумієш, га? Намагалася перекласти провину на мою клятву роботу, ніби я міг знайти іншу, де б заробляв бодай половину того. Я маю на увазі: в моєму віці на що інше я можу згодитися? Можливо, мене ще взяли б у пішохідні наглядачі при школі — жодних аморальних дій у моєму минулому не числиться, — але це вже занадто.

Він ненадовго замовк. Далеко попереду на дорозі, все ще укутаній у мерехтливі шати дощу, показався синій знак.

Подумавши, він промовив:

— Але ж і не в цьому крилася головна причина. Хочеш знати, в чому полягає головна причина? Її причина? На її переконання, я мусив би відчувати себе винним за те, що мені *подобається* моя робота. Винним за те, що це не я ішачив день у день, аж поки не зустрів розкішну персону, з якою можна *так круто віджигати*.

Попутник поворушився, можливо тільки тому, що трапилася якась вибоїна на дорозі (або вони переїхали кимось збиту тваринку), але тут Моне усвідомив, що він кричав. Атож, цей пасажир, можливо, й не цілком глухий. А навіть якщо й глухий, то, коли звук досяг відповідного рівня децибелів, він міг відчуті вібрації кістками свого обличчя. Та хто це, з біса, може знати?

— Я не став з нею заводитися з цього приводу, — продовжив Моне вже тихіше. — Я відмовився балакати з нею на цю тему. Мені здається, якби я завівся, якби ми почали насправді лаятися, трапитись могло що завгодно. Я хотів забратися звідти геть, поки ще перебуваю в шоковому стані... саме заради її безпеки, ясно?

Автостопник не вимовив ні слова, та Моне міг балакати за них обох.

— Я спитав — ну а далі що? А вона мені — скоріш за все, я потраплю до в'язниці. І знаєш що? Якби вона в той момент заплакала, я б її обійняв. Бо після двадцяти шести років подружнього життя такі речі стають рефлексними. Навіть коли більшість почуттів давно мертві. Але вона не заплакала, отож, я пішов собі геть. Просто розвернувся і вийшов. А коли повернувся знову, там лежала записка, де було написано, що вона з'їхала з дому. Це було майже два тижні тому, й відтоді я її не бачив. Пару разів балакав з нею по телефону, і все. Також поговорив з адвокатом. Заблокував усі наші рахунки, щоправда, від цього мало користі, якщо почнуть крутитися всі колеса правосуддя. А це почнеться скоро. Лайно потрапило у вентилятор, якщо ти розумієш, про що я. Гадаю, я її невдовзі побачу. У суді. Її, разом з її ковбоєм Бобом.

Тепер він уже міг прочитати напис на синьому знаку: ПІТС-ФІЛД. ВІДПОЧИНКОВА ЗОНА — 2 МИЛІ.

— От чорт! — вигукнув він. — Друже, ми прогавили Вотервілл, ще п'ятнадцять миль тому. — А коли глухонігий не поворухнувся (звісно, що ні), Моне второпав, що він сам не впевнений, чи тому дійсно треба було у Вотервілл. Звідки знати. У будь-якому випадку, час із цим розібратися. Відпочинковий майданчик для цього якраз годиться, але вони якусь пару хвилин залишатимуться разом у цій пересувній сповідальні, тож він відчув потребу ще дещо сказати.

Я дійсно вже давно майже зовсім збайдужів до неї, — заговорив він. — Буває так, що кохання просто спливає. Правда й те, що я не був

аж таким їй вірним — час від часу я розважався у поїздках. Але хіба *це* можна порівняти з *тим*? Як можна виправдати жінку, що втоптала в багно чиесь життя, мов якийсь дурень — гниле яблуко?

Він в'їхав на відпочинковий майданчик. Усього якихось чотири автомобілі стояли там, вони купкою тулилися до коричневої будівлі, перед якою вишикувались торговельні автомати. Моне ці машини здалися покинутими під холодним дощем дїтлахами. Він зупинився. Пасажир кинув на нього запитуючий погляд.

— Куди тобі треба їхати? — спитав Моне, розуміючи даремність свого запитання.

Глухонїмий замислився. Роздивився довкола і второпав, куди вони приїхали. Знову подивився на Моне, немов кажучи — *це не тут*.

Моне, звівши вгору брови, показав пальцем на південь. Глухонїмий похитав головою і показав на північ. Стиснув і розтиснув кулаки, продемонструвавши розчепірені пальці шість... вісім... десять разів. Далєбі, точно, як тоді. Та цього разу Моне вже зрозумів. Він подумав, що цей хлоп спростив би собі життя, якби хтось навчив його показувати горизонтальну вісімку — символ *безкінечності*.

— То ти просто мандруєш, еге ж? — спитав Моне.

Глухонїмий тільки кліпав очима.

— Авжеж, так, — промовив Моне. — Та ось що я тобі скажу. Ти вислухав мою розповідь, хоча й сам не знав, що щось слухаєш, тож я доведу тебе до Деррі. — Йому сподобалась ця ідея. — Точніше, я висаджу тебе біля притулку в Деррі. Там тебе нагодують гарячим і в люлю покладуть, принаймні на одну ніч. Мені треба відлїти. Ти хочеш відлїти?

Глухонїмий дивився на нього з терплячою безпомічністю.

— Відлїти, — повторив Моне. — *Попісяти*. — Він показав собі на матню, згадав, де вони знаходяться, і второпав, що волоцюга може вирішити, ніби він йому пропонує відсмоктати просто тут, біля автоматів з закусками. Тоді він показав на чорні силуети на бічній стїні будівлі: чоловічий та жіночий. У чоловіка ноги розставлені, у жінки — стулені. Просто тобі історія людської раси в картинках.

Це його пасажир зрозумів. Він рішуче похитав головою, а на підтвердження ще й склав пальці колючком. Що поставило Моне перед делїкатною проблемою: залишити містера Німого Волоцюгу в машині, поки він сам зробить свої справи, чи вигнати його чекати на дощ... але

в такому випадку цей чоловік напевне ж зрозуміє, чому його виставили.

Хоча ніяка це не проблема, вирішив він. Грошей у машині не було, його власні речі лежали під замком у багажнику. Щоправда, на задньому сидінні залишались кофри зі зразками, та йому якось не вірилося, що цей дядько вхопить два кофри, кожний вагою сімдесят фунтів, і побіжить з ними в руках з відпочинкового майданчика в бік автостради. Та і як у такому разі він зміг би нести свій плакатик Я НІМІЙ?

— Я швидко, — сказав Моне, а оскільки попутник так і не зводив з нього своїх очей з почервонілими повіками, Моне показав пальцем на себе, на туалетні символи і знов на себе. Тут уже волоцюга кивнув і у відповідь знову показав пальцями «о'кей».

Моне зайшов до туалету й відливав там, як йому здалося, не менше двадцяти хвилин. Полегшення було глибоким і повним. Уперше йому полегшало на душі з того моменту, як Барб скинула на нього свою бомбу. Вперше у нього з'явилася впевненість, що він видряпається з цієї історії. І допоможе видряпатися Келсі. Він згадав старий вислів якогось німця (а може, росіянина, це було більш схожим на російське ставлення до життя): все, що нас не вбиває, робить нас дужчими.

Назад до машини він ішов, насвистуючи. Минаючи автомат з продажу лотерейних квитків, він навіть дав йому дружнього стусана. Спершу він подумав, що не бачить свого пасажира, бо той розлігся в кабіні... тож у цьому випадку Моне доведеться його розштовхати, змусити випрямитись, щоб самому сісти за кермо. Але волоцюга не лежав. Волоцюга зник. Забрав свій рюкзак та плакатик і вшився.

Моне подивився на заднє сидіння і впевнився, що його кофри «Вольф & Сини» залишились неторкнутими. Зазирнув до шухлядки і побачив, що всі документи на місці: реєстраційний талон, страховка, картка члена Американської автомобільної асоціації. Від самого волоцюги залишився лише слід запаху, не вельми й смердючого, — піт і ніби трішки дьогтю, як буває, коли хтось спить одягненим.

Він гадав, що побачить його наприкінці виїзду на трасу з плакатиком у руках, який він буде обертати то одним, то іншим боком, щоб потенційні добрі самаритяни могли отримати повну інформацію про комплект його дефектів. Тоді Моне міг би знову посадити його до

себе. Бо сам почувався так, ніби не завершив задумане. Доставити його до притулку в Деррі — ось тоді все буде гаразд. Завершити діло — як закрити прочитану книгу. Які б негаразди не очікували на нього попереду, свої справи він любив завершувати.

Але його попутника не виявилось на узбіччі траси; волоцюга немов розчинився. І тільки коли Моне вперше кинув погляд угору — бо якраз проїжджав повз знак ДЕРРІ 10 МИЛЬ, — він побачив, що з люстерка заднього виду зник святий Христофор, давній і вірний товариш у його безкінечних подорожах. Глухоніми́й його вкрав. Та попри це Моне аніскільки не втратив свого новопридбаного оптимізму. Можливо, глухонімому той медальйон потрібніший. Моне сподівався, що хрестик принесе йому удачу.

Через два дні — він якраз продавав осінні бестселери всіх часів у Преск Айлі — він отримав дзвінок з поліції штату Мейн. Його жінку і Боба Яндовського було забито до смерті в motelі «Гров». Убивця зробив це обгорнутою мотельним рушником трубою.

— 11 —

— Ох... Господи помилуй, — видихнув священик.

— Так, — погодився Моне. — Ці самі слова і я тоді сказав.

— А твоя дочка?..

— Пригнічена горем, звісно. Вона зараз удома, зі мною. Ми це переживемо з нею разом, отче. Вона міцніша, ніж я гадав.

І, звісно ж, вона нічого не знає про те. Про розтрату. Якщо пощастить, то й не дізнається. Нам мусять сплатити вельми велику суму страховки, як вони це називають, подвійну компенсацію. Зважаючи на всі попередні події, я міг би бути зараз під серйозною підозрою з боку поліції, аби не мав залізного алібі. А також якби слідство не просувалося... Як-не-як, а мене вже кілька разів викликали на допити.

— Сину, а ти часом не заплатив комусь, щоб...

— Вони теж мене про це питали. Відповідь однозначна — ні. Я розблокував свої банківські рахунки для будь-кого, хто бажає пересвідчитися. Проходження кожного пенні враховано, що в моїй половині спільного подружнього рахунку, що в половині Барб. Вона

була дуже відповідальною у фінансових питаннях. Принаймні поки ще була притомною. Отче, ви можете відкритися? Я хочу вам показати дещо.

Священик без зайвих запитань відімкнув свої двері. Моне зняв медальйон святого Христофора в себе з шиї і простягнув руку з ним повз зовнішню стінку сповідальної кабінки. На мить вони торкнулися одне одного пальцями, коли медальйон з купкою сталевих ланцюжка переходив з руки в руку.

На п'ять секунд, поки священик розмірковував над побаченням, запала тиша. Відтак він промовив:

— Ця річ повернулася до вас, коли? Вона знайшлась у motelі, де...

— Ні, — перебив його Моне. — Не в motelі. У мене вдома, у Бакстоні. На туалетному столику в кімнаті, що раніше була нашою спальнею. Медальйон лежав біля нашої весільної фотографії, до речі.

— Боже правий, — промовив священик.

— Він міг взяти мій адрес з реєстраційного талона на машину, поки я був у сортирі.

— А ви, звичайно, згадували тоді назву і motelю... й міста...

— Даврі, — погодився Моне.

Священик утретє спом'янув ім'я свого Боса. А потім промовив:

— Мабуть, той хлопець був зовсім не глухонімиий, схоже, так?

— Я майже певен, що він німиий, — сказав Моне. — Але, натурально, аж ніяк не глухий. Поряд із медальйоном там лежала записка, на аркушику, вирваному з телефонного блокноту. Це, скоріш за все, трапилося, поки ми з дочкою були в похоронному бюро, вибирали труну. Вхідні двері було відчинено, але не зламано. Можливо, він виявився достатньо тямущим, щоб відтиснути засув замка, але я все таки вважаю, що сам забув його замкнути, коли ми з донькою йшли з дому.

— А в записці було що?

— Дякую за поїздку, — відповів Моне.

— Чорт мене забирай!

Замислена мовчанка, а незабаром постукування за дверима сповідальні, в якій сидів Моне, втупившись у напис **БО ВСІ ЗГРІШИЛИ І ПОЗБАВЛЕНІ БОЖОЇ СЛАВИ**. Моне отримав назад свій медальйон.

— Ви повідомили поліцію?

— Авжеж, звичайно, розповів усе детально. Там сказали, що вони, скоріш за все, знають цього чоловіка. Знають той його плакат. Його ім'я Стенлі Дусе. Він уже чимало років мандрує Новою Англією з тим своїм плакатом. На кшталт мене, подумалось мені оце зараз.

— За ним числяться злочини з застосуванням насилля?

— Дещо, — відповів Моне. — Переважно бійки. Одного разу він доволі сильно побив якогось чоловіка в барі, а ще не раз потрапляв до психіатричних закладів, здебільшого до «Світлого пагорба» в Огасті. Не думаю, що у поліції мені розповіли геть усе.

— А ти хочеш знати все?

Моне замислився, а потім відповів:

— Ні.

— Вони ще не впіймали того чоловіка?

— Вони сказали, що це лише справа часу. Сказали, що він не вельми меткий. Але ж він виявився достатньо метким, щоб надурити мене.

— А чи він надурив тебе, сину? Чи, може, ти знав, що промовляєш до вух, які тебе чують? Ось що мені здається ключовим питанням.

Моне довго мовчав. Він не знав, чи чесно звіряв свою власну душу раніше, але зараз ретельно нишпорив у ній, і то з яскравим ліхтарем. Не те щоб йому сподобалось усе, що він там побачив, але обшук таки відбувся. Без приховування чого-небудь. Принаймні свідомого.

— Ні, я не знав, — відповів він.

— А чи ти радий тому, що твоя дружина та її коханець тепер мертві?

У глибині душі Моне вмент відповів — *так*. А вголос сказав:

— Я відчуваю полегшення. Мені соромно про це казати, отче, але зважаючи на те, що вона наробила — і як воно все обернулося, без суду, і з можливістю без розголосу повернути розтрачені нею кошти, — я відчуваю полегшення. Це гріх?

— Так, сину мій. Шкода тебе засмучувати, але це гріх.

— Ви можете мене розгрішити?

— Десять «Отче наш» і десять «Богородице, Діво, радуйся!» — енергійно проголосив священник. — «Отче наш» за відсутність чуйності — серйозний гріх, але не смертний.

— А «Богородице»?

— Лайка у сповідальні. Варто було б також за гріх перелюбства — твій, не її, але наразі...

— У вас обід, я розумію.

— Сказати по правді, я втратив апетит, хоча, безперечно, побачуся з товариством. Причина в тому, що я, гадаю, що я... почуваюсь дещо збентеженим, щоб іще вислуховувати про твої дорожні розваги...

— Я розумію.

— Добре. Отже, сину?

— Так?

— Я не хотів би тебе мордувати, але чи ти *певен*, що не ти зробив натяк тому чоловіку? Чи підштовхнув його в якийсь спосіб? Бо в такому разі нам доведеться говорити не про незначні, а про непрості гріхи. Тоді мені доведеться порадитися з моїм духовним пастирем, щоб винести рішення, проте...

— Ні, отче. Але як ви вважаєте... чи не міг сам Господь посадовити того чоловіка до моєї машини?

У глибині душі священик вмиль вигукнув — *так*. Уголос він сказав:

— Це богохульство варте ще десяти «Отче наш». Не знаю, як давно ти не відвідував церкви, але все одно мусив би розуміти. Отже, хочеш іще сказати щось подібне і отримати ще «Богородиць» чи ми вже з цим покінчили?

— Ми покінчили, отче.

— Тоді покайся, сину, як то у нас кажуть. Іди своїм шляхом і більше не гріши. І бережи свою дочку, синку. Мати у дітей може бути тільки одна, не важливо, як вона поводитися.

— Так, отче.

За фіранкою майнула тінь.

— Чи можу я поставити тобі ще одне запитання?

Моне неохоче знову сів. Йому вже вкрай хотілося бути деінде, тільки не тут.

— Так.

— У поліції сказали, що сподіваються впіймати того чоловіка.

— Вони сказали, що це тільки питання часу.

— Моє запитання таке: чи ти хотів би, щоб вони впіймали того чоловіка?

І оскільки Моне вже хотів скоріше піти звідси, щоб спокутуватися в більш приватній сповідальні своєї машини, він відповів:

— Так, звісно, що так.

По дорозі додому він проказав додатково дві «Богородиці» і два «Отче наші».

Аяна

Я й уявити собі не міг, що коли-небудь зважуся розповісти цю історію. І жінка мені не радила, казала, що ніхто не повірить, а я завдам собі лишень зайвого клопоту. Насправді вона, звісно, мала на увазі, що клопіт спіткає її.

— А як же Ралф і Труді? — перепитав я її. — Вони так само були там, усе бачили.

— Труді накаже йому тримати язика за зубами, — відповіла Рут. — А твого брата довго переконувати не треба.

Це таки правда. На той час Ралф був директором управління №43 шкільної адміністрації Нью-Гемпширу, а найменше, чого міг бажати бюрократ департаменту освіти маленького штату, — це стати героєм випуску новин, а саме прикінцевого їх блоку, де зазвичай повідомляють про НЛО над містом Фенікс або про якогось койота, що вміє рахувати до десяти. Крім того, чудесна історія нікуди не годиться без чудотворця, а Аяна зникла.

Але моя дружина тепер мертва — її майже миттєво вбив інфаркт, коли вона летіла до Колорадо, щоб допомогти там дітям з нашим першим онучком. (Так мені, принаймні, повідомили представники авіакомпанії, хоча в наші дні їм навіть багаж не варто довіряти). Мій брат Ралф помер також — інсульт під час гри в гольф у турнірі ветеранів «Золотий вік», — а Труді з'їхала з глузду. Батька мого нема давно, був би живий, уже відзначив би столітній ювілей. Я тепер залишився сам-один, отже, розповім ту історію. Історія ця *неймовірна*, Рут мала рацію, і в будь-якому разі вона нічого не означає — з чудесами завжди так, окрім хіба що для ненормальних, які вбачають чудеса повсюди. Але історія цікава. І вона *правдива*. Ми всі це бачили на власні очі.

Мій батько помирав від раку підшлункової залози. Гадаю, про людей можна багато взнати цікавого, чуючи, що вони кажуть про подібні ситуації (і той факт, що я називаю це «подібною ситуацією», либонь, доповість вам дещо про вашого оповідача, який усе життя вчив англійській мові хлопчиків та дівчаток, чиїми найважчими проблемами зі здоров'ям були прищі та спортивні травми).

Ралф сказав:

— Його мандрівка вже майже скінчилася.

Моя зведена сестра Труді сказала:

— Чималенько він спізнив.

Мені на мить почулося, ніби вона промовила «спізнав». Але від неї такої поетичності у виразах годі було очікувати, як би мені того не хотілося.

Рут сказала:

— Він уже йде на посадку.

Я не промовив «хай би вже», хоча подумав саме це. Бо він дуже страждав. Це було двадцять п'ять років тому, у 1982-му, коли страждання вважались цілком прийнятними на останніх стадіях раку. Пам'ятаю, років через десять-дванадцять після того я десь вичитав, що більшість хворих на рак відходять тишком тільки тому, що вже не мають сил стогнати і плакати.

І мені так виразно згадалася палата, де лежав мій змучений батько, що я тоді сховався до туалету, де вкляк перед унітазом з відчуттям, що ось-ось почну блювати.

Хоча батько насправді помер чотирма роками пізніше, у 1986-му. Він уже перебував на штучній підтримці, але добив його тоді не рак підшлункової. Він подавився на смерть куснем м'яса.

Дон «Док» Джентрі та його дружина Бернадет — мої батько й матір — переїхали, вийшовши на пенсію, до передмістя Форд Сіті, неподалік Пітсбурга. Після того як дружина померла, Док збирався переїхати до Флориди, але, зваживши свої статки, вирішив залишитися у Пенсільванії. З діагнозом рак він недовгий час перебував у шпиталі, де пояснював кожному, що його прізвисько Док походить із тих часів, коли він багато років працював ветеринаром. Після того як він повідомив це всім, хто хотів його слухати, його виписали додому помирати, ось тоді до Форд Сіті з'їхалися попрощатися з ним рештки нашої родини: Ралф, Труді, Рут і я.

Я дуже добре пам'ятаю його спальню. На стіні зображення Христа, який вимагає допустити до нього дітей. На підлозі зшитий моєю матір'ю клаптиковий килимок гідотних зелених відтінків — не найкращий з її виробів. Поряд із ліжком стояв крапельниці з наліпкою «Пітсбурзьких піратів». Я входив до цієї кімнати щодня з більшим жахом, і кожного дня години, проведені там, здавалися довшими. Я

згадував Дока тих часів, коли ми зростали у Дербі, в Коннектикуті, як він було сидить у кріслі-гойдалці на веранді — бляшанка пива в одній руці, сигара в іншій, рукава його сліпучо-білої сорочки високо підкочені, щоб було видно гладенькі пружні біцепси і троянду, витатуйовану в нього над лівим ліктем. Він належав до людей того покоління, кому не здавалося дивним носити темно-сині, не вилинялі джинси, які вони називали «робочі штани». Волосся він зачісував на манер Елвіса і сам мав дещо небезпечний вираз в очах, як у моряка після двох чарок, коли той уже знає, що його звільнення на берег закінчиться бурхливо. Він був високим чоловіком з ходою, як у kota. А ще я пам'ятаю літній фестиваль вуличних танців у Дербі, коли вони з матір'ю утнули таке шоу під «Ракету 88» Айка Тернера з його «Королями ритму», що там геть усі пороззявляли роти. Здається, Ралфу тоді було шістнадцять, а мені одинадцять років. Ми теж дивилися на наших батьків, роззявивши роти, і я тоді вперше зрозумів, як вони займаються вночі отим самим, геть без одягу, і зовсім не думаючи про нас.

У вісімдесят, щойно зі шпиталю, мій колись небезпечно елегантний батько мав вигляд звичайного скелету в піжамі (теж з логотипом «Піратів»). Очі в нього запали, їх було майже не видно з-під кошлатих брів. Незважаючи на два постійно ввімкнені вентилятори, він безперервно пітнів, і запах, що надходив від його вологої шкіри, нагадував мені запах старих шпалер у покинутому домі. Дихання в нього було аж чорним від смороду продуктів розпаду.

Ми з Ралфом і зблизька не були багатіями, проте, склавши докупи наші гроші та залишки власних заощаджень Дока, ми змогли найняти сиділку та економку, що працювали п'ять днів на тиждень. Вони гарно поралися біля старого, регулярно його миючи й міняючи білизну, але на той день, як моя зведена сестра сказала, що він чималенько спізнав (мені хочеться думати, що вона сказала саме так), битву зі смородом було вже майже програно. Старий профі зі своїм лайном на кілька раундів випереджав новака на ім'я Присипка, і, я гадав, рефері ось-ось зупинить бій. Док уже не був у змозі сам дійти до туалету (який він вперто продовжував називати «гальюном»), отже, доводилося йому підкладати памперси й надягати спеціальні труси. Він був іще достатньо притомний, щоб цього соромитись. Іноді з кутиків його очей котилися сльози і задавлені схлипи відразливого здивування й відчаю

виривалися з його горла, котре колись вміло так життєрадісно виспівувати на весь світ «Агов, красунько».

У ньому оселився біль, спершу всередині тулуба, а потім поширився навсїбіч, аж він жалівся, що навіть повіки й кінчики пальців йому горять. Болетамуючі препарати вже не допомагали. Медсестра могла б збільшити дози, але це могло його тут же вбити, і вона відмовлялася. Я був за те, щоб давати йому, скільки він схоче, навіть якщо його це вб'є. І, напевне, сам би йому дав, якби мене підтримала Рут, але моя дружина була категорично проти.

— Вона здогадається, — казала Рут, маючи на увазі сидїлку, — і тоді ти матимеш неприємності.

— Він мій батько.

— Це її не зупинить. — Рут завжди належала до тих, хто каже «пляшка наполовину порожня». Це не від виховання, вона народилася такою. — Вона доповість куди слід. Ти можеш потрапити до в'язниці!

Тож я його не вбив. Ніхто з нас його не вбивав. Ми вбивали тільки час. Ми читали йому, не знаючи, наскільки він розуміє почуте. Мінjali йому білизну і позначали в картці на стїні, які й коли йому було дано ліки. Дні стояли дико спекотні, і ми періодично мїняли розташування двох вентиляторів, намагаючись утворити подвійний протяг. Ми дивилися ігри «Піратів» по маленькому кольоровому телевізору, екран якого показував траву пурпурного кольору, і розповідали йому, що «Пірати» цього року круто стоять. Ми перемовлялися одне з одним поверх його загостреного профїлю. Ми бачили, як він страждає, і очікували, коли він помре. І одного дня, коли він спав, хропучи на всї заставки, я підвів очі від книжки «Кращі американські поети двадцятого столїття» і побачив високу, міцно збиту чорну жінку з чорною дівчинкою в темних окулярах — вони стояли в дверях спальні.

Та дівчинка — я пам'ятаю її так ясно, ніби це було сьогодні вранці. Гадаю, їй було рочків сім, хоча вона була на диво маленькою для свого віку. Зовсім крихітка. Вона була в рожевїй сукенці, подїл якої закінчувався над її гострими колїнками. На одній з її не менш незграбних голїнок був «джонсонівський» бандаж «Бенд-Ейд», прикрашений зображеннями персонажів мультиків студії «Ворнер бразерз», — я запам'ятав Сема Йосемїта з його довгими рудими вусами і револьверами в обох руках. Її темні окуляри виглядали як кумедний приз, отриманий на якомусь вуличному розпродажу. Вони

були надто великими й сповзали з кирпатого носа дитини, відкриваючи її нерухомі, з важкими повіками очі, затягнуті білувато-блакитною плівкою. Волосся в неї було заплетене в тугі кіски. На згині руки в неї висіла рожева дитяча сумочка, тріснута посередині. Взута вона була в брудні кросівки. Шкіра в неї була не зовсім чорною, а сірувато-мільного кольору. Вона трималася на ногах, але виглядала хворою не менш за мого батька.

Жінку я пам'ятаю не так ясно, бо всю мою увагу притягувала до себе дитина. Жінці могло бути й сорок, і шістдесят. Безхмарна на вигляд, з короткою зачіскою «афро». Окрім цього, я нічого більше пам'ятаю — навіть кольору її сукні, якщо на ній була сукня. Гадаю, що була, хоча вона могла бути одягненою й у слакси.

— Хто ви? — спитав я. Прозвучало це в мене якось дурнувато, ніби я оце дрімав і щойно прокинувся, а не підняв голову від книжки, — хоча дійсно є щось спільне між цими заняттями.

За їх спинами з'явилася Труді, і з тими ж словами. Голос її звучав аж ніяк не сонно. А за нею й Рут промовила тоном на кшталт «о, заради Бога»:

— Та клямка дверей ніколи не тримає. Мабуть, самі відчинилися, от вони й зайшли.

Ралф, який з'явився поряд з Труді, кинув погляд через плече.

— Зараз двері зачинені. Мабуть, вони їх закрили за собою.

Ніби це було очком на їх користь.

— Вам не можна сюди заходити, — звернулась Труді до жінки. — Ми зайняті. Тут хворий. Не знаю, що вам треба, але ви мусите звідси піти.

— Не можна отак взяти й зайти до чийогось дому, — додав Ралф.

Вони втрюх скупчилися в дверях батькової спальні. Ралф не вельми делікатно торкнувся плеча негритянки.

— Якщо не хочете, щоб ми викликали поліцію, краще йдіть собі. Чи вам хочеться, щоб ми викликали поліцію?

Жінка не звернула на це уваги. Вона підштовхнула вперед маленьку дівчинку і промовила:

— Просто попереду. Чотири кроки. Там ще такий стояк стирчить, не перечепися. Рахуй вголос, щоб я чула.

Дівчинка почала рахувати:

— Один... два... дри... чотири...

Жодного разу не поглянувши вниз, вона переступила через металеву лапу стояка крапельниці на слові «дри» — звісно ж, не дивилася ні на що крізь засмальцьовані скельця занадто великих окулярів придбаних десь на вуличному розпродажу. Та й що б вона могла побачити своїми враженими катарактою очима? Вона пройшла повз мене так близько, що її сукня майнула мені по руці, мов думка. Від неї тхнуло потом, і брудним тілом, і, так само як від Дока, — хворобою. На обох її руках видно було темні плями — не струпи, а виразки.

— Зупини її! — гукнув мені брат, але я не поворухнувся. Все відбулося дуже швидко. Маленька дівчинка нахилилася до мого батька і поцілувала його в неголену запалу щоку. Не просто торкнулася губами, а насправді поцілувала. Всмак цмокнула.

При цьому її маленький пластиковий ридикюль хилитнувся, злегка зачепивши батькову скроню, і той розплющив очі. Пізніше Труді з Рут запевняли, ніби вона вдарила його своєю сумочкою і це його розбудило. Ралф не був таким упевненим, а я взагалі в це не вірив. Сумочка хилитнулася абсолютно беззвучно. Вона була порожня, в ній могли лежати хіба що кілька серветок.

— Хто ти, дитинко? — спитав батько своїм хрипким передсмертним голосом.

— Аяна, — відповіла дівчинка.

— А я Док.

Він дивився вгору, на неї, з глибини темних печер своїх очей, але його погляд був зараз більш притомним, ніж упродовж усіх тих двох тижнів, що ми прожили біля нього у Форд Сіті. Він, либонь, досягнув того стану, коли навіть мізерний збій у рутині щоденного існування міг на мить просвітлити його згасаючий погляд.

Труді проштовхнулась повз жінку і намагалася пройти повз мене з наміром вхопити дитину, що так несподівано привернула до себе увагу вмираючого Дока. Я притримав її за зап'ястя.

— Зачекай.

— Що значить зачекай? Вони увірвалися сюди незаконно!

— Я хвора. Я мушу йти, — промовила маленька дівчинка. Відтак вона ще раз його поцілувала і відступила назад. Цього разу вона перечепилася об триногу крапельниці, ледь не поваливши її на себе. Труді підхопила стояк, а я — дівчинку. Вона була невагома, обтягнутий

шкірою каркас із кісточок. Окуляри спали їй з носа мені на коліна, і на мить її вкриті молочною плівкою очі зазирали до моїх.

— З тобою все буде добре, — промовила Аяна і торкнулася моїх губ маленькою долонею. Мене немов приском обпекло, проте я не відхилився. — З тобою все буде добре.

— Ходімо, Аяно, — поклікала жінка. — Нам треба йти від цих людей. Два кроки. Рахуй, щоб я чула.

— Один... два, — промовила Аяна, надягаючи окуляри й підштовхуючи їх пальцем собі вище до перенісся, де їм не світило втриматися довго. Жінка взяла її за руку.

— Друзі, у вас сьогодні благословенний день, — проголосила вона і подивилася на мене. — Мені шкода вас, — сказала вона, — але сні цієї дитини закінчилися.

Вони попростували назад через вітальню, жінка міцно тримала дівчинку за руку. Ралф потягся за ними, немов чабанський пес, гадаю, назирив, щоб вони нічого не поцупили. Рут з Труді схилилися над Доком, чиї очі так і залишалися розкритими.

— Хто була ця дитина? — спитав він.

— Я не знаю, тату, — відповіла Труді. — Не варто тобі цим перейматися.

— Я хочу, щоб вона повернулася, — сказав він. — Хочу, щоб вона мене знов поцілувала.

Рут обернулася до мене, з губами, підібраними в ниточку. Цю огидливу гримасу вона викохувала роками.

— Через неї в нього голка від крапельниці наполовину вискочила... він кров'ю стікає... а ти сидиш.

— Зараз усе поставлю на місце, — сказав я, а здавалося, ніби говорить хтось інший. Усередині мене був якийсь відсторонений чоловік, мовчазний і приголомшений.

— Ой, не турбуйся, я вже все зробила як слід.

Повернувся Ралф і доповів:

— Вони пішли. Попрямували вулицею в бік автобусної зупинки. — Він обернувся до моєї дружини. — Рут, ти справді хочеш, щоб я викликав поліцію?

— Ні. Нам тоді доведеться цілий день заповнювати формуляри й відповідати на запитання. — А після паузи вона додала: — Можливо, нам навіть доведеться давати свідчення в суді.

— Давати свідчення про що? — перепитав Ралф. Не знаю, про що, звідки мені це знати? Хтось із вас подасть мені лейкопластир, щоб я могла закріпити цю чортову голку? Він, здається, лежить на кухонному столі.

— Я хочу ще поцілунку, — промовив батько.

— Зараз піду, — зголосився я, але спершу підійшов до входних дверей, котрі Ралф не забув зачинити й замкнути, і визирнув надвір. Зелений піддашок автобусної зупинки виднівся перед наступним за нашим будинком, але ніхто не стояв там біля стовпчика, не ховався під пластиковим навісом. І на хіднику було пусто. Аяна і старша жінка — чи то мати, чи її наставниця — зникли. При мені залишилося відчуття доторку дитячої руки, все ще тепле, але вже холонуче.

Тут настає чудесна частина. І якщо хочу розповісти всю історію, я не збираюся її пропускати. Намагатимусь розповісти все достеменно, але не збираюся також затягувати оповідь надовго. Чудесні історії завжди жадані, але рідко бувають цікавими, бо всі вони однакові.

Ми ночували в одному з мотелів на центральній вулиці Форд Сіті, він називався «Рамада інн» і мав тонкі стіни. Ралф дратував мою дружину, називаючи мотель «Раманда інн».

— Якщо ти не перестанеш, то яюсь забудешся і скажеш це перед кимось чужим, — картала його моя дружина. — І тобі буде соромно.

Стіни дійсно були такими тонкими, що ми чули, як у сусідньому номері Ралф з Труді сперечаються щодо того, скільки вони можуть собі дозволити тут залишатися.

— Він мій батько, — говорив Ралф, на що Труді відповідала: — Атож, розкажи це Коннектикутській електричній компанії, коли вони надішлють рахунки. Або директору департаменту, коли в тебе закінчаться оплачувані дні відпустки через хворобу.

Це було спекотного серпневого вечора, десь початок на восьму. Незабаром Ралфова черга йти до нашого батька, бо сиділка бувала там тільки до восьмої. Я надібав у телевізорі «Піратів» і зробив гучніше звук, щоб заглушити набридливі, передбачувані дебати, що тривали в сусідньому номері. Рут складала одяг, примовляючи, що, якщо я знову коли-небудь куплю собі дешеву білизну на розпродажах, вона зі мною розлучиться. Або все звалить купою, як чужому. Задзеленчав телефон. Дзвонила медсестра Клові (вона сама так себе називала, як там... «З'їж ще трохи супчику за сестричку Клові».)

Без будь-якого вступу вона оголосила:

— Вам треба негайно прийти сюди. Не тільки Ралфові на нічну зміну, а й вам усім.

— Він відходить? — спитав я. Рут перестала складати речі і підійшла ближче. Поклала руку мені на плече. Ми цього чекали — по правді, так навіть сподівалися на це, — та ось воно, почалося, і стало тоскно й боляче. Док навчав мене гратися з боло-бансером, коли мені було стільки ж років, як сьогоднішній дівчинці, сліпій зайді. Якось він застав мене, коли я кутив під виноградною альтанкою, і сказав мені тоді — не сердито, а ласкаво, — що це дурість і краще б я не дозволяв собі до цього звикати. Думка про те, що його не буде серед живих, коли принесуть вранішню газету? Абсурд.

— Я так не думаю, — сказала Сестричка Клові. — Йому, схоже, покращало. — Вона зробила паузу. — Я не бачила нічого подібного жодного разу в житті.

Йому дійсно стало краще. Коли через п'ятнадцять хвилин ми прибули до нього, він сидів на дивані у вітальні й дивився «Піратів» по великому телевізору — не чудо техніки, проте хоч кольори натуральніші. Потягував протеїновий коктейль крізь соломину. Він порожевів. Щоки здавалися не такими запалими, можливо, тому що він щойно поголився. Він цілком поправився. Так мені тоді здалося; враження з часом лише підсилилося. І ось ще що, з чим погодилися ми всі — навіть Хома невіруюча, з якою я був одружений: липкий запах, що висів навколо нього, мов ефірна оболонка, відтоді як лікарі відправили його додому помирати, зник.

Він привітав нас усіх по іменах і повідомив нам, що Віллі Старгел щойно утнув пробіжку по всіх базах на славу своїх «Буканірів». Ми з Ралфом презирнулися, ніби питаючи один в одного — нам це не ввижається? Труді присіла на диван поруч з Доком, чи, точніше сказати, — розгублено осіла. Рут пішла на кухню й налила собі пива. Це вже само по собі було чудасією.

— Я б теж не відмовився, Рутсі, — звернувся до неї мій батько, а тоді — либонь, сприйнявши розгубленість на моєму витягнутому обличчі за несхвальність: — Мені краще. Нутрощі зовсім не болять.

— Пива вам не можна, я вважаю, — заявила медсестра Клові. Вона сиділа у м'якому фотелі у протилежному кутку кімнати і не схоже, щоб збиралася складати свої речі, ритуал, котрий завжди

починався хвилин за двадцять до кінця її зміни. Здавалося, її набридливий тон «зробіть це заради матусі» теж знітився.

— Коли це почалося? — спитав я, навіть не усвідомлюючи, що маю на увазі під *це*, бо зміни на краще виглядали тоталь ними. Але якщо я мав на увазі щось конкретне, можливо, воно стосувалося зникнення смороду.

— Йому почало кращати, ще коли ми збиралися йти звідси опівдні, — сказала Труді. — Я тоді просто не повірила своїм очам.

— Більшовики, — промовила Рут. Це була найбільша лайка, яку вона могла собі дозволити.

Труді не звернула уваги.

— Це все та маленька дівчинка, — сказала вона.

— Більшовики! — скрикнула Рут.

— Яка дівчинка? — спитав батько. Саме була перерва між таймами. По телевізору абсолютно лисий чоловік з величезними зубами й очима божевільного розповідав нам, що килими у «Юкерса» такі дешеві, що їх віддають майже задарма. І, Господи-вседержителе, не беруть передплати за відкладений товар. Перш ніж хтось із нас устиг щось сказати, Док запитав у Сестрички Клові, чи можна йому півпорції пива. Вона сказала — ні. Але дні її всевладдя в цьому домі добігали кінця, і впродовж наступних чотирьох років — до того як недожований шматок м'яса навіки перекрив йому горло — мій батько випив чимало галонів пива. І, я сподіваюсь, насолоджувався кожним ковтком. Пиво — само по собі диво.

Тієї ж ночі, коли ми без сну лежали на нашому твердому ліжку в «Рамада інн», слухаючи туркіт кондиціонера, Рут наказала мені тримати язика за зубами щодо тієї сліпої дівчинки, яку називала не Аяною, а «магічним негритянським дитинчам», промовляючи це зовсім не властивим їй, сповненим сарказму тоном.

— Крім того, — говорила вона, — це не триватиме довго. Іноді лампочка раптом яскраво спалахує якраз перед тим, як їй зовсім перегоріти. Я певна, так само трапляється і з людьми.

Можливо, але на Дока Джентрі чудо подіяло серйозно. Наприкінці тижня він уже прогулювався подвір'ям під моїм або Ралфовим ескортом. А потім ми роз'їхалися по домівках. У наш перший вечір удома я отримав дзвінок від медсестри Клові.

— Ми більше не поїдемо туди, — заявила Рут ледь не істерично. — Хай хоч як там йому погано. Так їй і скажи!

Але Сестричка Клові дзвонила, лише щоб повідомити, що вона бачила, як Док сьогодні виходив з ветеринарної клініки, куди його покликали проконсультувати молодого головного лікаря щодо коня, хворого на вертячку. При ньому був його ціпок, сказала вона, але він на нього не спирався. Сестричка Клові сказала, що в житті не бачила чоловіка «його років», який мав би кращий вигляд.

— Очі горять, хвіст пістолетом, — сказала вона. — Я все ще не можу в це повірити.

Через місяць він уже гуляв навкруг кварталу (без ціпка), а взимку щодня ходив у басейн місцевого плавального клубу. Він виглядав на шістдесят п'ять. Так вважали всі.

На початку батькового одужання я мав розмову з кожним із тієї команди медиків, що ним займались. Бо те, що трапилося з ним, нагадувало мені так звані містерії, які збирали аншлаги на ринкових площах міст середньовічної Європи. Я запевняв себе, що зможу написати цікаву статтю для якогось журналу, якщо виведу тата під іншим ім'ям (або називатиму його просто містер Дж.). Цілком можливо було написати, проте я так цього і не зробив.

Такий собі Стен Словн, сімейний лікар Дока, першим показав мені червоний прапорець. Він відрядив батька до Інституту раку в Пітсбурзькому університеті і таким чином спромігся звинуватити докторів Ретіфа і Замачовського — онкологів, які лікували батька, — у послідовній серії помилкових діагнозів. А ті в свою чергу звинуватили рентгенологів у неякісних знімках. Ретіф казав, що голова рентгенологічного відділення взагалі некомпетентний спеціаліст, не здатний відрізнити підшлункову залозу від печінки. Він просив не посилатися на нього, але минуло вже двадцять п'ять років, тож, гадаю, статус секретності скасовано.

Доктор Замачовський казав, що це звичайний випадок деформації внутрішніх органів.

— Я не був згодний уже з попереднім діагнозом, — зізнався він. Із Ретіфом я балакав по телефону, а з Замачовським персонально, той був у білому лікарському халаті, з-під якого виднілася червона майка з написом КРАЩЕ Б Я ЗАРАЗ У ГОЛЬФА ГРАВ. Я завжди вважав, що це в нього хвороба Гіппеля-Ліндау.

— А хіба йому легше було б померати від неї?

Замачовський подарував мені ту таємничу усмішку, котра завжди припасена у лікарів для безпорадних сантехніків, домогосподарок та вчителів англійської мови. І одразу ж повідомив, що запізнюється на якийсь консиліум.

Головний рентгенолог просто розвів переді мною руками.

— Ми тут відповідаємо тільки за знімки, не за їх інтерпретацію, — сказав він. — Щонайменше ще десять років ми користуватимемося обладнанням, яке уможлиблює такі помилкові діагнози, як у вашому випадку. А зрештою, чому б вам просто не втішатися тим, що ваш татусь живий? Радійте разом з ним.

З цієї поради я цілком скористався. А в результаті мого короткого розслідування, яке я, звісно ж, називав дослідженням, я зрозумів одну цікаву річ: *чудо* мовою медиків називається помилковим діагнозом.

Тисяча дев'ятсот вісімдесят третій був роком моєї академічної відпустки. Я мав контракт з науковим видавництвом на створення книги під назвою «Навчання тому, чому неможливо навчити: методологія письменництва». Проте з книгою трапилось те саме, що й з моєю містерією, — вона так ніколи й не написалася. У липні, коли ми з Рут збиралися у піший похід з ночівлями на лоні природи, в мене раптом почервоніла сеча. Біль надійшов пізніше, спершу він з'явився в глибині лівої сідниці і поступово посилювався, оселившись у мене в паху. На той час я вже натурально мочився кров'ю — гадаю, це було десь на четвертий день після перших нападів болю, а поки я продовжував знамениту стару гру, знану в світі під назвою А МОЖЕ, МИНЕТЬСЯ САМО СОБОЮ, — біль від серйозного трансформувався в нестерпний.

— Я певна, це не рак, — сказала Рут, з чого ставало зрозумілим, що вона була впевнена якраз у протилежному. Вираз її очей лякав ще більше.

Вона б заперечувала це навіть на своєму смертному ложі — так не пишалася, як власного розсудливості, — проте я певен, що тоді нею опанувала думка, що той рак, котрий полишив мого батька, тепер перейшов на мене.

Раку там не виявилось. Виявилися камені в нирках. Застосоване до мене *чудо* називалося дистанційною ударно-хвильовою літотрипсією, завдяки якій — у тандемі з діуретичними пігулками — ті

камені розчинилися. Своєму лікарю я сказав, що ніколи за все життя не відчував такого болю.

— Гадаю, що й не відчуєте, навіть якщо б у вас трапився коронаротромбоз, — відповів він. — Жінки, які мали камені в нирках, порівнюють цей біль з болем при пологах. Важких пологах.

Я ще не позбувся болю, доволі прикрого, хоча вже міг читати журнал, сидячи перед кабінетом лікаря в очікуванні, коли мене викличуть. Хтось сів поруч зі мною і промовив: «Ходімо, час настав».

Я підвів очі. Це була не та жінка, яка приходила до спальні мого хворого батька. Це був чоловік у цілком ординарному діловому костюмі брунатного кольору. Тим не менш, я розумів, навіщо він опинився тут. У мене не виникло жодних запитань. А ще в мені з'явилася впевненість, що, якщо я зараз не піду з ним, мені не допоможе ніяка у світі літотрипсія.

Ми вийшли. Реєстраторка кудись відлучилася зі свого місця, отже, мені не довелося пояснювати своєї втечі. Утім, навіть не уявляю собі, що я їй міг би сказати. Що у мене в паху раптом перестало пекти? Це виглядало б не просто брехнею, а брехнею несусвітньою.

Чоловік у діловому костюмі виглядав на тридцять п'ять; можливо, колишній морський піхотинець, що так і не зміг розлучитися зі щетинистою стрижкою й характерною бадьористістю. Він мовчав. Ми різко завернули зі ріг медичного центру, де вів прийом мій лікар, а тоді пройшли квартал до шпиталю «Цілющий гай», я — трохи згинаючись від болю, вже не рвучкого, але все ще невгаваючого. Ми зійшли по сходах і рушили вздовж коридору, де стіни прикрашали сцени з диснейвських фільмів, а з горішніх динаміків лилося «Цей світ такий маленький». Відставний морпех крокував енергійно, високо тримаючи голову, наче був тут за свого. Я ж пам'ятав, що тут чужий. Ніколи не почувався так далеко закинутим від свого дому і звичного мені життя. Я не здивувався б, якби мене там раптом піднесло під стелю, немов дитячу повітряну кульку з написом ОДУЖУЙ ШВИДШЕ.

На центральному пості морпех стиснув мені руку, ми зупинились, перечекавши, поки двоє медиків там — чоловік та жінка — не зайнялися якоюсь справою. Тоді ми прослизнули до іншого холу, там у кріслі-візку сиділа лиса дівчинка зі стражденними очима. Вона простягнула руку в наш бік.

— Ні, — промовив відставний морпех і буквально потягнув мене далі.

Але я встиг ще раз зустрітися поглядом з тими ясними вмираючими очима.

Слідом за ним я ступив до палати, де на ліжку, під напнутим над ним прозорим куполом, сидів і грав з кубиками хлопчик років трьох. Хлопчик подивився на нас із живим зацікавленням. На вигляд він був набагато здоровішим за дівчинку у візочку — весь у рудих кучериках, — але його шкіра була кольору свинцю, а коли відставний морпех підштовхнув мене вперед, сам залишившись стояти струнко, мов на параді, я відчув, що хлопчик дійсно дуже хворий. Не звертаючи уваги на табличку з застереженням СТЕРИЛЬНИЙ БЛОК, я потягнув зіпер, розтулив стулки намету і тут уже зрозумів, що хлопчику залишилося жити якщо не лічені дні, то хіба тиждень. Я потягнувся до нього, зауваживши краєм своєї свідомості той сморід, що колись оточував мого батька. Запах був трохи легшим, але по суті тим самим. Хлопчик, не вагаючись, теж простягнув до мене руки. Коли я поцілував його в куточок рота, він теж відповів мені поцілунком дитини, яка дуже скучила за бодай чиїмсь живим доторком. Принаймні я з'явився до нього без якогось інструменту, що приносить біль.

Ніхто не ввійшов, не спитав нас, що ми тут робимо, не пригрозив викликати поліцію, як Рут зробила того дня в батьківській спальні. Я знову защепив зіпер. У дверях я знову озирнувся на дитину в прозорому наметі, хлопчик так і сидів там з кубиком у руках. Він кинув кубик і помахав мені — дитячим жестом, двічі розчепірів і стиснув пальці. Я помахав йому навзаєм. Здавалося, йому вже покращало.

Знову відставний морпех стиснув мені руку біля центрального посту, але цього разу на нас звернув увагу медбрат, чоловік з того типу несхвальною посмішкою, яку мій голова відділу англійської літератури зумів довести в собі до рівня мистецтва. Він спитав нас, що ми тут робимо.

— Вибачайте, помилилися поверхом, — відповів екс-морпех.

За кілька хвилин, уже на сходах шпиталю, він спитав:

— Гадаю, ви знайдете зворотній шлях?

— Авжеж, — відповів я. — Мені ж треба, щоб лікар призначив мені час наступного візиту.

— Так, гадаю, вам варто його відвідати.

— Ми побачимось знову?

— Так, — відповів він і рушив у бік шпитальної автостоянки. Не озираючись.

Знову він прийшов у 1987 році, коли Рут була на ринку, а я підстригав траву, сподіваючись, що тупий кілок у мене в потилиці — це не початок нападу мігрені, й розуміючи, що воно таки так. Після хлопчика в «Цілющому гаї» я став об'єктом їхньої уваги. Але зовсім не про нього я думав, лежачи у темряві з мокрою ганчіркою на очах. Думав я про ту маленьку дівчинку. Того разу ми пішли до шпиталю Святого Юди до однієї жінки. Коли я її поцілував, вона поклала мою руку собі на ліву грудь. Єдину, бо іншу лікарі їй уже ампутували.

— Я люблю вас, містере, — промовила вона крізь сльози. Я не знав, що сказати. Колишній морський піхотинець стояв у дверях, ноги на ширині плечей, руки за спиною. Парадний хлопець.

Минули роки, перш ніж він з'явився знову — в середині грудня 1997-го.

Той раз був останнім. На той час моєю проблемою став артрит, та й зараз він залишається зі мною. Найжачене волосся на квадратній голові морпеха взялося вже сивиною, і від кутиків його рота вже простягнулися вниз глибокі борозни, від чого він став трохи схожим на ляльку-черевомовця. Він привіз мене до в'їзду на трасу I-95 на північній околиці міста, де трапилась аварія. Фургон зіштовхнувся з «Фордом Ескорт», котрий постраждав найбільше. Медики вже поклали на ноші його водія, чоловіка середнього віку. Одягненого в якусь уніформу водія фургона допитувала поліція, його трусило, хоча він залишився неушкодженим.

Санітари вже захрюснули двері своєї машини. Екс-морпех підштовхнув мене:

— Давай, воруши сракою.

Я разом зі своєю немолодою сракою кинувся до задніх дверей санітарної машини. Морпех загукав:

— Гей-гей! Он там, то часом не ваш хтось свій браслет загубив?

Санітари обернулись подивитись; один з них і один з тих носіїв, що допитували водія фургону, пішли подивитись туди, де показував морпех. Я відчинив задні двері санітарного фургона і поповз усередину, до голови пораненого. Та зачепився об щось батьківським

кишеньковим годинником, який носив завжди відтоді, як він подарував його мені колись на весілля. Його тоненький золотий ланцюжок було прикріплено до одного з тренчків на поясі моїх штанів. Часу на делікатності не було, я його просто відірвав.

Чоловік на ношах дивився на мене затуманеними очима, його зламана шия вигиналася від потилиці, мов якась дивна, обтягнута шкірою дверна ручка.

— Я не можу поворухнути пальцями на ногах, — прошепотів він.

Я поцілував його в куток рота (схоже, в мене вже виробився власний стиль) і вже рачкував звідти, коли якийсь із санітарів ухопив мене.

— А що це ви тут, питається, з біса, робите? — спитав він.

Я показав на годинник, що лежав тепер поруч з ношами.

— Це валялося у траві, я гадав, йому не хотілося б його втратити.

На той час, коли водій «Ескорту» зможе сказати, що це не його годинник і що вигравірувані на внутрішньому боці кришки ініціали ні про що йому не говорять, ми вже зникнемо звідси.

— А ви знайшли свій браслет?

Медик скривився.

— Там якась бляшанка лежала. Забирайтеся звідси! — А потім уже не так роздратовано: — Дякую, а ви ж могли забрати цю річ собі.

Так, справді. Я любив цей годинник. Але... виклик моменту. Що було робити?

— У тебе кров на тильному боці долоні, — повідомив екс-морпех, коли ми їхали з ним додому. Їхали його машиною, невизначеного типу седаном «шевроле». На задньому сидінні в нього лежав собачий повідець, а з люстерка заднього виду на срібному ланцюжку звисав медальйон святого Христофора.

— Змиєш, як дістанешся додому, — сказав він.

Я відповів, що так і зроблю.

— Ми більше не побачимося, — сказав він.

Я згадав, що тоді сказала негритянка про Аяну. Не згадував про це вже багато років.

— Мої сни закінчилися? — спитав я.

Він поглянув здивовано, відтак знизав плечима. Сказав:

— Твоя робота скінчилася. Про твої сни мені нічого не відомо.

Перш ніж він висадив мене і ми розпрощалися назавжди, я поставив йому ще три запитання. Не сподівався, що він відповість, але він відповів.

— Ті люди, що я їх цілував, — вони будуть ходити до інших людей? Цілуватимуть їхні вавки і зцілятимуть їх?

— Дехто, — відповів він. — Коли це діє. У декого не виходить. — Він знизав плечима. — Або вони не хочуть. — Він знов знизав плечима. — Усе залишається, як було.

— Ви знаєте дівчинку на ім'я Аяна? Хоча вона зараз мусить бути вже зовсім доросла.

— Вона померла.

Серце мені обірвалося, хоча впало неглибоко. Здається, я здогадувався. І знову я пригадав маленьку дівчинку в кріслі-візку.

— Вона поцілувала мого батька, — промовив я. — Мене вона лише торкнулась. То чому ж вибрали мене?

— Бо ти годився, — промовив він, зупиняючись біля моїх воріт. — Ось ми й прибули.

Мені спливла до голови цікава думка. Бозна-чому вона здалася мені розумною.

— Приходьте на Різдво, — запросив його я. — Приходьте на різдвяну вечерю. Гарно посидимо. Я скажу Рут, що ви мій кузен з Нью-Мексико.

Бо ж я ніколи не розповідав їй про відставного морського піхотинця. Знаючи, що з неї було досить і історії з моїм батьком. Навіть задосить.

Колишній морпех усміхнувся. Можливо, й не вперше, але це була його перша усмішка, яку я запам'ятав.

— Гадаю, мені доведеться просачкувати. А втім, все одно дякую. Я не святкую Різдва. Я атеїст.

От усе і скінчилося, гадаю, так — хіба що залишилося ще поцілувати Труді. Я розповідав вам, що вона з'їхала з глузду, пам'ятаєте? Альцгаймер. Ралф зробив розумну інвестицію, тож вона усім забезпечена, і діти впевнилися, що вона потрапила до гарного закладу, коли вже неможливо було її тримати вдома. Ми з Рут відвідували її разом, поки з Рут не стався той інфаркт на підльоті до денверського аеропорту. Невдовзі після цього я поїхав до Труді вже сам, бо почувався самотнім і зажуреним, мені хотілося хоч якось

повернутися у колишні часи. Але вигляд Труді, якою вона тепер стала, як вона дивиться не на мене, а у вікно, жуячи собі нижню губу, тим часом як слина котиться їй з куточків рота, іще погіршив мені настрій. Це ніби поїхати до рідного міста, щоб подивитися на будинок, у якому ти виріс, і побачити на тому місці порожню ділянку.

Перш ніж піти геть, я поцілував її в куточок уст, та, звісно ж, нічого не трапилось. Чудо не діє без чудотворця, і мої чудесні дії вже позаду. Окрім тих ночей, коли я не можу заснути. Тоді я спускаюсь вниз і дивлюся який-небудь фільм. Навіть порнографічний. У мене супутникова антена і та штука, що називається «Глобальне кіно». Я навіть можу слідкувати за кар'єрою «Піратів», якщо замовлю собі пакет Вищої бейсбольної ліги. Але зараз я живу на фіксований прибуток і, хоча мені вистачає, мушу контролювати непередбачені витрати. Про «Піратів» я можу прочитати і в Інтернеті. Мені вистачає вже й такого чуда, як кіно.

Дуже тісний кут

Кожного ранку Кертіс Джонсон проїжджав п'ять миль на велосипеді. Після того як померла Бетсі, він припинив на якийсь час цим займатися, але потім зрозумів, що без вранішніх поїздок смуток гризе його дужче. Отже, почав їздити знову. Тільки й тієї різниці, що тепер надягав велосипедний шолом. Він проїжджав дві з половиною милі по Морському бульвару, а потім розвертався і їхав назад. Завжди тримаючись велосипедної смуги. Житиме чи загине — це його не турбувало, але до законів і правил він ставився з повагою.

Морський бульвар був єдиною дорогою на Черепаховому острові. Він пролягав повз цілий ряд будинків, що належали мільйонерам. Кертіс не звертав на них уваги. По-перше, він сам був мільйонером. Заробив свої гроші у старомодний спосіб, граючи на біржі. По-друге, він не мав проблем з жодним із тих людей, що мешкали в будинках, повз які він їздив. Єдиний, з ким у нього були проблеми, це Том Грюнвальд, він же Том Мазефакер, але Грюнвальд жив у протилежному напрямку. Не на останній ділянці на Черепаховому острові перед Денним каналом, а на передостанній. Остання ділянка на острові й була тією проблемою (однією з проблем). Ця ділянка була найбільшою, з найкращим видом на затоку, і єдиною, наразі ще не забудованою. Все, що там було, — це осоково-злаковий хмизняк, морський овес, пальми-недоростки та кілька австралійських сосен.

Найприємнішим, най-найприємнішим елементом його вранішніх поїздок була відсутність телефону. Він офіційно перебував поза доступом. Щойно він повертався, як майже не випускав телефон з долоні, особливо коли ринок був відкритим. Він був спортивним чоловіком; міряв кроками дім з бездротовою слухавкою в руці, щоразу повертаючись до кабінету, де на екрані комп'ютера прокручувались цифри. Іноді він виходив з будинку, щоб прогулятися по дорозі, й тоді брав з собою мобільник. Зазвичай він повертав направо, в бік короткого відтинку бульвару. В бік дому Грюнвальда. Але не заходив аж так далеко, щоб той міг би його побачити; Кертіс не дозволив би цьому Мазефакеру такого задоволення. Він доходив тільки туди, звідки міг глянути, чи не наклав Грюнвальд свої лапи якимсь шахрайським

способом на ділянку Вінтона. Звісно, Мазефакеру не вдалось би провести непомітно повз нього важку техніку, навіть вночі — відтоді як Бетсі вже не лежить поряд, Кертіс почав спати чуйно. Проте все одно перевіряв, як правило, виглядаючи з-за останнього дерева у тінистому ряду двох десятків пальм. Просто для певності. Бо знищення пустих ділянок, поховання їх під тоннами бетону було для клятого Грюнвальда *бізнесом*.

А Мазефакер був хитруном.

Та наразі все йшло нормально. Якщо Грюнвальд спробував би шахрувати, Кертіс був готовий викинути тузи (в легальному сенсі). Тим часом Грюнвальд мусив відповісти за Бетсі, і він відповість. Навіть при тому, що Кертіс майже втратив бажання вв'язуватися в битву (він сам собі не зізнавався в цьому, але правду знав), він ще побачить, як Грюнвальд відповість за неї. Мазефакер ще визнає, що у Кертіса Джонсона щелепи з хрому... щелепи з *хромованої сталі*... і коли він у щось вчепився, то вже не випустить.

Повернувшись саме в цей четвер додому, за десять хвилин до того, як на Волл-стріт мав прозвучати дзвоник до відкриття, Кертіс, як він це робив завжди, перевірів, чи є нові повідомлення в його телефоні. Сьогодні їх було два. Одне від «Серкіт Сіті», либонь, якийсь торговець волів би продати йому щось нове, прикриваючись тим приводом, ніби бажає пересвідчитись, що він задоволений своїм настінним пласким екраном, придбаним ним усього місяць тому.

Відкривши наступне повідомлення, він побачив там *383-0910 М*.

Ага, Мазефакер — навіть його телефон «Нокія» знав, хто він такий, бо Кертіс навчив його запам'ятовувати кляте ім'я. Питання полягало в тому, що могло знадобитися Мазефакеру від нього зранку цього червневого четверга.

Можливо, домовитися, і саме на умовах Кертіса.

Він дозволив собі посміятися з такої думки, а тоді відкрив саме повідомлення. Його приголомшило те, чого саме Мазефакер насправді *бажав* — чи хотів запевнити, *нібито бажає*. Кертіс мав підозру, що тут криється якийсь підступ, але не міг здогадатися, що Грюнвальд собі застановив цим досягнути. А ще цей його тон: похмурий, поважний, ледь не натушний. Може, не журба, але слова *звучали* журливо. Кертіс сам останніми днями таким тоном балакав по телефону, намагаючись знову включитися в гру.

— Джонсоне... Кертісе, — промовив Грюнвальд цим своїм натужним голосом. У запису зависла пауза, ніби він зважував, чи варто йому називати Кертіса на ім'я, а відтак він продовжив, так само важко і журливо. — Я не можу вести війну на два фронти. Давай з цим покінчимо. В мене зникло до цього всіляке бажання. Якщо я його колись мав. Я зараз у дуже скрутному становищі, сусіде.

Він зітхнув.

— Я готовий віддати ділянку, і фінансові причини тут ні до чого. Я також готовий компенсувати смерть твоєї... твоєї Бетсі. Якщо захочеш, зможеш знайти мене в моєму містечку Деркін Гров. Я пробуду там майже весь день. — Довга пауза. — Я зараз часто там буваю. З одного боку, мені важко повірити, що фінансовий ринок розвалюється, а з іншого — мене це зовсім не дивує. — Знову довга пауза. — Ти мусиш розуміти, що я маю на увазі.

Кертіс подумав, що оце ось він розуміє добре. У нього самого було відчуття, ніби він втратив свій ринковий нюх. Понад те, його це, здається, аніскільки не турбувало. Він впіймав себе на думці, що починає відчувати навіть якусь симпатію до Мазефакера. Цей його зажурений голос...

— Колись ми були друзями, — продовжував Грюнвальд. — Пам'ятаєш ті часи? Я пам'ятаю. Навряд щоб ми стали друзями знов — гадаю, розбіжності між нами зайшли надто далеко, — але ж ми можемо знову стати сусідами. Га, сусіде? — І знову довга пауза. — Якщо не дочекаюсь тебе серед моїх мальовничих руїн, скажу своєму юристові, хай він веде далі справу. На твоїх умовах. Але...

Тиша, порушувана лише диханням Мазефакера. Кертіс чекав. Уже сидючи біля кухонного столу. Йому було нелегко розібратися з власними почуттями. Згодом він зможе, але не тепер.

— Хотів б потиснути тобі руку і сказати, що дуже вибачаюсь за оту твою чортову собаку. — Тут почулися здавлені звуки, які були схожі — неймовірно! — на схлипування, а потім дзеньк, і телефонний робот оголосив, що більше немає повідомлень.

Кертіс ще трохи посидів на місці, у яскравих променях флоридського сонця, які не міг як слід остудити навіть кондиціонер, навіть о цій вранішній годині. Потім пішов до кабінету. Ринок уже відкрився: на екрані комп'ютера цифри почали своє безкінечне ворухіння. Він усвідомив, що зараз вони нічого не значать для нього.

Залишив комп'ютер увімкненим, але написав записку для місіс Вілсон: «Мушу йти», перш ніж вийти з дому.

У його гаражі поряд з «БМВ» стояв моторолер, і йому раптом захотілося поїхати на ньому. Доведеться якось вклинюватися, щоб перетнути головну автомагістраль відразу за мостом, та хіба це вперше?

Йому сумно стиснулось серце, коли він знімав з вішака ключ до ролера і там дзвякнуло інше причандалля. Він мав надію, що це почуття мине з часом, але зараз воно було майже бажаним. Майже таким, як буває бажаний друг.

* * * * *

Напрузі між Кертісом і Тімом Грюнвальдом дав початок Рікі Вінтон, який був колись старим багатієм, а потім допровадив себе до того, що став старим маразматиком. Перш ніж допровадитися до смерті, він продав свою незабудовану ділянку наприкінці Черепахового острова Кертісу Джонсону за щирі півтора мільйони доларів, взявши у Кертіса завдаток — персонально ним виписаний чек на сто п'ятдесят тисяч доларів, навзаєм він на звороті рекламної листівки виписав йому підтвердження про покупку.

Кертіс почувався трохи шахраєм через те, що скористався зі старечої недолугості, але Вінтонові — хазяїну компанії «Vinton Wire & Cable» — аж ніяк не загрожувала голодна смерть. І хоча півтора мільйони й можна розглядати як сміховинно низьку ціну за такий гарний шматок нерухомості на березі Мексиканської затоки, тим не менш, беручи до уваги теперішній стан ринку, ця ціна не була щоб аж такою божевільно низькою.

Ну... а хоч би й низькою, але ж вони зі стариганом симпатизували один одному, крім того, Кертіс належав до людей, які вважають, що будь-які засоби придатні в коханні та у війні, а бізнес — це різновид останньої. Економка старого — та сама місіс Вілсон, котра доглядала й за домом Кертіса, — засвідчила їхні підписи. Озираючись назад, Кертіс розумів, що треба було діяти розумніше, але тоді він дуже хвилювався.

Десь через місяць після того, як Вінтон продав незабудовану ділянку Кертісу Джонсону, він продав її ж Тіму Грюнвальду, тобто

Мазефакеру. Цього разу ціна була реальнішою — п'ять мільйонів шістсот тисяч, до того ж цього разу Вінтон — можливо, насправді зовсім не дурник, можливо, навпаки, сам по собі, нехай і вмираючий, а пройдисвіт — взяв авансом півмільйона.

Грюнвальдова купча була засвідчена садівником Мазефакера (який також працював садівником і в Кертіса). Написана вона була таким самим стрибаючим почерком, як і в Кертіса, і він гадав, що Грюнвальд у той момент хвилювався не менш за нього. Тільки хвилювання Кертіса походило від думки про те, що він тепер зможе зберегти кінець Черепахового острова у первозданній чистоті й тиші.

Грюнвальд, навпаки, вбачав у цій ділянці прекрасне місце для побудови кондомініума або й двох (коли Кертіс думав про пару, він уявляв собі Мазефакерові вежі-двійнята). Кертіс надивився таких забудов — у Флориді вони вигулькували, мов кульбабки на занедбаній галявині, — і ще він знав, кого туди запрошуватиме Мазефакер: ідіотів, які вважають пенсійні фонди ключами до раю. Чотири роки триватиме будівництво, а потім десятиліттями тут їздитимуть на велосипедах старигани з торбочками для стікання сечі, притороченими до їхніх усохлих стегенець. І старі баби у козирках проти сонця і сигаретами «Парламент» в зубах, які не прибиратимуть лайно, що ним засиратимуть тутешній пляж їхні дизайнерські собачки. Плюс, звісно, їхні замурзані морозивом онуки й онучки з іменами на кшталт Джейсон або Ліндсей. Кертіс знав — якщо цьому не запобігти, йому не вижити посеред репетування й вередливих вересків на кшталт *«ви обіцяли, що підемо на Діснея сьогодні!»*

Він не міг дозволити статися такому. І це виявилось легко. Неприємно, що ділянка не належить йому, можливо, *ніколи* йому не належатиме, але вона, принаймні, не належить і Грюнальду. Навіть родичам вона не належить, які раптом опинилися на видноті (мов ті таргани навкруг сміттевого відра), оскаржуючи підписи на обох угодах. Ділянка наразі належала юристам і суду.

Що те саме, якби вона не належала нікому.

З ніким Кертіс міг мати справу.

Судові суперечки тривали вже другий рік, і Кертісові витрати на правників сягнули чверті мільйона доларів. Він намагався думати про ці гроші як про благодійні внески на користь якоїсь організації захисників довкілля — наразі не «Грінпіс», а «Джонсонпіс», але ж він

не міг списувати *такі* внески зі свого оподаткованого прибутку. А ще його бісив Грюнвальд. Грюнвальд діяв осібно, почасти тому, що не терпів програшів (Кертіс раніше теж не терпів програвати, хоча тепер з цим попустився), почасти тому, що мав персональні проблеми.

З Грюнвальдом розлучилася його дружина. Це було його Персональною проблемою №1. Вона перестала бути місіс Мазефакер. А тут вигулькнула й Персональна проблема № 2 — Грюнвальду зробили якусь операцію. Кертіс не знав напевне, чи там був рак, він тільки бачив, що з Меморіального шпиталю в Сарасоті Грюнвальд повернувся схудлим фунтів на тридцять, ще й в інвалідному візку. З візка він кінець кінцем встав, але колишньої ваги так і не набрав. З його колись міцної шиї звисали брижі.

З'явилися проблеми і в його перед тим неймовірно ефективної компанії. Кертіс сам міг про це судити по тій місчині, де Мазефакер саме зараз застосовував свою фірмову тактику випаленої землі. Там — на материковому березі, за двадцять миль від Черепахового острова — мав з'явитися елітний район Деркін Гров. Наразі це було скупчення недобудов. Кертіс зупинився на пагорбі, з якого добре було видно примарне містечко, відчуваючи себе генералом, що споглядає на руїни ворожих укріплень. Відчуваючи, що життя йому врешті-решт піднесло осяйне червоне яблуко на тарілочці.

Все змінила Бетсі. Вона була — авжеж, тепер *була* — породи льовхен, немолодою, але ще меткою. Вона завжди тягала в пащі свою улюблену червону гумову кісточку, коли Кертіс вигулював її на пляжі. Коли Кертісові хотілося взяти дистанційний пульт телевізора, достатньо було сказати: «Подай-но мені той ідіотський цурпалок, Бетсі», як вона хапала зубами пульт з кофейного столика й приносила йому. Вона пишалась цим. А він нею. Вона була для нього найкращою приятелькою впродовж сімнадцяти років. Французькі льовхени зазвичай не живуть довше п'ятнадцяти.

А тоді Грюнвальд встановив між своєю й Кертіса ділянками електричний паркан.

Цей Мазефакер.

Там невелика напруга, запевняв його Грюнвальд, і він готовий це довести, і Кертіс йому повірив, але собаці з трохи зайвою вагою, та ще й з хворим серцем, тієї напруги вистачило. Та, головне, навіщо йому здався той паркан? Мазефакер набалакав тоді всякого лайна про те, що

він, мовляв, загороджується від потенційних грабіжників, — вони, певне, збиралися саме з ділянки Кертіса повзти туди, де маячив пурпуровим тиньком маєток Мазефакера, — але Кертіс йому не вірив. Справжні грабіжники можуть припливти човном, підібратися з боку затоки. Він вирішив, що Грюнвальд, роздратований проблемою з ділянкою Вінтона, поставив електричний паркан, тільки щоб насолити Кертісу Джонсону. І, либонь, його улюбленій собачці. А може, навіть саме для того, щоб *убити* його собачку? Кертіс хотів вірити, що все-таки це трапилось на додачу.

Кертіс подав позов проти Мазефакера, щоб той компенсував йому вартість собачки — дванадцять сотень доларів. Якби він міг подати позов на дванадцять мільйонів — на таку суму він відчував тугу, дивлячись на ідіотський цурпалок, який більше ніколи не заслинявить жоден собака, — він би й миті не вагався, але його юрист пояснив йому, що туга і душевні муки не котируються в громадянських процесах. Ці емоції гарні для розлучень, а не для собак. Тож він погодився на дванадцять сотень і мав намір отримати їх, хоч лусни.

Юристи Мазефакера відповіли, що електричний паркан було протягнуто на дев'ять ярдів з Грюнвальдового боку межі поміж їхніми ділянками, а отже, битва — друга битва — розпочалася. Наразі вона тривала вже вісім місяців. Кертіс вважав, ніби застосована юристами Мазефакера тактика затягування процесу свідчить про те, що вони розуміють правоту Кертіса. Він також вважав, що їхнє небажання укласти мирову угоду і небажання Грюнвальда просто сплюнути отих тисячу двісті доларів показують, що для нього персонально ця справа стала настільки ж важливою, як і для самого Кертіса. А юристи їм обом уже стали в чималий гріш. Проте зрозуміло, що питання тепер було вже не в грошах.

Їдучи дорогою № 17 вздовж колишніх фермерських угідь, які тепер перетворилися на порослі кущами пустища (*Грюнвальд аж пріє, так йому б хотілося тут щось побудувати*, — думав Кертіс), Кертіс дивувався, чому він не відчуває радості від такого повороту подій. Перемога мусила б зробити його щасливим, а цього не було. Єдине, чого йому зараз хотілося, — це побачитися з Грюнвальдом, вислухати, що він йому реально пропонує, і забути про все лайно між ними, якщо пропозиція не надто сміховинна. Звісно, це може означати, що Вінтонову ділянку захоплять таргани-родічі, а їм може теж

забандюритися зводити там власний кондомініум, та чи це важливо? Наразі здавалося, що ні.

У Кертіса тепер теж з'явилися персональні проблеми, хоча радше ментального характеру, а не матримоніального (Боже збав), фінансового чи фізичного. Почалися вони невдовзі по тому, як він знайшов під парканом холодне, задубіле тіло Бетсі. Хтось назвав би ці проблеми неврозом, але Кертіс для себе називав їх тривожністю.

Втрата інтересу до фондової біржі, котра, відтоді як він відкрив її для себе у шістнадцять років, зачаровувала його безперервно, була найпомітнішим компонентом цієї тривоги, але не єдиним. Він почав міряти собі пульс і рахувати кожен рух зубної щітки у себе в роті. Він не міг більше надягати темних сорочок, бо вперше після шкільних років у нього з'явилася лупа. Цим дрібним сміттям так і обсипало йому плечі. Коли він розчісував волосся гребенем, лупа пурхала сніговою хуртовиною. Він її дико ненавидів, але все одно розчісувався, дивлячись телевизор або розмовляючи по телефону. Пару разів дочесався аж до крові.

Чешешся й чешешся. Вичісуєш цю білу мертвечину. Іноді кинеш погляд на ідіотський цурпалок на столику і згадуєш (а як інакше?), якою щасливою була Бетсі, коли його приносила. В людських очах рідко побачиш такий вираз щастя, особливо тоді, коли люди зайняті рутинним існуванням.

Криза середнього віку, сказав Сем (Семмі приходив раз на тиждень, щоб зробити йому масаж), вам треба перепихнутися з кимось, сказав Семмі, але власних послуг не запропонував, відзначив Кертіс.

Проте фраза залишилася в ньому бриніти — зависла реально, як і решта мантр двадцять першого століття, подумалось йому. Чи то мавп'ячий цирк довкола Вінтонової ділянки спровокував цю кризу, чи сама криза спровокувала весь цей рейвах довкола Вінтонової ділянки, хтозна. Що він точно знав, так це те, що тепер кожного разу, відчувши різкий біль у грудях, він думав не — *ось, знову шлунок*, а лякався — *інфаркт*, що йому почало ввижатися, ніби в нього ось-ось повипадають зуби (хоча ніколи в житті не мав з ними проблем), а коли підхопив нежить у квітні, то сам собі поставив діагноз — гострий імунодефіцит.

Плюс іще одна невеличка проблема. Це нав'язливе бажання, про яке він не розповідав своєму лікареві. І навіть Семмі не розповідав, хоча Семмі він розповідав *усе*.

Воно найшло на нього й тепер, на п'ятнадцятій милі порожньої дороги №17, що нею і раніше дуже рідко хтось їздив, а зараз її взагалі витіснило з ужитку продовження траси №375. Саме тут, між зелених чагарів, що насунулися з обох боків (треба бути не сповна розуму, щоб будуватися тут), де цикади співають у високій траві, по якій уже років десять чи й більше, як не паслися корови, і високовольтні дроти гудуть, і сонце молотками своїх променів лупить по не покритій шоломом голові...

Він знав, що навіть сама думка про нудоту викликає її, але що тут вдієш. Та фактично нічого.

Він під'їхав до місця, де, позначений щитом **НАПРЯМОК НА ДЕРКІН ГРОВ**, відгалужувався вліво від дороги путівець (порослий травою бурт між його торованим коліями ніби вказував шлях до провалу), і поставив «веспу» на нейтралку. Не гаючи часу — моторолер продовжував дзижчати в нього між колін, — Деркін розчепірів два пальці правої руки і засунув це V собі до горла. З останні два місяці блювотний рефлекс у нього майже геть притупився, тож йому довелося засовувати руку ледь не по браслетку фортуни — жирові складки на зап'ясті, поки це врешті не трапилось.

Кертис схилився набік і розлучився зі своїм сніданком. Не задля очищення шлунку, серед багатьох його вад булімія не значилась. Навіть сам процес блювання не належав до його улюблених розваг. А подобалося йому відчуття *задушення*; оте таке бажане стискання діафрагми над пупком плюс конвульсивний спазм рота і горла. Машина тіла ефективно діє, викидаючи з себе те, що незаконно до неї вдерлося.

Запахи — зелених кущів, дикої жимолості — раптом посвіжішали. Яскравішими стали кольори. Сонце лупило, ще дужче гатячи своїми молотками йому в потилицю, де йому аж шкварчала шкіра, клітини якої, либонь, саме зараз шаліли, хаотичними зграями шикуючись у меланому.

Йому це було байдуже. Він був живий. Він знову втиснув розчепірені пальці собі до горла, дряпаючи його стінки. Вихлюпнулися ще рештки сніданку. На третій раз він видобув із себе тільки довгі

пасма блідо-рожевого слизу — закаляного кров'ю його горла. Аж тепер він відчув полегшення. Тепер він міг продовжити свій шлях до Деркін Гров — Мазефакерового Шанду посеред напоєної бджолиним дзижчанням пуші у віддаленому кутку округу Шарлотт.

Неспішно їдучи порослим посередині травною путівцем, правою його колією, він усвідомив, що Грюнвальд, певне, не один такий, кому сьогодні стало непереливки.

У Деркін Гров панував безлад.

Калюжі у вибоїнах так і не забрукованих вулиць та в канавках довкола незакінчених (а іноді навіть іще без стін) будівель. Під'їхавши ближче, Кертіс побачив напівспоруджені крамниці, покинуте тут і там, занежаяне на вигляд будівельне обладнання, провислі жовті стрічки попереджувальних загород — безпомилкові ознаки глибоких фінансових труднощів, а можливо, навіть банкрутства. Кертіс не знав, чи то надмірна захопленість Мазефакера завоюванням ділянки Вінтона — не кажучи вже про втечу його дружини, його хворобу та його юридичні проблеми у справі Кертісової собаки — призвела до такого безладу, бо як іще назвати подібний стан речей, як не безладом.

Він зрозумів це ще до того, як з'їхав униз до розтулених воріт і побачив над ними напис.

**БУДІВНИЦТВО ПРИПИНЕНЕ ДЕПАРТАМЕНТОМ
ПЛАНУВАННЯ І БУДІВНИЦТВА ОКРУГУ ШАРЛОТТ,
ДОДАТКОВИМ БЮРО ОКРУГУ ШАРЛОТТ,
ПОДАТКОВИМ БЮРО ШТАТУ ФЛОРИДА,
ФЕДЕРАЛЬНОЮ ПОДАТКОВОЮ СЛУЖБОЮ
США.**

**ЗА ІНФОРМАЦІЄЮ ЗВЕРТАТИСЯ ЗА НОМЕРОМ:
941-555-1800**

Під цим написом якийсь розумака залишив на щиті свій аерозольний жарт: *НАБЕРІТЬ ДОДАТКОВИЙ НОМЕР 69 ТА СПИТАЙТЕ ГЕНЕРАЛА-П...ОЛИЗА!*

Асфальт скінчився, далі почалися ями вже після трьох, закінчених на позір, будівель: дві крамниці по один бік вулиці та дім моделей по інший. Дім моделей був у стилі псевдо Кейп Код, від якого йому кров захолола в жилах. Не хотілося бити «веспу» на немощеній дорозі, тому

він завернув моторолер у бік екскаватора, котрий простояв тут, здавалося, вже років сто, як не більше, — із землі в його завислому у повітрі ковші росла трава, — відкинув стояк і заглушив двигун.

Зайняту перед тим густим дзижчанням моторолера порожнечу заповнила тиша. Аж тут каркнула ворона. Їй відповіла інша. Кертіс підняв голову й побачив їхнє тріо на вершечку риштування, що оточувало майже зведений цегляний будинок. Може, тут мав бути банк. *А тепер це надгробок Грюнвальда*, — подумав він, але без усякої посмішки. Його, навпаки, наче знову почало нудити, і він, можливо, виригав би просто тут, але побачив далі на порожній вулиці — фактично у самому її кінці — чоловіка, котрий стояв поряд із білим седаном, на борту якого було намальовано зелену пальму. Над пальмою: ГРЮНВАЛЬД, під нею ще два слова: ПІДРЯДНИКИ & ЗАБУДОВНИКИ. Чоловік махав йому рукою. Сьогодні Грюнвальд чомусь виїхав на машині своєї компанії, а не власним «порше». Кертіс подумав, що нема нічого неможливого в тому, що той міг продати «порше». Або автомобіль арештувала федеральна податкова, котра могла також накласти арешт на володіння Грюнвальда на Черепаховому острові. Тоді Вінтонова ділянка мусить бути найменшою з проблем, які його наразі цікавлять.

Сподіваюсь, йому залишили достатньо, щоб він міг розрахуватися за мою собаку, — подумав Кертіс. Він махнув Грюнвальду у відповідь, витягши ключ запалювання, клацнув червоною кнопкою безпеки (автоматичні рухи, йому і в голову не могло прийти, що хтось вкраде тут, посеред цього пустища, його «веспу», однак звук дбайливо ставитися до власних речей) і поклав ключ до кишені, в якій уже лежав мобільний телефон. А тоді рушив ґрунтовою дорогою — котра так і не стала Центральною вулицею і, як тепер здається, ніколи нею не стане — на зустріч зі своїм сусідом, щоб уладнати проблеми між ними раз і назавжди, якщо це можливо. Він обережно обходив калюжі, що їх залишив після себе нічний дощ.

— Хай! Сусіде! — привітався Грюнвальд, коли Кертіс трохи наблизився.

На ньому були штани-хакі й майка з пальмовим логотипом його компанії. Майка висіла на ньому мішком. Його обличчя — окрім сухотних червоних плям на високих вилицях і темних, майже чорних, дуг під очима — було блідим. І хоча голос звучав бадьоро, він виглядав

більш хворим, ніж будь-коли. *Що б там не вирізали в нього*, — подумав Кертіс, — *це була помилка*. Грюнвальд тримав одну руку в себе за спиною. Кертіс подумав, що він засунув її собі до задньої кишені. Виявилося, ні.

Трохи віддалік, на вибоїстій, вкритій калюжами ґрунтовій дорозі стояв на колодках трейлер. Пересувний будівельний офіс, вирішив Кертіс. Там висів, вставлений у пластиковий файл і причеплений на присоску, аркуш. На ньому багато чого було надруковано, але все, що прочитав Кертіс (все, що йому варто було прочитати), були слова, що містилися згори: ВХІД ЗАБОРОНЕНО.

Так, для Мазефакера настали погані часи. *Щоб життя медом не здавалося для Тоні*, — як сказав би Івлін Во.

— *Грюнвальде?* — достатня для початку фраза, якщо пам'ятати про те, що трапилось із Бетсі, Мазефакер на більше не заслуговував. Кертіс зупинився футів за десять перед ним і стояв, трохи розставивши ноги, щоб не вступити в калюжу. Грюнвальд теж стояв, розставивши ноги. Кертісу зринувало в голові — ба, це ж класична поза: два ковбої-стрільці готові розв'язати свою проблему на єдиній вулиці міста-привида.

— Хай, сусіде! — повторив Грюнвальд, тепер вже щиро сміючись. Щось знайоме вчувалося в тому сміху. А чом би й ні? Звісно, він і раніше міг чути, як регоче Мазефакер. Коли саме, пригадати не міг, але напевне мусив чути.

Позаду Грюнвальда, навпроти трейлера і неподалік від автомобіля, в якому приїхав Грюнвальд, рядком стояли чотири блакитні будочки пересувних туалетів. З-під них і навсідч розрослася веделія та інші бур'яни. Часті пополудневі зливи (короткі грози в червні — характерна особливість узбережжя Мексиканської затоки) зрили перед ними ґрунт, і там утворилася вимоїна. Ледь не рівчак. Тепер її заповнювала стояча вода, на каламутній, заповишеній пилком бур'янів поверхні відображався лише натяк на небесну блакить. Сортири стояли, усім квартетом нахилившись уперед, мов надгробки на здутому морозами старому цвинтарі. Колись їх був квінтет, але п'ята будочка вже впала і лежала тепер дверцятами донизу в рівчаку. Це видовище додало останній штрих до картини — до того факту, що весь цей проект, безглуздий від самого початку, остаточно вмер.

Одна з ворон, що сиділи на риштуванні довкола недобудованого банку, здійнялася вгору і полетіла вилинялим блакитним небом, каркнувши на прощання двом чоловікам, що стояли один проти одного внизу. У високій траві безтурботно дзвеніла комашня. Кертіс відчув запах, що долітав від сортирів; їх, видко, давненько вже не чистили.

— Грюнвальде? — промовив він знову, а тоді (бо тепер, як йому здалося, треба було ще щось додати). — Чим я можу допомогти? У нас є про що перемовитись?

— Авжеж, сусіде, про те, чим я можу допомогти *тобі*. От про це і поговоримо.

Його знову прорвало на регіт, проте, лишень почавши сміятись, він скоро закашлявся. А Кертіс зрозумів, чому цей звук здався йому знайомим. Він чув його по телефону, ним завершувалося голосове повідомлення Мазефакера. Тож зовсім це не був придушений схлип. І чоловік цей не схожий був на хворого — чи то не *просто* на хворого. Він був схожий на божевільного.

Звісно ж, він збожеволів. Він втратив геть усе. А ти дозволив йому заманити себе сюди, одного. Це нерозумно, хлопче. Ти не обміркував усього як слід.

Атож, після смерті Бетсі він кинув багато чого обмірковувати як слід. Здавалося, ніщо не варте аж такої уваги. Та цього разу варто було поміркувати.

Грюнвальд посміхався. Чи, принаймні, шкірив зуби.

— Бачу, сусіде, ти приїхав без шолома. — Він хитав головою, не припиняючи щиритися веселою посмішкою хворої людини. Волосся метлялося йому по вухах. Схоже, він його давненько не мив. — Я певен, дружина не дозволила б тобі кататися так безтурботно, але ж, звичайно, такі, як ти, хлопці, не заводять собі дружин, і чому б це? Вони собі тримають *собак*. — Він протягнув це слово, перетворивши його на щось із «Дюків з Газзарду», — *сообаак*.

— Та ну тебе к бісу, а я собі пішов, — промовив Кертіс. Серце йому калатало, але він гадав, що голос у нього не тремтить. Він сподівався, що не тремтить. Раптом одразу йому стало важливо, щоб Грюнвальд не помітив його переляку. Він почав повертатися в той бік, звідки прийшов.

— Я думав, що ділянка Вінтона мусить виманити тебе сюди, — сказав Грюнвальд, — Але я був *певен*, що ти приїдеш точно, якщо я

згадаю ще й ту твою огидну псюру. А знаєш, я чув, як вона скиглила. Коли набігла на огорожу. Сука ненависна.

Кертіс обернувся назад, не здатний повірити власним вухам.

Мазефакер кивав, рідке волосся метлялося по щоках його блілого усміненого обличчя.

— Еге ж, — підтвердив він. — Я підійшов і побачив, що вона впала на бік і валяється там. Кендюх з очима. Я дивився, як вона здихає.

— Ти ж казав, що тебе не було вдома, — промовив Кертіс. Голос у його власних вухах звучав знічено. По-дитячому.

— Та годі, сусіде, звісно, я збрехав. Я тоді рано повернувся від лікаря, засмучений, що довелось йому відмовити після того, як він стільки трудів поклав на те, щоб повернути мене до хіміотерапії, а тут побачив ту твою псюру в калюжі її ригачок, вона смикалася, й мухи вже сідали на неї, і я враз повеселішав. Я подумав — чорти мене забирай, є ж іще справедливість, кінець кінцем. Напруга в огорожі була низькою, слабенький вольтаж проти великої худоби — тут я був абсолютно чесний, — але їй вистачило, еге ж?

До Кертіса Джонсона весь сенс почутого дійшов із запізненням, після короткої і, либонь, жаданої неспроможності щось розуміти. Стиснувши кулаки, він зробив крок уперед. Він не вдарив жодної людини з часу останньої бійки, котра трапилась, мабуть, ще в третьому класі, але зараз цілком серйозно збирався зробити саме це. Він хотів вдарити Мазефакера. Комахи так само безжурно сюрчали у траві, і сонце, як і перед тим, гамселило своїми променями — ніщо в зовнішньому світі не змінилося, а всередині нього — все. Апатична байдужість щезла миттю. Він мав тепер принаймні одну конкретну мету — лупцювати Грюнвальда, аж поки той не почне ридати і повзати рачки, заюшений кров'ю. І він гадав, що зможе це зробити. Грюнвальд на двадцять років старший, до того ж при поганому здоров'ї. А коли Мазефакер валятиметься долі — бажано мордою в калюжі і зі щойно зламанним носом, — Кертіс скаже: *Це тобі за мою собачку, сусіде.*

Грюнвальд зробив один запобіжний крок назад. І відтак продемонстрував сховану до того за спиною руку. В ній він тримав великий пістолет.

— Стій, де стоїш, сусіде, а то я зараз же зроблю тобі зайву діру в голові.

Кертіс не думав зупинятися. Пістолет не здався йому справжнім. Смерть з оцієї чорної дірочки? Та бути цього не може. Хоча...

— Це 45-й калібр, «АМТ Хардболлер», — сказав Грюнвальд. — Заряджений кулями з м'яким носом. Я купив його, коли останнього разу їздив до Вегаса. На виставці зброї. Якраз після того, як від мене пішла Джинні. Гадав її застрелити, але виявилося, що я втратив усякий інтерес до Джинні. Та й що вона таке, звичайна анорексична курва з цицьками з пінополістиролу, яких повно на Сонячному узбережжі. А от ти, ти — це дещо інше. Ти *злосливий* збочинець, Джонсоне. Ти підар-відьмак.

Кертіс зупинився. Він повірив.

— Але тепер ти, як то кажуть, цілком у моїх руках. — Мазефакер засміявся і знову закашлявся зі звуком, так дивно схожим на схлипування. — Я тебе навіть не мушу відразу застрелювати на смерть. Це потужний пістолет, так мені, принаймні, казали. Навіть якщо я попаду тобі в руку, ти все одно помреш, бо куля геть відірве тобі руку. А якщо в пузо? Твої кишки розлетяться довкола на сорок ярдів. То як, хочеш спробувати? На удачу, ти, панк?

Кертісу не хотілося пробувати. Він не почувався удачливим. Просвітлення запізнилося, але від того було ще більш очевидним: його обдував і хитрістю заманив сюди абсолютно навіжений тип.

— Чого ти хочеш? Я дам тобі все, чого ти захочеш. — Кертіс ковтнув слину. В горлі щось ніби тріснуло. — Хочеш, щоб я відкликав позов щодо Бетсі?

— Не називай її Бетсі, — наказав Мазефакер. Він тримав пістолет — «Хардболлер», що за недолуга назва? — націленим Кертісу в обличчя, і діра тепер здавалася йому величезною. Кертіс подумав, що помре ще до того, як до нього долетить звук пострілу, хоча, либонь, встигне побачити полум'я — чи початок спалаху — з дула. Він також усвідомив, що перебуває в небезпечній близькості до того, що ось-ось обмочиться. — Назви її: «моя жопоморда сука, з кендюхом, набитим лайном».

— Моя жопоморда сука, з кендюхом, набитим лайном, — вмент повторив Кертіс, не відчувши й сліду якогось сорому перед пам'яттю Бетсі.

— А тепер скажи: «А я так любив лизати їй смердючу п... у», — наказував далі Мазефакер.

Кертіс мовчав. Він відчув полегшення, зрозумівши, що є межі, яких йому не переступити. До того ж, якби він промовив це, Мазефакер зажадав би від нього ще чогось іншого.

Грюнвальд, утім, не виказав незадоволення. Він помахав пістолетом.

— Та це я пожартував щодо останнього.

Кертіс мовчав. Половина його мозку захлиналася від панічного відчаю, а інша половина, натомість, здавалася яснішою, ніж за весь той час, що минув після смерті Бетсі. Можливо, навіть яснішою, ніж за багато років. У цій половині усіяко прокручувався факт, що він дійсно може загинути просто отут.

Він подумав, — *що, як мені більше ніколи не доведеться з'їсти шматка хліба?* — і на мить дві половини його мозку об'єдналися — збентежена і ясна — в бажанні жити, такому потужному, аж нестерпному.

— Чого ти хочеш, Грюнвальде?

— Щоб ти ввійшов до якогось з отих сортирів. Он до того, що скраю.

Він знову махнув пістолетом, цього разу вліво.

Кертіс обернувся подивитись, охоплений крихкою надією. Якщо Грюнвальд хоче його там замкнути... то й хай, хіба це не на краще? Може, тепер, після того як він налякав Кертіса і трохи випустив пару, Грюнвальд замкне його, щоб затримати, поки сам звідси вшиється. *А може, він приїде додому і застрелиться*, подумав Кертіс, *прийме протиракову пілюлю 45-го калібру з оцього «Хардболлера».* Популярний народний засіб.

Він промовив:

— Гаразд, я зайду.

— Але спершу повиймай все з кишень. Поклади все просто тут на землю.

Кертіс витяг портмоне, потім, неохоче, свій мобільний. Невелику пачку банкнот у прозорому кліпсі для грошей. Засмальцьований лупою гребінець.

— Це все?

— Так.

— Виверни кишені, мій дорогенький. Я хочу сам пересвідчитись.

Кертіс вивернув ліву передню кишеню, потім праву. Кілька монет і ключ від моторолера впали на землю, виблискуючи під млявим сонцем.

— Добре, — промовив Грюнвальд. — Тепер задні.

Кертіс вивернув задні кишені. Там знайшовся тільки старий список покупок, написаний на шматку паперу. І більш нічого. Грюнвальд сказав:

— А ну, давай, копни свій телефон ногою.

Кертіс спробував, але не попав.

— Ну ти й недороблений, — зареготав Грюнвальд. Сміх закінчився тим самим кахиканням, схожим на схлипування, і вперше в житті Кертіс цілком зрозумів, що таке вбивство. Ясна половина його мозку відзначила це як явище дивовижне, бо вбивство — раніше неймовірна для нього річ — виявилось таким самим простим, як вичісування лупи.

— Давай, поспішай, каліко, — наказав Грюнвальд. — Я вже хочу додому, лягти в гарячу ванну. Ніяких болетамувальних, тільки гаряча ванна діє як слід. Я б у ній просто жив.

Але він зовсім не був схожий на того, хто квапиться. Очі в нього просто сяяли.

Кертіс знову копнув телефон і цього разу поцілив, зафутболивши його просто під ноги Грюнвальду.

— Хто б'є, той виграє, — вигукнув Мазефакер. Він припав на одне коліно, підхопив «Нокію» (не зводячи пістолета з Кертіса), тоді випростався з неголосним натужним кректанням. Телефон Кертіса сковзнув до правої кишені його штанів. Він різким жестом вказав на решту речей на землі.

— А тепер позбирай усе своє барахло і поклади собі до кишень. Щоб жодної монети не залишилося. Хтозна, може, ти там знайдеш автомат з хотдогами.

Кертіс мовчки виконав, що йому було наказано, знову відчувши легкий укол болю, коли його погляд опинився на брелоку при ключі від його моторолера. Здається, є почуття, котрі залишаються незмінними навіть у найекстремальніших ситуаціях.

— Ти забув свій список покупок, ти, виродку. Не треба цього забувати. Все назад до кишень. А щодо твого телефону, то я його

поставлю на підзарядку в твоєму будиночку. Звісно, після того як зітру з нього своє повідомлення, отак от.

Кертіс підняв аркуш паперу — *пом. сік, антиоксидант, кус. риб., англ. оладки* — було надряпано там — і засунув собі до задньої кишені.

— Ти не зможеш цього зробити, — сказав він.

Мазефакер звів угору кошлаті старечі брови.

— А ну, кажи.

— Будинок на сигналізації. — Кертіс сам не пам'ятав, ввімкнув він її чи ні. — А також там буде місіс Вілсон, коли ти повернешся на острів.

Грюнвальд зміряв його поблажливим поглядом. Той факт, що цей поблажливий погляд належав божевільному, не бісив, як мало би бути, а лякав.

— Сьогодні *четвер*, сусіде. Твоя економка по четвергах і п'ятницях приходить у другій половині дня. Чи ти гадаєш, я не стежив за тобою? Як і ти за мною?

— Я не...

— О, я бачив тебе, як ти визираєш з-за твоєї улюбленої пальми на дорозі, — гадаєш, я сліпий? — а от *мене* ти ніколи не бачив, ге? Бо ти лінивий. А хто лінюхи — ті сліпі. Лінюхи отримують те, що заслужили. — Його голос впав до конфіденційного шепоту. — Всі геї ліниві, це доведено наукою. Геївське лобі намагається приховати цей факт, але ці дослідження можна знайти в Інтернеті.

Охоплений зростаючим страхом, Кертіс ледь зважав на останні слова.

Якщо він відстежував приходи місіс Вілсон... Господи, скільки ж часу він це виношував і планував?

Щонайменше відтоді, як Кертіс подав позов щодо компенсації за Бетсі. А може, ще й раніше.

— А щодо коду твоєї сигналізації... — Мазефакер знову зайшовся своїм плаксивим реготом. — Відкрию тобі маленький секрет: твою систему ставила компанія «Герн сек'юриті», а я пропрацював з ними майже тридцять років. Якби схотів, то міг би отримати коди безпеки від усіх будівель на Черепаховому острові, які обслуговує «Герн сек'юриті». Але так вийшло, що мені був потрібен код лише одного будинку — твого. — Він чхнув, сплюнув на землю, потім зайшовся

рипучим кашлем, що йшов з самої глибини його грудей. Виглядало так, ніби йому боляче кашляти (Кертіс сподівався, що так воно і є), але пістолет він тримав твердо. — А втім, я гадаю, ти не вмикав сигналізацію. У тебе голова забита думками про те, в кого б відсмоктати, та все таке інше.

— Грюнвальде, а може, ми...

— Ні. Нічого не вийде. Ти заслужив. Ти заробив, ти мусиш отримати за все платню, і ти її отримаєш. Іди до того сраного сортиру.

Кертіс рушив до туалетів, але націлився на лівий крайній замість правого крайнього.

— Ні-ні-ні, — заворкував Грюнвальд. Терпляче, ніби до дитини. — Іди у той, що з іншого боку.

— Той дуже нахилений, — пояснив Кертіс. — Якщо я до нього зайду, він може впасти.

— Аж ніяк, — заперечив Грюнвальд. — Ця штука непорушна, як твоя улюблена фондова біржа. Це спецнахил такий. Але, я певен, запах тобі сподобається. Хлопці твого типу багато часу проводять у сральнях, ти мусиш насолоджуватися тим запахом. Ти мусиш його любити. — Раптом пістолет ткнувся Кертісу між сідниць. Кертіс злякано скрикнув, а Грюнвальд розсміявся. Гидкий Мазефакер. — А тепер заходь усередину, поки я не розвертів на шмаття твоє роздовбане очко.

Оскільки туалет стояв нахилений вперед, Кертісу довелося нагнутися, переступаючи через рівчак із застиглою, каламутною водою, і дверцята ледь не вдарили йому в обличчя, коли він натиснув на клямку. Це викликало новий напад реготу в Грюнвальда, і з цим звуком Кертісу знову впливли до голови думки про вбивство. А все-таки просто дивно, як загострилися його відчуття. Раптова закоханість у зелені запахи рослин і в дрімотну синяву неба над Флоридою. А як йому хотілося з'їсти шматок хліба — навіть скибка «вандербреду» здалася б розкішшю гурмана; він поклав би серветку на коліна і їв цей хлібчик, запиваючи марочним вином зі своїх невеличких запасів. Він побачив своє майбутнє життя зовсім в іншій перспективі. От тільки б дожити до такої насолоди. І якщо Мазефакер збирається його тут лише замкнути, то, можливо, і вдасться.

Він подумав (зненацька й без усякого зв'язку, як і про хліб перед цим): *якщо виберусь звідси, почну жертвувати гроші у фонд*

«Рятуймо дітей».

— Давай, залазь туди, Джонсоне.

— Кажу ж тобі, ця будка може впасти.

— Хто тут фаховий будівельник? Не впаде вона, якщо будеш обережним. Залазь.

— Я не можу зрозуміти, навіщо тобі це?!

Грюнвальд скептично розсміявся. Відтак сказав:

— Або заходиш туди, або я відстрелю тобі сраку, і допомагай мені Господь.

Переступивши через рівчак, Кертіс опинився в туалеті. Під його вагою той небезпечно хитнувся йому назустріч. Скрикнувши, він різко нагнувся над сідалом з зачищеною кришкою і вперся руками в задню стінку буди. Тим часом як він застиг у позі затриманого в очікуванні обшуку, двері за ним захряснулись. Сонячне світло зникло. Він раптом опинився в паркій, глибокій мряці. Він озирнувся через плече, і будка знову хитнулася, ледь-ледь утримуючи рівновагу.

Почувся стук у двері. Кертіс уявив собі, як Мазефакер перекинувся через рівчак, однією рукою впирається в бік туалету, а кісточками іншої стукає до нього.

— Зручно тобі там? Затишно?

Кертіс не відповів нічого. Принаймні ця чортова будка трохи вирівнялась, коли Грюнвальд вперся в її двері.

— Я певен, що затишно, як малюку у колисочці, ну й таке інше.

Знову почувся грюк, і туалет знову хитнуло вперед. Грюнвальд перестав підтримувати його своєю вагою. Кертіс знову змінив позу, піднявшись навшпиньки, він відчайдушно бажав, щоб смердюча буда залишилася стояти більш-менш прямо. Обличчям йому стікав піт, зліва на підборідді пік поріз, що залишився після гоління. Від цього спливла на думку ванна у нього вдома, завжди вона сприймалася ним як щось рутинне, а тут згадалася з такою щемливою ностальгією. Він віддав би все до останнього долара зі свого пенсійного фонду, аби тільки зараз опинитися там, з бритвою у правій руці, дивитися, як кров проступає крізь мильну піну вниз на лівій щоці, і чути якусь ідіотську поп-пісеньку, що долітає з приймача-годинника на полиці при його ліжку. Щось у виконанні «Карпентерз» або Дона Го.

Зараз перекинеться, точно перекинеться, такий у нього був план від самого початку...

Проте будка, замість падати, застигла в тій самій позиції. Хоча й залишалася дуже близько від того, щоб ось-ось завалитися. Кертіс стояв навшпиньки, вчепившись руками у стінку, зігнувшись дугою над сідалом, лишень починаючи усвідомлювати, як гидотно тхне в цій гарячій буді, попри те, що діра закрита кришкою. Серед смороду людських фекалій він дочув запах дезінфектанту — того, синенького, еге ж, — і від цього йому чомусь зробилося ще гірше.

Коли Грюнвальд знову забалакав, його голос долинув з-поза задньої стінки туалету. Він переступив через рівчак і обійшов будку. Кертіс аж стрепенувся, мало не відскочивши, та зміг утриматись при місці. Але першого пориву побороти не зміг. Його розпластані долоні на мить відірвалися від стіни. Туалет гойднуло. Він знову упер руки в стінку, нахилившись вперед якомога далі, і будка застигла.

— Як ти там відчуваєшся, сусіде?

— Переляканий всмерть, — відповів Кертіс. Зліплене потом волосся впало йому на лоба, але він боявся його змахнути. Навіть від такого легкого поруху будка могла перекинутись. — Випусти мене. Ти ж уже нарозважався.

— Якщо гадаєш, ніби я тут з тобою розважаюся, то глибоко помиляєшся, — відповів Мазефакер сухо. — Я розмірковував про це довгий час, сусіде, і кінець кінцем вирішив, що це просто необхідно, до того ж це єдиний спосіб. І зробити це треба саме зараз, бо, якщо чекатиму довше, моє тіло може відмовитися мені підкорятися у тій справі, котру я мушу зробити.

— Грюнвальде, ми можемо все владнати по-людськи. Присягаюсь, владнаємо.

— Любите ви присягатися, але я ніколи не повірю на слово такому, як ти, — промовив він тим же педантичним голосом. — Кожен, хто довіряє слову підора, заслуговує на те, що отримує. — І раптом заволав, аж луна пішла: — *ВИ ВСІ ПРО СЕБЕ ДУМАЄТЕ, ЩО ВИ ТАКІ РОЗУМАКИ! ДУЖЕ РОЗУМНИМ ТИ СЕБЕ ЗАРАЗ ВВАЖАЄШ?*

Кертісу нічого було сказати. Кожного разу, як йому здавалося, ніби він намацав регулятор Мазефакерового божевілля, перед ним відкривалися його нові обшири.

Грюнвальд нарешті продовжив, тепер уже спокійніше:

— Ти хочеш пояснень. Ти вже думаєш, що *заслужив* це. Можливо, вже думаєш.

Десь каркнула ворона. Для Кертіса, в його розжареній буді, це крик прозвучав, мов сміх.

— Ти гадаєш, я жартома назвав тебе підаром-відьмаком? А ось і ні. Чи означає це, що ти сам *розумієш*, що ти, ну, якась надприродна сила, наслана, щоби перевіряти мене, випробовувати мене? Не знаю. Ні, не знаю. Багато ночей я пролежав без сну відтоді, як моя дружина зібрала всі свої коштовності і втекла від мене, і ставив собі це запитання — та й інші теж, — але відповіді так і не знаю. Скоріш за все, ти теж.

— Грюнвальде, я тебе запевняю, я ніякий не...

— Помовч. Тут я кажу. Ну й, звісно ж, а як би ти інакше міг на це відповісти? Не важить, знаєш ти про себе щось чи ні, ти відповів би так само. Згадаймо свідчення сейлемських відьом. От лишень згадай. Я цікавився. Все є про це в Інтернеті. Вони присягалися, що не відьми, а коли почали думати, що це вбереже їх від кари на смерть, почали присягатися, що вони таки відьми, але насправді мало котра з них щось *знала про себе точно!* Все стає зрозумілим, якщо подивишся на це своїм освіченим... ну тим, освіченим... твоїм отим освіченим. Розумом, чи чим там іще. Агов, сусіде, а як тобі сподобається, коли я почну робити отак?

Раптом Мазефакер — хворий, проте все ще доволі дужий — почав розхитувати туалетну кабінку. Кертіса відкинуло на двері, схоже, добром усе це скінчитися не могло.

— *Припини!* — заволав він. — *Припини негайно!*

Грюнвальд глумливо зареготав. Кабінка перестала розхитуватись. Але Кертісу здалося, що долівка тепер була нахилена крутіше, ніж до того.

— Що ти мов та дитина? Ця річ незворушна, як фондова біржа. Слухай, що я тобі кажу!

Пауза.

— Авжеж... як то кажуть: всі підари брехуни, але не всі брехуни підари. Це незбалансоване рівняння, якщо ти розумієш, що я маю на увазі. Я безхитрісний, як та стріла, і все життя був таким. Я міг би трахнути Діву Марію й опісля цього піти на сільські танці, але я збрехав тобі, щоб виманити сюди. Я легко це визнаю, а можливо, брешу тобі й зараз.

Знову той кашель — глибокий і тривожний, либонь, до того ж іще й болючий.

— Випусти мене, Грюнвальде. Прошу тебе. Я благаю.

Довга пауза, так, ніби Мазефакер розмірковує над цим. А тоді він повертається до свого попереднього сценарію.

— А втім — якщо говорити про відьом, — ми не можемо покладатися на зізнання, — говорить він. — Ми не можемо покладатися навіть на *свідчення*, бо вони можуть бути перекручені. Коли маєш справу з відьмами, суб'єктивне затьмарює... затьмарює... ну, ти сам знаєш. Ми можемо покладатися лише на *докази*. Отже, я розглянув докази в цій справі. Погляньмо на факти. Перше — ти кинув мене з ділянкою Вінтона. Це по-перше.

— Грюнвальде, я ніколи...

— Помовч, сусіде. Якщо ти не хочеш, щоб я перекинув цей твій затишний будиночок. У такому випадку зможеш теревенити, що тобі заманеться. Ти цього хочеш?

— Ні!

— Гарна відповідь. Я не розумію достеменно, *чому* ти мене кинув, але маю тверду підозру, що ти боявся, ніби я збудую наприкінці Черепачового острову парочку кондомініумів. У будь-якому разі, *доказ* — тобто оте твоє сміховинне так зване підтвердження покупки — показує, що це було геть чисто примітивне кидалово. Ти заявляєш, що Рікі Вентон свідомо продав тобі свою ділянку за півтора мільйони доларів. А тепер, сусіде, я тебе питаю. Хіба в таке повірить хоч один у світі суд?

Кертіс не відповів нічого. Йому тепер було лячно навіть прокашлятися, і не лише тому, що це могло зірвати з котушок Мазефакера, — від цього могла втратити хитку рівновагу туалетна кабінка. Він боявся, що вона може завалитися, навіть якщо він поворухне притиснутим до її задньої стінки мізинчиком. Можливо, це дурниці, а можливо, й ні.

— А тоді налетіли родичі, ускладнили ситуацію, що й без них була вже складною, — *саме через те, що ти сунув у цю справу свого підорського носа!* Це ж ти їх і накликав. Або твій адвокат. Це ж очевидно, авжеж, як вони кажуть, ті юристи: «Що й треба було довести». Бо тобі подобається саме така ситуація.

Кертіс зберігав мовчання, воліючи його не дратувати.

— Отут ти й скористався своїм прокляттям. Мусив. Бо доказ це ясно демонструє. Не обов'язково бачити Плутон, щоб вирахувати, що Плутон там є. Якийсь вчений так сказав. Він вирахував, що Плутон існує, спостерігаючи відхилення в русі інших планет по їхніх орбітах, ти це знав? Вирахування відьмацтва робиться таким самим чином, Джонсоне. Треба збирати докази і спостерігати відхилення твоїх рухів по власній орбіті, тобто все, що ти робиш. Твоє життя цілком. Плюс морок у твоїй душі. А морок згущується. Я відчував це. Як затемнення. Це...

Він знову почав кашляти. Кертіс застиг у арештантській позиції, зад відстовбурчений, живіт схилений над сідалом, де свого часу висиджували Грюнвальдові теслі, коли їхня вранішня кава просилася на волю.

— А тоді мене покинула Джині, — промовив Мазефакер. — Зараз вона живе на Кейп Коді. Каже, що сама, та так воно і є, бо їй потрібні аліменти — усім їм вони потрібні, — але мені краще знати. Якби в цієї хтивої курви не було когось, на кому можна пострибати принаймні двічі на день, вона невідривно дивилася б «Американського ідола» й жерла шоколадні трюфелі, поки не лусне. А тоді федеральна податкова. Ці виродки з'явилися одразу ж слідом зі своїми лептопами й запитаннями. «Чи ви робили оте, чи ви робили оце, а де ваша документація на оте-то?» Це було відьмацтво, Джонсоне? Чи, може, нове кидалово? Чи мені не знати, простачку? Ніби це не ти підняв слухавку й порадив: «А зробіть-но аудит цьому хлопцю, бо в нього на тарілці шмат пирога, більший, ніж він здатен з'їсти сам».

— Грюнвальде, я ніколи в житті...

Тут туалетна кабінка струсонулася. Кертіса відкинуло назад, цього разу вже *напевне*...

Але й тепер будка встояла. Кертіса почало нудити. Аж до блювоти. Не так від запаху, як від *спеки*. Чи, либонь, від того й іншого разом. Сорочка прилипла йому до грудей.

— Я викладаю докази, — попередив Грюнвальд. — Мовчи, коли я викладаю докази. Дотримуйся цих падлючих судових правил.

Чому тут така задуха? Кертіс подивися вгору й не побачив в даху звичайних вентиляційних отворів. Авжеж, вони були там, але тепер чимсь прикриті зверху. Схоже, що металевим листом. У ньому було пробито пару-трійку дірок, крізь які пробивалося світло, але ніякого

протягу абсолютно не долинали. Дірки були більшими за четвертаки, але меншими за срібний долар. Він озирнувся через плече й побачив інший ряд дірок, але два вентиляційні отвори в дверях теж були майже цілком затулені.

— Вони заморозили мої активи, — правив своє Грюнвальд похмурим, сповненим образи голосом. — Спершу зробили аудит, казали, що це лише заради проформи, але я ж бо розумів, що до чого і чим це закінчиться.

— *Звісно, що ти все розумів, бо порушень тобі було не позичати.*

— Та ще до тих перевірок у мене почався цей кашель. Це теж твоя робота, звісно. Пішов до лікаря. Рак легенів, сусіде, і він уже поширився мені на печінку, та шлунок, і дідько його зна, на що іще. На всі нутрощі. Всюди, куди відьмак може дістати. Дивно, що ти не навів його мені на яйця й сраку, хоча я певен, що згодом він дістанеться й туди. Якщо я дозволю. Та я не дозволю. Саме тому, хоча, гадаю, я утнув гарне прикриття оцій моїй теперішній з тобою справі, так би мовити, прикрив дупу памперсом, для мене нема великого значення, хоч би я цього зовсім не робив. Дуже скоро я пущу собі кулю в голову. З оцього от пістолета, сусіде. Лежачи у себе в гарячій ванні.

Він розчулено зітхнув.

— Це єдине місце, де я поки що відчуваю себе щасливим. У своїй гарячій ванні.

Кертісу дещо розвиднілось. Може, зі словами Мазефакера — *утнув гарне прикриття оцій моїй теперішній з тобою справі*, — хоча, скоріш за все, він почав розуміти все раніше. Мазефакер збирався перекинути туалет. Він це зробить, незважаючи на те, чи Кертіс ридатиме й проситиметься, чи глухо мовчатиме. Це не мало ніякого значення. Але наразі йому, звісно, краще мовчати. Бо він волів би залишатися у вертикальному положенні якомога довше — це само собою зрозуміло, — але ще й через те, що його взяла страшенна цікавість. Грюнвальд говорив про всі ті речі не в метафоричному сенсі; Грюнвальд цілком серйозно вірив у те, що Кертіс Джонсон якийсь чаклун. У нього, напевне, й мозок загнив разом з іншими нутрощами.

— *РАК ЛЕГЕНІВ*, — оголосив Грюнвальд своєму покинутому недобудованому містечку і знову почав натужно кашляти. Ворони карканням висловили протест. — Я покинув палити ще тридцять років тому, а ЗАРАЗ отримав рак легенів, як так?

— Ти з'їхав з глузду, — мовив Кертіс.

— Авжеж, так усім і мусить здаватися. Все йде за планом, еге ж? Таким і був твій *ПЛАААН*. А тоді, на десерт, ти ще й подаєш позов проти мене за свою клятву собаку з мордою, схожою на сраку? Собаку, котра забігла на мою *Приватну територію*? Що ти мав на меті цього разу? Після того як ти забрав у мене мою ділянку, мою дружину, мій бізнес і моє життя, яка ще може бути мета? Звісно, що приниження! Наруга! Не мав я лиха! Так на тобі, відьмацтво! А ти знаєш, що сказано в Біблії? *Чарівниці не залишиш при житті!* У всьому, що трапилося зі мною, винен ти, а отже: *чарівниці не залишиш... при житті!*

Грюнвальд штовхнув туалетну кабінку. Він, певне, вперся в неї плечем, бо ніякого розхитування не було цього разу, ніякої затримки. Кертіс умент утратив рівновагу й посунувся навznak. Клямка мусила б відкритися під його вагою, але ні, мабуть, Мазефакер з нею теж щось зробив.

Тут будка завалилася дверми донизу і його припечатало об них спиною. Аж зуби йому клацнули і він прикусив собі язик. А від удару об двері головою в його очах замерехтіли зірки. Кришка на туалетній тумбі роззявилася, мов паща. Звідти вихлюпнулась брунатно-чорна рідота, тягуча, мов сироп. Зогниле лайно ляпнуло йому в пах. Кертіс скрикнув від огиди, змахнув з себе цей бруд, витер руку об сорочку, залишивши на ній коричневі плями. З роззявленої пащі туалету потік гидотний ручай. Він переливався через сідало і омивав його кросівки. Там пливла обгортка від «Шоколадних батончиків Різа». Смуги туалетного паперу звисали з туалетної пащі. Це виглядало, мов новорічне свято в пеклі. Цього не могло бути насправді. Це був кошмар з дитячих снів.

— Ну, як тобі тепер там пахне, сусіде? — гукнув йому Мазефакер. — Чисто як удома, ге? Вважаймо це стільцем ганьби для геїв двадцять першого століття, згода? Чого тобі не вистачає, так це хіба лише отого голубого сенатора і комплекту білизни «Вікторія Сікрет», а то утнув би собі вечірку в спідньому!

У Кертіса намокла вже й спина. Він зрозумів, що його будка впала в заповнений водою рівчак або тільки перекинулась через нього містком. Вода вливалась крізь дірки у дверях.

— Зазвичай ці пересувні туалети зроблені зі штампованого пластика — ну, знаєш, оті, що ти бачив у зонах відпочинку біля автострад, — так у тих ти, якщо дуже захочеш, можеш пробити одним ударом стінку або дах. Але на будівельних майданчиках ми зміцнюємо їм стіни металевими листами. Це називається обшивка. Бо хтось обов'язково візьме й почне пробивати в них дірки. Якісь вандали, просто заради розваги, або геї, такі, як ти. Роблять, як то у вас кажуть, «отвори блаженства». Авжеж, так, я знаю про ці штуки. Я володію повною інформацією, сусіде. Або діти прибіжать і почнуть кидати каміння на дах, просто щоб почути, як воно гримить. А воно торохтить, немов по великому паперовому пакету. Тому ми й обшиваємо дах. Звичайно, всередині стає задущливіше, але це теж додає ефективності. Нікому не захочеться висиджувати з журналом чи газетою по чверть години у сральнику, де спекотно, як у турецькій в'язниці.

Кертіс перевернувся. Він лежав у огидній смердючій калюжі. До зап'ястя йому причепився шматок туалетного паперу, і він його струсив. Він побачив коричневу смугу — її давно залишив, підтираючись цим папером, якийсь будівельник — і заплакав. Він лежав серед лайна й туалетного паперу, булькотіла вода, вливаючись крізь двері, і це не було сном. Десь, не дуже далеко звідси, на дисплеї його «Макінтоша» прокручувались цифри з Волл-стріт, а він лежав тут, у калюжі з сечі, і старе чорне лайно сунуло на нього з роззявленої неподалік від його підшов пащі туалетного сідала, і це не було сном. Він душу продав би, аби лиш прокинутись у своєму ліжку, чистому й прохолодному.

— *Випусти мене! ГРЮНВАЛЬДЕ, БЛАГАЮ ТЕБЕ!*

— Не можу. Все йде за планом. — Голос Мазефакера звучав поділовому. — Ти приїдеш сюди, щоб глянути, позловтішатися. Відчуваєш природний позив, а тут тобі й пересувні сортири. Заходиш до однієї будочки, а вона раптом падає. Кінець історії. Коли тебе знайдуть — коли тебе *кінець кінцем* знайдуть, — копи побачать, що всі кабінки похилені, бо їх натурально підмило дощами. Звідкіля їм знати, що твоя була нахиленою трохи більше за інші? Не знатимуть також, що я забрав твій телефон. Вони переконаються, що ти залишив його вдома, мазунчик. Уся ситуація виглядатиме для них напрочуд ясною. Докази, розумієш, докази — вони завжди туляться один до одного.

Він засміявся. Цього разу без кашлю, просто сміявся приязним до себе сміхом людини, яка гарно зробила свою роботу. Кертіс лежав у брудній воді, котра вже піднялася на два дюйми, відчуючи, як вона просякає його сорочку і штани і торкається шкіри, і бажав Мазефакеру, щоб той помер на місці, від інсульту або інфаркту. До біса той рак, хай здохне просто тут, на немощеній вулиці посеред свого збанкрутілого будівництва. Бажано, щоб упав на спину і птахи повидзьобували йому очі.

Якщо так трапиться, я загину тут.

Так, але ж Грюнвальд саме це й планував від самого початку, тож яка різниця?

— Вони побачать, що тебе ніхто не пограбував, гроші у тебе в кишені. Там же й ключ від твого моторолера. Вони, до речі, дуже небезпечні, майже такі само як мотовсюдиходи. А ще й без шолома! Як тобі не соромно, сусіде? Я, до речі, помітив, що ти ввімкнув сигналізацію, тож це вельми добре. Чудовий штрих до загальної картини. У тебе нема навіть ручки, щоб написати щось на стіні. Аби була, я б її, звісно, теж забрав, але в тебе її нема. Усе матиме ознаки трагічного інциденту.

Він на якийсь час замовк. Кертіс уявив собі його там з диявольською ясністю. Стоїть у своєму одягу завеликого розміру, з руками в кишенях, і немите волосся розсипалось йому по вухах. Розмірковує. Балакає до Кертіса, але також балакає сам до себе, навіть зараз видивляється, чи нема тут слабких ланок, навіть після багатьох безсонних ночей, витрачених на планування.

— Звісно, ніхто не може передбачити у своїх планах геть усе. Завжди в колоді може знайтися джокер. Двійки і валети, королі, але прості сімки побивають усіх. Десь так. А які шанси на те, що хтось може сюди з'явитися й знайти тебе? Тобто ще живого? Гадаю, малі. Нікчемні. Та й що мені втрачати? — Він засміявся, чути було, що задоволений собою. — Ти лежиш у лайні, Джонсоне? Сподіваюсь, що так.

Кертіс глянув на згусток екскрементів, який змахнув собі зі штанів, але не сказав нічого. Він почув низьке дзижчання. Мухи. Усього кілька, але й кілька їх — це вже забагато, на його думку. Вони з'являлися з роззявленого рота туалету. Мабуть, вони раніше

опинилися зачиненими у збірному баку, який мусив би бути під ним, а не стирчати у нього в ногах.

— Мені треба йти, сусіде, але, зважай, тебе спіткала справжня, зрозумій це, доля відьмака. І, як той казав, — у сральнику ніхто не почує твоїх криків.

Грюнвальд вирушив геть. Кертіс зрозумів це по тому, як віддалявся його переривчастий сміх пополам із кашлем.

— Грюнвальде! Грюнвальде! Повернися!

Грюнвальд відгукнувся:

— Тепер ти саме той, про кого кажуть: опинився у глухому куті. Реально, ти потрапив у глухий кут.

А тоді — мусив цього очікувати, він на це дійсно очікував, хоча до кінця не вірив — він почув, як завівся двигун машини з намальованою на її борту пальмою — логотипом компанії Мазефакера.

— *Повернись, ти, Мазефакер!*

Та звук мотору вже стишувався, Грюнвальд спершу проїхав немощену частину вулиці (Кертіс чув хлюпання шин по калюжах), тоді до пагорба, туди, де був поставив свій моторолер зовсім інший Кертіс Джонсон. Мазефакер просигналив один раз — жорстокий і веселий звук, — а потім автомобільний мотор розчинився в звуках дня, у якому не було нічого, окрім дзижчання комах у траві, і гудіння мух, котрі вилітали з туалетного баку, та далекого скиглення літака, у якому пасажери першого класу саме зараз, можливо, пригощалися сиром брі з крекерами.

Муха сіла Кертісу на ліву руку. Він її здмухнув. Вона перелетіла на кавалок лайна і почала снідати. Раптом сморід розтривоженого туалетного баку здався Кертісу живою істотою, яка тягнула до його горла свою чорно-коричневу лапу. Але не запах старого гниючого лайна був тут найгіршим; гіршим був запах дезінфектанта. Отого, синенького. Він пам'ятав, що той має синій колір.

Він сів — не так і було там місця — і зблював між розставлених колін у калюжу, де плавали шматки туалетного паперу. Після його недавніх вправ з відригування у шлунку не залишилось нічого, крім жовчі. Похиливши голову, він важко дихав, вчепившись руками у двері, на яких тепер сидів, у місці порізу на підборідді йому щемило й смикало. Новий позив видобув з нього лише відрижку, що звуком нагадувала дзижчання цикади.

І, як не дивно, йому покращало. Він почав відчувати себе якось *правдивіше*. Це його блювання було *природним*. Не потребувало ніяких пальців до горла. Хтозна, може, таким чином і лупа в нього зникне? Може, він подарує світу новий цілющий метод — Омивання Витриманою Сечею. Треба не забути перевірити, як там справи на голові з лупою, коли він вибереться звідси. *Якщо* він вибереться звідси.

Принаймні тут можна сидіти. Хоча тут нестерпно душно і сморід жахливий (він намагався не думати про те, що там намішано, в цьому туалетному баку, і в той же час не міг відігнати від себе цих думок), є, принаймні, місце для голови.

— Лихо не без добра, — промурмотів він. — От і треба тепер зробити підрахунок усім цим чортовим статкам.

Еге ж, і провести інвентаризацію. Корисна справа. Калюжа, в якій він сидів, не глибшала, отже, це ще одна удача. Він не потоне. Прецінь, якщо не трапиться, замість звичайної короткої, якоїсь затяжної зливи. Таке бувало. І нема сенсу переконувати себе, що він опиниться на волі ще до полудня, так і станеться, це *безперечно*, бо такий магічний напрямок думок гратиме на руку Мазефакеру. Не можна просто сидіти тут, дякуючи Богу лише за те, що в нього вистачає місця, щоб підвести голову, і чекати спасіння.

Може, сюди занесе когось із департаменту планування й будівництва округу Шарлотт або мисливців за головами з федеральної податкової служби.

Приємно уявляти, але йому здавалося, що навряд чи таке трапиться. Мазефакер не міг не взяти до уваги ці ймовірності. Звісно, якийсь бюрократ або ціла зграя могли б раптом зробити сюди позаплановий візит, але сподіватися на таке — все одно що вірити, ніби може душевно перемінитися Грюнвальд. А місіс Вілсон вирішить, що він поїхав у кіно, на денний сеанс, до Сарасоти, як він це часто робив.

Він простукав стіни, спершу ліву, потім праву. З обох боків за тонким податливим пластиком відчувався міцний метал. Обшивка. Він став навколішки, вдарившись цього разу головою, але навіть не зауваживши. Побачене не додало йому радості: тупі кінці гвинтів, на яких трималася купи ця будка. Головки їхні були ззовні. Це не нужник, а домовина.

Цією думкою змило його недавній ясний, спокійний настрій. Натомість прийшло відчуття паніки. Він почав битися у стіни туалету, бажаючи, щоб його випустили. Він кидався з боку в бік, немов дитина в істеричі, намагаючись перекинути кабінку набік, щоб звільнилися двері, але клята буда лежала незворушно. Вона була достобіса важкою. Бо важкою була її металева обшивка.

Важка, як домовина! — вискнуло в його мозку. Паніка не давала місця жодній іншій думці. — *Важка, як домовина! Як домовина! Домовина!*

Він не знав, скільки часу повторював те саме й те саме, та в якийсь момент він спробував встати так, ніби міг пробити головою стелю й випростатись до неба, немов той Супермен. Знову забився головою, але цього разу болючіше. Упав на живіт. Рукою потрапив у щось липке, масне, і витер долоню ззаду об джинси. Зробив це, не глянувши. Бо очі тримав міцно заплющеними. З їх кутиків сочилися сльози. В чорноті під його повіками мерехтіли й спалахували зірки. Він подумав: крові начебто нема, от і добре, зарахую ще й це до клятих удач, але голова йшла обертом.

— Заспокойся, — сказав він собі. І знову став навколішки. Голова опущена, волосся повисло, очі заплющені. На вигляд мов чоловік при молитві, та він і справді ледь не молився. Об його потилицю вдарилась і відлетіла муха. — Психувати не допоможе, він тільки зрадів би, почувши, що ти тут голосиш і трусишся, тому заспокойся, не додавай йому радості, просто заспокойся, ідіоте, й міркуй.

Про що міркувати? Він у пастці.

Кертіс знову всівся на двері і сховав обличчя в долонях.

* * * * *

Час минав, а світ крутився.

У світі відбувалися свої справи.

По дорозі № 17 проїхало кілька автомобілів, головним чином «робочі конячки»: фермерські пікапи на ринок у Сарасоті або до магазинів органічних харчів у Нокомісі, випадковий трактор, поштовий фургон з жовтим ліхтарем на даху. Ніхто не завернув до містечка Деркін Гров.

Місіс Вілсон прибула до садиби Кертіса, увійшла в будинок, прочитала записку, залишену містером Джонсоном на кухонному столі, і ввімкнула пілосос. Потім вона прасувала одяг, одночасно дивлячись денні серіали. Приготувала кассероль з макаронами, поставила каструльку до холодильника, надряпала коротку інструкцію щодо запікання — 360,45 хв. — і поклала її на тому місці, де була лежала записка Кертіса. Коли над Мексиканською затокою почулося перше вуркотіння грому, пішла собі. Вона часто йшла раніше в дощовий сезон. Там ніхто не вміє їздити в дощ. Для них найтендітніша злива, як для вермонтців північно-східна завірюха.

У Маямі закріплений за справою Грюнвальда агент федеральної податкової з'їв кубинський сендвіч. Замість костюма на ньому була тропічна сорочка із зображеннями папуг. Він сидів під парасолем вуличного ресторану. В Маямі дощу не було. Агент перебував у відпустці. Справа Грюнвальда почекає його повернення на роботу, жорна державного млина мелють повільно, але вірно.

Грюнвальд розслабився у своїй ванні надворі, він дрімав, поки наближення грози не розбудило його першими звуками грому. Він виліз і зайшов у будинок. Щойно він закрив розсувні скляні двері між своїм патіо і вітальнею, як почався дощ. Грюнвальд посміхнувся.

— Це освіжить тебе, сусіде, — промовив він.

Ворони знову було зайняли свої позиції на риштуванні, що з трьох боків оточувало недобудований банк, проте, коли майже просто над ними удар грому розколов небо і почав накрапувати дощик, знялися й полетіли шукати притулок у гаю, незадоволено каркаючи від того, що їх потурбовано.

Усередині туалетної кабінки — здавалося, він замкнутий тут щонайменше вже три роки — Кертіс прислухався до дощу, котрий почав барабанити по даху його в'язниці. До того як Мазефакер перекинув туалет, дах слугував його задньою стінкою. Дощ спершу лопотів, потім лупив, потім гатив. У розпалі грози всередині було, немов у телефонній будці, обладнаній стереосистемою. Грім вибухнув над головою. Він умент уявив себе поціленим блискавкою, засмаженим тут, як у мікрохвильовій духовці. І зрозумів, що не вельми переймається такою перспективою. Це трапилося б, принаймні, швидко, а те, що відбувається насправді, тягнутиметься довго.

Знову почала підніматися вода, проте помалу. Кертіс цьому насправді зрадів, оскільки вирішив, що йому нема реальної загрози захлинутися тут, як пацюку, змитому в унітаз. Це ж все-таки була вода, а він уже відчував спрагу. Він притулився до одного з отворів у сталевій обшивці. Крізь дірку дзюрила вода з переповненого рівчака. Він смоктав, як кінь з водопійла. Вода була брудною, але він пив, аж поки йому не почало хлюпати в животі, і безперервно нагадував собі: це ж вода, *вода!*

— У ній може бути трохи сечі, але, я певен, її дуже мало, — промовив він і почав сміятися. Сміх перейшов у схлипи, а потім знову відродився сміх.

Дощ перестав близько шостої вечора, як завжди о цій порі року. Небо розчистилося якраз вчасно, щоб продемонструвати першокласну вечірню зорю Флориди. Кілька літніх мешканців Черепахового острова вийшли на пляж, щоб подивитися на захід сонця, як завше це робили. Ніхто не згадав вголос про відсутність Кертіса. Іноді він виходив туди, часом ні. Там був Тім Грюнвальд, і дехто з любителів вечірньої зорі зауважив, що він цього вечора має напрочуд бадьорий вигляд. Місіс Піблз сказала своєму чоловіку, коли вони, взявшись за руки, поверталися вздовж пляжу додому, що, як їй здалося, містер Грюнвальд нарешті переборов той шоківий стан, у якому перебував після втрати своєї дружини. Містер Піблз сказав їй, що вона залишається незмінно романтичною.

— Так, любий, — погодилась вона, тут же обіймаючи його за плече. — Саме тому я й вийшла за тебе.

Побачивши, як світло, що проникло крізь дірки в обшивці, — ті кілька, що не були занурені в рівчак, — з персикового перетворюється на сіре, Кертіс зрозумів, що ніч йому дійсно доведеться провести в цій смердючій домовині, де на долівці два дюйми води, а в ногах напівпрочинений туалетний бак. Можливо, йому навіть доведеться тут померти, але це здавалося аж надто філософським питанням. Натомість ніч тут — година за годиною, стос годин на стос, нагромаджувані, мов стоси чорних книг, — це реальна перспектива, якої не уникнути.

Знову напад панічного страху. Знову він почав скиглити і битися в стіни, цього разу обертаючись кругом на колінах, спершу бився правим плечем в одну стінку, потім лівим в іншу. *Мов та пташка, що*

тріпнеться всередині церковної дзвіниці, — спливла йому думка, але перестати не міг. Махнувши ногою, він ступнею розмазав блукаючий кавалок лайна по низу туалетної тумби. Штани на ньому тріснули. Він порозбивав собі кісточки пальців. Нарешті зупинився, скиглячи, почав висмоктувати кров з пораних пальців.

Треба припинити це, треба берегти сили.

А тоді він подумав: а навіщо?

Ближче до восьмої години повітря почало холонути. На десятю охолола — принаймні, так здалося — й калюжа, в якій лежав Кертис, і він почав тремтіти. Він обхопив себе руками і підтягнув колінки до грудей.

Усе буде гаразд, поки в мене не почнуть клацати зуби, — подумав він. — Я не витримаю, якщо в мене почнуть клацати зуби.

* * * * *

Об одинадцятій Грюнвальд пішов до ліжка. Він лежав там — у піжамі, над ним обертався вентилятор — і посміхався в темряву. Він почувався краще, ніж в усі останні місяці. Він відчував втіху і не дивувався цьому почуттю.

— На добраніч, сусіде, — промовив він і заплющив очі.

Цю ніч він проспав, жодного разу не прокинувшись, вперше за останні півроку.

* * * * *

Опівночі неподалік від Кертісової імпровізованої в'язниці якийсь звір, радше за все, всього лише якийсь дикий пес, але для Кертиса він прозвучав, як гієна, видав довге заливчасте виття. Зуби йому почали клацати. Звук був саме таким, як він боявся.

Трохи перегодом, хоч як це неймовірно, він таки заснув.

Прокинувся він від тремтіння. Навіть ступні його смикалися, як у наркомана під час ломки, відбиваючи чечітку. *Я захворів, чорт, треба їхати до лікаря, у мене все болить, —* виринула йому думка; аж тут

лишень розплющив очі і побачив, де він. Згадав, де він опинився, і видав голосний відчайдушний крик: *О-о-о... ні! Ні!*

Але ж так. І в кабінці вже посірішало. Крізь круглі отвори долинали світло — блідо-рожеве сяйво ранку. Скоро воно розгориться, день ввійде в силу і розігріється. Невдовзі стане спекотно й задушливо, як у печі.

Грюнвальд повернеться. У нього ціла ніч була на роздуми, він усвідомив, як божевільно вчинив, і повернеться сюди. Він мене випустить.

Кертіс сам у таке не вірив. Хотів би, та не міг.

Йому страшенно хотілося помочитися, але, хай йому грець, він нізачо не сцятиме під себе, хай навіть після його вчорашнього борсання тут розмазане лайно повсюди і валяються шматки спожитого туалетного паперу. Чомусь йому ввижалося, що, коли він так зробить — яка гидота, — це означатиме те саме, якби він оголосив сам собі про те, що розпрощався з усякою надією.

Я втратив надію.

Але ж ні. Ще не цілком. Попри втому і біль, попри страх і зневіру в глибині його душі ще жила надія. Була також і гарна сторона медалі: йому не хотілося викликати в себе блювоти, і жодної хвилини за минулу ніч він не займався тим, що доволі віддавна стало його прокляттям, — не катував собі скальпу гребінцем.

А втім, не було потреби сцяти під себе. Він може просто підняти кришку туалетного сідала однією рукою, націлитись іншою і полегшитись. Звісно, зважаючи на нове положення кабінки, це буде горизонтальне сечовипускання замість природнього, під похилим кутом. Наразі пульсуючий тиск у його сечовому міхурі повідомляв про те, що проблем з цим не виникне. Ясно, що фінальні пару цівок, майже напевне, потраплять на долівку, але ж...

— Але вважаймо їх втратами під час бойових дій, — проголосив він, сам себе здивувавши при цьому хрипким сміхом. — А оскільки, окрім мого... доведеться підтримувати ще й підняту покришку сідала. Краще вже я зроблю ось що.

Він аж ніяк не містер Геркулес, проте і напівроззявлене сідало, і фланець, яким тримається при основі туалетна тумба, зроблені з пластику — сідало з білого, фланець — з чорного. Атож, уся ця будка цілком — ніщо інше, як дешева пластикова штамповка, тут не треба

мати якогось спеціального технічно-будівельного досвіду, щоб це зрозуміти, отже, на відміну від стін і дверей, цей торець, де сідало й фланець, нічим не обшитий. Він вирішив, що доволі легко зможе їх зірвати, а якщо так, то також зможе — та хоч би й дати вихід своїй люті й страху.

Кертіс підняв кришку, збираючись вчепитися за кільце під нею й розхитати його. Але застиг, вдивляючись у круглу діру, за якою виднівся бак, намагаючись второпати, що ж він бачить.

Там виднілося щось схоже на смужку світла.

Він вдивлявся туди з недовірою, до якої потроху почало закрадатися почуття надії, — непевним, але вже відчутним збудженням обсипало його спітнілу, закаляну екскрементами шкіру. Спершу він подумав, що там або мазок флуоресцентної фарби, або це чисто оптична ілюзія. Остання думка посилилась, коли світлова смужка почала зникати. Меншає... мала... майже нема...

Та раптом, перед тим як зникнути зовсім, вона почала знову яскравішати, смуга світла, такого блискучого, що він не перестав її бачити, навіть коли заплющив очі.

Це сонце. Дно туалету — торець, що був дном, поки Грюнвальд не перекинув будку, — дивиться на схід, туди, де встає сонце.

А чому воно гасне?

— Сонце зайшло за хмару, — сказав він собі й відкинув з лоба волосся вільною від підтримування туалетної кришки рукою. — Ось і знову зайшло.

Він перевірів цю свою думку на приховані недоладності і не знайшов жодної. Ось він, доказ перед його очима: сонячне світло сяє крізь тонку тріщину у дні лайнозбирального баку кабінки пересувного туалету. Чи, може, там щілина. Якщо він зуміє пролізти туди й розширити цю саяливу щілину, що веде в зовнішній світ...

Не покладайся на цю можливість.

А щоб дістатися туди, він мусить...

Неможливо, — спливла йому думка. — Якщо ти збираєшся пролізти плазом до цього баку крізь туалетне вічко — як та Аліса в засрану Країну Див, — гарненько зваж. Якби ти був худим хлопчаком, яким був колись, тридцять п'ять років тому.

Куди правду дінеш. Але ж він іще залишається струнким — він гадав, що завдячує цим своїм щоденним велосипедним поїздам, — і

цілком міг би спробувати прослизнути крізь отвір у туалетному сидінні. Можливо, це виявиться не таким уже й складним завданням.

А як щодо того, щоб вилізти звідти назад?

Ну... якщо він розширить ту світлову смугу, тоді й потреби не буде повертатися туди, звідки він прилізе.

— Припустімо, я навіть заліз туди, — промовив він. У його порожньому шлунку раптом спурхнула ціла зграя метеликів, і вперше з того моменту, як він з'явився тут, серед декорацій містечка Деркін Гров, він відчув позов викликати в себе блювоту. В нього б пояснишало і в голові, аби лиш встромити два пальці до горлянки і...

— Ні, — обірвав він себе і різко смикнув лівою рукою кришку з сідалом. Вони крекнули, але не піддалися. Він взявся до діла обома руками. Волосся знову впало йому на лоба, і він нетерпляче сіпнув головою, щоб змахнути його набік. Знову смикнув кришку. Та затрималася на хвилю, а потім одірвалася разом з кільцем сідала, один з пари білих пластикових штирів впав до баку. Інший, надломлений посередині, покотився підлогою під коліна Кертісу.

Він відкинув кришку з сідалом убік і, обхопивши руками унітазну тумбу, заглянув до баку. Перший подих отруйної атмосфери звідти змусив його з огидою відсахнутися. Він гадав, що вже звик до цього запаху (чи нюх притупився), та ба, не в такому наближенні до його джерела. І знову він зачудувався, коли ж востаннє цей чортів сортир чистили.

Лихо не без добра, згадай і про те, що ним також давно не користувалися.

Можливо, ймовірно, проте Кертіс не вважав, що навіть у такому разі він має якісь вигоди. Там, унизу було достатньо вантажу — лайна, яке плавало в залишках дезінфекційної води. Навіть при такому ощадливому освітленні було видно добре для того, щоб припинились сумніви. І залишалося ж іще питання, як вилазити назад. Напевне, йому вдасться — якщо зуміє залізти всередину, то й звідти вилізти зможе, — але надто барвисто йому уявлявся той, хто вилізе з тієї калюки, — смердюча істота з якогось можливого в майбутньому серіалі.

Постає питання — а чи має він вибір?

Авжеж, так. Можна сидіти тут, переконуючи себе в тому, що кінець кінцем спасіння прибуде. Верхи на конях, як в останній частині

якогось класичного вестерна. Хоча, спливла йому думка, радше Мазефакер повернеться сюди, щоб упевнитися, що він усе ще... як він казав? Сидить у затишному будиночку? Словом, щось таке.

Ця думка його переконала. Він подивився в діру, темну діру, звідки йшов огидний запах, темну діру з єдиною щільною обнадійливого світла в ній. Надія ця була такою ж вутлою, як саме це світло. Поміркував. Спершу права рука, потім голова. Ліву руку тримати притиснутою до тіла, аж поки він не заповзе туди по пояс. А тоді, коли вже можна буде звільнити ліву руку...

От лише що робити, якщо він не зможе її звільнити? Він уявив, що застряг, права рука в баку, ліва притиснута до тулуба, грудьми він закупорив діру, доступ повітря заблокований, собача смерть, вільною рукою він льопається в рідкому лайні і задихається, втупившись очима в яскраву тріщинку, що його підманула.

Він уявив, як хтось знаходить його тіло, застрягле в дірці туалету, гузно стирчить, ноги розпластані, всюди по стінках коричневі відбитки підшов залишилися після його передсмертних корчів. Він уявив чийсь голос — імовірно, агента федеральної податкової, Мазефакерового прокляття, — як той каже: «Не доведи, Господи, мабуть, у цього чолов'яги впало туди щось дійсно коштовне».

Кумедна картинка, але Кертісові якось було не до сміху.

Скільки часу він уже стоїть отак, укляк і вдивляється в цей бак? Хтозна — годинник залишився в його кабінеті, на килимку біля комп'ютерної мишки, — але біль у стегнах підказував, що вже довгенько. І світло явно пояскравішало. Сонце вже цілком піднялося над обрієм, і невдовзі його в'язниця знову перетвориться на парну лазню.

— Мушу лізти, — промовив він і витер собі піт зі щік долонями. — Нічого іншого не залишається.

Але не рушив одразу, бо нова думка сяйнула йому в голові.

А що, як там сидить змія?

Що, як Мазефакер передбачив, що його ворог-відьмак намислить скористатися саме цим шляхом і *посадив* туди змію? Скажімо, мідноголову гадюку, котра згорнулася й спить до часу під товщею людського лайна? Мідноголівка вжалить його в руку, рука розпухатиме, температура підніматиметься, і він помиратиме поволі в муках. Укус коралової змії вбив би його швидше, хоча ще болючіше:

пульс пришвидшується, потім серце зупиняється, знову пришвидшується і врешті зупиняється назавжди.

Нема там ніяких змій. Можливо, є жуки-комахи, але жодних тобі змій. Ти ж його бачив, чув. Він не загадував аж так далеко. Він занадто хворий, занадто божевільний.

Можливо, можливо, й нема. Хіба можна влізти в голову божевільному? Це дика гра без правил.

— Двійки і валети, королі, а щаслива сімка побиває всіх, — промовив Кертіс. Мантра Мазефакера. Йому безперечно було зрозуміло, що якщо він не полізе туди, то майже напевне помре тут. І наприкінці укусу змії здаватиметься йому милосердям.

— Гайда, — промовив він, знову витираючи щоки. — *Гайда.*

Аби лиш не застрягнути посеред діри, щоб ні туди ні сюди.

Така смерть була б жахливою.

— Навіть не думай, ніби застрягнеш, — сказав він собі. — Поглянь-но, яка вона широка. Ця річ була створена під сраки пожирачів пончиків, водіїв-дальнобійників.

Від цих слів його взяв сміх. Більш істеричний, ніж веселий. Туалетний отвір не здавався йому аж таким широким, навпаки — вузьким. Ледь не крихітним. Він розумів, що це нервове сприйняття — чорт, це сприйняття з *переляку*, це його, *нажаханого до смерті*, сприйняття, — але розуміння цього не додавало йому відваги.

— Гайда, робити нічого, — промовив він. — Ну дійсно ж, нема іншого виходу.

А там виявиться, що все намарно... а втім, він сумнівався, щоб комусь забаглося обшивати сталлю ще й дно лайнобаку, і це поклало край його ваганням.

— Господи, допоможи, — промовив він. Оце вперше він молився за останні сорок років. — Господи, поможи мені не застрягнути.

Встромив праву руку в отвір, потім голову (спершу набравши повні груди трохи чистішого повітря в кабінці). Притиснув ліву руку до тулуба і посунувся в отвір. Ліве плече зачепилося, але він не встиг ще запанікувати і рвонутись назад — це критичний момент, майнула в глибині його думка, точка неповернення, — як тут же смикнув плечем, мов танцює ватусі. І прослизнув. Ось він уже по пояс у баці. Його стегна — худорляві, але ж наявні — заткнули діру, тепер тут смоляна

темрява. І лише смужка світла насмішкувато плаває перед його очима. Як міраж.

— *О Господи, хай не буде це міражем.*

Бак мав фути чотири глибини, можливо трохи більше. Більший за автомобільний бак, проте не дуже, на жаль, він був розміром десь як кузов пікапу. Напевне важко було визначити, але здавалося, що його повисле волосся торкається поверхні дезінфікованої води, а сама голова усього за кілька дюймів від того гною, що лежить на дні. Його ліва рука все ще залишалася притиснутою до тулуба. Зап'ястя зачепилося об край діри. Застряг. Він застряг головою вниз, у чорноту.

Наростала паніка. Він потягнувся вільною рукою, не думаючи ні про що, просто смикнувся. На мить його пальці попали в дужку світла, що сочилося крізь дно баку, котре тепер дивилося не в землю, а на схід сонця. Ось же світло, світло в нього перед очима. Він хапав його рукою. Перші три пальці виявились затовстими, щоб просунутись крізь вузесеньку щілину, але він спромігся встромити до тріщини мізинчика. Потягнув рваний край — металу чи пластику, неможливо було поки що зрозуміти, — той глибоко врізався йому в шкіру, потім він відчув, що порізав палець. Кертіс не зважав. Він потягнув сильніше.

Його стегна вискочили з отвору, мов корок із пляшки. Зап'ястя звільнилося, та запізно, щоб він встиг виставити перед собою ліву руку і пом'якшити падіння. Він шубовснув головою в лайно.

Задихаючись, молотячи руками, Кертіс виринув на поверхню, в ніс йому попала смердюча рідина. Він кашляв і відпльовувався, розуміючи, що отутечки він уже опинився у вкрай тісному куті. Він вважав тісною туалетну кабінку? Та будка — це прерія на Дикому Заході, австралійська пустеля, галактична туманність Кінська Голова. А його звідти навіщось понесло до тісної утроби, наполовину заповненої гниючим лайном.

Він витер обличчя, потім махнув руками, якісь темні тасьми зірвалися з кінчиків його пальців. Йому різало, пекло очі. Він витер їх спершу однією рукою, потім іншою. Ніс залишався забитим. Він стиснув його мізинцями — відчуюючи, як кровоточить правий, — і висякався, як зміг. Нарешті він зміг дихати, але відразу ж відчув, як сморід лізе йому до горла й аж у шлунок своєю пазурястою лапою. Врятувала відрижка з самісінької глибини нутра.

Зберись із силами. Просто сконцентруйся, або ти пропав.

Він сперся спиною на тверду стінку баку, хапаючи повітря ротом, хоча від того було не легше. Впрост над його головою манячив великий овал перламутрового світла. Діра туалету, крізь яку він здуру щойно сюди заліз. Він знову відригнув. На слух йому цей звук нагадав собаку в спекотний день, котра намагається гавкнути, але їй заважає достойно це зробити надто тугий нашійник.

Що, як я не перестану? Якщо не перестане ця гикавка? У мене почнуться корчі.

Він був такий переляканий і розгублений, що не міг думати, натомість його тіло думало за нього. Стоячи навколішки, він крутнувся, це виявилось нелегкою справою — бокова стінка баку, котра тепер стала долівкою, була слизькою, — але можливою. Притулився ротом до щілини і почав вдихати. Тут йому спливла згадка про якусь історію, що її він читав, а може чув, ще коли навчався у початкових класах: індіанці ховаються від ворогів, лежачи на дні мілких водоймищ. Лежать і дихають крізь очеретини. Ти зможеш. Ти зможеш усе зробити, треба тільки лиш заспокоїтись.

Він заплющив очі. Він дихав, а повітря, яке він всмоктував крізь щілину, було благословенно солодким. Мало-помалу шалене серцебиття почало стихуватися.

Ти можеш вилізти назад. Якщо ти проліз сюди, ти можеш вилізти й звідси. І вилазити назад буде легше, тому що ти...

— Тому що я засмальцьований, — промовив він, здригнувшись від сміху... і знову злякався свого власного глухого голосу.

Відчувши, що більш-менш опанував себе, він розплющив очі. Зір уже при звичаївся до темряви баку. Він побачив свої зашмаровані лайном руки і відірвав від правої прилипли до неї тасьму туалетного паперу. Кинув її долі. Схоже, він уже почав звикати до таких речей. Схоже, людина здатна звикнути до будь-чого, якщо змушена. Ця думка не надто його втішила.

Він подивився на тріщину. Дивився якийсь час, намагаючись зрозуміти, що він бачить. Ця шпара була схожа на шов на штанях, що був погано прострочений і розійшовся. Бо це ж і є шов. Цей бак, кінець кінцем, — просто коробка з пластику, але ж він не суцільний, він складається з двох половин. Вони з'єднані рядом гвинтів, котрі, ось вони, блищать у напівтемряві. Вони блищать, бо білі. Кертис намагався

пригадати, чи бачив він коли де білі гвинти. Не зміг. Кілька гвинтів, по низу баку, вилаmano, там-то і йде ця тріщина. Лайно і вода з баку просочувались якийсь час у землю під туалетом.

А якби про це взнали у департаменті охорони довкілля? Вони б зараз з тебе також не злазили, Мазефакере, — подумав Кертіс. Він торкнувся одного з гвинтів у стінці, трохи лівіше від щілини. Певності не було, але він гадав, що гвинт, скоріш за все, зроблено з твердого пластика, а не з металу. Можливо, з того самого, що й кільце туалетного сідала.

Отже. Конструкція з двох частин. Баки збирають на якомусь туалетному конвеєрі десь у Дефаянсі, Міссурі, Меджик Сіті, Айдахо або... хтозна? Наприклад, у Чирі, в Айові. Скручують жорсткими пластиковими гвинтами шов, що перетинає дно і йде по боках, мов широка посмішка. Гвинти закручують за допомогою якоїсь спеціальної викрутки з довгим стержнем, можливо пневматичної, схожої на той пристрій, яким тобі в гаражі розкручували гвинти на колесах. А навіщо скручують так, щоб їхні головки були всередині? Та це ж ясно. Щоб не здумалось якомусь жартівникові прийти зі своєю викруткою і опорожнити бак з лайном.

Гвинти розташовувалися вздовж шва приблизно через кожні два дюйми, тріщина мала довжину дюймів з шість, отже, подумав Кертіс, три гвинти випали. Негодящий матеріал чи погана конструкція? Та яка різниця?

— Чеканна фраза, — проголосив він і знову засміявся.

Гвинти вліво і вправо від шпарини трішки видавалися, але він не міг ні розкрутити їх, ні виламати, як це йому вдалося зробити з туалетним сидінням. Не було за що вхопитися. Правий тримався трохи слабше, і він гадав, що аби його порозхитувати, то, може, шов лусне ще далі. На це підуть години, і пальці в нього будуть збиті на кров, коли він зробить цю справу, а він, скоріш за все, міг би її зробити. Але що це йому дасть? Ще два дюйми щілини, щоб краще дихалось? Не більше.

Решта гвинтів трималися міцно, незворушно.

Кертіс уже не міг стояти навколішках, м'язи стегон у нього буквально горіли. Він присів під заокруглену стінку баку, поклавши передпліччя на коліна, звисивши вниз брудні долоні. Кинув погляд на ясніючий овал туалетного отвору. Там, подумалось йому, залишився

верхній світ, але що йому там робити. Хоча там і пахло краще, і, коли ноги трохи відпочинуть, можна буде пролізти назад крізь діру. Він не збирався довіку сидіти тут, у лайні, якщо з цього ніякої користі. А її, схоже, нема. Кертіс сидів нерухомо, і товстезний тарган, що втратив страх, ворухнувся вгору по закаляній холошії його штанів. Він махнув на нього долонею, і той зник.

— І правильно, тікай, — сказав Кертіс. — Чому б тобі не протиснутись крізь шпарку? Ти якраз зможеш. — Він змахнув волосся з очей, розуміючи, що вимазує в бруд собі лоба, але не переймаючись цим. — Атож, тобі подобається тут. Ти, либонь, гадаєш, що вже помер і потрапив до тарганячого раю.

Ось він відпочине, трохи перестануть гудіти ноги, аж тоді він вилізе геть з цієї Країни Див, назад, до кабінки розміром як телефонна будка, у верхній світ. Трішечки ще відпочине. Довше, ніж треба, він тут ані хвилини не залишатиметься. Кертіс заплющив очі, намагаючись зосередитись.

Він побачив цифри, що сновигають на комп'ютерному дисплеї. Нью-йоркська біржа ще не відкрилася, тож це мусять бути заокеанські цифри. Мабуть, Ніккей. Більшість цифр були зеленими. Це добре.

— Метали і промисловість, — промовив він. — І фармацевтична «Такеда» — оце треба купувати. Будь-кому це ясно...

Скорцюбившись під стінкою майже у позі ембріона, зі змарнілим, пошмарованим бойовим розписом обличчям, з гузном, ледь не по стегна зануреним у рідкий гній, з руками, що так і звисали з підтягнутих до грудей колін, Кертіс заснув. І бачив сни.

Бетсі була жива, і Кертіс сидів у вітальні. Вона лежала на своєму улюбленому місці, між столиком для кави і телевізором. Дрімала, тримаючи в себе під рукою останній з недожованих тенісних м'ячиків. Чи то, в себе під лапою, як годилося б висловлюватися щодо Бетсі.

— Бетс! — гукнув він. — Прокинься й подай мені ідіотський цурпалок!

Вона ворухнулася і важко підвелася на ноги — звісно, важко, вона ж уже старенька, — і на нашійнику в неї дзеленькнув жетон.

Жетон дзеленькнув.

Жетон.

Він прокинувся, хапаючи ротом повітря, похилений набік, сидів, спираючись на дно баку, з простягнутою рукою, чи то щоб взяти в собаки телевізійний пульт, чи щоб почухати їй голову.

Опустив руку на коліно. І не здивувався тому, що плаче. Напевне, сльози в нього почали литися ще до того, як він очунав. Бетсі мертва, а він сидить у лайні. Якщо в такій ситуації мало причин для плачу, то де їх може бути більше?

Він знову подивився на овальне коло навпроти себе потрохи вгору по діагоналі і побачив, що там уже доволі ясно. Важко було повірити, що він проспав тут так довго, але, здається, так і є. Щонайменше годину. Хтозна, скільки отрути він устиг тут вдихнути, проте...

— Не варто сумувати, — промовив він. — З отрутою я якось впораюся. Я ж, як не як, відьмак.

Та хай хоч яке тут отруєне повітря, а сон був дуже гарний. Вельми *живий*. Дзеленчання того жетону...

— Курва, — прошепотів він і сягнув рукою до кишені. Він відчув жахливу впевненість, що загубив ключ від «веспи», коли вповзав сюди, і тепер йому доведеться нишпорити, проціджуючи рукою лайно, і розглядати улов при невірному світлі, що сочиться крізь тріщинку і крізь діру в туалетному сідалі, та ключ виявився на місці. На місці були й гроші, але яка з них тут користь, ніякої користі й з кліпса, в якому вони були затиснуті. Кліпс золотий, дорогий, але занадто товстий, щоб розглядати його як знаряддя для порятунку. Так само й ключ від моторолера. Але на його кільці висіло дещо інше. Річ, від одного погляду на яку, від одного дзенькання якої йому ставало гірко й одночасно весело. Це був жетон Бетсі.

На ній звичайно було їх два, але цей він зняв у неї з нашийника під час прощання, востаннє обіймаючи її, коли передавав тіло ветеринару. Інший був формальним, по закону штату він означав, що всі щеплення їй зроблено. А цей — особистий. Прямокутний, як у військових.

**БЕТСІ
ЯКЩО ЗАГУБИЛАСЯ
ТЕЛЕФОНУВАТИ
941-555-1954
КЕРТІС ДЖОНСОН**

**МОРСЬКИЙ БУЛЬВАР, 19
ЧЕРЕПАХОВИЙ ОСТРІВ
ФЛОРІДА 34274**

Це не викрутка, але це тонка річ, зроблена з нержавіючої сталі, і Кертіс сподівався, що вона згодиться. Він промовив ще одну молитву — не знаючи, чи правда те, що кажуть про атеїстів в окопах, але про тих, хто потрапив у бак з лайном, здається, не було ніким нічого сказано, — і вставив жетон Бетсі у шліц правого від тріщини гвинта. Почнемо з того, що вже трохи розхитаний.

Він очікував на спротив, але під тиском жетона гвинт майже відразу повернувся. Його це так вразило, що він впустив кільце і мусив намацувати його. Знову вставив жетон у шліц гвинта і двічі повернув. Далі відкручував вже пальцями. З великою, нестримною посмішкою на обличчі.

Перш ніж приступити до гвинта зліва від тріщини — вона вже подовшала на два дюйми, — він витер металевий жетон дочиста об свою сорочку (наскільки зміг дочиста, бо ж сорочка була брудною, як і весь він, аж липла до шкіри) і ніжно його поцілував.

— Якщо все в нас вийде, я візьму тебе в рамку. — Він на мить завмер, а тоді додав: — *Будь ласка*, зроби цю роботу.

Він вставив жетон ребром у шліц гвинта й повернув. Цей виявився тугішим за перший... але не таким уже й тугим. А після першого оберту він поліз швидко.

— Господи Ісусе, — прошепотів Кертіс. Він знову плакав; він уже перетворився на звичайного плаксія. — Невже я виберуся звідси, Бетс? Чи й справді?

Він пересунувся вправо і приступив до наступного гвинта. Так і совався вправо-вліво, вправо-вліво, вправо-вліво, відпочиваючи, коли втомлювалася рука, він згинав її і трусив нею, поки не миналося оніміння. Він уже просидів тут понад добу, тож тепер навіщо поспішати? Особливо йому не хотілося б знову впустити кільце з жетоном. Він не сумнівався, що знайшов би його, місця тут мало, але ризикувати не бажав.

Вправо-вліво, вправо-вліво, вправо-вліво.

Тож поступово, поки розгорався день і збірний бак дедалі більше нагрівався, від чого запах у ньому густішав і ставав ще нестерпнішим,

щілина в його дні поширювалась. Кертіс робив свою справу, наближаючись до волі, але вперто не поспішав. Важливо було не поспішати, не сіпатись, мов той зляканий кінь. Бо він може облажатися, так, але ще й тому, що його гордість і самоповага — його глибинне єство — потерпіли наругу.

Геть питання самоповаги, повільність і поступовість перемагає в гонці.

Вправо-вліво, вправо-вліво, вправо-вліво.

Незадовго до полудня шов заляпаного грязюкою дна збірного баку пересувного туалету розійшовся, потім зійшовся, потім знову зійшов і знову стулився. Минула хвилина. І він розійшовся по всій своїй чотирифутовій довжині, і звідти вигулькнула маківка голови Кертіса Джонсона. Знову зникла, всередині рипіло й стукало, це він відкручував решту гвинтів: три зліва й три справа.

Наступного разу, коли розійшовся шов, голова зі сплутаним, заляпаним брунатною гряззю волоссям показала й почала сунутися назовні. Вона сунулась повільно, рот і щоки відтягнуті донизу, ніби якоюсь дикою силою тяжіння, одне вухо розідране й кровоточить. Він скрикнув, соваючи ногами, боячись, що ось-ось *застрягне*, а тільки ж почав виборсуватись з клятого баку Але навіть попри жах, яким його перейняло, він усвідомив, яке солодке повітря надворі: гаряче й вологе, смачнішого він ніколи не куштував.

Вилізши по плечі, він відпочивав, глибоко дихав, дивився на розчавлену пивну бляшанку, що блищала в бур'яні, в якихось десяти футах від його спітнілої, завацяної кров'ю голови. Бляшанка здавалася чудом. Тоді він знову напружився, голова задрана, скривлений рот, жили ца шії напружені. Почувся тріск — це, зачепившись об край щілини, роздерлася На спині його сорочка. Він на це не звернув уваги. Просто перед ним росла молоденька вірджинська сосна футів чотири заввишки. Він потягнувся, вхопився спершу однією, а потім і другою рукою за її стовбур. Перепочив хвилю, зауваживши, що обидва плеча в нього розідрані й кровоточать, а тоді почав підтягуватись до дерева, допомагаючи собі ногами.

Він боявся, що з корінням вирве сосну з ґрунту, але дарма. Він відчув пекучий біль у сідницях, коли край щілини, крізь яку він виповзав, здирав з нього штани, стягнувши їх жужмом аж до кросівок. Звиваючись і торсаючись, він кінець кінцем загубив і самі кросівки. А

коли бак нарешті відпустив його праву ступню, він ще якийсь час не міг повірити, що насправді звільнився.

Він перекотився на спину, голий, хіба що в трусах (обвислих, гумка розтягнута, ззаду діра, крізь яку зяють скривавлені сідниці) і в одній шкарпетці. Широко розплющеними очима він задивився у синє небо. А вже потім почав ридати. Він встиг охрипнути від ридань і тільки тоді усвідомив, що промовляє. *Я живий, я живий! Я живий! Я живий!*

* * * * *

Через двадцять хвилин він був на ногах і шкутильгав у напрямку покинутого будівельниками трейлера, що стояв на бетонних колодках, в тіні якого лежала велика калюжа. Двері були на замку, але біля сходів з неструганого дерева валялося кілька обрізків дощок. Один з них був розколотий навпіл. Кертіс підняв менший дрючок і почав гатити по замку, аж врешті двері прочинилися навстіж і зсередини війнуло гарячим застоїним повітрям.

Перш ніж зайти, він обернувся і уважно подивився на ряд туалетів, що вишикувались по той бік дороги, по якій блищали на сонці калюжі, відбиваючи, мов осколки брудного дзеркала, синяву неба. П'ять туалетів, три стоять, два лежать дверми в рівчак. Він ледь не загинув в отому, що зліва. І хоча це він стояв зараз отут, майже голий, хіба що в драних трусах і єдиній шкарпетці, весь перемазаний лайном, і кров сочилася з його, як здавалося, ледь не сотні поранень, йому здавалося нереальним те, що з ним відбулося. Ідіотським сном здавалося.

Офіс був напівпорожній, напіврозорений, либонь, за пару днів до остаточного закриття проекту. Його не було поділено на робочі кімнатки; це була одна довга кімната зі столом, двома стільцями і придбаним на якомусь розпродажі диваном. У дальній частині височів штабель набитих паперами картонних коробок, долі стояв запилюваний компютер, там же стояли відімкнутий від мережі маленький холодильник, радіо, оборотне крісло, до спинки якого було прищеплено аркуш. На ньому напис: МІСЦЕ ДЖИММІ.

Стояла там також шафа з розчиненими навстіж дверми, але, перш ніж обстежити її, Кертіс зазирнув до холодильника. Всередині він побачив чотири пляшки джерельної води «Зефір», одна з них відкрита і на три чверті порожня. Кертіс захопив цілу пляшку і вижлуктив її ледь не одним ковтком. Вона була теплою, але смак мала такий, який мусять мати води тих рік, що течуть на небесах. Майже негайно в нього заграло в череві. Він кинувся до дверей, перехилився через поріг і виблював воду на приступку.

— Глянь-но, ма, не треба ніяких пальців! — вигукнув він, і слюзи рясно текли йому по обличчю. Він подумав, що міг би виригати хоч би й просто на підлогу покинутого трейлера, але перебувати в одній кімнаті з власними відходами йому не хотілося. Особливо після того, що з ним трапилось.

Усе, більше я не збираюся ніколи дристати, — подумав він. — Відтепер буду очищатися тільки в релігійний спосіб — непорочно випорожнюватись.

Він випив другу пляшку повільніше, і тепер вода залишилася в шлунку. Смокчучи воду, від поглядав у шафу. Там у кутку валялися дві пари брудних штанів і кілька не менш брудних сорочок. Кертіс подумав, що не так давно там, де зараз штабеля картонних ящиків, могла стояти пральна машина з сушилкою. А можливо, тут був ще й інший трейлер, котрий поставили на колеса й десь відтягнули. Та яка йому різниця? Його зараз цікавили два уцінені комбінезони, один з них висів на дротяному вішаку, а інший на стінному гачку. Той, що на гачку, виглядав надто великим. А от цей, що на вішаку, мусить йому підійти. Так загалом і сталося. Лише довелося підкотити на два оберти манжети на холошах, він гадав, що тепер більше схожий на фермера Джона, котрий щойно нагодував своїх кабанчиків, ніж на якогось успішного біржовика, але ж це годяща одіж.

Він міг би звернутися до поліції, але вважав, що після того, через що йому довелося пройти, має право на більшу сатисфакцію. Набагато більшу.

— *Відьмаки не звертаються до поліції, — промовив він. — Тим більше відьмаки-геї, як я.*

Його моторолер стояв на тому ж місці, але він поки що не мав наміру поїхати на ньому геть звідси. По-перше, надто багато людей звернуть увагу на брудну людину на червоному «Веспа Грантурізмо».

Навряд чи хтось із них викличе копів... але вони сміятимуться. Кертісу не хотілося привертати до себе увагу і не хотілося, щоб з нього сміялися. Навіть у спину.

А ще він відчував втому. Він втомився дужче, ніж будь-коли за все своє життя.

Він ліг на диван з магазину уцінених меблів і підклав собі під голову одну подушку. Вхідні двері він полишив прочиненими, тож тепер сюди задував легкий бриз, ворущачи йому волосся своїми делікатними пальцями. На ньому був одягнений на голе тіло комбінезон. Свої брудні труси і останню шкарпетку він скинув до того, як перевдягатись.

«Я зовсім не відчуваю свого запаху, — подумав він. — Хіба це не чудесно?»

А тоді він заснув, глибоко й незворушно. Йому снилася Бетсі, вона приносила йому ідіотський цурпалок, на її нашійнику дзенькали жетони. Він взяв пульт у неї з пащі, а коли наставив його на телевізор, побачив, що крізь вікно заглядає Мазефакер.

Кертіс прокинувся через чотири години, закоцюблій, весь в поту, по всьому тілу йому свербіли ранки. Надворі гриміло, наближалась післяполуднева гроза, точно за розкладом. Він вийшов із трейлера й спустився краєчком сходів, немов стариган, що страждає на артрит. Він і *почувався*, як старий з артритом. Тоді він сів, поглядаючи то на потьмарене небо, то на туалет, з якого був врятувався.

Коли почався дощ, він виліз із комбінезону, закинув його до трейлера, щоб не намок, а сам голий вийшов на дощ, лице задерте у щирій посмішці. Посмішка не злетіла з нього, навіть коли блискавка вдарила в землю на дальньому кінці Деркін Гров, достатньо близько, щоб відчувти запах озону в повітрі. Він *почувався* перфектно, в абсолютній безпеці.

Холодний дощ відхльостав його майже дочиста, а коли він почав вщухати, Деркін повільно піднявся сходами до трейлера. Висохнувши, він знову надяг комбінезон. А коли сонце почало схилитися до обрію, пробиваючись променями крізь клапті поріділих хмар, він без поспіху рушив угору пагорбом до того місця, де поставив свій моторолер. Ключ тримав у правій руці, тепер уже подряпаний жетон Бетсі був затиснутий між великим і вказівним пальцями.

«Веспа» не зник залишатися покинутим на дощі, але він був гарний поні, і завівся усього лише після двох спроб, та одразу почав бурмотіти своїм звичайним добродушним тоном. Кертіс всівся в сідло, босий, без шолома, з блаженною душею. Так він і поїхав на Черепаховий острів, вітер куйовдив йому брудне волосся і лопотів холошами комбінезону по ногах. Йому зустрілося мало машин, і головну трасу він подолав абсолютно без проблем.

Він гадав, що проковтне пару пігулок аспірину, перш ніж іти до Грюнвальда, але, з іншого боку, він ніколи в житті не почувався краще, ніж тепер.

Близько сьомої вечора денна злива стала тільки спогадом. Шанувальники вечірньої зорі на Черепаховому острові десь за годину зберуться на пляжі, щоб, як звичайно, помилуватися щоденним шоу, і Грюнвальд мав бути серед них. Тим часом зараз він лежав у гарячій ванні у своєму патіо, очі заплющені, слабенький джин з тоніком під рукою. Перед тим як залізти до ванни, він прийняв перкоцет, пам'ятаючи, що це допоможе йому, коли він піде прогулятися на пляж, хоча й без того його переповнювало почуття замріяного щастя. Він не потребував зараз болетамувальних препаратів. Все може перемінитися, але принаймні тепер він почував себе прекрасно. Так, зараз він перед лицем фінансового зруйнування, але в нього достатньо приховано готівки, щоб ні в чому собі не відмовляти впродовж того часу, що йому залишився. Більш того, він упорався з подаром, який був винуватцем усіх його нещасть. Дінь-дон, відьмак гулькнув на дно...

— Привіт, Грюнвальде. Вітаю тебе, Мазефакере.

Очі Грюнвальда враз розліпилися. Між ним і призахідним сонцем височіла тінь, немов вирізана з чорного паперу. Або похоронного крепу. Схоже було на Джонсона, але цього не могло бути; Джонсон залишився замкнутий у перекинутому туалеті, Джонсон був мишкою у сральнику і, скоріш за все, вже здох. До того ж єлейний акуратист Джонсон ніколи не дозволив би собі вийти на люди одягненим, мов гість старовинної програми «Ї-Го-Го». Це сон, це мусить бути сном. Проте...

— Ти прокинувся? От і добре. Я хотів, щоб ти був цілком при пам'яті.

— Джонсон? — тихим шепотом, на більше він не спромігся. — Це ж не насправді ти, еге ж?

Але тепер постать трохи розвернулась — якраз достатньо, щоб проміні низького сонця освітили подряпане обличчя, — і Грюнвальд остаточно побачив, хто стоїть перед ним. А що там таке в нього в руці?

Кертіс помітив, куди дивиться Мазефакер, і свідомо повернув цю річ, щоб сонце освітило і її. Це фен для сушіння волосся, зрозумів Грюнвальд. Це фен для волосся, а він сидить у гарячій ванні.

Він ухопився за бортик, сподіваючись виплигнути, та Джонсон наступив йому на руку. Грюнвальд скрикнув і відсмикнув руку. Нога в Джонсона була боса, але він придавив йому руку п'ятою, та й боляче ж.

— Сиди, де сидиш, мені так подобається, — промовив, усміхаючись, Кертіс. — Гадаю, це ж саме ти мав на увазі щодо мене, але, як бачиш, я звідти вибрався, ти це розумієш? І навіть приніс тобі подарунок. Зайшов до себе по нього. Не відмовляйся, він майже не вживаний, до того ж я поздував з нього всі гей-порошинки дорогою сюди. Тобто поки йшов двором. Вельми зручно, особливо після того, як ти вбив мою собаку і не вмикаєш напругу в тій ідіотській огорожі. Ось, тримай.

І вкинув фен до ванни.

Грюнвальд вискnuв і намагався його впіймати, та дарма. Фен хлюпнувся і занурився у воду. Напором одного з підводних струменів фен перекидало й перекидало на дні. Він стукався об кістляві ноги Грюнвальда, а той відсахувався і не переставав скрикувати, впевнений, що його б'є електричним струмом.

— Не переймайся так, — промовив Джонсон з тією ж посмішкою. Він розчепив спершу одну лямку свого комбінезона, а потім іншу, комбінезон впав йому до ніг. Він стояв голісінький, бліді патьоки бруду залишилися тільки на внутрішніх боках рук і стегон. Та якийсь підозрілий брунатний згусток виднівся у нього в пупку. — Він не ввімкнутий. Я навіть не певен, що цей старовинний фокус з феном у ванні дійсно працює. Хоча, мушу визнати, якщо б я мав подовжувач, я б перевінив цей факт.

— Забирайся від мене геть, — прохрипів Грюнвальд.

— Не-а, — відповів Джонсон. — Навіть не сподівайся.

Посмішка ні на секунду не сходила з його лиця. Грюнвальд подумав, чи той не зварював. Він сам точно збожеволів би, якби

опинився в обставинах, схожих на ті, в яких він залишив Джонсона. Як йому вдалося вибратись? Як, заради Бога?

— Денна злива змила з мене більшу частину лайна, але я все ще доволі брудний. Ти ж бачиш. — Джонсон помітив гидкий кавалок у себе в пупку, виколупав його пальцем і кокетливим жестом, ніби козу з носа, скинув його до ванни.

Той приліпився Грюнвальду до щоки. Коричневий, смердючий. Почав розпливатися.

Боже правий, та це ж лайно. Він знову заволав, тепер від огиди.

— Хто б'є, той виграє, — проказав щиро усміхнений Джонсон. — Не вельми приємно, правда? І хоча я тепер не відчуваю його *запаху*, я втомився його *бачити*. Тож будь сусідом, прошу, посунься, я теж бажаю до гарячої ванни.

— Ні! Ні! Тобі не можна...

— Дякую!

І Джонсон з тією ж посмішкою на губах плигнув до ванни. Плюхнуло добряче. Грюнвальд почув його запах. Почув *сморід*. Грюнвальд поповз в інший бік ванни, його худі білі ступні мелькали над бульбашковою поверхнею води, його так само худі, але засмаглі ноги скидалися одягненими у сірі нейлонові панчохи. Одну руку він уже перекинув через борт ванни. Але Джонсон вхопив його своєю густо посіченою ранками, проте дивовижно дужою рукою за шию й зтягнув назад до ванни.

— Ні, ні, ні, ні, ні! — заперечив Джонсон, посміхаючись. І підтягнув Грюнвальда до себе. Маленькі чорно-коричневі цятки танцювали на поверхні води, що булькотіла. — Ми, голубі, рідко беремо ванну на самоті. Ти ж не міг не звернути уваги на цей факт у своїх дослідженнях в Інтернеті. А геї, які ще й *відьмаки*? Ці ніколи!

— Пустити мене.

— Можливо. — Проте Джонсон підтягнув його ще ближче до себе, він жахливо інтимно притискався, так сморід туалету чувся ще дужче. — Гадаю, тобі, по-перше, варто спробувати пірнаючого гейського стільця. Це щось на зразок водохрещення. Змиє всі твої гріхи. — Посмішка стала вищиром, вищир перетворився на оскал. Грюнвальд зрозумів, що зараз помре. Не у своєму ліжку, не в якомусь туманному, напоєному ліками майбутті, а просто зараз. Джонсон

утопить його в його власній ванні, і останнє, що він побачить, будуть оці цяточки бруду, що тепер плавають у ще недавно чистій воді.

Кертіс вхопив Грюнвальда за голі кістляві плечі і занурив під воду. Грюнвальд боровся, хвицався ногами, його рідке волосся метлялося на поверхні, великі срібні бульбашки виривалися з його старого горбатого носа. Бажання утримати його там було таким сильним... і Кертіс міг це зробити, бо *він* був сильним. Колись Грюнвальд, певне, міг подолати його, навіть якби в нього одна рука була прив'язана за спиною, незважаючи на різницю у віці, але ті дні давно минули. Цей чоловік був просто хворим Мазефакером. Тому Кертіс його відпустив.

Грюнвальд виринув на поверхню, відкашлюючись і відпльовуючись.

— Ти таки справді мав рацію! — вигукнув Кертіс. — Ця твоя штучка чудово вгамовує болячки й недуги! Та не про *мене* мова, а як *ти* сам? Хочеш під воду ще разок? Занурення дуже корисне для душі, всі найкращі релігії про це кажуть.

Грюнвальд дико трусив головою. Краплі води розліталися від його ріденького волосся і кострубатих брів.

— Тоді просто сиди сумирно, — наказав Кертіс. — Сиди й слухай. І ще, я гадаю, нам тепер не потрібна оця річ. — Він посунув руку Грюнвальду під ногу, той підскочив з переляканим зойком. Кертіс витяг фен і пожбурих його собі через плече, фен покотився під стілець, що стояв серед патію.

— Скоро я від тебе піду, — сказав Кертіс. — Повернуся до себе. А ти зможеш прогулятися на пляж, подивитися, як сідатиме сонце, якщо не передумав. Чи ти вже не хочеш?

Грюнвальд закивав головою.

— Ні? А дарма. Гадаю, це остання в тебе гарна вечірня зоря, сусіде. Я фактично певен, що це був останній твій гарний день, тому й залишаю тебе живим. І знаєш, у чому полягає головний парадокс? Аби ти мене не чіпав, ти б отримав саме те, чого прагнув. Бо насправді я весь час жив замкнений у сральнику, хоча сам не мав про це уявлення. От же смішно, правда?

Грюнвальд не вимовив ані слова, тільки дивився на нього зляканими очима. Переляканими і *хворими* очима. Кертіс його було вже ледь не пожалів, але згадка про власний досвід у туалетній будці

залишалася яскравою. Кришка, що роззявилася, як паща. Лайно виплескується йому на коліна, мов мертва риба.

— Відповідай, або знову отримаєш водохрещення.

— Так, це смішно, — затинаючись, мовив Грюнвальд і закашлявся.

Кертіс чекав, поки в того пройде кашель. Він уже не посміхався.

— Авжеж, — сказав він. — Вельми кумедно. Уся пригода виявилася дуже кумедною, якщо розглянути її у правильній перспективі. А я саме так її розглядаю.

Кертіс прудко вискочив з ванни, свідомий того, з якою легкістю він рухається. Мазефакеру більше ніколи з ним не зрівнятись. У шафці, що висіла під піддашком біля дверей з патіо в дім, лежали свіжі рушники. Кертіс дістав один і почав витиратися.

— Ось іще що. Можеш зателефонувати до поліції та розповісти їм, що я намагався тебе втопити у твоїй же ванні, але, якщо ти це зробиш, спливе також і все інше. Решту своїх днів ти проведеш, відбиваючись від кримінального позову, на додачу до всіх інших. А якщо поводитимешся тихо, ми квити. Перевели одометр на нуль. Тільки — ось це обов'язково — я спостерігатиму, як ти зогниваєш. Настане день, коли ти смердітимеш, як той сортир, у якому ти мене замкнув. Коли всі навкруги чутимуть твій сморід і ти сам його чутимеш.

— Я вб'ю себе ще до того, — прохрипів Грюндвальд.

Кертіс знову одягнув комбінезон. Чомусь він йому подобався.

Схоже, в ньому чудово сидіти в затишному кабінетику, де комп'ютер назирає за біржовими курсами. Треба буде поїхати у «Таргет», прикупити собі півдюжини комбінезонів. Собі новому, неформальному Кертісу Джонсону, хлопцю, що носить комбінезони.

Застібаючи другу шлейку він застиг.

— Авжеж, ти можеш це зробити. Ти маєш свій той пістолет — як ти його там називав? — а, «Хардболлер». — Він застібнув пряжку, а тоді нахилився до Грюндвальда, котрий усе ще мок у своїй гарячій ванні, перелякано звідти поглядаючи. — Мені годиться й такий варіант. Можливо, в тебе вистачить на це сміливості, хоча коли дійде безпосередньо до справи... може, й ні. У будь-якому випадку, я з цікавістю прислухатимуся: а раптом почую «бабах»?

Тут він уже полишив Грюжвальда, але не тим шляхом, яким прийшов.

Назад він пішов по дорозі. Повернувши вліво, він потрапив би додому, але він повернув направо, в бік пляжу. Вперше після смерті Бетсі йому захотілося подивитися звідти на вечірню зорю.

* * * * *

Через два дні сидючи біля комп'ютера (з особливим інтересом він назирив за акціями «Дженерел Електрик»), Кертіс почув гучне «бах», що долетіло від сусідської садиби. Музика в нього буда якраз вимкнена, тож цей звук напрочуд виразно прокотився вологим, ледь не липневим повітрям. Він не залишився сидіти, де сидів, тільки трохи нахилив, дослуховуючись, голову. Далі було тихо.

«Ми, відьмаки, знаємо, що робимо», — подумав він.

До нього в кабінет, тримаючи в одній руці рушник для посуду, поспішно ввійшла місіс Вілсон.

— Там нібито, прозвучав постріл!

— Скоріш за все, це просто вихлоп якогось авта, — промовив він, посміхаючись. Він тепер часто посміхався після того як пережив ту пригоду в Дерків Гров. Він гадав, що ця посмішка не зовсім така, яка йому вдавалася за часів Бетсі, але краще вже хоч яка, ніж ніякої. Невже не ясно?

Місіс Вілсон дивилася на нього з сумнівом в очах.

— Але ж ... мені здалося. — Вона одвернулася, щоб піти.

— Місіс Вілсон?

Вона знову обернулася до нього.

— Ви не покинете мене, якщо я заведу собі нову собаку? Цуценя?

— Я? Через цуценя? Потрібно щось серйозніше за цуцика, щоб мене здихатися.

— Але ж, знаєте, вони люблять усе гризти. І не завжди... — Тут він на хвильку замовк, немов побачив перед очима ту гидотну темряву туалетного баку. Нижній світ.

Тим часом місіс Вілсон не зводила з нього цікавих очей.

— Вони не завжди користуються туалетом, — закінчив він.

— Коли їх навчити, вони ходять, куди потрібно, — відповіла вона. — Особливо в нашому теплому кліматі. А вам дійсно потрібний друг, містере Джонсон. Я трохи... якщо по правді. Я трохи хвилююся через вас.

Він кивнув.

— Еге ж, я побував таки в лайні. — Він розсміявся, помітив її здивований погляд і примусив себе заспокоїтися. — Вибачте.

Вона махнула на нього рушником, показала, що прощає.

— Цього разу не чистопородного собаку. Гадаю, треба мені з'їздити до притулку тварин у Вінісі. Туди приносять різних. Їх ще називають врятованими собаками.

— Це було б вельми гарно, — сказала вона. — Чекатиму на тупотіння маленьких лапок.

— Добре.

— Ви й справді гадаєте, що то був звук автомобільного вихлопу?

Кертіс відкинувся на спинку стільця, зробивши вигляд, ніби він розмірковує.

— Ймовірно... але ось що, знаєте, наш сусід, містер Грюнвальд, він дуже хворий. — Він понизив голос до таємничого шепоту. — В нього рак.

— О Боже! — вигукнула місіс Вілсон.

Кертіс кивнув.

— Але ж ви не дуякмаєте, що він міг?..

Мерехтіння цифр у нього на екрані заступив скрінсейвер: аерофотографії і види пляжів, усі — знімки Черепахового острова. Кертіс підвівся, підійшов до місіс Вілсон і взяв у неї з рук кухонний рушник.

Нотатки до заходу сонця

Згідно з одним із напрямків наукової думки, подібні нотатки в найкращому випадку непотрібні, а в найгіршому — підозрілі. Аргументом є те, що коли якісь оповідки потребують роз'яснень, значить, це не вельми гарні оповідки. Я загалом згоден з такою думкою, тому цей невеличкий додаток вміщено наприкінці книжки (це також зроблено для того, щоб уникнути дратівливих звинувачень у «спойлерстві» — псуванні насолоди від читання, котрі походять зазвичай якраз від зіпсованих людей). Насправді ж причина появи цих нотаток у тому, що багатьом читачам такі речі подобаються. Вони бажають знати, що спонукало до написання тієї чи іншої історії або про що думав автор, коли її писав. Ваш автор не завжди сам знає відповіді на ці запитання, але він може запропонувати кілька принагідних думок, котрі можуть виявитись для когось цікавими.

«Вілла». Можливо, й не найкраще з оповідань у цій книжці, але я його дуже люблю, бо через нього ввійшов до нового періоду в своєму творчому житті — принаймні це стосується писання коротких оповідань. Більшість з тих, що вміщені в цій книзі, були написані вже після «Вілли», і за доволі короткий період часу (неповні два роки). А щодо самого оповідання... чи не найкращою з властивостей фантазії є та, яка дозволяє письменникам міркувати з приводу того, що може (або не може) трапитися з нами після того, як ми переступимо поріг смерті. У книжці «Коли впаде темрява» є два оповідання такого типу (друге — це «Нью-Йорк Таймз за пільговими знижками»). Я виховувався в цілком традиційній сім'ї методистів і, хоча давно відійшов від церковної організації з більшістю її жорстко фіксованих правил, тримаюся головної ідеї, котра полягає в тому, що ми в той чи інший спосіб живемо й після смерті. Мені важко повірити, буцімто такі складні, а часом і дивовижні істоти врешті просто стають непотребом, викидаються, мов сміття, на узбіччя. (Можливо, я просто не хочу в таке повірити.) Тож на що може бути схоже те, інше життя, а втім... я просто дочекаюся й побачу сам. А наразі, мені здається, там ми відчуваємо розгубленість і небажання прийняти наш новий стан. Найбільшу надію я маю на те, що кохання переживає навіть смерть

(так, я романтик, можете подати на мене до клятушого суду). А якщо так, то кохання там, можливо, теж спантеличене... і трішечки журливе. Коли на мене спадають одночасно почуття кохання й смутку, я вмикаю кантрі-музику. Слухаю Джорджа Стрейта, «BK549», Марті Стюарта... ну й «Дірейлерз». Звісно, саме вони грають у цьому оповіданні і, хочеться вірити, гратимуть ще дуже довго.

«Дівчина-колобок». Тепер ми з дружиною по кілька місяців на рік живемо у Флориді, на бар'єрних островах, що тягнуться вздовж узбережжя Мексиканської затоки. Там багато дуже великих маєтків — деякі старі й елегантні, деякі пихаті *nouveau*. Пару років тому ми з приятелем блукали по одному з таких островів. Він показав на ряд маєтків, повз які ми проходили, і сказав: «Ти можеш собі уявити, більшість із цих садиб стоять порожні по шість, а то й по вісім місяців на рік?» Я зміг... і вирішив, що з цього може вийти чудове оповідання. Воно виросло з дуже простого задуму: поганий герой женеться за дівчиною по порожньому пляжі. Але я подумав, що вона мусить утікати від чогось, з чого мені треба розпочати. Словом, дівчина-колобок. От лишень, найшвидші бігуни мусять зупинитися коли-небудь і прийняти бій. Ну й ще, я люблю, коли дія в саспенс-історії залежить від критичних деталей. У цьому оповіданні їх доволі багато.

«Сон Гарві». Єдине, що можу вам сказати про це оповідання, бо це єдине, що я пам'ятаю (і, либонь, єдине, що має сенс): воно прийшло до мене уві сні. Я написав його одним присідом, просто занотувавши те, що мені вже розповіла моя підсвідомість. У цій книжці є ще одна історія про сон, але про неї я можу сказати трохи більше.

«Зупинка по дорозі». Одного вечора, років шість тому, я виступав з читанням у коледжі в Сейнт-Пітерсберзі. Там я затримався допізна і повертався додому по Флоридській автомагістралі вже за північ. Зупинився на відпочинковому майданчику полегшити тиск у нирках. Якщо ви вже прочитали оповідання, то знаєте, як воно там виглядало: схоже на блок тюрми середнього режиму. Але, перш ніж зайти до чоловічої вбиральні, я затримався, бо почув, що в жіночій запекло лаються якісь чоловік з жінкою. Судячи з голосів, обоє вже були на межі й готові перейти до фізичного протистояння. Я зачудувався: а що, як там почнеться бійка, що мені тоді робити? — і подумав: *я ввімкну свого внутрішнього Річарда Бахмана, бо він крутіший за мене.* Їм вдалося обійтися без бійки — хоча леді в моєму випадку плакала, — і

я поїхав додому без продовження інциденту. Того ж тижня я написав це оповідання.

«Велотренажер». Якщо ви коли-небудь крутили педалі велотренажера, то знаєте, яка це нестерпно нудна справа. А якщо ви коли-небудь намагалися примусити себе повернутися до щоденного режиму тренувань, то знаєте, як це важко буває зробити (моє гасло: «їсти легше», але так, сам я роблю вправу). Це оповідання народилося від нашої взаємної ненависті у стосунках не тільки з велотренажерами, але також з усякими знаряддями для фізичних вправ, у тому числі з тренажерами-східцями, яких я коли-небудь торкався.

«Речі, які вони залишили по собі». Як майже кожен, хто живе в Америці, на мене фундаментальний, глибокий вплив справили події 11 вересня. Як чимало інших письменників-белетристів, як популярних, так і серйозних, я відчував нехоть до *будь-яких* висловлювань про подію, що стала пробним каменем для американців, подібним до Перл-Гарбора або вбивства Джона Кеннеді. Але писання історій — моя робота, і це оповідання прийшло до мене десь через місяць після падіння веж-близнюків. Можливо, я й не записав би його, якби не розмова, яку я мав понад двадцять років тому з одним редактором-євреєм. Йому тоді не сподобалось моє оповідання «Меткий учень». Він сказав, що мені не варто писати про концтабір, оскільки я не єврей. Я відповів, що записувати історію все одно важливо, бо писання — це вольовий акт, який призводить до розуміння. Як і кожен американець, який бачив, як того ранку палало небо над Нью-Йорком, я намагався зрозуміти як саму подію, так і ті рубці, які вона, безсумнівно, залишить по собі. Це оповідання і є результатом такого намагання.

«Випускний день». Після інциденту, що стався зі мною у 1999-му, я роками приймав антидепресант, який зветься «Доксепін», — не тому, що перебував у депресії (сказав він похмуро), а просто мав надію, що «Доксепін» зменшуватиме мій хронічний біль. Він діяв, але в листопаді 2006 року, коли я поїхав до Лондона на презентацію мого роману «Історія Лізі», я відчув, що настав час мені з ним розпрощатися. З лікарем, котрий мені його виписував, я не консультувався; я просто пережив ломку. Побічні ефекти були... цікавими. (Чи певен я, що так трапилось від припинення вживання «Доксепіну»? Не знаю, можливо, це так на мене подіяла англійська вода.) Приблизно впродовж тижня, варто було мені заплющити очі

вночі, тут же переді мною з'являлися яскраві панорамні кадри, як у кіно: ліси, поля, огорожі, ріки, гірські кряжі, залізничні колії, чоловіки з лопатами й відбійними молотками на будівництві шляхів... і все це повторювалося знову й знову, аж поки я не засинав. Ніякої історії разом з ними не виникало, просто такі собі детальні панорамні кадри. Мені було трохи шкода, коли вони припинилися. Також після відмови від «Доксепіну» я бачив кілька вельми яскравих снів. Один з них — величезна грибовидна хмара розквітає над Нью-Йорком — став основою цього оповідання. Я все одно написав його, хоча й пам'ятаю, що цей образ використано в безлічі кінофільмів (не кажучи вже про телесеріал «Джеріко»), написав, бо мій сон був просто документальної якості: я прокинувся, серце в мене шалено калатало, і я думав: *це могло трапитись, і рано чи пізно це майже напевне трапиться*. Як і «Сон Гарві» — це радше запис під диктовку, ніж вигадане оповідання.

«N». Це найновіше з оповідань, що увійшли до цієї книги, тут воно опубліковано вперше. Написано воно під величезним впливом «Великого Бога Пана» Артура Мейкена, повісті, котра (як і «Дракула» Брема Стокера), попри її дещо неоковирний стиль, безжально досягає глибин зони жахів читача. Скільки безсонних ночей на це пішло? Хтозна, але меншість із них належали мені. Я гадаю, що «Пан» з усього, що написано в жанрі хоррору, найближче підбирається до великого білого кита і рано чи пізно кожний письменник, який серйозно ставить до форми, мусить взятися за цю тему: наша реальність — тонка перетинка, а за нею лежить *справжня* реальність, безкінечний всесвіт, заповнений монстрами. Я мав на думці одружити тему Мейкена з ідеєю синдрому нав'язливих станів... почасти тому, що вважаю, що кожен із нас має — більш чи менш потужного гатунку — цей синдром (чи не поверталися ми, принаймні хоч раз, вирушивши з дому, раптом назад, щоб перевірити, чи насправді вимкнули горілки в духовці?), а почасти також тому, що нав'язливі марення майже завжди й є тими непідсудними конспіраторами, що сплітають до купи історію жахів. Ви можете собі уявити хоча б одне гарне оповідання жахів, у якому б не було ідеї повернення до того, що ми ненавидимо й проkliнаємо? Найвиразнішим прикладом тут можуть прислужитися «Жовті шпалери» Шарлотти Перкінс Джилман. Якщо ви читали цей текст у коледжі, вас там, скоріш за все, навчали, що це зразок феміністичної літератури. Так воно й є, але це також історія розуму, що

руйнується під вагою власних нав'язливих думок. Цей елемент також присутній в оповіданні «N.».

«Пекельний кіт». Якщо книжка «Коли впаде темрява» має щось на зразок прихованого треку на компакт-диску, то, гадаю, це він. Завдяки моїй давній помічниці Марші ДеФіліппо. Коли я сказав їй, що збираюся випустити чергову збірку, вона мене спитала, чи збираюся я врешті-решт включити до неї «Пекельного кота», оповідання з тих часів, коли я ще писав до чоловічих журналів. Я відповів, що майже підверстував цей текст — котрий ще у 1990-му було використано у фільмі «Казки з темного боку» — до якоїсь з моїх чотирьох попередніх збірок оповідань. Марша документально довела мені, що ні, такого не було. Тож ось воно тепер тут, нарешті під твердою обкладинкою, через якихось тридцять років після того, як уперше було опубліковане в «Кавальєрі». Воно цікаво було написане. Тодішній редактор відділу прози «Кавальєра», гарний хлопець Най Вілден, надіслав мені світлину — розлючений, знятий крупним планом кіт. Що в ньому було незвичайного, окрім розлюченого вигляду, — так це його розмальовка: мордочка поділена точно навпіл, з одного боку біла, з іншого — саяливо чорна. Най задумав конкурс коротких оповідань. Він запропонував мені написати перші п'ятсот слів оповідання про кота, а закінчити текст він запропонує читачам, найкраще продовження буде опубліковане. Я погодився, але так захопився писанням, що сам і закінчив оповідання. Не пригадую, чи була надрукована моя версія в тому ж номері журналу, що й текст-переможець, чи пізніше, але відтоді це оповідання перевидавалося в найрізноманітніших антологіях.

«“Нью-Йорк Таймз” за пільговими знижками». Влітку 2007 року я полетів до Австралії, взяв там в оренду «Харлі-Девідсон» і прокотився на ньому від Брісбейна до Перта (ну, він їхав у кузові «Тойоти Ленд Крузера» якусь частину шляху через Велику австралійську пустелю, де дороги на кшталт Ганбаррел Хайвей, саме такі, якими я уявляю собі дороги в пеклі). Гарна була подорож: я пережив чимало пригод і вдосталь наївся пилуки. Можна було б пролетіти цю відстань рейсовим літаком, але після 21 години у повітрі це виглядало б збоченням. До того ж я не сплю в літаках. Просто не можу. Коли біля мого крісла з'являється стюардеса й пропонує мені оту прикольную піжаму, я її перехресую і кажу, щоб ішла собі кудись

деінде. Прибувши з Сан-Франциско до Австралії, я надяг наочники, завалився і проспав наче мертвий десять годин, а тоді піднявся свіжий, цілком готовий до подорожі на Брісбейн. Єдина проблема полягала в тому, що за місцевим часом там була друга ранку, по телевізору — нічого нема, а я дочитав усе, що захопив з собою, ще в літаку. На щастя, в мене був записничок, тож я присів до столу в своєму готельному номері й написав це оповідання. Коли зійшло сонце, воно було готове, а я був готовий поспати ще пару годин. Від будь-якого оповідання мусить отримувати задоволення також і його автор, така в мене думка, на вашу ласку.

«Німий». У своїй місцевій газеті я прочитав історію про секретарку з середньої школи, яка розтратила понад шістдесят п'ять тисяч доларів, граючи в лотерею. Перше запитання, що виникло в мене, — як це сприйняв її чоловік, тож я й написав оповідання, щоб з'ясувати це питання. Воно нагадує мені ті отруйні цукерки, що я їх поглинав, дивлячись передачу «Альфред Гічкок презентує».

«Аяна». Цікавість до життя після смерті, як я вже казав у цих нотатках, зажди була родючим ґрунтом для письменників, яким комфортно у світі фантазій. Бог — у будь-якій з його ймовірних форм — ще одна тема, довкола якої плодяться фантастичні оповідання. А коли ми формулюємо запитання, які торкаються Бога, на початку кожного списку йдуть такі: чому одні люди вмирають, а інші живуть? чому одним добре, а іншим ні? Я ставив собі ці запитання, коли очунав після травм, отриманих у 1999-му в результаті аварії, в котрій, поза всякими сумнівами, мав би загинути, якби знаходився в той момент на кілька дюймів далі (і, в той же час, міг зовсім не потрапити в ту аварію, якби перебував на кілька дюймів далі в інший бік). Коли людина вижила, ми кажемо — це диво. Коли він або вона гине, ми кажемо — така Божа воля. На диво не існує раціональної відповіді, так само нема й способу зрозуміти волю Бога, який, якщо Він дійсно деś існує, цікавиться нами не більше, ніж я мікробами, котрі зараз мешкають у мене на шкірі. Але чудеса трапляються, мені так здається: кожен наш подих — це чергове диво. Реальність — тонесенька плівка, але не завжди затьмарена. Мені не хотілося писати про відповіді, я хотів написати про запитання. І зробити припущення, що дива можуть бути як тягарем, так і благословенням. А може, все це дурня. Хоча оповідання мені самому подобається.

«Дуже тісний кут». Кожен час від часу користується отими придорожніми пересувними туалетними кабінками, принаймні на майданчиках відпочинку біля головних автомагістралей улітку, коли департамент доріг виставляє їх додаткові ряди, щоб забезпечити ними зростаючі натовпи подорожніх (я посміхаюся, пишучи це, бо думаю, як же натужно звучить це речення). К бісу, ніщо не порівняти з відчуттям, коли з-посеред яскравого серпневого дня входиш до такої ледь освітленої будочки, авжеж? Там затишно-тепло, і атмосфера просто *божественна*. Правду кажучи, в таких випадках мені завжди згадується оповідання Едгара По «Передчасний похорон», і ще я розмірковую, що робив би, аби такий сральник раптом упав дверцятами донизу. Особливо якби поблизу не трапилося нікого, хто міг би мені допомогти звідти вибратись. Врешті-решт я написав це оповідання з тієї ж самої причини, з якої раніше написав багато інших своїх неприємних оповідань, любий мій постійний читачу: щоб передати те, що лякає мене, тобі. І ще не можу приховати того факту, що від його написання я отримував просто-таки дитяче задоволення. Я навіть блював.

Еге ж.

Трішечки.

Ну, а тут уже я пропоную нам з тобою лагідно попрощатись, принаймні на якийсь час. Якщо чудеса не перестануть траплятися, ми зустрінемося знову. А зараз хочу подякувати тобі за те, що ти прочитав мої оповідання. Я сподіваюсь, бодай одне з них не дозволило тобі заснути відразу, щойно по тому, як вимкнулось світло.

Бережи себе... стій, зачекай. А ти точно вимкнув пічку? Не забув перекрити газ під барбекю в своєму патіо? А як щодо замка на входних дверях? Ти точно пам'ятаєш, що його замкнув? Це речі, які так легко забути зробити, а саме в цю мить, можливо, хтось прослизає до твого помешкання. Можливо, якийсь ненормальний. Ще й з ножом. Отже, хай там що кажуть про синдром нав'язливих станів...

Краще піти й перевірити, як ти вважаєш?

Стівен Кінг

8 березня 2008 року

Примітки

